

Vlaams
Parlement

ingediend op **42** (2015-2016) – Nr. 1
18 november 2015 (2015-2016)

Jaarverslag

van het Kinderrechtencommissariaat

2014-2015

14-15 Jaarverslag

Voorbij de grenzen
van het bekende

Hoe komt het Kinderrechtencommissariaat op voor rechten
van kinderen? Hoe detecteert, signaleert en adviseert het?
Waar knelt het voor kinderen en hun rechten?

14-15 Jaarverslag

Voorbij de grenzen
van het bekende

Luister naar de kinderen van het Kinderrechtencommissariaat

Het Kinderrechtencommissariaat is een plek vol verhalen van kinderen en jongeren. Soms vertellen kinderen ons die verhalen zelf. Even vaak zijn het hun ouders, andere familieleden of professionals die aandacht vragen voor hun kind, kleinkind, pupil, leerling of cliënt.

Keer op keer gaan de verhalen over kinderen die vastgelopen zijn. Op school, in de zorg, in hun contact met justitie, in de sportclub. Af en toe gaat het om kinderen in een kwetsbare situatie die zich daarom nog niet per se slachtoffer voelen. Kinderen zijn dan bijzonder strijdvaardig. Ze proberen oplossingen en bondgenoten te vinden. Wij luisteren, informeren en adviseren. Op andere momenten zien we heel kwetsbare kinderen en gezinnen. Kinderen te midden van een zwaar conflict tussen hun ouders, kinderen voor wie de gepaste hulp veel te lang uitblijft, kinderen die al jaren in ons land wonen en toch gedwongen moeten vertrekken. Het zijn kinderen met bijna geen grond meer onder hun voeten. Wij luisteren, zoeken mee naar houvast, bemiddelen en onderzoeken hun klacht.

Elk jaar opnieuw komen deze verhalen van en over kinderen samen in ons jaarverslag aan het Vlaams Parlement. We maken dit verslag met een dubbele ambitie. We willen de stem van kinderen en jongeren heel duidelijk op de voorgrond plaatsen. Vooral als die kinderen en jongeren in Vlaanderen in moeilijke omstandigheden leven. Kinderen en jongeren hebben het sowieso al niet gemakkelijk om zich in onze samenleving zichtbaar te maken. De kinderen van het Kinderrechtencommissariaat al helemaal niet. We maken dit verslag niet om medelijden op te wekken. Wel omdat we vinden dat het de opdracht is van onze overheden om met deze verhalen aan de slag te gaan. Door vorming te organiseren voor professionals die regelmatig met kinderen in contact komen, door procedures te ontwikkelen die het belang van het kind voorop stellen, door te investeren in kinderrechteneducatie voor kinderen en volwassenen, door regelgeving uit te denken met het kinderrechtenverdrag als referentiekader. In dit jaarverslag en in onze dossiers en adviezen geven wij vanuit een kinderrechtenperspectief heel duidelijke aanbevelingen en voorzetten. Dat werkt. Maar er zijn nog te veel knelpunten en verontrustende situaties om zelfvoldaan achterover te leunen.

Elk jaar blijven er altijd wel een paar verhalen die via onze klachtenlijn binnenkomen aan mij 'plakken'. Ze maken me onrustig, soms zelfs opstandig. Ze zijn een belangrijke drijfveer om voluit ons verhaal te blijven vertellen. Ik denk aan het verhaal van Mathilde, dat haar moeder ons vertelde.

Mijn dochter heeft een motorische handicap. Ze volgde de richting Latijn-Grieks. Vorig schooljaar zei de directie dat ze niet mee mocht met de zesdejaarsreis en de parascolaire activiteiten, ook al stelden we voor om zelf voor begeleiding te zorgen. Dat heeft onze dochter zo gekwetst dat ze besloot om met school te stoppen en haar diploma te halen via de centrale examencommissie. Omdat haar richting daar niet in het aanbod zit, koos ze voor Latijn-Wiskunde. Ze heeft nu haar diploma en zit aan de universiteit. We hebben maanden geprobeerd te onderhandelen met de school en later ook met een advocaat, zonder succes. We willen niet dat dit ook andere jongeren overkomt.

Ik denk ook aan Anahid. Zij schreef ons een brief, belde ons en we brachten haar een bezoek. Ze is bang. Ze vraagt: 'Kan de politie me weghalen bij mijn oma en opa?'

Anahid is 11, geboren in Frankrijk, en ze woont al tien jaar in België. Haar mama is Armeense, heeft een verstandelijke beperking en is al meer dan tien jaar zonder papieren in België. Haar grootouders zijn hier ook. Mét papieren. Zij zorgen al tien jaar voor Anahid en haar mama. Ze moet samen met haar mama het land uit. Naar Armenië. Een land waar ze de taal niet spreekt en de cultuur niet kent. Mee met een mama die niet voor zichzelf kan zorgen.

Onder andere door de verhalen van Mathilde en Anahid kozen we 'Voorbij de grenzen van het bekende' als centraal thema van dit jaarverslag. Heel wat plekken waarmee kinderen en jongeren in contact komen, zijn volop in verandering. Het onderwijs in Vlaanderen zet belangrijke stappen naar meer inclusie. De integrale jeugdhulp krijgt vorm met vallen en opstaan. De geestelijke gezondheidszorg bewandelt nieuwe paden. Steden en gemeenten maken werk van

een kindvriendelijk beleid. De familierechtbank dwingt ons grondig na te denken over sterkere betrokkenheid van minderjarigen bij justitie. En voor kinderen op de vlucht wordt gezocht naar manieren om het belang van het kind veel sterker als leidend principe in procedures te integreren. Die dynamiek doet ons nadenken over wie en wat kinderen zijn, wat een beperking is, wie of wat het vreemde is, welke antwoorden we kunnen geven op maatschappelijke kwetsbaarheid, en wat we vandaag verwachten van kinderen en jongeren. Het doet ons ook nadenken over onszelf. Door te kiezen voor 'Voorbij de grenzen van het onbekende' erkennen we het belang van deze dynamiek. Want we zijn ervan overtuigd dat in het onbekende mogelijkheden liggen om nieuwe engagementen en nieuw vertrouwen tot stand te brengen, zodat we erin slagen om alle kinderen helemaal tot hun recht te laten komen. Want daar ligt uiteindelijk onze ambitie.

Ik hoop dat ons nieuwe jaarverslag u inspireert en motiveert. Het is met zorg geschreven en vormgegeven. Ik wens u een zorgvuldige lezing en ben zoals altijd bereid tot verdere reflectie.

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris

November 2015

Met alle respect

Vandaag ben ik een fiere voorzitter. Ik ben trots op het werk van Bruno Vanobbergen van wie het mandaat terecht verlengd is tot 2021. Ik wil graag zijn team en alle mensen danken die zich elke dag weer inzetten voor het belang van het kind. Ik heb enorm veel respect voor wat ze doen, vaak in stilte via adviezen aan het Vlaams Parlement en soms in de media om onze stem tot bij de publieke opinie te brengen.

Respect hebben we vandaag harder nodig dan ooit. Respect tussen religies, culturen en landen, respect voor de rechten van het kind. Experts spreken over de grootste vluchtelingenstroom wereldwijd sinds de Tweede Wereldoorlog. Kinderen kiezen daar niet voor. Een betere wereld is gebouwd op respect voor de mensenrechten en de rechtsorde. Maar dat is niet genoeg: er zijn ook meer verbindingen nodig tussen mensen en instellingen over fysieke en mentale grenzen heen. Meer dialoog. Meer onderling begrip. Kinderrechten stoppen niet aan de nationale grenzen. Kinderrechten, waar ook ter wereld, zijn een verantwoordelijkheid van elk land, maar ook van ieder van ons als individu dat nadenkt hoe we een positieve impact kunnen hebben thuis, op school, in de buurt, op het werk.

We hebben nog veel werk voor de boeg: de uitbouw van de integrale jeugdhulp die nog altijd serieuze problemen geeft voor jongeren, uithuiszettingen van kinderen die niet echt meetellen, kinderen op de vlucht die hier al jaren wonen en toch uitgewezen worden, leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs, sancties op school, het recht op afstammingsinformatie.

2015 is een kanteljaar. De wereldleiders beslissen over wat er komt na de millenniumdoelstellingen. Dat is een historische kans om onze beleidsmakers duidelijk te maken welke wereld we willen. We verwachten van onze politici dat ze hun nieuwe wereldplan zo scherp en ambitieus mogelijk invullen. We kunnen niet genoeg benadrukken dat ook de rechten van kinderen de hoogste prioriteit moeten krijgen over de grenzen heen.

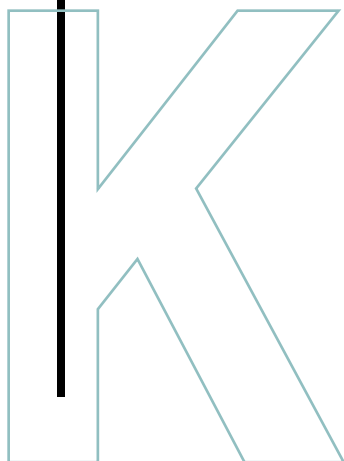
Ik hoop dat dit verslag onze politici inspireert en aanzet tot actie.

Iris Van der Veken
Voorzitter overleg- en adviesorgaan Vlaams
Kinderrechtencommissariaat
COO Modehuis Ann Demeulemeester

Anderen laten hun licht schijnen over dit jaarverslag

Verschillende mensen van andere organisaties en diensten becommentariëren wat we in dit jaarverslag schrijven. Interessante bijdragen waarvoor we deze externe stemmen van harte bedanken.

Inhoud

Deel 1: Kinderrechtencommissariaat komt op voor rechten van kinderen en jongeren	10
1. Wat doet het Kinderrechtencommissariaat?	12
2. Wie is wie bij het Kinderrechtencommissariaat?	13
3. Ingebed in Vlaams Parlement	14
3.1. Overleg- en adviesorgaan	14
3.2. Partner van parlementaire en paraparlementaire diensten	15
De Kracht van je Stem, Vlaams Parlement	15
Gidsen in het Vlaams Parlement	15
Introductiedag Vlaams Parlement	16
Samenwerken met Vlaamse Ombudsdienst	16
Samenwerken met Vlaams Vredesinstituut	17
Samenwerkingsprotocol met Algemeen Secretariaat Vlaams Parlement	17
Deel 2: Van signaal tot advies	18
1. De Klachtenlijn onderzoekt klachten, bemiddelt, verwijst door en adviseert bij problemen	20
1.1. Klachtenlijn in cijfers	21
Hoeveel meldingen komen er binnen?	21
Wie doet een beroep op de Klachtenlijn?	21
Waarover gaan de meldingen?	22
Hoe nemen melders contact op?	22
Hoe worden vragen en klachten behandeld?	22
1.2. Klachtenlijn bekendmaken	23
Klachtenlijn Lokaal	23
Klachtenlijn interviewt professionals en ouders	24
Website Klachtenlijn kinderrechten.be	24
Advertenties	25
Jongerenversie 'Straffe School'	25
Kinderrechtendag: 25 jaar kinderrechten	26
Kinder- en jongerenmedia	28
2. Van signaal naar beleidsadvies	30
2.1. Adviserend werk	30
2.2. Kinderrechtenperspectief uitdragen	32
Website kinderrechtencommissariaat.be	32
Artikels in tijdschriften en boeken	34
Opiniestukken en persberichten	34
3. Samenwerken met externen	36
3.1. Samenwerking met kinderrechtenactoren	36
3.2. Actief in stuurgroepen en projecten	36
3.3. Debatten, lezingen en studiedagen	38
3.4. Redactie Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten	41

Inhoud

Deel 3: Waar knelt het?	42
1. Recht op basiszorg en hulp	44
1.1. Huizen van het Kind	44
Breed sociaal preventiebeleid dat vertrekt vanuit vertrouwen	44
Ontmoeting tussen ouders, broers en zussen van radicaliserende jongeren faciliteren	44
Kansengroepen ondersteunen vraagt meer dan sessies voor opvoedingsondersteuning	45
1.2. Kinderopvang	46
Blijf waken over sociale functie kinderopvang	46
Pedagogisch kwaliteitsinstrument kinderopvang	47
Decretale initiatieven voor buitenschoolse kinderopvang op komst?	47
1.3. Jonge mantelzorgers in de kijker	48
1.4. Kinderen en jongeren in de jeugdhulp	48
Integrale jeugdhulp een jaar verder	48
Integrale jeugdhulp van nieuw decreet naar innovatieve praktijk	55
Slachtofferhulp	56
Jeugdzorg in het verleden	56
Vermaatschappelijking van de jeugdhulp alleen met garanties	56
1.5. Kinderen en jongeren in de gezondheidszorg	57
Advies aan de Hoge Gezondheidsraad over dubbele diagnose	57
Geestelijke gezondheidszorg	58
2. Recht op kwalitatief wonen	61
2.1. Woonbeleidsplannen in het licht van kinderrechten	61
Bekijk het vanuit kindperspectief	61
Krik de woonkwaliteit structureel op	61
Blijf investeren in meer sociaal woonaanbod	61
Voorkom thuisloosheid	61
Promoot sociaal wonen nog meer	62
Heb bij de aanpak van overlast aandacht voor tekorten in de buurt	62
2.2. Wonen op wielen	62
Telkens weer verdreven	62
Kinderrechten geschonden	63
Recht op 'wonen op wielen'	63
2.3. Dak- en thuisloosheid op de agenda	64
Onderzoek naar ervaringen van kinderen bij uithuiszetting	64
Werkbezoek aan Malmö	65
3. Rechten van kinderen op de vlucht	66
3.1. Opvolging dossier 'Heen en retour'	66
Eerste nieuwe wind?	66
Tweede nieuwe wind?	67
Belgisch beleid tegen het licht	69
CGVS-project 'Belang van het kind'	69
Fedasil: dringend psychologische hulp nodig voor jongeren	70
Kinderen op de vlucht in de pleegzorg	70
Overleg met Dienst Vreemdelingenzaken	72
3.2. Recht op onderwijs aan kinderen op de vlucht	72
Zonderwijs trekt aan alarmbel	72
Knelpuntennota	73
Overleg met kabinetten Onderwijs en Asiel en Migratie	73
3.3. Uitwijzing als zwaard van Damocles	75
Niet het minste lichtpuntje	75
Ouders en kinderen gescheiden	76
Kafka op bevolkingsdienst	77
Wakker worden op 18	78

3.4.	Fraude achtervolgt volgende generatie	78
3.5.	Schijnerkenning of alleen schijn tegen?	79
4.	Rechten van jongeren in aanraking met de wet	81
4.1.	Jongeren en politie	81
4.2.	Nieuw jeugdrecht, nieuwe kansen	82
4.3.	Opsluiting onze zorg?	83
4.4.	Jongeren in een gemeenschapsinstelling	84
4.5.	Kinderrechtencommissaris verbleef in gemeenschapsinstelling	85
4.6.	Children's rights behind bars	86
4.7.	Justitiehuizen open voor jongeren	86
5.	Rechten op en in onderwijs	87
5.1.	Een school vinden: inschrijvingsrecht	87
	Gelijke kansen keren terug in debat rond inschrijvingsrecht	87
	Structureel capaciteitstekort	87
	Leerlinggegevens overdragen als leerlingen van school veranderen?	87
	Zorgvuldig omgaan met inschrijvingsrecht	88
5.2.	Levensbeschouwelijke symbolen op school	90
	Arrest Raad van State	90
	Debat in Vlaams Parlement	90
	Algemene bepaling in schoolreglement?	91
5.3.	Onderwijs voor leerlingen met specifieke behoeften	91
	'Redelijke aanpassingen'	91
	Geen extra ondersteuning voor kleuters met syndroom van Down	92
	Bemiddelingscommissie nodig	93
5.4.	Onderwijs voor zieke kinderen	94
	Bednet staat met twee voeten in kinderrechtenverhaal	94
5.5.	Straffen op school	95
	Nieuw dossier verkent grenzen van sanctioneren	95
	Proportionaliteit, maatregelencontinuüm en zorg hand in hand	96
	Blijft preventieve schorsing zorgenkind?	99
	Definitieve uitsluiting	99
5.6.	Geweldvrije school	102
	Pesten	102
	Bejegening door leerkrachten	104
5.7.	Meer aandacht voor kinderrechteneducatie	108
	Leerkrachten geven mening over kinderrechteneducatie	108
	Veranker kinderrechteneducatie in onderwijs	108
6.	Recht op en in vrije tijd	109
6.1.	Grondwettelijk hof spreekt zich uit over GAS	109
	Gemeenten blijven aan zet	109
	Opvolgen blijft nodig	109
6.2.	Toegang tot vrijetijdsaanbod	109
	Recht op spel in kaart gebracht	109
	Speelpleinwerking met pedagogische invulling?	110
	Drempels om mee te doen	111
	Ouders over de schreef, kind niet langer welkom	112
6.3.	Sporten om te winnen?	112
	Rechten puren uit het Panathloncharter	112
	Beleidsnota Sport: samenspel met kinderen	114
6.4.	Richtlijn media en jongeren onderweg	115

Inhoud

7. Recht op afstammingsinformatie	118
7.1. Weten van wie je afstamt	118
7.2. Gedwongen adopties uit het verleden	119
Expertenpanel Gedwongen Adopties	119
Werkgroep Afstammingsvragen voor kinderen	119
7.3. Positie en rechten van binnenlands geadopteerde kinderen	120
7.4. Donorkinderen: veel meer aandacht voor recht op afstammingsinformatie nodig	121
8. Rechten op en in het gezin	122
8.1. Ouderschap en kinderrechten	122
Ouderlijk gezag versus kinderrechten	122
Geweld in het gezin	123
8.2. Gewoon gescheiden ouders?	124
Goede regelingen zijn maatwerk, groeien mee en zijn flexibel	124
Spreekrecht	127
De moeilijke zoektocht naar hulp	128
Ook professionals worstelen met scheidingsproblemen	129
Jongeren van gescheiden ouders nemen het woord bij de KAJ	130
9. Integraal aandacht voor kinderen in beleid	131
9.1. Vlaams kinderrechtenbeleid	131
Een nieuwe wind door jeugd- en kinderrechtenbeleid?	131
Kinderrechtenindicatoren en -monitor	132
Bevoegdheden decentraliseren: kansen en risico's voor kinderrechten	133
Aanpak en preventie van gewelddadig islamitisch radicalisme bij jongeren	134
9.2. Kinderrechtenbeleid in Brussel?	136
9.3. Nationaal mensenrechteninstituut met focus op kinderrechten?	137
9.4. Gelijke kansen en armoedebestrijding	137
Armoede integraal bestrijden	137
Gelijke kansen	140
Integratie en inburgering	140
10. Kinderrechten internationaal	142
10.1. Europese kinderbudsdiensten	142
Jaarvergadering over impact financiële crisis op kinderen	142
Internationaal proactief samenwerken om levens van vluchtelingen te redden	142
10.2. Deelname aan Universal Periodic Review	143
Beoordeling door andere landen	143
België aan bod in 2016	143
Samen sterk	143
10.3. België veroordeeld	143
Raad van Europa: België moet lijfstraffen voor kinderen bij wet verbieden	143
Europees Hof voor de Rechten van de Mens: België moet voorzien in betere levensomstandigheden gezin van asielzoekers	144
10.4. VN-Kinderrechtencomité	144

Deel 4: Bijlagen

146

Gevolgd studiedagen (september 2014 tot en met augustus 2015)

148

Kinderrechten in de media

150

Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989

162

Inhoud

Deel

Kinderrechten- commissariaat komt op voor rechten van kinderen en jongeren

Met het decreet van 15 juli 1997¹ richtte het Vlaams Parlement het Kinderrechtencommissariaat op. Het internationaal kinderrechtenverdrag onderstreept het belang van onafhankelijke instanties voor kinderrechten. Het Kinderrechtencommissariaat is de officieel erkende vertolker van de rechten, noden en belangen van minderjarigen bij het Vlaams Parlement. Het ziet toe op de naleving van kinderrechten in Vlaanderen.

1. Decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van kinderrechtencommissaris, *BS* 7 oktober 1997. Decreet van 31 januari 2003 houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse Ombudsdienst, *BS* 13 februari 2003. Decreet van 6 juli 2005 houdende wijziging van diverse decreten, wat het statuut van de mandaathouders in de aan het Vlaams Parlement verbonden instellingen betreft, *BS* 9 september 2005. Zie www.kinderrechtencommissariaat.be voor de tekst van de drie decreten.

1. Wat doet het Kinderrechtencommissariaat?

Het Kinderrechtencommissariaat vangt signalen op van kinderen, jongeren en professionals. Het bemiddelt, onderzoekt klachten en adviseert het beleid. Altijd met het oog op de naleving van kinderrechten in Vlaanderen.

Het Kinderrechtencommissariaat brengt maatschappelijk onrecht tegenover kinderen en jongeren onder de aandacht en waakt erover dat de nodige instrumenten, kanalen en voorzieningen uitgebouwd worden en kwaliteit blijven leveren. Om zijn opdracht uit te voeren, richt het Kinderrechtencommissariaat zich tot verschillende doelgroepen. Het formuleert adviezen voor het Vlaams Parlement, de Vlaamse Regering, administraties en agentschappen, internationale of buitenlandse overheden. De belangrijkste signaalfunctie naar het beleid is zo verzekerd. Als dat nodig is, formuleert het Kinderrechtencommissariaat voorstellen en aanbevelingen over nieuwe wetgevende initiatieven die van belang zijn voor minderjarigen of over bestaande regelgeving of praktijken die indruisen tegen kinderrechten.

Kinderen en jongeren informeren we over de dienstverlening van onze Klachtenlijn. Met professionals bouwt het Kinderrechtencommissariaat netwerken uit. Het debat over kinderrechten voeren we ook in lezingen, debatten en via andere kanalen en media. Om zo het maatschappelijk draagvlak voor kinderrechten te versterken en de maatschappelijke positie van kinderen te verbeteren.

In het beleidsplan 2014-2019 legt het Kinderrechtencommissariaat de grote lijnen voor de volgende jaren vast. In oktober 2014 lichtte de kinderrechtencommissaris het plan toe voor het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement.

- Zie www.kinderrechtencommissariaat.be/beleidsplan-kinderrechtencommissariaat voor het volledige beleidsplan 2014-2019

Vandaag werken er veertien mensen bij het Kinderrechtencommissariaat.

2. Wie is wie bij het Kinderrechtencommissariaat?

Aan het hoofd van het Kinderrechtencommissariaat staat kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen. Op 2 juni 2009 benoemde het Vlaams Parlement hem. Op 11 februari 2015 besliste het Vlaams

Parlement unaniem om zijn mandaat te verlengen, op basis van een positieve evaluatie. Een mandaat loopt zes jaar, en is één keer verlengbaar.

Persbericht van het Vlaams Parlement 11 februari 2015

Het Uitgebreid Bureau wil met de positieve evaluatie duidelijk maken dat 'de kinderrechtencommissaris in de uitvoering van zijn opdracht heeft aangetoond dat hij de hoge verwachtingen die in hem bij aanvang werden gesteld, niet alleen heeft ingelost, maar ook in de toekomst zal aanhouden'.

Een multidisciplinair team van dertien mensen – samen goed voor 10,8 FTE – ondersteunt de kinderrechtencommissaris.

1 Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris

2 Leen Ackaert
Beleidsadviseur
Jeugdhulp, wonen, kinderopvang, gezinsondersteuning, jeugd- en kinderrechtenbeleid

3 Naima Charkaoui
Beleidsadviseur
Kinderarmoede, sociaal beleid, media, mobiliteit, ruimte, gezondheid

4 Hilde Cnudde
Communicatieadviseur en coördinerend adviseur
Kinderrechtencommissariaat

5 Isabel Moerman
Directiesecretaresse

6 Marjan Rom
Beleidsadviseur
Jeugdrecht, justitie, politie, geestelijke gezondheidszorg, familierecht (echtscheiding), consumentenzaken en werk, overlast (GAS)

7 Julie Ryngaert
Beleidsadviseur
Onderwijs, afstamming, adoptie, sport en vrije tijd, kinderrechten internationaal

8 Inge Schoevaerts
Adviseur Klachtenlijn
Welzijn, justitie, wonen, ruimte, mobiliteit, sociaal beleid, gezondheid, jeugdhulp, jeugdrecht, politie

9 Maureen Van Canneyt
Administratief medewerker Klachtenlijn
maureen.vancanneyt@vlaamsparlement.be

10 Dominique van den Akker
Coördinerend adviseur Klachtenlijn

11 Alex Van Hecke
Adviseur Klachtenlijn
Welzijn, asiel en migratie, diversiteit, interculturaliteit, religie, gelijke kansen, afstamming, adoptie, armoede

12 Els Van Hemelrijck
Communicatieadviseur Klachtenlijn
Jeuginformatie

13 Jean Pierre Verhaeghe
Beleidsadviseur
Asiel en migratie, diversiteit, interculturaliteit, religie, gelijke kansen

14 Chris Vleugels
Adviseur Klachtenlijn
Onderwijs, media, cultuur, sport en vrije tijd, consumentenzaken en werk

3. Ingebed in Vlaams Parlement

Het Kinderrechtencommissariaat is de Vlaamse pleitbezorger van kinderrechten, opgericht door het Vlaams Parlement. De informatie over de leef-situatie van kinderen en jongeren vanuit onze Klachtenlijn en onze contacten met het midden-veld en kinderrechtenactoren vertalen we naar het Vlaams Parlement. Zo proberen we de stem van kinderen en jongeren maximaal te vertolken en te vertegenwoordigen.

Het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt, verheldert en vertaalt kinderrechtenproblemen naar beleids- en regelgevend niveau.

In het overleg- en adviesorgaan zijn alle politieke fracties vertegenwoordigd, samen met personen uit het maatschappelijke veld en de wetenschap-pelijke wereld. De leden van het overleg- en adviesorgaan zetelen een hele legislatuur.

Het overleg- en adviesorgaan werd op eind 2014 opnieuw samengesteld en vergaderde op woensdag 25 februari 2015 voor een eerste keer. De voorzitter is Iris van der Veken. Zij is voormalig voorzitter van het UN Global Compact Network Belgium.

3.1. Overleg- en adviesorgaan

Het overleg- en adviesorgaan is een klank-bord voor de kinderrechtencommissaris en zijn medewerkers om de opdrachten van het Kinderrechtencommissariaat mee vorm te geven en de strategische doelstellingen uit de beleids-nota 2014-2019 te realiseren. Het zorgt mee voor een breed maatschappelijk en politiek draagvlak voor het Kinderrechtencommissariaat.

Samenstelling overleg- en adviesorgaan

Vanuit de politieke partijen (vaste leden)	Vanuit de VLIR (Vlaamse Interuniversitaire Raad)	Vanuit de Verenigde Verenigingen
Jo De Ro (Open Vld)	Peter Adriaenssens (KU Leuven)	Wouter Van Bellingen (Minderhedenforum)
Miranda Van Eetvelde (N-VA)	Joke Bauwens (VUB, Vakgroep Communicatiewetenschappen)	Dries De Smet (Vlaamse Jeugdraad)
Freya Van den Bossche (sp.a)	Bea Cantillon (UA, Departement Sociologie)	Hilde Linssen (Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen)
Elisabeth Meuleman (Groen)	Didier Reynaert (UGent, Vakgroep Sociale Agogiek)	Christel Verhas (Gezinsbond)
Katrien Schryvers (CD&V)		
Barbara Bonte (Vlaams Belang)	Voorzitter: Iris Van der Veken	

3.2.

Partner van parlementaire en paraparlementaire diensten

De Kracht van je Stem, Vlaams Parlement

De kinderrechtencommissaris is lid van de stuurgroep van De Kracht van je Stem, de educatieve dienst van het Vlaams Parlement. De stuurgroep zorgt ervoor dat De Kracht van je Stem tegemoetkomt aan wat leerkrachten en scholen nodig hebben. De belangrijkste doelgroepen bereiken ze via het onderwijs: kinderen, jongeren en volwassenen in een basisopleiding. Het is dan ook essentieel om leerkrachten te ondersteunen, om het meest geschikte aanbod, de meest geschikte instrumenten en methoden aan te reiken om te werken aan democratisch burgerschap. Daarover waakt de stuurgroep met vertegenwoordigers van het onderwijs en andere experts.

Regelmatig bundelen we krachten door samen te werken. Educatief materiaal zoals de map 'Oprechte deelneming', een werkmap over leerlingenparticipatie voor het basisonderwijs, herzien en verspreiden we samen met De Kracht van je Stem. Daarnaast bekijken we altijd hoe we elkaars werking mee bekend kunnen maken.

Gidsen in het Vlaams Parlement

Het Vlaams Parlement ontvangt veel bezoekers. In een rondleiding geeft een gids informatie over de werking en de rol van het Vlaams Parlement en van de paraparlementaire instellingen. Ook de architectuur en de geïntegreerde Vlaamse hedendaagse kunst komen aan bod.

Er komen vaak schoolgroepen op bezoek. Die kunnen intekenen op de populaire dagprogramma's met een rondleiding en een spelover democratie. Medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat gidsen regelmatig schoolgroepen op vraag van het Vlaams Parlement.

Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen met leerlingen van Basisschool De Bron in de Koepelzaal van het Vlaams Parlement.

Introductiedag Vlaams Parlement

Op woensdag 25 september 2014 verzorgde het Kinderrechtencommissariaat een informatiestand voor de nieuw verkozen Vlaamse volksvertegenwoordigers. De kinderrechtencommissaris presenteerde de werking van het Kinderrechtencommissariaat. We maakten ook een informatiefolder om onze diensten voor te stellen.

Samenwerken met Vlaamse Ombudsdienst

Het Kinderrechtencommissariaat en de Vlaamse Ombudsdienst overleggen geregeld over klachten die ze binnenkrijgen.

Als een klacht bij onze Klachtenlijn eerder wijst op een probleem van een volwassene in zijn relatie met een overheidsdienst dan op een schending van de rechten van de betrokken kinderen, dan spelen we die klacht door naar de Vlaamse Ombudsdienst. En als de Vlaamse Ombudsdienst geconfronteerd wordt met een schending van rechten van kinderen of een probleem dat rechtstreeks kinderen treft, maakt hij de klacht over aan onze Klachtenlijn. Soms is een klacht zo complex dat ze zowel ouders als kinderen treft. Het spreekt voor zich dat we deze klachten in overleg aanpakken.

Informatiefolder voor nieuwe Vlaamse Volksvertegenwoordigers.

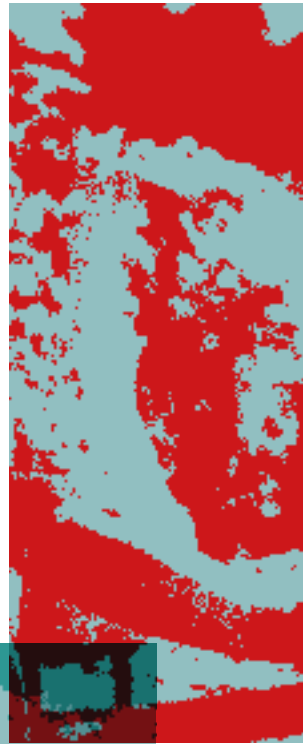

Samenwerken met Vlaams Vredesinstituut

Op initiatief van het Vlaams Vredesinstituut publiceerden we samen een opiniestuk over de Nobelprijs voor de vrede op knack.be. Aanleiding was het toekennen van de nobelprijs voor de vrede in het najaar 2014 aan de Pakistaanse Malala Yousafzay en de Indiër Kailash Satyarthi.

Samenwerkingsprotocol met Algemeen Secretariaat Vlaams Parlement

Het Kinderrechtencommissariaat werkt als paraparlementaire instelling in het Huis van de Vlaamse volksvertegenwoordigers. Het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement biedt ondersteunende diensten in personeelszaken, financiën, aankoop, informatica en algemene logistiek. De samenwerking met de ondersteunende diensten loopt volgens een samenwerkingsprotocol.

A close-up, low-angle shot of a child's hand reaching upwards, with the fingers slightly curled. The background is a soft, out-of-focus blue sky with wispy white clouds. The overall tone is hopeful and aspirational.

Deel

Van signaal tot advies

Het Kinderrechtencommissariaat is de pleitbezorger van kinderen en hun rechten. Die rol maken we waar door signalen van kinderen, jongeren en professionals actief te detecteren en om te zetten in beleidsadvies. Tegelijk probeert het Kinderrechtencommissariaat de vastgelopen minderjarige vooruit te helpen.

1. De Klachtenlijn onderzoekt klachten, bemiddelt, verwijst door en adviseert bij problemen

Elke dag bereiken ons signalen via onze Klachtenlijn. Kinderen, jongeren en hun belangbehartigers stellen ons de meest uiteenlopende concrete vragen en signaleren problemen. Iedereen die vindt dat de rechten van een kind geschonden zijn door een dienst of overheid, kan terecht bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.

Die onderzoekt grondig en onafhankelijk de klachten over kinderrechten. Die klachten gaan over minderjarigen die vastlopen in regelgeving en procedures of in hun relaties met organisaties of instanties. Vaak gaat het over problemen die niet opgelost raken langs de gewone administratieve of juridische weg.

Onderzoek start als andere middelen uitgeput zijn of geen oplossing brengen. Toetsen doen we in de eerste plaats aan het kinderrechtenverdrag en het wettelijk kader. Daarnaast zijn de algemeen aanvaarde ombudsnormen een belangrijk toetsingskader. Die normen hebben vooral te maken met behoorlijkheid en zorgvuldigheid van de dienstverlening van overheden, diensten en voorzieningen.

► De ombudsnormen werden vastgelegd in de samenwerkingsverbanden POOL (Permanent Overleg van de Ombudslui) en ENOC (European Network of Ombudspersons for Children)

Onze Klachtenlijn bemiddelt, geeft advies en streeft ernaar de klachten om te buigen naar een oplossing in het belang van de minderjarige.

Voor optimale kwaliteit van de klachtenbehandeling bouwen we voor melders garanties in en passen we interne werkingsprincipes toe.

Interne werkingsprincipes

- We zijn onafhankelijk.
- We richten ons op samenwerking en bemiddeling.
- We ondernemen niets zonder de toestemming van de melder.
- We geven regelmatig feedback over het verloop van de klacht.
- We streven ernaar om ook de betrokken minderjarige te spreken over wie het in de klacht gaat. Als dat kan, willen we het mandaat van de minderjarige.

- We behandelen elke klacht in drie fasen:
  - De klacht moet in de eerste plaats behandeld worden op de plaats waar het probleem zich voordoet.
  - Als er geen intern klachtenmechanisme is of als een oplossing uitblijft, treedt de Klachtenlijn op.
  - Als de Klachtenlijn geen individuele oplossing vindt omdat er een structureel knelpunt is, signaleren we dat aan de beleidsmedewerkers.
- We rapporteren cases naar externe partners altijd anoniem.

Het onderzoek naar klachten heeft een dubbel doel:

- Analyseren waar de geboden dienst, hulp of zorg vastliep.
- Proberen om het conflict te herstellen met de dienst- of hulpverlening.

Kwaliteitsbewaking

- We behandelen of onderzoeken een vraag of klacht binnen een aanvaardbare termijn.
- We behandelen alle informatie discreet. We houden rekening met de beroepspositie van de melder en met het delicate karakter van elke melding.
- We zorgen voor duidelijke communicatie tussen alle partijen.
- We streven naar een zo groot mogelijke openheid en transparantie.
- We laten een beleidsmedewerker elke klachtenbehandelaar ondersteunen. We bespreken en onderzoeken complexe klachten over kinderrechten met een multidisciplinair team.

Klachten toetsen we aan verschillende maatstaven

- Het kinderrechtenverdrag is het referentiekader in het onderzoek naar klachten. Het Verdrag is de kapstok waaraan we praktijken toetsen over kinderen en jongeren, zowel individueel als structureel.
- Daarnaast toetsen we de klachten aan decreten, wetten, regelgeving en omzendbrieven.
- Voor de beoordeling van klachten gaan we na of voldaan werd aan de behoorlijkheids- en zorgvuldigheidsnormen.

1.1.

Klachtenlijn in cijfers

Hoeveel meldingen komen er binnen?

Vragen, klachten en signalen

Vragen, klachten, signalen	1.028

Meldingen die buiten de eigenlijke werking van de Klachtenlijn vallen

Schoolopdrachten	47
Geen kinderrechtentema	18

Vragen, klachten en signalen per werkjaar

Werkjaar	2003 2004	2004 2005	2005 2006	2006 2007	2007 2008	2008 2009	2009 2010	2010 2011	2011 2012	2012 2013	2013 2014	2014 2015
Vragen en klachten	769	796	992	1.188	1.198	1.070	966	1.077	1.035	969	975	1.028

Wie doet een beroep op de Klachtenlijn?

Meldingen volgens de hoedanigheid van de melder

			Totaal
Privépersonen			811
	Minderjarige	156	
	Opvoedingsverantwoordelijke	495	
	Grootouder	42	
	Andere familie	44	
	Buur, kennis, vriend	26	
	Ongedefinieerde privépersoon	48	
Professionelen			207
	Onderwijs	68	
	Welzijn	32	
	Jongerenwelzijn	29	
	Gezondheidszorg	16	
	Asiel en Migratie	13	
	Justitie	12	
	Kinderrechten- en mensenrechtenorganisaties	12	
	Vrije tijd	8	
	Media	7	
	Zorg voor personen met een beperking	6	
	Buitenschoolse kinderopvang	2	
	Onderneming	2	
Overheden			10
	Niet-sectorale overheid	9	
	Internationale overheid	1	
	Totaal		1.028

Minderjarige melders volgens leeftijd

Leeftijd	Aantal
8 jaar	1
9 jaar	3
10 jaar	3
11 jaar	9
12 jaar	8
13 jaar	12
14 jaar	13
15 jaar	20
16 jaar	13
17 jaar	19
18 jaar	6
Onbekend	49
Totaal	156

Hoe nemen melders contact op?

Telefoon	481
Website	265
E-mail	218
Brief	38
Bezoek	25
Fax	1
Totaal	1.028

Hoe worden vragen en klachten behandeld?

Informatie, advies en doorverwijzing	612
Onderzoek en bemiddeling	214
Nog in behandeling	167
Geen afhandeling mogelijk	35
Totaal	1.028

Waarover gaan de meldingen?

			Totaal
Gezin			339
	Scheiding	217	
	Ouderschap	103	
	Afstamming en adoptie	19	
Onderwijs			326
	Sancties	77	
	Geweld	78	
	School vinden en er geraken	35	
	Leerlingenbegeleiding	33	
	Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeven	19	
	Andere onderwijs	84	
Hulp aan minderjarigen			184
	Jeugdhulp	144	
	Gezondheidszorg	22	
	Welzijn	13	
	Zorg voor personen met een beperking	5	
Consumenten- en geldzaken			3
Huisvesting			10
Leefmilieu en technologie			1
Verkeer en mobiliteit			4
Vluchtelingen (asiel)			59
Werk			5
Vrije tijd			37
	Sport	21	
	Spel en cultuur	16	
Justitie en politie			30
	Justitie	20	
	Politie	10	
Media			14
Relaties en seksualiteit			3
Andere			13
	Totaal		1.028

Veel meldingen leiden tot een directe dienstverlening. Dat houdt in dat we de klager informeren, adviseren of doorverwijzen. Het gaat ook vaak om klachten en situaties die we passief opvolgen of waar we de melder blijvend bijstaan met advies in de verschillende stappen die hij zelf onderneemt. Door een situatie te volgen, krijgt de Klachtenlijn meer inzicht in de praktijk. Ook zonder actieve tussenkomst (onderzoek of bemiddeling) kunnen onze klachtenbehandelaars dus pijnpunten vaststellen.

1.2.

Klachtenlijn bekendmaken

De Klachtenlijn van het Kinderrechtercommissariaat richt zich tot kinderen, jongeren, hun ouders en omgeving, en tot professionals die elke dag in contact komen met kinderen en jongeren en dan soms op onrecht botsen. Vaak zijn het de meest kwetsbare kinderen en jongeren die verstoken blijven van hulp, die ongelijk behandeld worden, die verstrikt raken in procedures en regels, en die dus meer risico lopen op onrecht.

De grootste uitdaging van de Klachtenlijn is die kwetsbare kinderen en jongeren bereiken. Daarvoor is samenwerken met praktijkwerkers cruciaal. Dat deden we via interviews, informatiesessies en een nieuwe deelwebsite.

De Klachtenlijn streeft ook naar meer toegankelijkheid met 'Klachtenlijn Lokaal', het gratis 0800-nummer, een aparte website en een YouTube-kanaal.

Klachtenlijn Lokaal

In het voorjaar van 2014 startte de Klachtenlijn met het pilootproject Klachtenlijn Lokaal. Eén keer per maand houden we spreekuur in Gent en Antwerpen. We kunnen rekenen op de steun van de twee stedelijke Ombudsvrouwen en jeugddiensten.

We verspreidden informatiefolders en -mapjes aan professionals met aparte 'meegeef'-folders en posters voor ouders en jongeren. In de twee steden organiseerden we twee informatiesessies voor professionals en duiden we de werking van de Klachtenlijn en wat we voor elkaar kunnen betekenen.

De laatste advertentie van de Klachtenlijn in het tienerblad Yeti.

Omdat we merkten dat die informatiesessies echt belangrijk zijn om informatie en expertise uit te wisselen en wederzijds vertrouwen op te bouwen, zetten we daar ook meer op in. De Klachtenlijn heeft praktijkwerkers echt nodig als belangrijke tussenfiguren naar kwetsbare kinderen en jongeren. Anderzijds botsen die tussenfiguren soms op grenzen, waar de Klachtenlijn verder kan helpen.

Vanaf 2015 organiseerden we extra informatiesessies voor groepen praktijkwerkers die in contact komen met meer kwetsbare kinderen en jongeren. We stelden de Klachtenlijn voor aan brugfiguren en organisaties die werken met mensen in armoede. We maakten afspraken voor infosessies met jeugdwelzijnswerkers, CLB-medewerkers en andere hulpverleners.

In het najaar van 2015 evalueren we in overleg met de twee ombudsvrouwen de modaliteiten van het lokale spreekuur.

Klachtenlijn interviewt professionals en ouders

Naar aanleiding van Klachtenlijn Lokaal ontwikkelden we een folder, een poster, een mapje en een website. We vroegen praktijkwerkers om die informatie te evalueren. Tegelijk peilden we naar hun kennis over en perceptie van de Klachtenlijn en het Kinderrechtencommissariaat.

Na de inspirerende workshop 'Communiceren met een sociaal en cultureel divers publiek' gaven we Studio Sesam de opdracht om negen professionals te interviewen uit verschillende sectoren: sociaal-culturele verenigingen van mensen met een migratieachtergrond, straat-hoekwerk, een inloopteam, het jeugdwelzijnswerk, een multifunctioneel centrum, een wijkgezondheidscentrum, een jongerenadviescentrum (JAC), het Netwerk tegen Armoede en een Ondersteuningscentrum Jeugdzorg.

De inzichten en tips uit de negen diepte-interviews samen met een aantal diepte-interviews die we bij ouders met diverse achtergronden deden, helpen ons om onze communicatie over de Klachtenlijn te verbeteren.

De Klachtenlijn adverteerde op Klasse.be/leraren met geanimeerde digitale banners.

Website Klachtenlijn kinderrechten.be

Nieuw: www.kinderrechten.be/professionals

De nieuwe deelsite voor professionals www.kinderrechten.be/professionals.

Met de Klachtenlijn zijn we voortdurend op zoek naar goede methoden om kinderen en jongeren in kwetsbare situaties te bereiken. Praktijkwerkers zijn daarvoor een belangrijke doelgroep. Omdat we vooral drempelverlagend willen werken, maakten we ook een nieuwe deelwebsite: www.kinderrechten.be/professionals. Via een apart meldformulier op de deelsite kunnen professionals nu ook langs deze weg schendingen van kinderrechten melden bij de Klachtenlijn.

De deelsite vullen we geleidelijk verder aan met getuigenissen en passen we aan op basis van conclusies en aanbevelingen uit de diepte-interviews.

www.kinderrechten.be

Van 1 september 2014 tot en met 31 augustus 2015 werd de site www.kinderrechten.be 40.264 keer bezocht. Dat leverde 143.489 paginaweergaven op. Gemiddeld blijven mensen 2,53 minuten op de website.

Maand	Aantal bezoeken
September 2014	3.352
Oktober 2014	4.509
November 2014	7.704
December 2014	3.241
Januari 2015	4.586
Februari 2015	3.270
Maart 2015	4.177
April 2015	2.443
Mei 2015	3.072
Juni 2015	2.035
Juli 2015	855
Augustus 2015	1.020

Advertenties

Het Kinderrechtencommissariaat maakt zijn Klachtenlijn ook bekend via gerichte advertenties. We adverteerden online en offline in Yeti, Maks!, schoolagenda's en de jaarkalender van de Vlaamse Scholierenkoepel.

Tussenpersonen die met jongeren in contact komen, spreken we aan in advertenties en in redactionele bijdragen in Klasse voor Leraren en Klasse voor Ouders.

Filmpjes van en over het Kinderrechtencommissariaat en de Klachtenlijn verspreiden we ook via onze twee YouTubekanalen en Facebook.

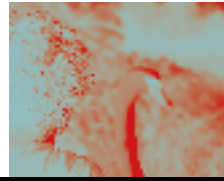
De laatste advertentie van de Klachtenlijn in het jongerenblad Maks!

Jongerenversie 'Straffe School'

Voor volwassenen publiceerde het Kinderrechtencommissariaat het dossier 'Straffe school. De grenzen van sanctioneren verkend'. Voor scholieren maakten we een jongerenversie, 'Straffe school!' Leerlingen moeten zich houden aan afspraken en regels. Doen ze dat niet, dan krijgen ze 'straf'. Welke maatregelen zijn er? Wat kan en wat kan niet? Wat zijn de rechten van de leerling en welke procedures moet iedereen volgen?

De brochure geeft een hapklaar overzicht. Om de brochure bekend te maken, werkt de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat samen met de Vlaamse Scholierenkoepel.

'Straffe school!' informatie voor jongeren over regels op school.

Kinderrechtendag: 25 jaar kinderrechten

De kinderrechtenrap

De 25e verjaardag van het Kinderrechtenverdrag werd op 20 november 2014 gevierd met muziek: de kinderrechtenrap. Kapitein Winokio maakte de muziek. Joke van Leeuwen schreef de tekst op basis van gedachten die Silvie Moors verzamelde bij kinderen. Filmmakers van 9 tot 12 jaar maakten een bijhorende animatieclip. Die staat samen met de karaokeversie van de kinderrechtenrap op ons YouTubekanaal.

Silvie Moors en De Dagen maakten samen met ons een digitale lesmap: 'Filosoferen over Kinderrechten, een inspiratiegids voor het basis-onderwijs'.

Alle Vlaamse basisscholen kregen een cd en op veel speelplaatsen klonk in koor 'oh, onze rechten, kinderen hebben rechten ...'

- ▶ Kinderrechtenrap en animatieclip op [youtube.com/user/KlachtenlijnKRC](https://www.youtube.com/user/KlachtenlijnKRC)
- ▶ Digitale lesmap gratis downloaden op kinderrechten.be/professionals/kinderrechteneducatie

Kinderen maakten samen met Kapitein Winokio en Joke van Leeuwen, de Kinderrechtenrap.

De Bende van :P → 3 helden vechten voor jouw rechten

De Bende van :P kwam tot leven in 2013 en kreeg een herdruk in 2014. De Bende van :P is een brochure over kinderrechten voor de derde graad van het lager onderwijs met verhalen van kinderen, weetjes, spelletjes, tips en een digitale lesbrief. De brochure is een uitgave van de Kinderrechtswinkel en de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.

De Bende van :P, een kinderrechtenbrochure voor kinderen vanaf 9 jaar, kreeg een herdruk in 2014.

't Zitemzo ... jouw rechten, jouw leven

In oktober 2014, op de vooravond van kinderrechtdag, rolde er iets nieuws van de persen: 't Zitemzo ... jouw rechten, jouw leven' is een fris magazine voor jongeren vanaf 14 jaar over jongerenrechten, met getuigenissen, interviews, bruikbare informatie en voor de leerkrachten digitale lesbrieven.

Ook 't Zitemzo ... jouw rechten, jouw leven' is het resultaat van een samenwerking tussen de Kinderrechtswinkel en de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.

't Zitemzo: jouw rechten, jouw leven: een jongerenmagazine over kinderrechten.

Kinderen vragen tijd

De rode draad in ons vorige jaarverslag was 'kinderen vragen tijd'. Maar wat betekent dat voor kinderen zelf? Kristel Verbeke van K3, vroeg het hen. Ze ging op bezoek bij IVIO Binnenhof (buitengewoon secundair onderwijs) en in het kinderziekenhuis van Leuven en luisterde naar de kinderen en jongeren.

Het werden mooie authentieke getuigenissen die dankzij de Jommekeskrant en Kristel veel huiskamers bereikten.

Kristel Verbeke in gesprek met jongeren over tijd.

Protector, Betrokken Benny en Zorgende Zita trakteren op taart in Mechelen

Op zondag 24 mei 2015 vierde Mechelen zijn tiende speeldag samen met Kapitein Winokio, Plop en Bumba. Ook De Bende van :P was paraat. Deze keer trakteerden we op taart, want 10 jaar speeldag én 25 jaar kinderrechten, dat moest gevierd worden. De Kinderrechtswinkel en het Kinderrechtencommissariaat bemanden samen de stand en zagen onder een stralende zon de Mechelse binnenstad vollopen met 25.000 bezoekers.

Onze drie helden van De Bende van :P waren ook op kinderfestival Popeiland op het Domein Puyenbroeck in Wachtebeke op 24 juni en op Feest In 't Park in Brugge op 27 juni 2015.

Kinder- en jongerenmedia

Klasse

Klasse is sinds jaren een belangrijke vaste samenwerkingspartner in de communicatie over kinderrechten. Zij zorgen ervoor dat informatie tot bij onze doelgroepen komt: kinderen, jongeren, ouders, leraren, directies.

Ook dit jaar werkte het Kinderrechtencommissariaat redactioneel samen met de maandbladen van het departement Onderwijs: Klasse voor Leraren, Klasse voor Ouders, Yeti en Maks! Zo informeerden we lezers over de werking van onze Klachtenlijn en introduceerden we nieuw educatief kinderrechtenmateriaal, traditioneel in de kijker gezet rond kinderrechtendag.

Het is bijzonder jammer dat Klasse voor kinderen en jongeren, met name Yeti en Maks! verdwijnen. Daarmee verliezen kinderen en jongeren eerlijke, op maat gesneden kinder- en jongereninformatie. De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat verliest een belangrijk en laagdrempelig communicatiekanaal.

Het Kinderrechtencommissariaat kijkt op dit ogenblik nieuwe samenwerkingsmogelijkheden met Klasse in zijn nieuwe vorm.

Jommekeskrant

De Jommekeskrant, de kinderbijlage van het Nieuwsblad, de Gazet van Antwerpen en de Gentenaar, blijft voor het Kinderrechtencommissariaat een belangrijke partner die losstaat van het formele schoolcircuit. Via hun krantenlezende ouders bereiken we veel kinderen. Rond kinderrechtedag doen we meestal iets samen met de Jommekeskrant. Deze keer gingen we op pad met Kristel van K3 voor ontmoetingen met een stel moedige, pientere kinderen en jongeren die getuigden over de betekenis van 'tijd' voor kinderen.

Ketnet en Karrewiet

Het Kinderrechtencommissariaat werkt al jaren systematisch samen met Ketnet en Karrewiet. En zoals elk jaar konden we opnieuw rekenen op Ketnet en Karrewiet om rond 20 november kinderrechten, het kinderrechtenverdrag en de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat onder de aandacht te brengen.

20 november 2014 was de 25e verjaardag van het kinderrechtenverdrag en dat vierden we met veel toeters en bellen, muziek en taart.

In februari interviewde Karrewietreporter Elisabeth de Kinderrechtencommissaris. De verlenging van het mandaat van Bruno Vanobbergen was belangrijk nieuws voor Karrewietkijkers.

Kinderkranten Kits en Klap

We werkten ook dit jaar samen met verschillende andere kindermidia zoals de kinderkranten Kits en Klap van de uitgeverij Eenhoorn over bijvoorbeeld het dossier 'Straffe school' en over het kinderrechtenverdrag met de poster van de kinderrechtenrap als bijsluiter.

Karrewietreporter Elisabeth interviewt de kinderrechtencommissaris over de verlenging van zijn mandaat.

2. Van signaal naar beleidsadvies

2.1.

Adviserend werk

Veel individuele klachten en meldingen van knelpunten over kinderrechten hebben een signaal-functie. Ook professionals en vrijwilligers trekken bij onze Klachtenlijn aan de alarmbel.

Het Kinderrechtencommissariaat probeert kinderen en jongeren die vastlopen of in een kwetsbare situatie zitten, sterker naar de voorgrond te brengen. Onze Klachtenbehandelaars ondersteunen die kinderen en hun gezinnen. En we kaarten hun situatie aan bij het Vlaams Parlement. Niet vrijblijvend, maar met duidelijke aanbevelingen.

Wijst een individuele klacht op onduidelijke, inconsequente, discriminerende of ontbrekende regelgeving? Of op regels of praktijken die in strijd zijn met het kinderrechtenverdrag? Dan signaleren we dat bij de bevoegde overheid. Dat lost het probleem van de minderjarige niet meteen op. Maar het helpt mee te voorkomen dat de problemen voortduren.

Het Kinderrechtencommissariaat vertaalt de structurele problemen in dossiers, adviezen, standpunten en knelpuntnota's voor het Vlaams Parlement. Het onderzoekt diepgaand kinderrechten thema's en de onderliggende problemen om het Vlaams Parlement te informeren en te adviseren. Het wijst ook op de mogelijke vertaling ervan in Vlaamse regelgeving. Het toetst beleidsinitiatieven zoals ontwerpen en voorstellen van decreet aan het kinderrechtenverdrag.

Omdat er de laatste jaren veel klachten binnenkwamen over het sanctiebeleid op scholen en te snel uitgesloten leerlingen, maakten we een dossier. Dat verkent de grenzen van sanctioneren vanuit de klachten. Het schetst tegelijk het wettelijke kader: wat mag en wat mag niet? En het geeft praktijkvoorbeelden. Het dossier stelden we voor op de studiedag 'Straffe school, de grenzen van sanctioneren verkend' in de Schelp van het Vlaams Parlement. Een driehonderdtal mensen woonde de studiedag bij.

Op 10 juni 2015 organiseerden we in de Schelp van het Vlaams Parlement een symposium over vermaatschappelijking van de jeugdhulp. De Commissie Welzijn zette dit symposium op zijn

agenda. We konden rekenen op een honderdvijftigtal deelnemers.

Op eigen initiatief of op vraag van het Vlaams Parlement schrijven we adviezen. Het laatste jaar hoorden de commissies van het Vlaams Parlement de kinderrechtencommissaris over deze kinderrechten thema's:

- Het advies over gedwongen adopties (Commissie Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 9 december 2014)
- Een toelichting bij de knelpunten en beleidsaanbevelingen uit het jaarverslag 2013-2014 van het Kinderrechtencommissariaat (Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2 december 2014; Commissie voor Onderwijs, 8 januari 2015; Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media, 5 februari 2015)
- De knelpuntennota over kinderen van woonwageneigenaren (Commissie voor Wonen, 5 februari 2015)
- Het advies over radicalisering en minderjarigen (Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering, 25 februari 2015)
- Het advies over binnenlandse adoptie (Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 1 april 2015)
- Het advies over decentraliseren van bevoegdheden (Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media, 4 juni 2015)

De kinderrechtencommissaris lichtte het advies over afstammingsinformatie toe op 24 februari 2015 op de hoorzitting van de Kamercommissie voor Volksgezondheid, Leefmilieu en Maatschappelijke Hernieuwing.

In de Senaat spraken we op 8 juni 2015 op een hoorzitting over 'het verzoek tot het opstellen van een informatieverlag over de noodzakelijke samenwerking tussen de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten' om de strijd tegen kinderarmoede in België samen aan te pakken.

Het Kinderrechtencommissariaat bracht schriftelijk advies uit over verschillende onderwerpen die raken aan kinderrechten:

■ **Levensbeschouwelijke symbolen**

Analyse Arrest Raad van State over het verbod op het dragen van zichtbare levensbeschouwelijke symbolen door leerlingen (2014-2015/01)

■ **Media**

Advies bij Beleidsnota Media: kinderen als consumenten en producenten van media? (2014-2015/02)

■ **Wonen**

Advies bij Beleidsnota Wonen: maak de kinderen achter de woonbeleidsplannen zichtbaar (2014-2015/03)

■ **Onderwijs**

Advies bij Beleidsnota Onderwijs: plaats leerlingen centraal (2014-2015/04)

■ **Jeugd**

Advies bij Beleidsnota Jeugd: een categoriaal jeugd- en kinderrechtenbeleid (2014-2015/05)

■ **Integratie en Inburgering**

Advies bij Beleidsnota Integratie en Inburgering: vanuit kinderen bekeken (2014-2015/06)

■ **Gelijke Kansen**

Advies bij Beleidsnota Gelijke Kansen: vanuit kinderrechten bekeken (2014-2015/07)

■ **Welzijn Volksgezondheid en Gezin**

Advies bij Beleidsnota Welzijn Volksgezondheid en Gezin: een integraal welzijns- en kinderrechtenbeleid (2014-2015/08)

■ **Knelpunten kinderrechten**

Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2013-2014. Kinderen vragen tijd (2014-2015/09)

■ **Kinderen van woonwageneigenaren**

Knelpuntennota Kinderen van woonwageneigenaren: kinderrechten op de tocht (2014-2015/10)

■ **Armoedebestrijding**

Advies bij Beleidsnota Armoedebestrijding: nood aan kinderrechtenaanpak (2014-2015/11)

■ **Sport**

Advies bij Beleidsnota Sport: samenspel met kinderen (2014-2015/12)

■ **Gedwongen adopties**

Advies Gedwongen adopties vanuit kinderrechtenperspectief (2014-2015/13)

■ **Asiel en migratie**

Advies bij Beleidsnota Asiel en Migratie: vanuit kinderrechten bekeken (2014-2015/14)

■ **Radicalisering**

Advies Minderjarigen en radicalisering: voluit kiezen voor mensenrechtenperspectief (2014-2015/15)

■ **Donorkinderen**

Advies Alles in het teken van recht op afstammingsinformatie (2014-2015/16)

■ **Binnenlandse adoptie**

Advies Positie en rechten van binnenlands geadopteerde kinderen (2014-2015/17)

■ **Decentraliseren**

Advies Decentraliseren van bevoegdheden: kansen en risico's voor kinderrechten (2014-2015/18)

■ **Leerlinggegevens**

Advies Leerlinggegevens overdragen als kinderen van school veranderen? (2014-2015/19)

■ **Kinderen op de vlucht**

Knelpuntennota Recht op onderwijs voor kinderen op de vlucht (2014-2015/20)

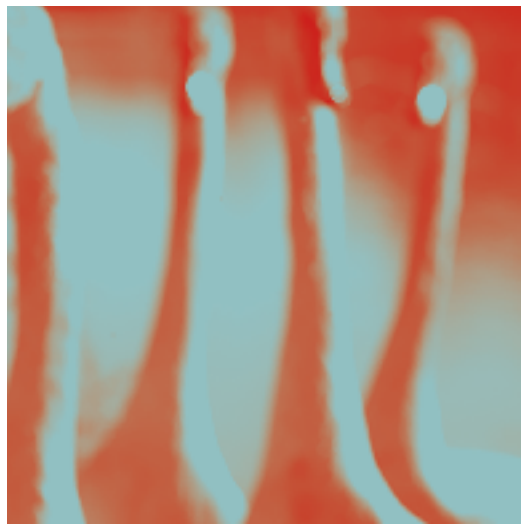
■ **Jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP 2015-2019)**

Advies Jeugd- en kinderrechten een nieuwe wind? (2014-2015/21)

■ **Armoedebestrijding**

Advies Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019 (2014-2015/22)

► Onze adviezen, knelpuntennota's en dossiers vindt u op: www.kinderrechtencommissariaat.be/adviezen_en_standpunten

2.2.

Kinderrechtenperspectief uitdragen

Het Kinderrechtencommissariaat wil het beleid en het middenveld zo goed mogelijk informeren. Daarom signaleren en ontsluiten we onze adviezen en knelpunten rond kinderrechten in Vlaanderen via onze website, onze nieuwsbrief, Twitter en LinkedIn. We geven lezingen en schrijven opiniestukken, persberichten en artikels in tijdschriften en bijdragen aan boeken.

De website www.kinderrechtencommissariaat.be is er vooral voor beleidsmakers en middenveld.

Website kinderrechtencommissariaat.be

De site kinderrechtencommissariaat.be richt zicht vooral naar Vlaamse volksvertegenwoordigers, andere beleidsmakers en middenveldorganisaties. We ontsluiten er onze adviezen, activiteiten, persberichten en teksten van lezingen. We brengen er ook nieuws over studiedagen en activiteiten waaraan we zelf meewerken.

Onze publicaties kunnen er besteld worden. Daarvoor werken we nauw samen met Vlaanderen.be. We gebruiken hun tools en zo verschijnen onze publicaties tegelijk op hun website met breed bereik.

Van 1 september 2014 tot en met 31 augustus 2015 werd de site www.kinderrechtencommissariaat.be 55.828 keer bezocht. Dat is zo'n 1.300 keer meer dan vorig jaar en leverde 172.317 paginaweergaven op. Gemiddeld blijven mensen 2 minuten en 55 seconden op de website. Ze blijven een kleine minuut minder lang dan vorig jaar.

De meeste bezoekers kwamen langs in maart. Dat kwam doordat we toen onze studiedag 'Straffe school' en een vacature aankondigden. Ook in mei steeg het aantal bezoeken. De meeste bezoekers kwamen het dossier over sancties op school downloaden of bestellen of klikten door naar de filmpjes van de studiedag.

Kinderrechtenmaand november blijft een populaire bezoekermaand voor de website.

Maand	Aantal bezoeken
September 2014	3.164
Oktober 2014	5.886
November 2014	8.071
December 2014	3.600
Januari 2015	4.386
Februari 2015	4.359
Maart 2015	8.297
April 2015	4.476
Mei 2015	6.007
Juni 2015	4.062
Juli 2015	1.706
Augustus 2015	1.814

De meeste bezoekers gebruiken nog altijd een pc of laptop (84,74%). Een kleine minderheid bezoekt de site via tablet (6,41%). Het aantal gebruikers dat via gsm de site bezoekt, verdubbelde tegenover vorig jaar (8,84%).

Twitter

Sinds 20 november 2012 twitert de kinderrechtencommissaris. Op 31 augustus 2015 telden we 1.259 tweets en 2.409 volgers.

LinkedIn

Netwerken uitbouwen en informatie uitwisselen doen we ook via het profiel van de kinderrechtencommissaris op LinkedIn.

Blog

Er verschenen twee blogs van de kinderrechtencommissaris:

- De tijd stuurt en ordent. Over het verblijf van de kinderrechtencommissaris in de Gemeenschapsinstelling De Zande campus Ruiselede.

- Europese kinderombudsdiensten buigen zich over impact financiële crisis. Over de jaarlijkse bijeenkomst van het Europees netwerk voor kinderombudsmannen en -vrouwen (ENOC).

► www.kinderrechtencommissariaat.be/blog

Nieuwsbrief

Het Kinderrechtencommissariaat stuurde het voorbije werkjaar acht nieuwsbrieven uit met informatie over de eigen activiteiten, ontwikkelingen rond kinderrechten en initiatieven van partnerorganisaties. Eind augustus zijn er 674 personen ingeschreven.

- Onze nieuwsbrief lezen of een abonnement nemen: www.kinderrechtencommissariaat.be/nieuwsbrieven-overzicht

Facebook

In het werkjaar 2014-2015 maakten we extra werk van de Facebookpagina van het Kinderrechtencommissariaat. We delen frequent informatie en filmpjes. Op 1 september 2015 vonden 2.088 personen en organisaties ons 'leuk'. Er wordt vaker inhoud gedeeld.

- www.facebook.com/kinderrechtencommissariaat

Artikels in tijdschriften en boeken

De kinderrechtencommissaris lanceerde op 17 oktober zijn nieuw boek 'Het kind van onze dromen' in HETPALEIS te Antwerpen. 'Hét kind bestaat niet. En toch worden we elke keer opnieuw aangetrokken door het idee van het gemiddelde kind.'

- Bruno Vanobbergen, Het kind van onze dromen, LannooCampus, p. 240, oktober 2014

Het Kinderrechtencommissariaat laat ook van zich horen in tijdschriften en boeken. Een overzicht van de artikels:

■ Anja is bijna 18. Alle jongeren verdienen veilige vleugels

- Column van Bruno Vanobbergen voor Sociaal Net, 15 juli 2015

■ Editoriaal Bruno Vanobbergen: wie wordt beter van het nieuwe schoolinschrijvingsrecht?

- In e-zine Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten, nr. 2, juni 2015

■ Vervreemd. We worstelen met mensen op de vlucht

- Column van Bruno Vanobbergen voor Sociaal Net, 5 mei 2015

■ Minderjarigen en gewelddadig radicalisme: voluit kiezen voor mensenrechten

- In e-zine Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten, nr. 4, mei 2015

■ Warm of koud? De vermaatschappelijking van de jeugdzorg is hot

- In Handboek integrale jeugdhulp (cahierreeks), Cahier 3 Vermaatschappelijking van de (jeugd) zorg, door Bruno Vanobbergen, Politeia, 2015

■ Children's Rights and Childhood Studies: From living apart together to a happy marriage

- In Routledge International Handbook of Children's Rights Studies onder redactie van Wouter Vandenhoele, Ellen Desmet, Didier Reynaert, Sara Lembrechts, door Bruno Vanobbergen, p. 60-76. E-publicatie in het Engels, Taylor And Francis, maart 2015

■ Vermaatschappelijking is hot! Maar is het dat ook?

- Column van Bruno Vanobbergen voor Sociaal Net, 20 februari 2015

■ De ervaringen en meningen van leerkrachten

- In Kinderrechteneducatie in het onderwijs, Kinderrechtenforum nr. 10, p. 57-75, Kinderrechtencoalitie vzw, 2014

■ 25 jaar kinderrechten: een terugblik en vooruitblik

- In het onderwijstijdschrift Pedagogiek als gast-redactie, Bruno Vanobbergen samen met Angelo Van Gorp en Lieve Bradt, Jaargang 34, nr. 3, december 2014

Opiniestukken en persberichten

Het Kinderrechtencommissariaat schreef het voorbije jaar zes opiniestukken en stuurde twee persberichten uit.

■ Kinderrechten zijn toch universeel? Kind zonder papieren, kind met rechten, De Standaard, 19 juni 2015

Hongarije wil een hek van vier meter hoog bouwen op de grens met Servië om de vluchtelingenstroom een halt toe te roepen. Vluchtelingen zullen daar letterlijk op een muur van angst botsen. 'Overspoeld', 'criminelen' en 'aanzuigeffect' zijn bij ons zowat de meest gebruikte woorden als het over asielzoekers gaat. We hebben schrik. Zoveel schrik dat we de kwetsbaarheid van de vluchteling nauwelijks nog (willen) zien. Voor de betrokken kinderen en jongeren leidt dat keer op keer tot persoonlijke drama's.

■ Aandacht voor sancties moet samengaan met aandacht voor zorg op school, 6 mei 2015

Het dossier 'Straffe school. De grenzen van sanctioneren verkend' vertrekt van de signalen en klachten over sancties op school, die het Kinderrechtencommissariaat kreeg van jongeren, ouders en scholen. De klachten tonen dat kansen soms onderbenut blijven en uitsluiting soms een te snelle weg is. De voorbije vier jaar bleef het aantal uitgesloten leerlingen veronrustend hoog. Definitieve uitsluiting doet zich

voor op het eind van het maatregelencontinguum, de exit.

■ **Op plaatsing zit een houdbaarheidsdatum, De Morgen, 11 april 2015**

Drie dagen en twee nachten verbleef de kinderrechtencommissaris in de gemeenschapsinstelling in Ruiselede. Om kennis te maken met de jongens die de jeugdrechter er plaatst. En met de opvoeders en leerkrachten die zich er elke dag voor inzetten. De kinderrechtencommissaris trok net als de jongeren een trainingspak aan en kroop even in een andere identiteit. De dag van zijn vrijlating was de 50e verjaardag van de jeugdbeschermingswet.

■ **Vluchten kan niet meer, Knack.be, 26 maart 2015**

'Vandaag zat deze kleuter warm in de klas, maar vanavond slaapt hij in het station.' Als het over kinderen op de vlucht gaat, zijn de signalen die we vandaag op het Kinderrechtencommissariaat binnenkrijgen erg onrustwekkend. Het gaat niet goed met duizenden kinderen die in erg precare omstandigheden in België verblijven. Hoe kunnen we dat laten gebeuren? De vraag leeft bij veel leerkrachten, hulpverleners, artsen, vrijwilligers en verantwoordelijken in de opvang.

■ **Maak niet het kind maar het conflict tot probleem, De Morgen, 18 februari 2015**

Door vechtscheidingen zitten veel kinderen gewrongen tussen hun ouders. Het belang van het kind raakt ondergesneeuwd onder een dik pak miserie. Die situaties krijgen soms het etiket 'verontrustende opvoedingssituatie' opgeplakt. Daardoor kan de rechter beslissen om de kinderen tijdelijk ergens anders onder te brengen. Onder het mom van rust en neutraliteit? Voor sommige kinderen is het een dubbele kaakslag: zij betalen de prijs van het conflict met de volle pot. Jammer genoeg kan de jeugdrechter in het huidige aanbod uiteindelijk alleen maar teruggrijpen naar een instelling.

■ **Kinderrechtencommissaris stelt nieuw jaarverslag voor: kinderen vragen tijd, 19 november 2014**

Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen stelde op 19 november zijn jaarverslag voor. In het duizendtal klachten van kinderen, jongeren, professionals en ouders is tijd en vooral

gebrek aan tijd een constante. Door tijdgebrek worden 'moeilijke' kinderen en jongeren doorgeschoven of even in 'time-out' gezet. Dat zien we in onderwijs en jeugdzorg. De kinderrechtencommissaris roept op om tijd te maken om kinderen en jongeren aan boord te houden.

■ **Vredesprijs voor Kinderrechten, samen met Vlaams Vredesinstituut, Knack.be, 13 oktober 2014**

De Nobelprijs voor de Vrede is vaak goed voor een flinke portie controverses. Dit jaar was er minder deining, maar de onderscheiding voor Kailash Satyarthi en Malala Yousafzay is daarom niet minder belangrijk. De Nobelprijs brengt het belang van kinderrechten wereldwijd onder de aandacht en zet een flinke kroon op de 25e verjaardag van het VN-Kinderrechtenverdrag. Door de prijs toe te kennen aan een Indiër en een Pakistaanse zet het Nobelprijsc comité de prijs in een breder vredeskader.

■ **Kinderen zijn geen minivolwassenen, kinderen zijn mensen, De Standaard, 8 september 2014**

VTM startte met een nieuw seizoen van 'The Voice for Kids'. Er klonken al meteen negatieve reacties: 'Kinderen verschijnen er als minivolwassenen' en 'Kinderen horen niet thuis in de showbusiness'. Aan echte argumenten ontbrak het. Kinderen en showbusiness, het kan wel volgens de kinderrechtencommissaris. Als je kinderen informeert over wat wel en niet uitgezonden wordt. Als ze weten bij wie ze tijdens opnamen terecht kunnen met vragen en moeilijkheden. En als de televisiemakers na de uitzending nog aanspreekbaar blijven voor de kinderen.

► Persberichten en opiniestukken: www.kinderrechtencommissariaat.be/persberichten-en-opiniestukken

Achteraan in het jaarverslag staat een overzicht van onze aanwezigheid in de media.

3. Samenwerken met externen

3.1.

Samenwerking met kinderrechtenactoren

Het Kinderrechtencommissariaat werkt samen met verschillende actoren om expertise uit te wisselen, ons inhoudelijk te verdiepen in een thema en netwerken uit te bouwen. Dit is een greep uit die vele samenwerkingsverbanden.

Er zijn regelmatig contacten met de Kinderrechtencoalitie en haar leden, en met andere kinder- en jeugdactoren. We werkten mee aan de focusgroep 'Kind en migratie' en aan de rondetafel over kinderrechteneducatie van de Kinderrechtencoalitie. Ook werkten we mee aan de enquête van leerkrachten over kinderrechteneducatie die de Kinderrechtencoalitie, KeKi, Unicef België en de Ambrassade organiseerden.

We werkten nauw samen met de Kinderrechtswinkel voor de kinderrechtenbrochure 't Zitemzo ... jouw rechten, jouw leven' en voor de promotie van andere kinderrechtenbrochures op evenementen.

De kinderrechtencommissaris was bij de uitreiking van het label 'kinderrechtenschool' door Plan België. Op de Safer Internet Day brachten de bioscopen van Kinopolis opnieuw het filmpje van de Klachtenlijn. Zo steunden we indirect de actiedag van Child Focus.

Unicef België greep de Report Card 12 over kinderen van de recessie aan om samen met het Kinderrechtencommissariaat aan de alarmbel te trekken en op te roepen om daadkrachtig te investeren in het welzijn van alle kinderen, kwetsbare kinderen in de eerste plaats. De 'Innocenti-Report Card 12, Kinderen van de recessie: De impact van de economische crisis op het welzijn van kinderen in rijke landen' vergelijkt 41 OESO- en EU-landen op basis van hoe de kinderarmoede er toe- of afnam sinds 2008.

16 oktober 2014 was Zuiddag. Zo'n 14.000 jongeren van 15 tot 19 jaar gingen die dag niet naar school, maar aan de slag in bedrijven en organisaties. Hun 40 tot 50 euro dagloon stonden ze af aan een sterk jongerenproject. Een honderdtal jongeren kwam naar het Vlaams Parlement voor een groot jongerendebat over de rechten van jonge-

ren, hier en in de rest van de wereld. Medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat leidden het debat in en modereerden.

Met de Franstalige collega's van de Délégué Général aux droits de l'enfant organiseerden we samen het spektakel Kesaj Tchave. Dit artistieke gezelschap brengt muziek en dans met en door Romjongeren.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft nauwe banden met de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (NCRK). Zo werkten we het voorbije werkjaar mee aan verschillende opvolgcomités die werk maken van nationale kinderrechtenindicatoren. De NCRK hoopt indicatoren uit te bouwen met een sterke focus op de rechten van kinderen in een kwetsbare situatie.

We werkten samen met onze collega-mensenrechteninstanties rond de rapportage in het kader van de Universal Periodic Review (UPR).

Met andere ombudsdiensten werkten we ad hoc samen rond concrete dossiers, en structureel via het Permanent Overleg van de Ombudslui (POOL) van België. POOL telt 26 leden en bundelt die informatie voor de burger op ombudsman.be.

3.2.

Actief in stuurgroepen en projecten

Het Kinderrechtencommissariaat heeft systematisch contacten met verschillende actoren, in werk- en stuurgroepen en op verschillende fora.

De kinderrechtencommissaris zat in de jury van kindvriendelijke steden van de Vlaamse Vereniging voor Jeugdconsulenten en was voorzitter van de jury van het Fonds Filson Steers Mariman van de Koning Boudewijnstichting.

Het Kinderrechtencommissariaat werkt actief mee aan	Georganiseerd door
Adviesgroep EU-project Durable Solutions for Separated Children in Europe	Platform Kinderen op de Vlucht
Adviesraad EU-project Belgian Better Internet Consortium (B-Bico)	Child Focus, Media Animation, Cert.be, Conseil Supérieur de l'Education aux Médias, Vlaams Kenniscentrum voor Mediawijsheid
Advisory Group Eurochild's 2016 Conference on Children's Rights	Eurochild
Begeleidingscommissie onderzoek naar de uithandengeving en zijn gevolgen in het arrondissement Brussel	NICC-VUB
Commissie Diversiteit en Gelijke Onderwijskansen	Vlaamse Onderwijsraad (Vlor)
Commissie Jeugdinformatie	De Ambrassade
Denkgroep Eigenheid Basisonderwijs	Vlaamse Onderwijsraad (Vlor)
EU Children's Rights Forum	European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)
European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)	European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)
Expertwerkgroep Aanpak van pesten op school	Vlaamse Onderwijsraad (Vlor)
Expertengroep Draagmoederschap	Gezinsbond
Expertenpanel Gedwongen Adopties	Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Feedbackgroep dagcentrum Trommel+	Dagcentrum De Trommel
Gebruikersgroep Security and Privacy in Social Networks (SPION)	IWT-SBO onderzoeksproject SPION: Studies on Media, Information and Telecommunication (SMIT, VUB), Vakgroep Onderwijskunde (OWK, UGent), Heinz College (Carnegie Mellon University), Interdisciplinary Centre for Law & ICT (ICRI, KU Leuven), Declaratieve Talen en Artificial Intelligence (DTAI, KU Leuven), Computer Security and Industrial Cryptography (COSIC, KU Leuven), DistriNet (KU Leuven)
Klankbordgroep Infopunt Onderwijs	Intercultureel Netwerk Gent
Klankbordgroep MeMoQ: Meten en Monitoren van de Kwaliteit in de kinderopvang voor baby's en peuters	Vakgroep Sociale Agogiek UGent en Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs KU Leuven
Klankbordgroep Meerjarenplan Vlaamse Scholierenkoepel	Vlaamse Scholierenkoepel (VSK)
Lerend netwerk ethisch sporten	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, afdeling Sport
Netwerkgroep Jeugd- en Kinderrechten	Vlaamse Jeugdraad
Netwerkgroep Onderzoek kinderen en jongeren in Vlaanderen	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, afdeling Jeugd
Network for Children's Rights	Hope for Children UNCRC Policy Center
Netwerk Onderwijs en Discriminatie	Meldpunt discriminatie Antwerpen
Opvolgingscomité kinderrechtenindicatoren	Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind
Permanent Overleg van de Ombudslui van België	POOL
Platform Kinderen op de Vlucht	Service Droit des Jeunes
Project Integrale Jeugdhulp 'Van nieuw decreet naar innovatieve praktijk'	Arteveldehogeschool, vzw Toppunt, PICOV, Vrij CLB Meetjesland en regio Gent
Reflectiegroep EXPOO	Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning
Reflectiegroep Kinderrechten en Jeugd	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, afdeling Jeugd
Stuurgroep De Kracht van je Stem	De Kracht van je Stem (Vlaams Parlement)
Stuurgroep Implementatie decreet rechtspositie minderjarige in de jeugdhulp	Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, afdeling Beleidsontwikkeling Integrale Jeugdhulp
Stuurgroep Jeugdwerk en Politie	Uit De Marge
Werkgroep Afstammingsvragen	Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Werkgroepen voor het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan (JKP)	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, afdeling Jeugd

Werkgroep geweld: ontwikkeling ondersteuningstool jeugdsector en beleidsadvies	De Ambrassade
Werkgroep Jeugdsanctierecht	Vzw Jongerenbegeleiding-Informant
Werkgroep Stadsmonitor en kindfocus	Agentschap voor Binnenlands Bestuur, team Stedenbeleid
Werkgroep Woonwagenbewoners	Minderhedenforum
Wetenschappelijke adviesgroep bij 'EDUCARE', onderzoeksproject over de warme overgang tussen thuis of kinderopvang en de kleuterschool	VBJK (Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen) en Vlaamse Gemeenschapscommissie (Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

3.3. Debatten, lezingen en studiedagen

Het Kinderrechtencommissariaat wordt regelmatig uitgenodigd om op studiedagen, congressen en in werkgroepen de eigen werking, het kinderrechtenverdrag of andere jongerenthema's toe te lichten.

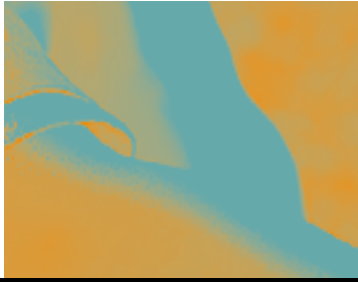
Daardoor bereiken we een brede waaier van sectoren: jeugddiensten, jeugdwerk, scholen, lerarenopleiding, sociaal-cultureel werk voor volwassenen, en ouders en beleidsmakers. Allemaal dragen ze verantwoordelijkheid in het leven van kinderen.

Een overzicht van de studiedagen en congressen waaraan het Kinderrechtencommissariaat actief meewerkte.

- Lezing 'Decreet Rechtspositie Onderwijs', Vrij CLB Gent, 1 september 2014
- Lezing 'Kinderrechten, kinderrechtenverdrag en rechten van kinderen met een label', opleiding postgraduaat in de pediatrie en neonatologie, Arteveldehogeschool, Gent, 11 september 2014
- Voorstelling Kinderrechtencommissariaat, Opleidingsdag Centrum voor Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen (VBJK), Gent, 12 september 2014
- Lezing 'Kinderrechten, kinderrechtenverdrag en rechten van kinderen met een label', opleiding postgraduaat in de pediatrie en neonatologie, Karel de Grote-Hogeschool, Antwerpen, 15 september 2014
- Nationale stakeholdersmeeting in het kader van het internationale onderzoeksproject 'Assessing Integration Measures for Vulnerable Migrant Groups – ASSESS', Centrum voor Migratie en Interculturele Studies (CeMIS), Interfederaal Gelijkekansencentrum en Federaal Migratiecentrum, Brussel, 26 september 2014

- Gesprekshoek 'Straffe school en het Kinderrechtencommissariaat', Dialoogdag 'Straffer in herstel', Platform voor Herstelgericht Werken op School, Mechelen, 2 oktober 2014
- Lezing 'Het kind als burger', avond over 'Het Kind', Streven, Antwerpen, 2 oktober 2014
- Masterclass kinderdromen, Lannoo Events, Antwerpen, 7 oktober 2014
- Presentatie dossier 'Heen en retour 2013', vzw Gardanto, Brussel, 8 oktober 2014
- Trefdag 'GAS: het eerste debat op basis van cijfers!', Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw, Gent, 16 oktober 2014
- Gespreksronde negende editie van Work for Change, Zuiddag, Brussel, 16 oktober 2014
- Gedachtewisseling over 'Child Notices: Better Information for Durable Solutions and Protection', Unicef België, Brussel, 16 oktober 2014
- Lezing 'Kinderrechtenindicatoren voor kinderen met nood aan zorg. Wat bij decentralisatie en vermaatschappelijking van de zorg?', Seminarie Kinderrechtenindicatoren, Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, Brussel, 20 oktober 2014
- Lezing op Open Forum Kinderrechteneducatie in het onderwijs, Kinderrechtencoalitie, 23 oktober 2014
- Lezing 'Over groepscompositie-effecten in het basisonderwijs en sociale mix in het inschrijvingsrecht', VVKBaO, Brussel, 24 oktober 2014
- Rondetafel 'Inschrijvingsrecht, M-decreet, onderwijscapaciteit en het onderwijs in Brussel', Kinderrechtencoalitie, Brussel, 3 november 2014
- Lezing documentaire 'Waiting for August', Doc Poppies, Sphinx Gent, 4 november 2014
- Lezing 'Het Kinderrechtencommissariaat en de school: Partners op afstand in het belang van het kind', OVSG Directeurenplatform secundair

- onderwijs, Onderwijskoepel van Steden en Gemeenten, Schaarbeek, 5 november 2014
- Campagne 'Gevolgen van echtscheiding voor jongeren', KAJ, Brussel, 8 november 2014
- Lunchdebat 'First offenders Project Gent', COJ Oost-Vlaanderen, Gent, 14 november 2014
- Workshop 'Horen van kinderen' in het project Belang van het Kind, Commissariaat voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, Brussel, 14 november 2014
- Viering 25e verjaardag kinderrechtenverdrag, Unicef en Plan België, Brussel, 20 november 2014
- Workshop 'Belang van het Kind', Commissariaat voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, Brussel, 20 november 2014
- Lezing 'Kinderrechten, kinderrechtenverdrag en rechten van kinderen met een label', studiegebied Onderwijs, VIVES, Brugge, 21 november 2014
- Lezing 'Kinderrechten uit de kinderschoenen', Gezinsbond De Pinte en Zevergem, De Pinte, 25 november 2014
- Lezing 'Het Kinderrechtencommissariaat en de school: partners op afstand in het belang van het kind', GO! Klachtendag, GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel, 27 november 2014
- Lezing 'Het kind van onze dromen', viering 25 jaar kinderrechten Kind en Gezin, Brussel, 28 november 2014
- Lezing 'Kinderrechten in de pediatrie', Najaarsvergadering VVK, Gent, 29 november 2014
- Diploma-uitreiking, Odisee Campus Brussel, 1 december 2014
- Lezing 'Het belang van het kind', European Conference on the 'best interests of the child', Council of Europe, Brussel, 9 december 2014
- Plenaire reflectie over workshop: The child's best interests and the right of the child to be heard, European Conference on 'the Best Interests of the Child', Brussel, 9-10 december 2014
- Paneldebat over het M-decreet, Stedelijk Onderwijs Antwerpen, Antwerpen, 10 december 2014
- Lezing op studiedag 'Sociaal werk en politie: een moeilijke ontmoeting?', Centrum voor Politiestudies vzw, Gent, 11 december 2014
- Panelgesprek Slot Open Forum: 'Kinderrechteneducatie in het onderwijs', Kinderrechtencoalitie, Brussel, 11 december 2014
- Voorstelling 'Het kind van onze dromen', Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen, Antwerpen, 12 januari 2015
- Lezing 'Het kind van onze dromen', Schoolbestuur Deinze, Deinze, 13 januari 2015
- Lezing 'Het kind van onze dromen', Openbare Bibliotheek, Overijse, 15 januari 2015
- Lezing 'Het kind van onze dromen', Huis van Alijn, Gent, 16 januari 2015
- Lezing 'Gezinnen met kinderen op de vlucht: Terugkeren of onderduiken? Wettelijk kader', Platform Kinderen op de Vlucht, Brussel, 27 januari 2015
- Slotwoord Evenement 'Jongeren zeggen NEE! Tegen VGV', GAMS België, Brussel, 4 februari 2015
- Lezing 'Rechten op school', Scholengemeenschap Sint-Nicolaas, Sint-Niklaas, 6 februari 2015
- Lezing 'Kinderen en hun recht op spel', Kazoucongres CM, Schaarbeek, 7 februari 2015
- Plenaire reflectie over 'Awel, wat moet ik doen. Studie over de veerkracht van jongeren die bij Awel aankloppen', Awel, Brussel, 13 februari 2015
- Lezing 'Grenzen in het geding', Symposium Slachtofferhulp Nederland, Den Haag, 20 februari 2015
- Panelgesprek 'Het kind van de toekomst: over medicalisering van kinderen', Studium Generale Hogeschool Gent, Gent, 24 februari 2015
- Focusgroep 'Kind en migratie', Kinderrechtencoalitie, Brussel, 2 maart 2015
- Discussiesalon 'Omgaan met conflicten op school', Inspiraakdag Vlaamse Scholierenkoepel, Brussel, 2 maart 2015
- Focusgroep Audit CLB's – Slimme verbindingen, PwC Bedrijfsrevisoren, Brussel, 6 maart 2015
- Lezing 'Kind zijn vandaag', Markant vzw regio Gent, Gent, 9 maart 2015
- Vorming 'Werking van het Kinderrechtencommissariaat en kinderrechten in Vlaanderen', Center for Children's Rights Studies University of Geneva, via Skype, 10 maart 2015
- Lezing 'Children's Rights from an international Perspective', Internationaal seminarie UC Leuven-Limburg, Heverlee, 11 maart 2015
- Workshop 'Het kind van onze dromen', Vormingsdriedaagse Vereniging Vlaamse Jeugddiensten, Malle, 13 maart 2015

- Lezing 'Vermaatschappelijking van de jeugdhulp', Vlaams Welzijnsverbond, Brussel, 17 maart 2015
- Lezing 'Het kind van onze dromen', UC Leuven-Limburg, Diepenbeek, 17 maart 2015
- Lezing 'Decentralisatie en kinderrechten', studiedag: 'Lokaal Jeugdbeleid', Vlaamse Jeugdraad, Brussel, 19 maart 2015
- Panelgesprek Staten-Generaal Downsyndroom, KUL, UCL, UA, UZA en UG, Anderlecht, 20 maart 2015
- Workshop 'Recht op menswaardige behandeling', studiedag Rechten in de Jeugdhulp, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Brussel, 26 maart 2015
- Lezing 'Jongeren en politie vanuit kinderrechtenperspectief', Studiedag Politie en Jongeren, VUB en Centrum voor Politiestudies, Brussel, 26 maart 2015
- Lezing 'Rechten op school', Scholengemeenschappen vrij secundair onderwijs, Gent, 27 maart 2015
- Panelgesprek 'Kinderen thuis in de stad', Trefdag Open Vld Gent, Gent, 28 maart 2015
- Lezing 'Kinderrechten, kinderrechtenverdrag en rechten van kinderen met een label', Interdisciplinaire studie van actuele thema's, studiegebied sociaal-agogisch werk, VIVES, Kortrijk, 30 maart 2015
- Lezing 'Kinderrechten, kinderrechtenverdrag en rechten van kinderen met een label', Inspiratiedag Kinderopvang, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw, Gent, 2 april 2015
- Stakeholdersmeeting over Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA), Brussel, 20 april 2015
- Lezing 'Het kind van onze dromen', Erasmus-hogeschool Brussel, Brussel, 21 april 2015
- Lezing 'Schaamnamen', Vlavabbs-congres, Brasschaat, 6 mei 2015
- Panelgesprek 'Children's rights behind bars', Studiedag 'Naar een verbeterd toezicht op plaatsen van vrijheidsberoving voor minderjarigen', Defence for Children International (DCI) België, Brussel, 8 mei 2015
- Lezing 'Kinderen vragen tijd. Ze vragen tijd om gehoord te worden', Studiedag: 'Aspecten in kinderopvang', Hogeschool PXL, Hasselt, 11 mei 2015
- Lezing 'Het kind achter het label: samen werk maken van meer inclusief onderwijs', Studiedag 'therapeutisering en medicalisering van het onderwijs', UCSIA, Antwerpen, 20 mei 2015
- Themasesse 'Rechtspositie jongeren en recht op jeugdhulp', Studiedag 50 jaar Jeugdbeschermingsrecht, Instituut Sociaal Recht KU Leuven, Leuven, 28 mei 2015
- Lezing 'Straffe school. Weg van school: Recht op onderwijs verzekeren', Lokaal Overlegplatform Bilzen-Hoeselt-Tongeren Secundair Onderwijs, Tongeren, 9 juni 2015
- Rondetafel 'Pesten', Koninklijk Paleis, Brussel, 16 juni 2015
- Lezing 'Visie op jeugdwerk', Boekvoorstelling 20 jaar JoJo Deinze, Deinze, 20 juni 2015

3.4.

Redactie Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten

Steunpunt Jeugdhulp, Kenniscentrum Kinderrechten, de werkgroep rechtspraak en uitgeverij Larcier publiceren samen vier papieren nummers van het wetenschappelijke Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten en acht praktijkgerichte e-zines per jaar.

Het Kinderrechtencommissariaat maakt deel uit van de redactie van het e-zine omdat we geloven dat we recht doen aan kinderen en jongeren door het werkveld goed en begrijpelijk te informeren over hun rechtspositie. En ook omdat we er zo voor zorgen dat bepaalde signalen van onze Klachtenlijn nader juridisch onderzocht worden en dat een antwoord uiteindelijk – in de vorm van een artikel – zijn weg vindt naar het werkveld.

Het e-zine is gekoppeld aan een database op www.jeugdenkinderrechten.be. Praktijkwerkers kunnen daar nuttige en toegankelijke informatie opzoeken over de rechtspositie van kinderen en jongeren (0-25 jaar).

- ▶ www.jeugdenkinderrechten.be
- ▶ Artikels uit het e-zine zijn na een jaar vrij toegankelijk op de databank www.jeugdrecht.be. Daar kan iedereen terecht voor gratis toegankelijke informatie over de rechtspositie van kinderen en jongeren.

Deel

3

Waar knelt het?

KK

made

1. Recht op basiszorg en hulp

1.1.

Huizen van het Kind

Vlaanderen maakt duidelijk werk van de Huizen van het Kind. Midden juli 2015 zijn er al 123. Verschillende organisaties gingen als Huis van het Kind samenwerkingsverbanden aan om gezinnen met kinderen opvoedingsondersteuning en ontmoetingsmogelijkheden te bieden.

- ▶ www.huizenvanhetkind.be/hk/
- ▶ Decreet van 29 november 2013 houdende de organisatie van de preventieve gezinsondersteuning, BS 29 januari 2014

Door de regelluwe benadering is er in Vlaanderen een grote variatie aan Huizen van het Kind. Sommige beperken zich tot samenwerking tussen een opvoedingspunt, een consultatiebureau van Kind en Gezin en kinderopvang. Andere gaan voor een brede preventiebenadering en proberen een aantrekkingspool te zijn voor alle initiatieven die zich lokaal tot kinderen richten. Ze organiseren soms zelf stadsactiviteiten voor kinderen en hun gezinnen.

In heel wat beleidsplannen werden de Huizen van het Kind een vaste waarde. Vanuit verschillende beleidsdomeinen wordt ernaar gekeken: om problematische opvoedingssituaties te vermijden, om kinderarmoede terug te dringen, om radicalisering bij jongeren tegen te gaan.

Het Kinderrechtencommissariaat gaf het voorbije werkjaar verschillende adviezen over het inzetten van de Huizen van het Kind in verschillende beleidsdomeinen.

Breed sociaal preventiebeleid dat vertrekt vanuit vertrouwen

Het Kinderrechtencommissariaat gelooft dat de Huizen van het Kind veel potentieel hebben. Ze kunnen de dynamiek in het lokale kindbeleid aanzwengelen. Zeker als elke betrokken actor vertrekt vanuit het recht op ondersteuning en het recht op toegang tot basisvoorzieningen. Ideaal erkennen de Huizen van het Kind de impact van de ruimere leefomstandigheden op

de gezondheid en het welbevinden van kinderen en overstijgen hun acties de individuele verantwoordelijkheid om welzijns- en gezondheidsproblemen te voorkomen.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor gezinsondersteuning die vertrekt vanuit vertrouwen in ouders en in toekomstige ouders. Preventie houdt altijd een gevaar in van probleembenadering. Per definitie grijpen preventieprogramma's in voordat een probleem opduikt. Ingrepen riskeren opgelegd te worden op basis van vooronderstellingen of wetenschappelijke verbanden die bij groepen – maar daarom niet individueel – vastgesteld worden. Een positieve invulling van preventieve gezinsondersteuning is cruciaal voor het welslagen van de Huizen van het Kind. Hun basisattitude moet gestoeld zijn op respect, vertrouwen, krediet, openheid en afwezigheid van oordeel.

- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2014-2019: een integraal welzijns- en kinderrechtenbeleid*, 2014-2015/8, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Ontmoeting tussen ouders, broers en zussen van radicaliserende jongeren faciliteren

Het Kinderrechtencommissariaat gelooft dat inzetten op een combinatie van ondersteuning en ontmoeting de sociale cohesie tussen mensen kan stimuleren. Dankzij die combinatie kunnen de Huizen van het Kind een steentje bijdragen aan de ondersteuning van ouders met radicaliserende jongeren.

Soms geven ouders van radicaliserende jongeren blijk van grote opvoedingsverlegenheid. Ze hebben geen idee hoe ze ermee moeten omgaan en hebben hulp nodig. Bij opvoedingsondersteuning is het belangrijk om de doelstelling voor ogen te houden. Emotionele, materiële en sociale ondersteuning moeten centraal staan. Neigen doelstellingen naar pre-pressie en repressie? Dan mislukt begeleiding en ondersteuning. Ouders zullen minder snel een beroep doen op de formele steunbronnen. Want hun jongeren riskeren gecriminaliseerd te worden.

Ideaal geeft de overheid ruimte aan vrijwilligersinitiatieven of initiatieven waar lotgenoten elkaar kunnen ontmoeten zonder achterdocht en vooroordelen, waar ze hun angsten, hun gevoel van falen en hun zoektocht naar oplossingen kunnen delen. Ook de geradicaliseerde jongeren zelf en hun broers en zussen moeten kunnen rekenen op begeleiding. Zij zitten met evenveel zorgen en vragen als hun ouders. Ze zien jongeren in hun omgeving radicaliseren en weten wie er vertrokken is. Ze hebben schrik dat het ook hun familie zal treffen en dat ze hun vriend, broer of zus verliezen. De Huizen van het Kind kunnen ontmoetingen tussen ouders en jongeren faciliteren. Ze kunnen vrijwilligersinitiatieven van ouders met geradicaliseerde jongeren ondersteunen en kenbaar maken.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Minderjarigen en radicalisering: voluit kiezen voor mensenrechtenperspectief*, 2014-2015/15, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Kansengroepen ondersteunen vraagt meer dan sessies voor opvoedingsondersteuning

De Huizen van het Kind moeten een universeel aanbod realiseren, vooral via positieve preventie

en promotie van het recht op basisvoorzieningen. Vlaanderen wil de kansengroepenwerking van de Huizen van het Kind aanmoedigen. Als ze vertrekken vanuit de promotiegedachte en elk gezin naar waarde schatten, kunnen de Huizen een verschil maken. Daar is meer voor nodig dan sessies voor opvoedingsondersteuning. Ideaal worden ouders en minderjarigen geïnformeerd over hun rechten en wordt er werk gemaakt van cultuursensitieve professionele ondersteuning.

Huis van het Kind laat zich inspireren door kinderrechten

Het Huis van het Kind in Malle moet een huis worden waar de stem van de kinderen hoorbaar is. Niet boven de hoofden van de kinderen, maar voor en door kinderen zelf.

De peter van ons Huis is de 11-jarige Storm. Samen met hem en onze zeven partners laten we ons inspireren door de kinderrechten. We focussen vooral op kwetsbare gezinnen, maar we sluiten niemand uit en we geloven in diversiteit. Winst boek je maar door mensen – ouders, grootouders, toekomstige ouders – samen te brengen. En op onze wekelijkse ontmoetingsplaats 'De Speelbabbel' komen kansarme en kansrijke ouders met hun kinderen tot 3 jaar babbelen en spelen. Ze wisselen ervaringen uit en bespreken knelpunten en winsten in opvoeding.

Ouders ouders laten zijn, laten groeien met vallen en opstaan, zodat hun kinderen kunnen opgroeien in alle geborgenheid en veiligheid, met de kinderrechten als inspiratiebron. We gaan de uitdaging aan om te werken met de kinderrechten, om activiteiten rond kinderrechten te organiseren. En we zorgen dat het een maandelijks agendapunt is op ons overleg met de zeven partners. Niet elkaar veroordelen, maar durven leren van elkaar. Samen kansen creëren en die waarmaken voor onze kinderen, dat is ons doel. Want elk kind is uniek en dat moeten we koesteren. Het Huis van het Kind staat in Malle letterlijk in zijn kinderschoenen, maar het gaat groeien in al zijn eigenheid, samen met onze kinderrechtenboom, sterk en vol vertrouwen de toekomst tegemoet.

Danny Delsemme
Coördinator dienst Opvoedingsondersteuning OCMW Malle

Om de onderbescherming van kansengroepen aan te pakken, pleiten we voor bruggen tussen de Huizen van het Kind en het eerstelijns welzijnswerk. Om niet alleen jonge kinderen maar ook hun gezinnen te ondersteunen. Niet zelden kampen gezinnen met problemen die vooral om sociale, materiële en financiële ondersteuning vragen. Waarom niet de Huizen een rol laten spelen in het recht op wonen? Toeleden of doorverwijzen naar sociale huisvestingsmaatschappijen of sociale verhuurkantoren bijvoorbeeld?

- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Jeugd- en kinderrechten een nieuwe wind?*, 2014-2015/21, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

1.2. Kinderopvang

Blijf waken over sociale functie kinderopvang

Opvang speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van elk kind, zeker van een maatschappelijk kwetsbaar kind. Opvang vervult een pedagogische, economische en sociale functie in onze samenleving. Vandaag zijn er nog verschillende drempels naar de kinderopvang.

- Op veel plaatsen is er plaats tekort. Er is meer capaciteit nodig, met bijzondere aandacht voor genoeg aanbod in kansarme buurten.
- De kans op opvang wordt gehypothekeerd als de opvangnood niet past in een regulier opvangplan.
- Voor ouders in armoede is er een financiële drempel. De Vlaamse Regering verhoogde de laagste tarieven voor kinderopvang.

Klachten bij onze Klachtenlijn leggen bloot dat een strakke planning, met strikte financiële gevolgen bij afwijking, een grote hindernis is. Ook als kinderen regelmatig ziek zijn en daardoor niet naar de opvang kunnen, kan de prijs voor niet-opvang hoog oplopen.

“

Afwezig, toch betalen

Ik schreef mijn kind in bij een kinderopvang en kreeg de afspraken en het contract. Ik vind het onaanvaardbaar dat mijn kind maar 18 dagen afwezig mag zijn, vakantie- en ziekte-dagen inbegrepen. Daarna moeten we per dag afwezigheid de dagprijs betalen. Mijn kind heeft extra medische zorg nodig en zal dus vaker afwezig zijn met een medisch attest. Maar voor de kinderopvang telt dat niet. Van Kind en Gezin hoor ik dat het opvangplan in onderling overleg met de kinderopvang opgesteld moet worden. Maar de realiteit wijst uit dat er van onderling overleg weinig sprake is. De kinderopvang weet dat er te weinig plaatsen zijn, dus het is te nemen of te laten. De nieuwe regelgeving beschermt vooral de inkomsten van de kinderopvang. Is kinderopvang er niet om gezinnen te steunen?

”

Vlaanderen plant een evaluatie van het decreet 'Opvang van baby's en peuters'. We adviseren:

- Richt de evaluatie op wat nodig is om kinderopvang uit te bouwen tot een kwaliteitsvolle toegankelijke basisvoorziening.
- Richt de bijsturing van het decreet vooral op het versterken van de sociale functie. Vlaanderen plant een uitbreiding van het aanbod. Extra middelen worden verdeeld over de verschillende trappen in de sector. We hopen dat de uitbreiding de sociale functie van de kinderopvang waarmaakt.

- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Jeugd- en kinderrechten een nieuwe wind?*, 2014-2015/21, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Vlaams Actieplan Armoedebestrijding*, 2014-2015/22, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- kindengezin.be

Pedagogisch kwaliteitsinstrument kinderopvang

In 2013 startte het MeMoQ-project. MeMoQ onderzoekt tot eind 2016 de pedagogische kwaliteit van de kinderopvang voor baby's en peuters. In opdracht van Kind en Gezin ontwikkelen de Vakgroep Sociale Agogiek van de UGent en het Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs van de KU Leuven daarvoor wetenschappelijke instrumenten, een voor inspectie en een voor zelfevaluatie en pedagogische begeleiding.

Het Kinderrechtencommissariaat is lid van de klankbordgroep. Samen met de andere leden geven we inhoudelijke en vormelijke suggesties bij de verschillende instrumenten en het pedagogisch raamwerk voor kwaliteitsvolle kinderopvang van baby's en peuters.

Decretale initiatieven voor buitenschoolse kinderopvang op komst?

In de vorige legislatuur legde Vlaanderen de eerste belangrijke bouwstenen voor de organisatie van de opvang en de vrije tijd van schoolkinderen. Vlaanderen organiseerde een staten-generaal en steunde onderzoek bij kinderen over de kwaliteit van hun buitenschoolse opvang.

Deze legislatuur komt er een nieuw decreet over de opvang en vrije tijd van schoolkinderen. Vlaanderen wil een decreet dat het beleidsdomein Welzijn en de beleidsdomeinen Onderwijs, Jeugd, Sport en Cultuur responsabiliseert. Op 17 juli keurde de Vlaamse Regering de conceptnota goed: 'Krachtlijnen voor een nieuwe organisatie voor de opvang en vrije tijd van schoolkinderen'.

Het Kinderrechtencommissariaat staat achter de integrale ambities van de Vlaamse Regering.

- We pleiten voor een integraal uitgebouwde buitenschoolse opvang. Opvang en vrije tijd is niet alleen de verantwoordelijkheid van één beleidsdomein.
- De opvang moet vertrekken vanuit het recht op spel. Het belang van spelen mag nooit onderschat worden. Spelen is even nodig als eten en drinken. Het draagt bij tot de volledige ontwikkeling van kinderen.

- De opvang houdt het best rekening met de wensen van de kinderen. Onderzoek bij kinderen over buitenschoolse kinderopvang wijst uit dat kinderen het accent leggen op: samen zijn met vrienden, vrij kunnen spelen, af en toe meedoen aan georganiseerde activiteiten, en een begeleiding hebben die meespeelt, troost biedt en zorg draagt.

Niet meer welkom

Ik kreeg vorige week een brief van de buitenschoolse kinderopvang. Mijn kind is 3 jaar en wordt vanaf september uitgesloten van de gemeentelijke kinderopvang omdat hij psychomotorisch te traag ontwikkelt, niet goed luistert en niet altijd zindelijk is. Het gaat om een erg grote kinderopvang, wat maakt dat zorg en toezicht in het gedrang komt. De oplossing lijkt te zijn dat ze kinderen met een beperking gewoon uitsluiten met een schriftelijke mededeling. Kan een buitenschoolse kinderopvang dat zomaar autonoom beslissen? Welke tegenargumenten kan ik aanhalen vanuit een kinderrechtenperspectief en wat zegt de wet?

- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Jeugd- en kinderrechten een nieuwe wind?*, 2014-2015/21, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2014-2019: een integraal welzijns- en kinderrechtenbeleid*, 2014-2015/8, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- ▶ www.kindengezin.be/nieuws-en-actualiteit/2015/20150325-wat-vinden-kinderen-belangrijk-in-de-opvang.jsp
- ▶ Conceptnota 'Krachtlijnen voor een nieuwe organisatie voor de opvang en vrije tijd van schoolkinderen', 17 juli 2015, Vlaamse Regering, www.kindengezin.be/img/conceptnota-opvang-vrije-tijd-schoolkinderen.pdf

1.3.

Jonge mantelzorgers in de kijker

Het belevingsonderzoek van Kind & Samenleving uit 2013 en het recente onderzoek van de Hogeschool Gent brengen de noden van jonge mantelzorgers in kaart. Al noemen ze zichzelf vaak niet zo. Het zou gaan om 20 tot 40.000 jongeren van 5 tot 18 jaar. Het belevingsonderzoek is een eerste stap om deze jongeren oplossingen op maat aan te bieden. Geen gemakkelijke oefening, maar wel nodig. Het is belangrijk extra aandacht te besteden aan jonge mantelzorgers in maatschappelijk kwetsbare situaties. Uit buitenlands onderzoek blijkt dat deze groep het vaak het moeilijkst heeft, met bijvoorbeeld meer problemen op school en een gebrekkig netwerk.

- Hilde Lauwers, Jonge mantelzorgers, Kinderen van ouders met een chronische ziekte of handicap. Een belevingsonderzoek, Kind & Samenleving, 2013, <http://k-s.be/perspectief-van-kinderen/welzijn/jonge-mantelzorgers/>

Jongeren kunnen sinds begin dit jaar geen persoonlijk assistent meer zijn van bloed- of aanverwanten tot de tweede graad of van het gezin van de budgethouder of de persoon met een handicap die recht heeft op het persoonlijke-assistentiebudget. De valkuilen leken groter dan de kansen. Cruciaal blijft dat jongeren die zorg opnemen voor hun ouder, grootouder, broer of zus herkend en erkend worden door hun omgeving. En ondersteund, wat verdergaat dan een financiële vergoeding. De extra taken hebben een grote weerslag op hun schoolwerk en hun vrije tijd.

Jongeren die als persoonlijk assistent aan de slag willen bij derden, kunnen dat doen, maar alleen met een studentenovereenkomst. Die overeenkomst is beperkt in duur en geeft extra bescherming. Dat zorgt voor een mooi evenwicht tussen het erkennen van jongeren als actor en het respect voor hun recht op onderwijs, vrije tijd en spel.

- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Adviesbrief *Kinderen en jongeren als persoonlijk assistent*, 2013-2014/7, besproken op 21 januari 2014 in de Commissie Welzijn (Verslag, *Parl.St.* VI.Parl. 2013-2014, nr. 2239/2), www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- Artikel 11 en 12 Besluit Vlaamse Regering van 6 februari 2015 tot wijziging van diverse bepalingen inzake het persoonlijke-assistentiebudget, BS 11 maart 2015

1.4.

Kinderen en jongeren in de jeugdhulp

Integrale jeugdhulp een jaar verder

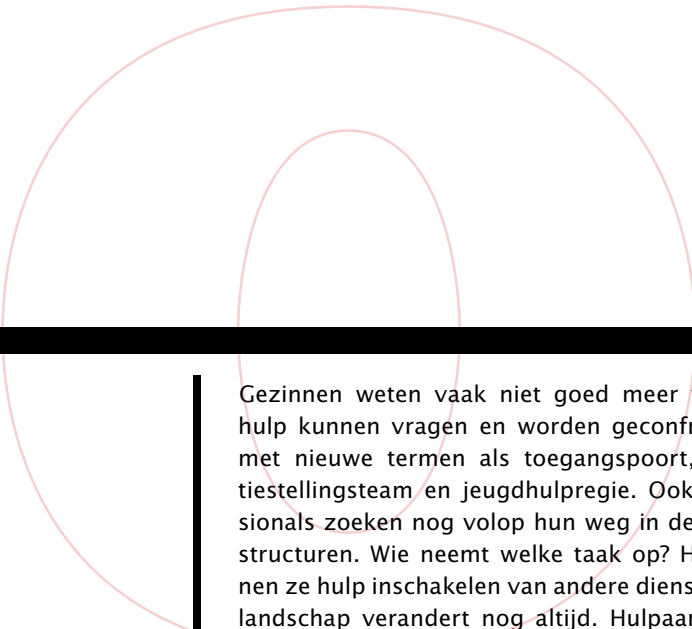
Het decreet integrale jeugdhulp trad in werking op 15 maart 2014. In heel Vlaanderen wordt sindsdien werk gemaakt van de brede instap, multidisciplinaire teams, ondersteuningscentra jeugdzorg, toegangspoort, jeugdhulpregisseurs, bemiddelaars en vertrouwenspersonen. Jeugdhulpverleners kregen vorming over de nieuwe structuur. Ze leerden verschillende nieuwe documenten in te vullen en gingen nauwer samenwerken met andere sectoren.

Het Vlaams Parlement organiseerde hoorzittingen over de integrale jeugdhulp. Van half april tot begin juni 2015 nodigde de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin verschillende actoren uit.

Na de hoorzittingen was er op 16 juni een gedachtewisseling met minister Vandeuren. Op 8 juli keurde het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie goed voor een verbeterde organisatie en werking van de integrale jeugdhulp.

- Voorstel van resolutie houdende aanbevelingen voor een verbeterde organisatie en werking van integrale jeugdhulp, *Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 427/2

Het nieuwe jeugdhulplandschap verandert grondig voor de organisaties zelf en voor kinderen, jongeren en hun gezinnen. Ze komen op onbekend terrein. Dat merken we ook bij de Klachtenlijn.

Gezinnen weten vaak niet goed meer waar ze hulp kunnen vragen en worden geconfronteerd met nieuwe termen als toegangspoort, indicatiestellingsteam en jeugdhulpregie. Ook professionals zoeken nog volop hun weg in de nieuwe structuren. Wie neemt welke taak op? Hoe kunnen ze hulp inschakelen van andere diensten? Het landschap verandert nog altijd. Hulpaanbod en werkvormen die oorspronkelijk tot de niet-rechtstreekse jeugdhulp behoorden, worden nu wel rechtstreeks toegankelijk. Dat meer hulp rechtstreeks toegankelijk wordt, is een positieve evolutie. Toch is het niet altijd even gemakkelijk om het hele landschap van de jeugdhulp te blijven beheersen en de kennis up-to-date te houden.

Naast deze zoektocht worden professionals geconfronteerd met nieuwe ICT-toepassingen en nieuwe aanvraagdOCUMENTEN waarin sterk de focus ligt op telkens weer verantwoorden waarom je hulp vraagt. De administratieve last vertraagt fors de opstart van hulp voor een kind, zo luidt het soms.

Klachten en vragen bij de Klachtenlijn gaan over de nieuwe structuren van de jeugdhulp en leggen knelpunten van het jeugdhulp-landschap bloot. Dit jaar krijgen we vooral meer signalen van professionals zonder een uitdrukkelijke vraag naar een actief onderzoek. Professionals lopen vast met jongeren in de nieuwe structuur en melden dat bij ons. Het is onze taak om die signalen op te vangen, knelpunten te verzamelen en die kenbaar te maken. Er zijn minder klachten van jongeren en ouders. Dat is niet verwonderlijk. Ook zij zijn nog aan het zoeken. Ook voor hen is het onduidelijk wat kan en mag, en waar ze recht op hebben.

Ook 'oude klachten' blijven terugkeren bij de Klachtenlijn: wachtlijsten, de moeilijke bereikbaarheid van hulpverleners, ontevredenheid over de maatregelen en het gevoel niet gehoord en gerespecteerd te worden.

Dat toont aan dat ook in de nieuwe structuur van de integrale jeugdhulp hindernissen blijven bestaan die raken aan het recht op zorg en hulp voor minderjarigen. In het klachtenbeeld stellen we vast dat structurele knelpunten aan de basis liggen, bijvoorbeeld wachtlijsten of te weinig geld. Daarnaast is de persoon van de individuele hulpverlener belangrijk. De relatie tussen

de hulpverlener en het gezin bepaalt mee of de jeugdhulp als zinvol en ondersteunend ervaren wordt: Hoe gaat de hulpverlener om met conflicten? Is de hulpverlener toegankelijk? Is er zorgvuldige en open communicatie? En is er ruimte om ook buiten het gekende hulpaanbod naar oplossingen en ondersteuning te zoeken zoals werken met een familieconferentie?

We krijgen vaak het signaal dat de nieuwe procedures, een andere administratie en nieuwe aanmeldingssysteem veel tijd en energie vragen van hulpverleners. Bij een sterke focus op procedures moeten we waakzaam zijn dat er nog genoeg tijd en ruimte overblijft om het kind en zijn gezin te blijven benaderen in hun mens-zijn en dat ze niet herleid worden tot alleen maar een dossier.

Recht op toegankelijke jeugdhulp

De Klachtenlijn krijgt vragen naar informatie en advies over de jeugdhulp. Vragers zoeken een geschikte dienst en hulpaanbod. Ouders en jongeren vragen verheldering over het jeugdhulp-landschap, over de procedures en de terminologie. Ook over de toepassing van wet- en regelgeving rond kinderen en jongeren komen er bij de Klachtenlijn meldingen binnen.

Wachtlijsten en ingewikkelde procedures druisen in tegen het recht op toegankelijke jeugdhulp

De opstart van de jeugdhulp is georganiseerd rond de diensten 'brede instap'. Die kunnen zelf hulp organiseren of een beroep doen op een jeugdhulpaanbod dat rechtstreeks toegankelijk is zoals thuisbegeleiding of contextbegeleiding. Als er meer ingrijpende hulp nodig is, moeten zij een aanvraagdOCUMENT invullen voor de intersectorale toegangspoort die dan bepaalt welke hulp er concreet moet komen.

Heel wat hulpmodules zijn rechtstreeks toegankelijk. Die moeten dan ook echt beschikbaar en toegankelijk zijn om snel te kunnen inspelen op hulpvragen. De praktijk wijst uit dat de diensten kampen met wachtlijsten en dat ze te weinig omkaderd worden. Jongeren en ouders vragen meestal hulp bij brede instapdiensten zoals CLB, JAC en CAW. Zij signaleren een zware dossierlast

rond jeugdhulp waardoor andere basisopdrachten op de helling komen. We stellen vast dat sommige diensten ook elk een eigen intake en registratieprocedure vooropstellen. Het gevaar is dat ze niet uniform en centraal registreren en dat de wachtlijsten te weinig zichtbaar zijn.

Het is de verantwoordelijkheid van een overheid om wachtlijsten te verminderen. Door te traag in te spelen op een hulpvraag, dreigen situaties te escaleren. Dan zal na de opstart van de hulp al snel beslist worden dat de problemen ondertussen te complex en te zwaar zijn en er toch meer ingrijpende en gespecialiseerde hulp nodig is. Daarna start dan een nieuwe procedure voor een aanvraag tot een jeugdhulpaanbod in de niet-rechtstreekse jeugdhulp, wat opnieuw veel tijd vergt.

“

Zelf hulp vragen kan, maar wel trimes-trieel

Mijn dochter heeft een diagnose autismespectrumstoornis. Via een gespecialiseerde thuisbegeleidingsdienst willen we hulp aanvragen om ons gezin te ondersteunen. Bij de dienst kunnen we maar om de drie maanden een telefonische aanmelding doen. Het is verschillende keren proberen om er binnen te raken. En een aanmelding betekent niet automatisch hulp. Als er geen hulp is door de wachtlijst, moeten we over drie maanden opnieuw inbellen om dezelfde procedure te doorlopen. En de wachtlijst is er. Het kan tot een jaar oplopen.

Dit systeem gaat in tegen een belangrijk recht van een kind, namelijk het recht op toegankelijke en aangepaste hulp. Een overheid moet diensten goed genoeg omkaderen zodat ze in de mogelijkheid zijn om vlot op hulpvragen in te spelen.

De Klachtenlijn nam contact op met de dienst om de aanvraagprocedure te bevragen. De organisatie van de aanmeldingsprocedure blijkt nodig te zijn om de vele aanvragen te kunnen verwerken en beheersbaar te houden.

”

Over de tekorten in het beschikbare aanbod van gespecialiseerde diensten rond autisme, kreeg de Klachtenlijn afgelopen werkjaar verschillende signalen. De nood is hoog, en gesubsidieerde begeleiding is te weinig beschikbaar op het moment van de hulpvraag.

“

Stroeve communicatie bemoeilijkt hulp

Vanuit het CLB hebben we een gezin aangemeld voor contextbegeleiding. We stellen bij dat gezin heel wat moeilijkheden vast. Na vier maanden wachten, krijgen ze een drietal gesprekken. Het dossier wordt afgesloten want het is te zwaar voor laagintensieve contextbegeleiding. Ze vragen per brief aan het CLB om dit verder op te nemen. Met akkoord van de jongere en de ouders stellen we een A-document op voor de toegangspoort om meer gespecialiseerde hulp te vragen. Na acht weken krijgen we het document terug met de suggestie om eerst hulp te zoeken in de ruime sociale context, in het kader van de vermaatschappelijking van de zorg. Opnieuw motiveren we dat er geen sociale context is om op terug te vallen. Of we dan kunnen aankloppen bij een Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ)? We maken een M-document op. Opnieuw moeten we heel wat vragen beantwoorden. Nadat het OCJ het dossier analyseert, nodigen ze het gezin uit voor een gesprek. Na het gesprek krijgen we een verslag met de boodschap dat het OCJ vrijwilligheid mogelijk ziet en ze maken het dossier terug over aan ons. Opnieuw gaan we naar de toegangspoort. Zes weken later krijgen we bericht over de geïndiceerde hulp. Nog twee weken later krijgen we een jeugdhulpbeslissing. Na bijna acht maanden komt de jongen op een wachtlijst voor een begeleidingstehuis. We klagen aan dat jongeren en gezinnen te lang moeten wachten op aangepaste hulp door de procedures en de tussenkomst van andere diensten met veel beslissingsmacht.

”

Recht op passende jeugdhulp en zorg op maat

Het recht op zorg is verweven met het recht op toegankelijke jeugdhulp. Als jeugdhulp niet toegankelijk is door bijvoorbeeld wachtlijsten, is dat een schending van het recht op passende hulp en zorg op maat. Jammer genoeg zijn ook deze klachten niet onbekend en blijven ze elk jaar terugkeren.

Minderjarigen, ouders en professionals melden dat de zorg op maat vaak theorie blijft. De Klachtenlijn stelt vast dat ouders, jongeren en jeugdhulpverleners soms heel andere ideeën hebben over welke zorg nodig is. Dat kan leiden tot conflicten in de vrijwillige jeugdhulp, en zeker ook in de gerechtelijke jeugdhulp. De Klachtenlijn krijgt meldingen over onvrede over de genomen maatregelen. Vooral de onduidelijke verwachtingen en de manier waarop de hulpverlening geëvalueerd wordt, geeft aanleiding tot ontevredenheid.

Vooral bij residentiële plaatsingen is de weerstand groot. Een plaatsing van een kind moet zo kort mogelijk duren. Natuurlijk is dat afhankelijk van situatie tot situatie. Toch stelt de Klachtenlijn vast dat het subsidiariteitsprincipe niet altijd gevolgd wordt. Ook door tekorten in de ambulante zorg is een plaatsing soms onvermijdelijk.

“

Residentiële plaatsing versus thuis

Mijn drie kinderen zijn geplaatst in twee verschillende begeleidingstehuizen. Ze hebben geen contact met elkaar. Ik vind dat niet goed. Ze voelen er zich ongelukkig en missen ons. Ik krijg te horen dat mijn pedagogische vaardigheden te beperkt zijn. Maar we hebben nooit eerder iemand aan huis gehad. We krijgen geen enkel perspectief. We weten alleen dat het elk jaar geëvalueerd wordt. Wat betekent dat we sowieso een jaar moeten wachten. Weegt de schade van een plaatsing van kinderen op tegen wat er thuis gebeurt?

”

De Klachtenlijn neemt bij die klachten vaak contact op met de betrokken diensten over de redenen van de plaatsing. Afhankelijk van de situatie gaan we na welke minder ingrijpende vormen van hulpverlening eerst geprobeerd zijn. De Klachtenlijn kan geen beslissingen tot plaatsing ongedaan maken. Ze zet een situatie meer in perspectief vanuit de rechten en belangen van minderjarigen. De Klachtenlijn is vaak de go-between tussen jongeren, ouders en dienst. Ze ondersteunt communicatief als blijkt dat de communicatie en informatieoverdracht niet helder en vlot loopt.

“

Belang van het kind?

Ik heb een dochtertje van 7. Ik had geen vaste relatie met de moeder en pas na zes maanden wist ik dat ik een kind had. Moeder had het kind geplaatst bij een Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning omdat ze zelf de zorg niet aankon. Via die dienst werd ik gecontacteerd. Ik was daar niet op voorbereid, had net een contract getekend voor nachtwerk en was volop aan het verbouwen. Ik ging akkoord met een pleeggezin op voorwaarde dat ik op termijn de zorg zou overnemen. Het is vrijwillige hulp en de contacten uitbreiden ging telkens erg traag. Ik vraag al langer om over te schakelen naar een week-weekregeling tussen mij en het pleeggezin om daarna mijn dochter bij mij te laten wonen. De pleeggezinnendienst antwoordt elke keer dat mijn dochter inmiddels gehecht is aan het pleeggezin en dat het in haar belang is dat ze daar blijft. Ze hebben geen opmerkingen over mij, ze vinden mij een goede vader. Ik vind het in het belang van mijn dochter om bij mij te wonen. Hoe zinvol blijft dat nog? Waar kunnen we terecht als onze visie botst op het belang van het kind? En waar zit de stem van mijn kind zelf?

”

Jeugdhulptrajecten hebben te weinig continuïteit

Een versterking van de ambulante zorg is nodig. Dat gaat over bijvoorbeeld contextbegeleiding, over psychiatrische ambulante zorg en ambulante oriëntatie. Gezinnen hebben hulp en ondersteuning nodig die inhoudelijk niet strikt afgebakend is en niet beperkt is in frequentie.

Niet alleen praten, ook doen

Ik heb al een lang traject afgelegd met mijn zoon. We hadden al verschillende hulpverleners. Soms ging dat goed. En als het fout ging, kregen we elke keer te horen dat we moeten wachten op hulp. Natuurlijk escaleerde de thuissituatie dan. Want terwijl we aan het wachten waren, was er geen enkele vorm van hulp. Mijn zoon deed dan volledig zijn zin. Als hij niet naar huis kwam en de politie vond hem, brachten ze hem naar huis. Ik zei dat het gezin even rust nodig had en dat mijn zoon beter niet naar huis kwam omdat het niet ging. Toch zetten ze hem thuis af met de boodschap dat het niet hun taak was om jongeren een opvangplek te geven. Waar we heel tevreden over waren, was de intensieve contextbegeleiding. Die persoon had een methodiek die eindelijk aansloeg. Die deed tenminste iets, die probeerde dingen uit zoals weekschema's en alternatieve beloningssystemen. De rest praatte alleen maar. En al dat praten levert niets op. Diensten moeten iets doen, iets uittesten. Niet alleen praten. Maar na een periode moest die begeleiding stoppen, want het ging ook wat beter. Ik heb nog aangedrongen niet zomaar te stoppen zonder opvolging want het vervolg kenden we. Als mijn zoon weer voelde dat er geen begeleiding was, ging het opnieuw de verkeerde kant op. Ondertussen had ik al genoeg ervaring. En toch kon het niet langer. Wat ik voorspeld had, gebeurde. Nu zullen we waarschijnlijk weer iemand anders krijgen waar we weer alles aan moeten vertellen. Diensten moeten soms te vroeg stoppen, waardoor het daarna weer escaleert. Het zou al een hulp zijn als we telkens opnieuw bij dezelfde persoon of dienst konden aankloppen zodra het opnieuw uit de hand loopt. Ik wil dat als ouder signaleren in de hoop dat er verbeteringen komen aan het hulpsysteem.

De Klachtenlijn hoort in verschillende meldingen de frustratie van minderjarigen en ouders over de vele wissels van diensten en individuele hulpverleners. Ook met de strikte afbakening hebben melders het weleens moeilijk. Intensieve contextbegeleiding is bijvoorbeeld gelimiteerd in de regelgeving. Als de limieten bereikt zijn, kan overgegaan worden op thuisbegeleiding. Als er zich dan een crisis voordoet, kan er nog tijdelijke crisisbegeleiding aan huis. Jongeren en ouders vertellen dat ze het moeilijk vinden om telkens nieuwe personen te ontmoeten, elk met een andere persoonlijkheid en aanpak. Bovenal wordt verwacht dat ze telkens opnieuw het hele verhaal brengen, wat gezinnen hulpverleningsmoe maakt.

Agentschap Jongerenwelzijn en Agentschap voor Personen met een handicap: integrale jeugdhulp in theorie?

De Klachtenlijn krijgt signalen over de alsnog gescheiden trajecten van het Agentschap Jongerenwelzijn en de VAPH-sector. In theorie maken beide deel uit van de integrale jeugdhulp, maar in de praktijk en vooral administratief stellen we knelpunten vast.

Signalen gaan over de moeilijkheden die hulpverleners ervaren als ze een A-document invullen om gebruik te kunnen maken van het VAPH-hulpaanbod. Zorgschalen beschrijven en de beperkingen van een kind invullen, is voor sommige hulpverleners onbekend terrein. De uitbreiding van de multidisciplinaire teams is een belangrijke stap om daaraan tegemoet te komen. Zij kunnen sneller en effectiever inspelen op de zorgnoden van kinderen en jongeren. Want er kan geen ondersteuning vanuit het VAPH opstarten voor de diagnose gesteld is en de administratie in orde is.

“

Eerst administratie, dan hulp

Mijn zoon heeft DCD en ADHD. Hij stapt over naar buitengewoon onderwijs met internaat. We hebben een school gevonden. Hij is ingeschreven, maar het dossier bij het VAPH is nog niet in orde, waardoor we niet verder kunnen. Dat is de fout van het CLB dat veel te lang wachtte om het dossier op te starten. Onze dossierbeheerder is nu zelfs op pensioen en we weten niet wie het dossier overneemt. Het VAPH moet wachten op een document van een toegangspoort, zeggen ze.

”

Een te rigide administratie of onduidelijkheid over de dossierbeheerder raakt aan de rechten van minderjarigen op toegang tot hulp en ondersteuning. Daardoor komt de hulp en ondersteuning nu later dan vroeger.

De Klachtenlijn kan in die situaties ondersteunen om de diensten te wijzen op het probleem en te vragen snel met een oplossing te komen.

“

A-document te uitgebreid

Ik werk voor de sociale dienst van een mutualiteit. Wij moeten aanvragen doen aan de toegangspoort voor kinderen met een beperking. We hadden lang geen toegang tot het informatiesysteem. Bovendien zijn niet alle vragen op het A-document van toepassing op de kinderen waar wij VAPH-ondersteuning voor vragen. Voor ouders is dat confronterend want de vragen verwijzen allemaal naar een moeilijke thuissituatie. Pas onderaan is er een klein stukje voor zuivere aanvragen voor VAPH-ondersteuning. Er komt te veel administratie kijken bij iets dat eenvoudiger kan. Een andere tekortkoming is dat we vroeger kinderen al op een wachtlijst konden zetten bij een MPI. Ouders willen vaak eerst proberen zoveel mogelijk zorg zelf op te nemen. Als ze op een punt komen dat dat niet meer lukt, wat vaak al emotioneel is, dan pas kunnen we een aanvraag indienen voor een MPI om dan vaak op de wachtlijst terecht te komen. Ik signaleer dat het systeem eenvoudiger moet want zo kunnen we kinderen en gezinnen niet efficiënt verder helpen.

Gerechtelijke jeugdhulp en PAB onmogelijke combinatie?

Ik heb een jeugdhulpdossier bij de jeugdrechtsbank omdat het thuis soms stroef loopt. Ik heb autisme en daardoor gaat het soms heel moeilijk. Ik kan ook niet voltijds naar school gaan. Ik heb de indruk dat mijn consulent te weinig afweet van het VAPH-aanbod. Zo vragen we al langer thuisbegeleiding vanuit het VAPH, maar zij zegt dat zij dat niet moet regelen. Wie dan wel, want we zitten onder de jeugdrechtsbank?

De wachtlijsten voor thuisbegeleiding gespecialiseerd in autisme zijn lang. Vandaar dat we een PAB wilden aanvragen zodat ik een auti-coach kan inkopen. Maar wat blijkt? Jongeren met een jeugdrechtsbankdossier hebben geen recht op PAB-ondersteuning.

”

De Klachtenlijn stelt vast dat bij sommige diensten de overtuiging leeft dat minderjarigen die onder gerechtelijke jeugdhulp vallen geen PAB kunnen aanvragen. Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om deze onduidelijkheid uit te klaren in het voordeel van de minderjarige. Moeilijkheden thuis of in een andere opvoedingssituatie mogen geen uitsluitingscriterium zijn.

Iedereen verantwoordelijk in de jeugdzorg?

Het decreet integrale jeugdhulp stelt dat alle jeugdhulpaanbieders in het hulpverleningstraject van de cliënt samen verantwoordelijk zijn voor de hulpverlening. Vroeger lag die verantwoordelijkheid vooral bij de consulenten van het Comité Bijzondere Jeugdzorg. Het Comité had een coördinerende rol bij problemen met kinderen, jongeren en hun gezinnen.

De Klachtenlijn stelt vast dat de nieuwe jeugdhulpstructuur een bekend terrein verlaat. Vandaag lijken hulpvragers geen vaste aanspreekbare dienst of hulpverlener meer te hebben. Zodra het hulptraject andere diensten inschakelt zoals contextbegeleiding, een dagcentrum of een residentieel verblijf, is het voor minderjarigen en ouders moeilijk om zicht te krijgen op wie hun dossier beheert en coördineert.

Het is essentieel dat gezinnen altijd weten wie hun vast aanspreekpunt is en dat dat vlot bereikbaar is. Niet alleen moeten jongeren zeggenschap hebben in hun hulverleningstraject. Ze moeten ook weten bij wie ze kunnen aankloppen als ze niet langer akkoord of ontevreden zijn.

De Klachtenlijn krijgt meldingen die aantonen dat het niet evident is om 'verantwoordelijkheid' om te zetten in praktijk. Er is een trajectbegeleider nodig, want in sommige situaties voelt niemand zich nog verantwoordelijk. En dat maakt dat de Klachtenlijn soms noodgedwongen de taak van trajectbegeleider moet opnemen.

Ook van diensten mogen we verwachten dat ze buiten de grenzen van het bekende treden.

“

Geen context, geen toekomstperspectief

We hebben een meisje van 15 jaar in het MPI. Ze verblijft er nu enkele maanden. Haar ouders laten weten dat ze afstand nemen van haar en haar niet meer naar huis laten komen in het weekend. Haar gedrag is moeilijk controleerbaar. Wij zien een verder hulptraject moeilijk haalbaar omdat we altijd werken met de context om een toekomstperspectief uit te bouwen. Zorg bieden kan alleen als er een opvangnet is. Wat zijn de gevolgen als wij stoppen met de opvang? Wie is verantwoordelijk om dit verder op te nemen en een andere oplossing te zoeken?

”

De 'continuïteit in de hulpverlening', een van de basisvoorwaarden voor het welslagen van de integrale jeugdhulp, wordt niet altijd waargemaakt. Is dat omdat de methode van het cliëntoverleg te weinig gekend is? Te hoogdrempelig? Of omdat hulpverleners ze liever vermijden?

“

Thuisloze jongeren extra kwetsbaar

Het is voor ons onduidelijk wie er verantwoordelijk is voor een dossier van een jongere als de pleegplaatsing stopt en we de jongere in een begeleidingstehuis een plek geven omdat hij geen thuis heeft. Wie volgt de jongere verder op en wie ziet toe op zijn traject?

'Te moeilijk'

Ik heb een zoon van 14 jaar. In de lagere school verbleef hij in een MPI omdat hij een gedragsstoornis heeft. Met de overgang naar het secundair kwam hij weer thuis wonen. We kregen nog ambulante ondersteuning van het MPI. In het secundair onderwijs ging het al snel mis. Er zijn weinig scholen die kunnen omgaan met ASS en een gedragsstoornis. Op drie scholen werd hij buitengezet wegens te moeilijk. Op een volgend overleg met het MPI, de psychiater en de gezinsbegeleider kregen we te horen dat de problematiek voor hen te zwaar werd en dat we ergens anders hulp moesten zoeken. Iedereen trok zich terug. Ik zocht dan zelf hulp bij de kindpsychiatrie. Daar was er een wachtlijst van vier maanden. Ondertussen kwam er van geen enkele dienst nog hulp of opvolging. Het is niet verwonderlijk dat hij ontspoorde. Hij werd afgeschreven door de samenleving en ook wij wisten niet hoe hem te helpen. Hij werd door de jeugdrechter geplaatst in een gemeenschapsinstelling. Ik wil dit signaleren. Als ouder sta je er alleen voor en weet je ook niet hoe je moet reageren. Als zelfs hulpverleners zich terugtrekken, wie is er dan verantwoordelijk?

Hulp nodig! Wie neemt dat op?

Ik werk op de sociale dienst van een ziekenhuis. Onlangs werd bij ons een man opgenomen met zware alcohol- en drugsproblemen. Zijn vrouw kwam een paar keer op bezoek met hun kind. We maakten ons zorgen over het meisje. Ze zag er verwaarloosd uit en had veel blauwe plekken. We namen contact op met het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg om te vragen wat we moesten doen. Die verwezen ons door naar het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Die zeiden dat het eerder iets was voor het OCJ. Na een tweede poging kreeg ik te horen dat ik eerst moest nagaan of de ouders vrijwillig wilden meestappen in de jeugdhulp. Het lukte niet om zo'n gesprek aan te gaan. Uiteindelijk was de man onze patiënt. Dan belde ik naar de regioverpleegkundige van Kind en Gezin als dienst brede instap. Daar kreeg ik te horen dat ik zelf hulp kon aanvragen en de functie van contactpersoon-aanmelder had. Maar die man verlaat over twee weken het ziekenhuis, dus dat was geen optie. Daarna kreeg ik de boodschap dat het kind over twee maanden naar school ging en dat het CLB die taak dan wel zou opnemen. Is het zo ver gekomen dat de jeugdhulp de verantwoordelijk-

heid bij een sociale dienst van een ziekenhuis legt waar het kind zelf geen patiënt is? Ik wil signaleren dat kinderen op deze manier door de mazen van het net glippen en we ze niet op tijd kunnen beschermen als er verontrustende signalen zijn.

”

Dat twee gemandateerde voorzieningen, het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg en het Vertrouwenscentrum naast elkaar bestaan, geeft soms problemen.

Rechten in de jeugdhulp

Jongeren hebben rechten in de jeugdhulp. Meer concreet wordt dat vertaald in het decreet rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp. De Klachtenlijn krijgt vragen over de toepassing van het decreet. Het is positief dat zowel jongeren, ouders als professionals zich met hun vragen richten tot de Klachtenlijn. Hun vragen gaan over het recht op inzage in het dossier, het recht op inspraak en over het dagelijks leven en de afspraken in een voorziening. De Klachtenlijn geeft duidelijkheid en helpt aanvragers verder op weg.

“

Inzage in het dossier

In ons CKG is een kind geplaatst via de jeugdrechtsbank. Het kind was slachtoffer van mishandeling door de moeder. Het kind verhuisde ondertussen naar een andere voorziening. Moeder vraagt inzage in het dossier. We hebben daar vragen bij. Moeder is erg controlerend en heeft al verschillende bedreigingen geuit naar personen die betrokken zijn bij de plaatsing. Heeft moeder ook inzage in de gesprekken die we hadden met het kind?

Recht op inspraak

Mijn zoon werd twee weken opgenomen in een crisisopvang. We zijn nu de derde dag. Dit is via het CLB geregeld op vraag van onze zoon. Ik maak momenteel een moeilijke scheiding door. Ik heb als moeder te weinig oog gehad voor zijn wensen, vragen, en zijn draagkracht. Het valt hem tegen in de crisisopvang en hij wil graag terug naar huis. Het CLB gaat ons helpen om contextbegeleiding in te schakelen. Mijn zoon vraagt zich af of hij medezeggenschap heeft over de ver-

dere hulpverlening. Kan hij zelf kiezen om terug naar huis te komen? Wie zorgt dat mijn zoon zijn verhaal gehoord en ondersteund wordt?

”

Integrale jeugdhulp van nieuw decreet naar innovatieve praktijk

Het voorbije werkjaar startte het Kinderrechtencommissariaat met het project ‘integrale jeugdhulp van nieuw decreet naar innovatieve praktijk’. Onder voogdij van de Arteveldehogeschool en samen met vzw TOPunt, Vrij CLB Gent en Meetjesland, en PICOV brengen we de ervaringen van multidisciplinaire teams, ouders en jongeren met integrale jeugdhulp in kaart.

De probleemstelling van het project luidt: ‘Hoe kunnen de CLB’s – als onderwijsactoren – de welzijnsdoelstellingen van het decreet integrale jeugdhulp in hun werking verwezenlijken?’

De onderzoeksvragen zijn:

- Wat is er volgens jongeren, ouders nodig voor een ‘integrale’ jeugdhulp?
- Hoe kunnen CLB’s een ‘integrale’ jeugdhulp realiseren, rekening houdend met het perspectief van jongeren en hun ouders?

De Arteveldehogeschool verzorgde de interviews van de multidisciplinaire teams en interviewde de ouders. Het Kinderrechtencommissariaat sprak met minderjarigen die aanklopten bij de brede instap.

De knelpunten die de interviews en interviews blootlegden, waren de vertrekbasis van focusgroepsgesprekken met professionals.

We hopen onze bevindingen te kunnen toelichten in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Slachtofferhulp

In het kader van de Europese Dag van het Slachtoffer organiseerde Slachtofferhulp Nederland het symposium 'Grenzen in het geding. Jongeren, slachtofferschap, recht en hulpverlening'. De kinderrechtencommissaris gaf er een lezing vanuit de ervaringen bij de Klachtenlijn, het onderzoek over het meldpunt 1712 voor kinderen en jongeren en Vlaamse initiatieven zoals Rondpunt vzw. Hij ging in op de drempels die jonge slachtoffers moeten nemen als ze hulp zoeken. Gebrek aan informatie is een belangrijke drempel, vooral voor basisschoolkinderen. Zij weten niet dat er jeugdhulp is, of waar ze daarvoor terecht kunnen. Veel kinderen vragen zich af of hun probleem wel ernstig genoeg is. Ze willen niemand lastigvallen. Dat hangt samen met het gevoel dat ze hun probleem zelf moeten oplossen. Hulpverlening is voor zwakkelingen, denken veel kinderen nog altijd.

Jeugdzorg in het verleden

In april 2014 verontschuldigde het Vlaams Parlement zich publiek tegenover de slachtoffers van 'historisch' geweld en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen in Vlaanderen. Ruim een jaar geleden getuigden 'overlevers' in verschillende media over het fysiek, psychisch en seksueel geweld dat ze ondergingen vóór de jaren 90.

Tentoonstelling Pleisterplekken

Op 21 november 2014 opende in het Museum Dr. Guislain in Gent de tentoonstelling 'Pleisterplekken'. Samen met een panel van externe experts bereidde de kinderrechtencommissaris de tentoonstelling voor. Ze toont de geschiedenis van de jeugdzorg, van het optimisme over de instelling als pedagogische oplossing tot de recente gevoeligheid voor kwetsende praktijken. Jeugdinrichtingen voorzien in zorg en bescherming, maar kunnen ook wonden nalaten. Worden kinderen er grootgebracht of net klein gehouden? Pleisterplekken nestelde zich in een actueel en levendig debat en wilde de vele vragen rond jeugdzorg visueel intensifiëren.

Vermaatschappelijking van de jeugdhulp alleen met garanties

Vermaatschappelijking van de zorg vraagt om klaarheid

De minister zet in op de vermaatschappelijking van de zorg. Hij gaat het vrijwilligerswerk nog meer aanmoedigen en ondersteunen. Vooral gezinnen die al lang een engagement opnemen en dat niet langer kunnen volhouden, kunnen rekenen op ondersteuning door vrijwilligers.

In de vermaatschappelijking van de zorg zitten volgens het Kinderrechtencommissariaat positieve punten.

- Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in Genève tikte België eerder op de vingers omdat België kinderen te vlug in een voorziening plaatst. De vermaatschappelijking van de zorg instrumentaliseert de rem waar het Comité om vraagt.
- De vermaatschappelijking van de zorg draagt bij tot een meer inclusieve en participatieve samenleving. Mensen die in een voorziening verzorgd worden, raken geïsoleerd en hebben minder impact op de uitbouw van hun zorgtraject. Bouw je de zorg samen met de omgeving uit, dan kunnen mensen die zorg nodig hebben, blijven participeren aan hun omgeving, met recht om mee te beslissen.

Anderzijds zetten we ook vraagtekens bij de vermaatschappelijking van de zorg, zeker als het gaat om kinderen, jongeren en maatschappelijk kwetsbare groepen.

- Niet alle kinderen, jongeren en kwetsbare groepen hebben een netwerk waarop ze kunnen rekenen. Mensen die in armoede leven, hebben amper een netwerk, en als ze er al een hebben, heeft dat zelf ook vaak zorg nodig.
- Kinderen met problemen groeien meestal op in een omgeving die zelf ondersteuning nodig heeft. Als we minderjarigen vragen oplossingen te vinden in een omgeving die zelf hulp nodig heeft, laten we ze dan niet twee keer in de steek?
- De vermaatschappelijking van de zorg vertrekt te veel vanuit de veronderstelling dat minderjarigen te snel naar professionele hulpverlening stappen. Onderzoek naar toeganke-

lijkheid van de zorg voor jongeren komt eerder tot de omgekeerde conclusie. Net als volwassenen proberen de meeste jongeren eerst hun problemen zelf op te lossen, zonder hulp. Lukt dat niet, dan spreken ze hun intieme kring aan, hun broers en zussen, vrienden, ouders. Vinden jongeren ook daar geen antwoord op hun vraag, dan komen ze snel terug bij zichzelf terecht.

Het Kinderrechtencommissariaat staat achter de ambitie om meer inclusie en participatie te realiseren. De vermaatschappelijking van de zorg biedt zeker kansen in die zin. Wel vragen we om klaarheid.

- Vermaatschappelijking van de zorg mag geen containerbegrip worden. Er is een maatschappelijk debat nodig.
- We vragen de Vlaamse overheid erop toe te zien dat de vermaatschappelijking van de zorg het recht op zorg niet ondermijnt. Een garantie op jeugdzorg moet blijven.
- De keuze voor contextgericht werken houdt een verhoogde verantwoordelijkheid in voor de minderjarige en zijn omgeving. Voor het Kinderrechtencommissariaat blijft de overheid medeverantwoordelijk.
- Contextgericht werken houdt ook ondersteuning van de context in. De vermaatschappelijking van de zorg mag de aandacht voor de financiële, materiële en ruimtelijke ondersteuning van de omgeving van kinderen en jongeren niet in het gedrang brengen.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2014-2019: een integraal welzijns- en kinderrechtenbeleid*, 2014-2015/8, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Symposium vermaatschappelijking van jeugdhulp

Omdat Vlaanderen de jeugdhulp sterk wil vermaatschappelijken, leekt het ons goed om te gaan kijken bij onze noorderburen die daar al langer mee bezig zijn. Daarom organiseerden we een symposium op 10 juni 2015 in het Vlaams Parlement.

Lisbeth Verharen, lector jeugd, gezin en samenleving aan de Avans Hogeschool in Breda vertelde hoe jongeren en hun gezin de vermaatschappelijking van de jeugdzorg in Nederland beleven. Evelien Tonkens, hoogleraar burgerschap en humanisering van de publieke sector aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht, had het over het soort burgerschap dat vasthangt aan vermaatschappelijking. De reacties vanuit Vlaanderen kwamen van Hilde Baert, coördinator van het Columbusexperiment van vzw Oranjestad, en Goede Plovie, pedagogisch directeur van Jeugdzorg Emmaüs Antwerpen. Jo Vandeuren, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin sloot het symposium af.

► De livestream van het symposium en de teksten van de lezingen kunt u bekijken op: kinderrechtencommissariaat.be/actueel/symposium-vermaatschappelijking-van-jeugdhulp

1.5. Kinderen en jongeren in de gezondheidszorg

Advies aan de Hoge Gezondheidsraad over dubbele diagnose

Elk jaar komen er bij het Kinderrechtencommissariaat klachten van jongeren die niet de gewenste hulp krijgen. Vooral jongeren met specifieke zorgnoden en zware gedragsproblemen of agressie krijgen moeilijk of geen toegang tot de nodige hulp. Ze botsen op een tekort aan zorg in de bijzondere jeugdzorg en in de kinderveerpsychiatrie.

Kinderen met autisme of een lichte mentale beperking in combinatie met problemen van agressie vallen helemaal uit de boot: ze stoten op een tekort aan plaatsen in de kinderveerpsychiatrie en in de multifunctionele centra van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (de vroegere MPI's). Voor sommigen is de gespecialiseerde zorg die ze nodig hebben in de praktijk gewoon niet beschikbaar of onbestaande.

Vorig werkjaar richtte de Hoge Gezondheidsraad de werkgroep op, 'Behoeften betreffende dubbele diagnose (verstandelijke beperking en geestesziekte met gedragsstoornis) in België', onder het voorzitterschap van prof. Ghislain Magerotte. De werkgroep vroeg advies aan het Kinderrechtencommissariaat.

- Vanuit de rechten van het kind adviseerden we de Hoge Gezondheidsraad te kiezen voor een beleid dat kinderen met een dubbele problematiek maximaal ondersteunt.
- Het beleid moet vertrekken van een visie die kinderen met complexe problemen in de eerste plaats als kinderen ziet. Zoveel mogelijk moeten ze kunnen deelnemen aan de samenleving.
- Maximale ondersteuning houdt in dat jongeren met een dubbele diagnose in hun eigen buurt, gezin en school moeten kunnen rekenen op ondersteuning.
- Als dat nodig is, moeten ze kunnen terugvallen op gespecialiseerde zorg. Ideaal kunnen kinderen met een dubbele diagnose naast residentiële gespecialiseerde zorg ook rekenen op ambulante gespecialiseerde zorg of zorggezin. Om hun participatiekansen zo weinig mogelijk te hypothekeren.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Kinderen met dubbele diagnose vallen te vaak uit de boot*, 2014-2015/23, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Geestelijke gezondheidszorg

Kinderen met psychiatrische problemen hebben gespecialiseerde zorg nodig. In de praktijk botsten ze op enkele knelpunten.

Geestelijke gezondheidszorg is belangrijk basisrecht

In het voorjaar werd de 'Gids naar een nieuw geestelijk gezondheidsbeleid voor kinderen en jongeren' goedgekeurd. Dat plan legt de krijtlijnen vast van een nieuw geestelijk gezondheidsbeleid voor kinderen en jongeren in 2015-2020. De focus ligt op de vraag hoe we ervoor kunnen zorgen dat geestelijke gezondheidszorg toegankelijk is en blijft, en beantwoordt aan de noden van vandaag en morgen. Het Kinderrechtencommissariaat

vindt het een belangrijke eerste stap en volgt met interesse de verdere uitwerking.

Jeugdhulp en 'kinderpsychiatrie': moeizame tandem

Schakelen tussen jeugdhulp en geestelijke gezondheidszorg blijkt in de praktijk niet altijd even vlot te lopen. Het zijn twee aparte werelden met eigen regels en procedures. Toch zijn beide nodig om zorg te dragen voor het welbevinden van de kinderen en jongeren. Vaak wordt er hoopvol gekeken naar kinderpsychiatrie als dienst die het eindelijk gaat oplossen. Toch is een residentiële opname op kinderpsychiatrie niet altijd de beste oplossing. Ook de kinderpsychiatrie is niet altijd goed genoeg uitgerust om jongeren met complexe problemen verder te helpen, waardoor de behandeling niet verdergezet kan worden.

Ambulante outreachende psychiatrische zorg

Een ander knelpunt blijft het wachten op hulp. Dat is onaanvaardbaar. Gespecialiseerde zorg moet beschikbaar zijn zodat onmiddellijk de juiste hulp, therapie en behandeling opgestart kan worden. De sector is volop in beweging. We vragen aan de overheid om de structurele ondercapaciteit weg te werken. Hierbij pleiten we ervoor om niet in het bekende aanbod van de residentiële opnames te blijven hangen. We vragen een uitbreiding van de ambulante outreachende psychiatrische zorg. Zo kan de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg haar expertise nog sterker binnenbrengen in de jeugdhulpvoorzieningen of bij kinderen thuis.

Meervoudige, complexe problemen

Jongeren met een combinatie van psychiatrische problemen, die zwakbegaafd zijn en een als misdrijf omschreven feit pleegden, blijven kwetsbaar en kunnen niet altijd terecht bij de forensische geestelijke gezondheidszorg. Het wordt extra moeilijk om een aanbod te vinden als de jongere een seksueel feit pleegde.

Afzondering en isolatie

Het Kinderrechtencommissariaat signaleerde vroeger al problemen met het afzonderen van minderjarigen. Instellingen vragen onze Klachtenlijn om raad. Heel wat instellingen zijn op zoek: hoe omgaan met isolatie en afzondering om minderjarigen te beschermen tegen zichzelf? Ze worstelen ermee. Vooral hebben ze het moeilijk met kinderen met een meervoudige problematiek zoals een combinatie van verstandelijke beperking, psychiatrische stoornis of gedragsstoornis.

We zijn blij dat de Zorginspectie inzoomt op hoe isolatie en fixatie gebeurt. De Zorginspectie plant een inspectieronde over vrijheidsbeperkende maatregelen in de GGZ. De federale Hoge Gezondheidsraad werkt aan een advies over dwanginterventies in de psychiatrie. De Zorginspectie houdt bij haar bezoeken rekening met de rechten van minderjarigen die in het decreet rechtspositie in de integrale jeugdhulp staan. Strikt genomen valt de kinderpsychiatrie niet onder dit decreet. We zijn tevreden te lezen dat de minister van Welzijn het toepassingsgebied van het rechtspositiedecreet wil uitbreiden naar de kinderpsychiatrie zodat de rechten van deze jongeren beter beschermd worden.

Gedwongen opname als oplossing

Onze zoon heeft psychische problemen en een emotionele groeistop. Hij heeft ook een VAPH-erkenning. Hij is al lang gekend in de kinderpsychiatrie. De laatste opname twee jaar geleden was positief. Zijn medicatie stond op punt en hij functioneerde. Maar hij is sinds zes maanden herfallen. Het is opnieuw zoeken naar het afstellen van de medicatie. De psychosen nemen ook toe. Voor een opname is het weer enorm lang wachten. We kunnen niet anders dan leven van crisisopname naar huis en terug naar crisisopname. Bij de ene psychiatrische afdeling is het probleem dat ze geen gesloten afdeling hebben. Bij de andere is de problematiek te zwaar. Het wordt erg moeilijk om een langdurig verblijf te regelen. Ondertussen gaat de laatste crisisopname stoppen want die is beperkt in tijd. Ze zeggen dat hij terug naar huis moet, maar dat is te zwaar voor ons. We hebben nog drie andere kinderen die hier ook onder lijden. Er zit dus niets anders op dan hem gedwongen te laten opnemen, maar dat kan dan weer alleen in de psychiatrie voor volwassenen.

Er zitten nog te veel knopen in de zorg

Als middenveldspeler maken ook wij ons zorgen over de doorzichtigheid van het nieuwe jeugdhulp-landschap. Kinderen en hun omgeving aanspreken op hun sterktes vraagt een **verstaanbaar en bereikbaar ondersteunend hulpaanbod**. Door administratieve procedures blijft er soms te weinig tijd voor directe zorgverlening. Er zitten knopen in het zorgtraject: kinderen wachten soms te lang in een oneigenlijke zorgvorm. Denk maar aan een kinderpsychiatrisch bed als verblijfsmodule, soms veel te duur voor wat er nodig is.

De carrousselletjes die sommige kinderen draaien, zijn een zorgzaam Vlaanderen onwaardig. Ook door te sterk ketenzorgdenken komen kinderen achtereenvolgens soms bij vijf tot zelfs tien hulpverleningsinstanties terecht. Dat is ongehoord. Hoog tijd om echt om te schakelen van ketenzorg naar netwerkzorg? In opeenvolgende zorgperiodes met heraanmeldingen zouden er dan minder wisselende hulpverleners zijn, omdat dezelfde mensen de zorg opnieuw opnemen. Er is casemanagement, trajectbegeleiding en dossierbeheer nodig. Alleen al uit respect voor de draagkracht van de omgeving van kinderen.

Wat me verwondert, is dat er in het hoofdstuk over **gezondheidszorg** weinig staat over zorg voor **lichamelijke problemen**. Zijn er hier geen problemen? Of zijn ze nog onontgonnen terrein? Is de Vlaamse kinderrechtencommissaris er alleen maar voor de Vlaamse beleidsdomeinen of voor alle rechten van alle kinderen in Vlaanderen? In het laatste geval spelen de verschillende bevoegdheden geen rol.

De ernstige behandelkloof in de geestelijke gezondheidszorg is een schending van het recht van kinderen op goede ondersteuning van hun geestelijke gezondheid. Eén op de vijf kinderen heeft op een bepaald moment een meer gerichte benadering of professionele psychologische ondersteuning nodig van CLB, huisarts, verpleegkundige of Kind en Gezin. Ook die psychologische ondersteuning is nog tamelijk braakliggend terrein waarin er – gelukkig – creatieve initiatieven opduiken.

Ten slotte hebben 5 tot 7 procent van de kinderen gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg nodig. Het liefst ambulant en tijdelijk residentieel als dat nodig is. Elk jaar krijgen 15.000 kinderen ambulante gespecialiseerde hulp en worden 3.000 kinderen opgenomen in een kinderpsychiatrisch bed. Er zijn meer kinderen die zorg nodig hebben dan er zorgmogelijkheden zijn. Dat is moeilijk in budgettair krappe tijden. Toch moet Vlaanderen dringend een langetermijnvisie ontwikkelen en bud-getteren. We kunnen nog wel even wachten als we tenminste weten waar we naar uitkijken. Zonder perspectief komt de ketel onder druk.

Ann Moens
Stafmedewerker Geestelijke Gezondheidszorg, Zorgnet-Icuro

2. Recht op kwalitatief wonen

2.1.

Woonbeleidsplannen in het licht van kinderrechten

Geen dak boven het hoofd

Ik ben bevriend met een alleenstaande moeder met drie kinderen. Twee weken geleden is haar huis afgebrand. Het OCMW en het CAW kunnen haar niet helpen. Enerzijds omdat zij eigenlijk al eerder weg moest uit haar huis want het contract was afgelopen. Anderzijds omdat er geen opvangplaatsen en noodwoningen vrij zijn. De vrouw staat al zes jaar op de wachtlijst van de sociale huisvestingsmaatschappij. Hier in de buurt staan sociale woningen al twee jaar leeg omdat ze op termijn gerenoveerd gaan worden. Maar ook daar mag zij niet tijdelijk intrekken. Op de privéhuizenmarkt kan de vrouw niet terecht. De prijzen zijn te hoog en als eigenaars horen dat ze van buitenlandse origine is, trekken ze het aanbod in. De vrouw woont nu met de drie kinderen en met zes andere mensen samen in een klein appartement van vrienden. Dat raakt aan het welzijn en psychisch welbevinden van de kinderen. Ik klaag dit onrecht aan.

Het voorbije werkjaar gaf het Kinderrechtencommissariaat advies bij verschillende woonbeleidsplannen: de beleidsnota Wonen 2014-2019, de woonbeleidsplannen in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019 en de woonbeleidsplannen in het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan 2014-2019.

Bekijk het vanuit kindperspectief

Vanuit het kinderrechtenverdrag en het perspectief van kinderen pleiten we voor meer zichtbaarheid van de positie van kinderen in het Vlaamse woonbeleid. Zichtbaarheid in de cijfers en in de gevolgen van beleidsmaatregelen voor het leven van kinderen en jongeren.

- Hoeveel ouders, kinderen en jongeren hebben een woning nodig? Hoeveel kinderen doen een

beroep op nachtopvang of op winteropvang? Stomen ze snel door naar een woning? Wat is er nodig om zicht te krijgen op het aantal kinderen en ouders die leven in woononzekerheid?

- Kinderen in het woonbeleid zijn dubbel afhankelijk.
- Minderjarigen zijn voor hun recht op wonen afhankelijk van hun ouders en de overheid. Neemt de overheid maatregelen voor de ouder, dan ervaren kinderen daar de voor- of nadelen van.
- Raakt de overheid aan het recht op wonen van kinderen, dan heeft dat niet alleen invloed op hun recht op wonen, maar ook op andere kinderrechten zoals hun recht op onderwijs, vrije tijd, gezondheid.

Krik de woonkwaliteit structureel op

Twintig procent van de Vlaamse bevolking leeft in een woning met structurele gebreken aan het dak, ramen, deuren en muren, zonder aangepaste verwarming, met een gebrek aan elementair comfort of aan ruimte. Die vaak preciaire woonomstandigheden vragen een meerzijdige aanpak.

Blijf investeren in meer sociaal woonaanbod

We vragen de Vlaamse overheid om te blijven kiezen voor een sociaal woonbeleid. We onderschrijven de vraag van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten naar meer ondersteuning van lokale besturen in de uitbouw van een sociaal woonbeleid.

We vragen om de aandacht voor alleenstaande jongeren in het sociale woonbeleid hoog te houden. Door omstandigheden kunnen sommige jongeren niet meer bij hun ouders wonen. Met begeleiding kunnen ze een beroep doen op een sociale woning.

Voorkom thuisloosheid

Onderzoek wijst uit dat bijna één op de drie thuis- en dakloze mensen minderjarig is.

We vragen Vlaanderen om er alles aan te doen om thuis- en dakloosheid te voorkomen.

- Bouw de samenwerking rond begeleiding tussen de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn structureel uit. Laat de begeleiding van gezinnen met risico op uithuiszetting niet op projectbasis blijven trappelen.
- Pas de Europese strategie voor 'Ending homelessness' toe, zoals beloofd in het VAPA.
- Neem een voorbeeld aan Zweden en Canada om thuisloosheid van kinderen aan te pakken.

Promoot sociaal wonen nog meer

Vlaanderen onderneemt stappen om meer bekendheid te geven aan sociale verhuurkantoren en de huurdersbond.

We staan achter deze promotie. Zeker als ze vertrekt van het recht op wonen. Ideaal doet Vlaanderen daarvoor een beroep op de Huizen van het Kind. Die moeten een informatieaanbod realiseren voor gezinnen met kinderen. Informatie over basisvoorzieningen en ondersteuning voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen maakt daar deel van uit.

Heb bij de aanpak van overlast aandacht voor tekorten in de buurt

Vlaanderen wil overlast aanpakken met initiatieven van burgerparticipatie. We waarderen de inspanningen van de overheid om bij overlast eerst in te zetten op overleg en bemiddeling. Bewonersgroepen en huisbewaarders bieden daartoe kansen.

Anderzijds is overlast ook een kwestie van gebrek aan kansen in de buurt. Degelijke huisvesting met genoeg fysieke en psychische ruimte in de buurt is ook van belang om overlast aan te pakken.

- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Beleidsnota Wonen 2014-2019: Maak de kinderen achter de woonbeleidsplannen zichtbaar*, 2014-2015/3, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Jeugd- en kinderrechten een nieuwe wind?*, 2014-2015/21, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Vlaams Actieplan Armoedebestrijding*, 2014-2015/22, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

2.2. Wonen op wielen

In juni 2015 kreeg het Kinderrechtencommissariaat 'de Gouden Woonwagen'. Dat is een prijs die het Minderhedenforum om de twee jaar uitreikt aan een persoon of een organisatie die zich inzet voor woonwagenbewoners. De voorbije twee jaar trokken verschillende professionals en vrijwilligers bij de Klachtenlijn aan de alarmbel. Dat meldden we al in ons vorige jaarverslag.

Telkens weer verdreven

In ons land leiden ongeveer duizend gezinnen een rondtrekkend bestaan als woonwagenbewoners. Goed voor 2.600 mensen, onder wie zo'n 650 kinderen. Veel van die gezinnen staan of stonden op plaatsen waar dat niet mag. Meer en meer gemeenten zetten hun vroegere gedoogbeleid stop. Ze sturen de woonwagenbewoners weg, vaak zonder ze een alternatieve staanplaats te bieden. Het gevolg: weer ergens staan waar dat niet mag, weer moeten vertrekken. Telkens opnieuw. Het grote probleem is het gebrek aan residentiële woonwagenterreinen. Die bieden momenteel plaats aan zo'n vijfhonderd gezinnen. Dat zouden er dus minstens dubbel zoveel moeten zijn. Doortrekkersterreinen bieden voor deze mensen geen soelaas. Daar mogen ze ook maar een paar weken blijven staan. Doortrekkersterreinen zijn bedoeld voor korte periodes van verblijf in het trekseizoen. Dan trekken woonwagenbewoners uit België en onze buurlanden rond. De meeste woonwagengezinnen met kinderen willen dat beperken tot de zomermaanden. Voor de rest van het jaar zoeken ze een plaats waar ze kunnen blijven staan.

Kinderrechten geschonden

Ruim honderd kinderen uit Belgische woonwagengezinnen ondervinden ondertussen al de nefaste gevolgen van dat voortdurend moeten rondtrekken. Naar school gaan wordt zo goed als onmogelijk. Noodzakelijke gezondheidszorgen komen soms zwaar in het gedrang. Door het gebrek aan elementaire voorzieningen leven ze vaak in schrijnende materiële omstandigheden. Contacten met andere kinderen en meedoen met allerlei georganiseerde buitenschoolse activiteiten worden zo goed als onmogelijk. Zo raken ze meer geïsoleerd.

Recht op 'wonen op wielen'

De Vlaamse Wooncode voorziet al sinds 2004 in een recht op 'wonen op wielen'. Er is ook een 'strategisch meerjarenplan woonwagenbewoners 2012-2015'. En de Vlaamse overheid geeft subsidies voor de aanleg van (residentiële) woonwagenterreinen die sinds 2014 tot 100% van de inrichtingskosten kunnen bedragen. Toch komen er nauwelijks residentiële woonwagenterreinen bij. Het initiatief daarvoor moet van de lokale overheden komen. De provincies kregen in het Vlaamse meerjarenplan een coördinerende rol.

Het Kinderrechtenrechtencommissariaat overlegde hierover al met verschillende organisaties waaronder het Minderhedenforum, Kruispunt Migratie-Integratie en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Ook legden we plaatsbezoeken af en organiseerden we een rondetafel met vertegenwoordigers van de Vlaamse provincies. We stelden een knelpuntennota op.

Daarin wijzen we op het tekort aan residentiële woonwagenterreinen en aan referentieadressen met sociale dienstverlening en op de lage onderwijsparticipatie bij de 300 Romkinderen in ons land. Van de drie groepen bij de Belgische woonwagengezinnen (Manoesjen, Voyageurs en Rom) leven de Rom in de meest precaire omstandigheden.

Vanuit de kinderrechten én vanuit het recht op wonen op wielen, zoals bepaald in de Vlaamse Wooncode, formuleerden we in onze knelpuntennota verschillende aanbevelingen.

■ Stop meteen met mensen te verdrijven zonder alternatief

Het alternatief moet respect tonen voor de eigen wooncultuur van woonwagenbewoners en mogelijk maken dat verschillende generaties samen wonen.

■ Zorg voor meer referentieadressen met sociale dienstverlening

Rondtrekkende woonwagenbewoners hebben een referentiepunt nodig, een brugfiguur naar verschillende maatschappelijke voorzieningen.

■ Maak Vlaamse doelstellingen voor residentiële staanplaatsen afdwingbaar

Er is een regelgevend kader nodig dat de uitbreiding van het aantal residentiële staanplaatsen sterker kan afdwingen.

■ Zorg voor een gecoördineerde aanpak

De problematiek raakt verschillende beleidsdomeinen: wonen, ruimtelijke ordening én maatschappelijke integratie.

■ Werk een aangepaste onderwijsstrategie uit voor Romkinderen

Bundel bestaande expertise om te komen tot een aangepaste aanpak om de onderwijsparticipatie van Romkinderen te verhogen. Zorg voor een duidelijke regierol voor de toeleiding van die kinderen naar scholen. Werk specifieke oplossingen uit voor kinderen van gezinnen die voortdurend rondtrekken.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Knelpuntennota *Kinderen van woonwagenbewoners: kinderrechten op de tocht*, 2014-2015/10, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Kinderen van woonwagenbewoners: kinderrechten op de tocht*, www.youtube.com/watch?v=BHvKPMrTMtA

Kinderrechtencommissariaat kijkt door bril van kinderen naar woonwagenbewoners

Om het tekort aan standplaatsen voor woonwagens weg te werken, moeten er in elke Vlaamse provincie zo'n 250 standplaatsen bijkomen. Het Kinderrechtencommissariaat deelt die eis met het Minderhedenforum. Samen vinden we dat de Vlaamse overheid gemeenten en steden strenger moet aansporen om woonwagenbewoners een eigen plek te geven. Het beleid is vandaag te vrijblijvend. Er zijn meer inspanningen nodig.

Het Minderhedenforum legt al jaren de vinger op de wonde. Toch blijft het recht op wonen voor woonwagenbewoners een probleem. Sterker: het Minderhedenforum weet dat veel woonwagenbewoners steeds vaker in de marge worden geduwd. Het Kinderrechtencommissariaat kijkt door de bril van kinderen naar die situatie. De problemen voor gezinnen zonder vaste standplaats zijn ernstig: Kinderen worden plots verdreven uit hun vertrouwde sociale omgeving. Ze hebben geen toegang tot onderwijs. Ze hebben geen plaats om te spelen. Hun ouders zijn depressief omdat ze elke dag op zoek moeten naar een nieuwe staanplaats. Kortom: een woonwagenkind op de dool kan geen kind zijn.

We hopen dat de knelpuntennota van het Kinderrechtencommissariaat snel een vervolg krijgt. Alleen als het recht op wonen ook geldt voor 'wonen op wielen', kunnen woonwagenkinderen wel weer kind zijn.

Kim Janssens

Stafmedewerker Woonwagenbewoners en Roma, Minderhedenforum

In februari 2015 stelden we onze knelpuntennota voor in de Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen van het Vlaams Parlement. Die presentatie leidden we in met een filmpje waarin we een jonge woonwagenbewoner aan het woord laten over zijn leefsituatie. Voorlopig wachten we nog op een gevolg.

2.3. Dak- en thuisloosheid op de agenda

Deurwaarder neemt ook mijn spullen in beslag

Toen ik vorige week thuiskwam van school, stond ik voor een gesloten deur. Er was een deurwaarder geweest. We zijn uit ons huis gezet. Mijn ouders wisten dat al langer, maar wilden ons er niet mee belasten. Ik kan een paar dagen bij een vriend terecht. Na de schok dat we geen woonst meer hebben, stel ik vast dat de deurwaarder ook

spullen van mij in beslag nam. Onder andere mijn werkkoffer en materiaal voor school. Ik zou dat graag terug hebben. Ik ben volop bezig met mijn eindproject voor school en heb mijn materiaal nodig om dat af te werken.

De Klachtenlijn bracht de minderjarige in contact met een jeugadvocaat zodat die hem kan bijstaan in zijn contacten met de deurwaarder.

Onderzoek naar ervaringen van kinderen bij uithuiszetting

Onderzoek van professor Koen Hermans laat zien dat bijna één op de drie dak- en thuislozen minderjarig is. Financiële problemen zijn niet de enige oorzaak. Ook familieconflicten, relatieproblemen, gezondheidsproblemen leiden tot dak- en thuisloosheid.

Het Kinderrechtencommissariaat wil het komende jaar aandacht besteden aan kinderen die betrokken zijn bij een uithuiszetting. We willen weten hoe kinderen het proces van uithuiszetting

ervaren. Waar komen ze terecht? Wat zijn de gevolgen voor hun recht op onderwijs, vrije tijd, gezondheid?

Via interviews met ouders en kinderen willen we hun ervaringen in kaart brengen. Door een analyse van kwantitatief onderzoek willen we zicht krijgen op de duur, de oorzaken en de achtergrondkenmerken van dak- en thuisloosheid bij kinderen en ouders, en nagaan of ze verschillen van andere groepen mensen die dak- en thuisloos zijn.

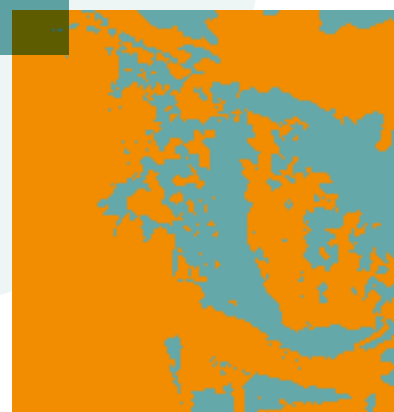
► Koen Hermans en Evy Meys, *Nulmeting dak- en thuisloosheid*, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2014

Werkbezoek aan Malmö

De Zweedse overheid ziet behoorlijk toe op dak- en thuisloosheid bij kinderen. Lokale Zweedse overheden trekken de kaart van preventie en zetten alles in het werk om uithuiszetting bij kinderen te voorkomen.

Elk jaar worden de dak- en thuisloze volwassenen en kinderen geteld. Op basis van die cijfers tekenen gemeenten een eigen dak- en thuislozenbeleid uit. De lokale overheid hanteert zoveel mogelijk het 'Housing First'-principe. Wil een eigenaar (privé of overheid) een gezin uit huis zetten? Dan gaat de sociale dienst onmiddellijk ter plaatse om begeleiding op te starten en uithuiszetting te voorkomen.

Het voorbij werkjaar bracht het Kinderrechtencommissariaat een werkbezoek aan Malmö om het Zweedse beleid van nabij te leren kennen. We overlegden met mensen van Länsstyrelserna (departement voor duurzame ruimtelijke planning), Sociala resursförvaltningen Malmö stad (sociale dienst van Malmö), Avdelning individ och familj Malmö stad (gezinsdienst van Malmö) en prof. Annelie Bjorkhagen van de universiteit van Malmö.

3. Rechten van kinderen op de vlucht

3.1.

Opvolging dossier 'Heen en retour'

In ons vorige jaarverslag vermeldde we ons dossier 'Heen en retour' (2013) over de rechtspositie van kinderen op de vlucht. Daarin deden we 24 aanbevelingen om die rechtspositie te verbeteren. Die zijn voor ons de leidraad om de actualiteit op te volgen en om te overleggen met verschillende instanties over de rechten van kinderen op de vlucht.

Eerste nieuwe wind?

Het laatste jaar voerde de federale overheid wijzigingen door aan de regelgeving die – minstens op het eerste gezicht – overeenkomen met sommige van onze aanbevelingen uit 'Heen en retour'. We bekijken eerst drie wijzigingen die nog vóór de laatste regeringswissel doorgevoerd of opgestart werden.

Betere bescherming van Europese niet-begeleide minderjarigen

In aanbeveling 7 vroegen we een aangepaste regeling voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen van binnen de Europese Economische Ruimte (EER) of Zwitserland in een kwetsbare situatie. Anders dan niet-begeleide minderjarigen van buiten de EER of Zwitserland konden die jongeren tot dan van de Dienst Voogdij geen voogd krijgen. Daardoor waren ze ook uitgesloten van de bijzondere procedure die moest leiden tot een 'duurzame oplossing' die niet-begeleide buitenlandse minderjarigen van buiten de EER wel extra rechtsbescherming biedt. Het Grondwettelijk Hof beoordeelde in 2013 het gebrek aan wettelijk geregelde bescherming voor Europese niet-begeleide minderjarigen als discriminerend en vroeg een aangepaste regeling die tegelijk rekening houdt met de kwetsbare toestand van die jongeren én met het vrij verkeer van personen in de EU.

Wel voogd maar geen toegang tot bijzondere beschermingsprocedure

De wet van 12 mei 2014 maakt de voogdijwet van 24 december 2002 voortaan ook van toepas-

sing op niet-begeleide minderjarigen van binnen de EER of Zwitserland die niet in het Belgische bevolkingsregister ingeschreven zijn en geen document hebben waarin hun ouders toestemming geven om in België te reizen of te verblijven als ze in een kwetsbare toestand zitten of een tijdelijke verblijfsvergunning voor België aangevraagd hebben.

Helaas vergat de wetgever zo'n verruiming van het begrip 'niet-begeleide minderjarige vreemdeling' ook op te nemen in de vreemdelingenwet van 1980. Daardoor krijgen Europese niet-begeleide minderjarigen in een kwetsbare situatie nog altijd geen toegang tot de bijzondere beschermingsprocedure waarin de voogd met hen op zoek gaat naar een duurzame oplossing.

Asielprocedure en procedure 'duurzame oplossing' cumuleerbaar

Voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen is een bijzondere procedure bij de Dienst Vreemdelingenzaken mogelijk waarin de voogd samen met de minderjarige op zoek gaat naar een 'duurzame oplossing'. Die duurzame oplossing kan in het land van herkomst liggen of in België. De bijzondere procedure was tot voor kort niet cumuleerbaar met de asielprocedure. De voogd kon die alleen starten als hij voor de jongere geen asiel aanvraag of als de asielprocedure al doorlopen was en de asielaanvraag afgewezen was.

In aanbeveling 5 vroegen we die beperking op te heffen en dus ook de cumul van asielprocedure en bijzondere procedure mogelijk te maken. De wet van 26 februari 2015 wijzigde de vreemdelingenwet van 1980 ondertussen in die zin. De wetswijziging bespaart de voogd en de minderjarige een pijnlijke keuze. Zowel de voogd als de jongere kunnen er nu geruster op zijn dat ze alle mogelijkheden om een permanente verblijfsvergunning te krijgen echt uitgeput hebben.

Maar geen garantie voor goed geïntegreerde jongeren

Maar dat we 'op die manier kunnen [...] vermijden dat goed geïntegreerde jongeren die hier al meerdere jaren verblijven toch nog worden uitgewezen', zoals in de memorie van toelichting

en in verschillende berichten staat, lijkt ons bijzonder twijfelachtig. Aan de procedure om tot een duurzame oplossing te komen, verandert er niets. De voogd moet eerst nagaan of hereniging met de ouders of andere familieleden mogelijk is, en anders of er in het land van herkomst andere goede opvang mogelijk is. Pas in laatste instantie kan een permanent verblijf in België als duurzame oplossing overwogen worden. Uiteindelijk blijft het de Dienst Vreemdelingenzaken die beslist. Het element 'verankering in ons land' speelt zeker geen doorslaggevende rol. Voor de twee andere verblijfsgronden (asiel en subsidiaire bescherming) speelt die verankering al helemaal niet.

Terugkeerbegeleiding aan huis

In het dossier 'Heen en retour' schreven we dat het beleid sterk inzet op vrijwillige terugkeer van vreemdelingen die geen verblijfsvergunning krijgen voor België. De federale overheid stimuleert vrijwillige terugkeer door ondersteuning en begeleiding. Die terugkeerbegeleiding wordt georganiseerd in de opvangcentra van Fedasil en zijn partners. Voor gezinnen met minderjarige kinderen gebeurt of gebeurde dat ook in de terugkeerbewoningen en in het (ondertussen door staatssecretaris Francken in juni 2015 opgedoekt maar een goede maand later als gewoon opvangcentrum heropend) Open Terugkeercentrum in Holsbeek. Voor die gezinnen werd sinds 2011 principieel ook de mogelijkheid tot terugkeerbegeleiding aan huis ingeschreven in de vreemdelingenwet. Het was wachten op de nodige uitvoeringsbesluiten rond de overeenkomst die gezinnen met de Dienst Vreemdelingenzaken moeten sluiten. In aanbeveling 10 vroegen we om daar dringend werk van te maken. In de huidige praktijk blijken gezinnen met kinderen in het kader van zo'n terugkeertraject te vaak onnodig veel te moeten verhuizen (binnen België!) vóór ze uiteindelijk terugkeren. Dat maakt het terugkeerproces voor de kinderen nodeloos ontreddeend met telkens weer nieuwe breuken en onzekerheden in hun dagelijks leven. En dat terwijl ze in die periode juist stabiliteit nodig hebben om zich op hun nieuwe toekomst voor te bereiden.

Eindelijk geregeld

Het Koninklijk Besluit van 17 september 2014 regelt ondertussen de voorwaarden voor zo'n

overeenkomst. Wordt de overeenkomst niet gerespecteerd, dan kunnen sancties volgen. Naargelang van de ernst van de tekortkoming brengt de Dienst Vreemdelingenzaken het gezin toch over naar een terugkeerbewoning, houdt ze een volwassen gezinslid vast in een gesloten centrum of brengt ze het hele gezin over naar een gesloten woonunit. Komt volgens de overheid de openbare orde of de nationale veiligheid in gevaar, dan kan ze nog andere maatregelen treffen.

Te restrictief, te eenzijdig en te repressief

Sommige voorwaarden roepen vragen op. Wie zonder verblijfsvergunning in België is, mag niet werken als werknemer of zelfstandige. Hoe kunnen die gezinnen dan voldoen aan de voorwaarde dat ze 'in hun eigen onderhoud voorzien'? Of voldoen gezinnen die leven van zwart werk, particuliere steun of plaatselijke OCMW-steun toch aan die voorwaarde? Wat met de voorwaarde dat het gezin 'schadevergoeding moet betalen mocht de Belgische Staat schade ondervinden.' Over welke schade en terug te betalen kosten gaat het? Een andere voorwaarde is: een borgsom betalen om de terugkeer te garanderen. Welke gezinnen kunnen dat betalen, gezien hun vaak armoedige leefomstandigheden? Al die voorwaarden maken de regeling wel erg restrictief.

Opvallend is ook dat het KB uitsluitend spreekt over de voorwaarden waaraan het gezin moet voldoen en niets zegt over de engagementen die de Belgische staat in ruil op zich neemt. Waaruit die terugkeerbegeleiding dan precies bestaat of wat daar minimaal inzet, daarover staat niets in het KB.

Tenslotte dompelen de tweede en de derde sanctiemogelijkheid de maatregel in een wel erg repressieve sfeer terwijl juist een menselijker terugkeerbeleid dat beter rekening houdt met de kinderen (zonder nodeloos verhuizen naar open terugkeerplaatsen of terugkeerbewoningen) de oorspronkelijke bedoeling was.

Tweede nieuwe wind?

Ondertussen kwam er op 11 oktober 2014 een nieuwe federale regering. In zijn beleidsnota lezen we dat de nieuwe staatssecretaris voor

Asiel en Migratie het hele asiel- en migratiebeleid grondig wil evalueren en meer transparantie wil in de regelgeving. Over die beleidsnota brachten we advies uit.

***In ons advies bij de beleidsnota
Asiel en Migratie noteren we zowel
elementen die ons positief stemmen
als elementen die vragen oproepen.
Het gaat onder andere hierom:***

- We appreciëren het voornemen om de mate van verankering in onze samenleving te laten meespelen in de beslissingen over de verblijfsstatus van vluchtelingen die niet langer bescherming krijgen (§ 3.1.5.2). Toch hebben we daar nog vragen bij:
  - Kijk bij gezinnen met kinderen ook naar de verankering van de kinderen.
  - Pas dit principe meer algemeen toe, onder andere ook voor kinderen van ouders die – vaak lang geleden – een valse naam of nationaliteit opgaven in hun asiel- of verblijfsprocedure. We wijzen erop dat de kinderen zelf geen fraude pleegden.
- Het voornemen om de bescherming van niet-begeleide buitenlandse jongeren te versterken en ze onder andere de mogelijkheid te geven om de procedure ‘duurzame oplossing’ te cumuleren met de asielpcedure, beantwoordt aan een van onze aanbevelingen. We vragen dat de Voogd en de Dienst Voogdij meer betrokken worden bij de eindbeslissing over de duurzame oplossing.
- In het nieuwe opvangmodel dat de staatssecretaris zal uitwerken, zullen onder andere niet-begeleide buitenlandse minderjarigen en alleenstaanden met kinderen prioritair in aanmerking komen voor individuele opvang. We appreciëren die kindvriendelijkheid, maar vragen die voor alle kinderen te laten gelden, dus ook voor kinderen die hier met hun twee ouders zijn.
- Het voornemen om het terugkeer- en re-integratiebeleid te optimaliseren, onder andere door de terugkeerbegeleiding ook vanuit de opvangplaatsen te organiseren, houdt volgens ons positieve perspectieven in. We vragen wel:
  - Behoud de huidige regeling waarin voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen alleen vrijwillige terugkeer aan de orde kan zijn.

- Besteed specifiek aandacht aan de begeleiding van de kinderen uit de betrokken gezinnen, ook in de plannen rond het versterken van de psychosociale begeleiding bij gedwongen terugkeer.
- We hebben nogal wat bedenkingen bij de plannen om op het terrein van het gesloten terugkeercentrum 127bis in Steenokkerzeel gesloten gezinsunits te bouwen om gezinnen met kinderen op te sluiten in afwachting van hun gedwongen terugkeer. Zelfs met respect voor hun privacy en gezinsleven is het onaanvaardbaar dat kinderen daarom opgesloten worden. We vragen om bij gedwongen terugkeer van gezinnen met kinderen de open terugkeerwoningen als eerste optie te gebruiken.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Advies Beleidsnota Asiel en Migratie: vanuit kinderrechten bekeken*, 2014-2015/14, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Ondertussen is de vreemdelingenwet al op enkele punten gewijzigd, met onder andere scherpere bepalingen die het mogelijk maken om asiel of subsidiaire bescherming te weigeren of in te trekken als de aanvrager ernstige misdrijven pleegde of een gevaar is voor de nationale veiligheid. Dat intrekken kan ‘te allen tijde’ gebeuren (artikel 3, artikel 4), dus ook jaren later. Waren er jonge kinderen mee of zijn er hier ondertussen kinderen geboren? Dan zullen die hier ondertussen al stevig verankerd zijn. Wat gebeurt er met hun afgeleide verblijfsrecht? Daarover zegt de wetwijziging niets. De bestaande regeling zal voor hen van toepassing zijn. En dat betekent dat zij alles kunnen verliezen en mee uitgewezen kunnen worden.

► Wet van 10 augustus 2015 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen om beter rekening te houden met de bedreigingen voor de samenleving en de nationale veiligheid in de aanvragen tot internationale bescherming, BS 24 augustus 2015

Belgisch beleid tegen het licht

Het Kinderrechtencommissariaat is waarnemend lid van het 'Platform kinderen op de vlucht'. Een extra gelegenheid om het Belgische asiel- en migratiebeleid vanuit kinderrechtenperspectief tegen het licht te houden. Het voorbije werkjaar focusten we op twee projecten. Voor elk van de twee projecten stelt het Platform tegen november 2015 een publicatie in het vooruitzicht.

Europees project 'Duurzame oplossingen voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen'

Dit project wordt gefinancierd door de Europese Commissie. Het gaat een conceptueel kader schetsen, goede praktijken identificeren en tools en richtlijnen ontwikkelen voor een methodiek om duurzame oplossingen te bepalen. Acht landen werken mee. Zij schrijven elk een nationaal rapport. Op basis daarvan komt er een internationaal vergelijkend syntheserapport. De Irish Refugee Council coördineert het project. Behalve België werken Cyprus, Duitsland, Griekenland, Malta, Nederland, Slowakije en het Verenigd Koninkrijk mee.

Het Kinderrechtencommissariaat zit in de adviesgroep die het Belgische nationale rapport leest en commentarieert. Naast een studie van de actuele regelgeving en beleidspraktijk, zijn focusgroepsgesprekken met niet-begeleide buitenlandse jongeren de basis voor het nationale rapport.

► www.kinderenopdevlucht.be/nl/

Detentie van buitenlandse gezinnen met kinderen op de vlucht: evaluatie van het Belgische beleid

Deze evaluatie is een eigen initiatief van het Platform. Het brengt een conceptueel kader voor detentie en alternatieven voor detentie, toegespitst op gezinnen op de vlucht met minderjarige kinderen in de verschillende fasen van hun verblijf zonder papieren in België. Alternatieven voor

detentie zijn bijvoorbeeld de open terugkeerwoningen. Het rapport brengt een overzicht van de bestaande regelgeving en beleidspraktijk en formuleert adviezen vanuit een kinderrechtensvisie. Gelet op het voornemen in de beleidsnota van de staatssecretaris voor Asiel en Migratie om gesloten gezinsunits te bouwen, is dit een thema met een stevige actualiteitswaarde.

► www.kinderenopdevlucht.be/nl/

CGVS-project 'Belang van het kind'

In het najaar 2014 organiseerde het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) een project waarin verschillende betrokkenen geconsulteerd werden over hoe het CGVS in zijn eigen werking het belang van het kind beter tot zijn recht kan laten komen. Het Kinderrechtencommissariaat had een persoonlijke ontmoeting met de commissaris-generaal en we werkten mee in twee workshops. De eerste ging over het horen van kinderen in het kader van de asielprocedure. Dat niet-begeleide buitenlandse minderjarige asielzoekers gehoord worden, spreekt voor zich. Dat dat ook gebeurt voor kinderen die hier met hun ouders aankomen, is in de huidige praktijk veel minder evident. De tweede workshop focuste op de vraag of en wanneer het CGVS een schending van sociaal-economische en culturele rechten van kinderen als vervolging of ernstige schade moet beschouwen.

Verdere professionalisering – ook begeleide minderjarigen zullen gehoord worden

In een brief over de gevolgen die het CGVS aan deze consultatie geeft, legt de commissaris-generaal uit dat besloten werd het recht op horen ook voor begeleide kinderen op te nemen in een voorontwerp van wet om de herziene asielprocedure-richtlijn om te zetten in Belgisch recht. Het CGVS-team dat tot nu toe niet-begeleide buitenlandse minderjarigen hoort, zal verder geprofessionaliseerd worden. Gespecialiseerde tolken zullen hen bijstaan. Ook bekijkt het CGVS of de teamleden extra opleiding kunnen krijgen in verhoortechnieken, cognitieve ontwikkeling van kinderen en cultuursensitief communiceren met kinderen en jongeren.

Sociaal-economische en culturele rechten verder onderzocht

De vraag rond de sociaal-economische en culturele rechten van kinderen blijft nog onbeantwoord. Samen met academici onderzoekt het CGVS verschillende pistes.

Fedasil: dringend psychologische hulp nodig voor jongeren

We ontmoetten ook leidinggevend van Fedasil. In hun gegevens viel ons vooral op dat van de 761 kinderen en jongeren die in 2014 als niet-begeleide buitenlandse minderjarige in een onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum aangemeld werden, 36% om verschillende redenen bijzonder kwetsbaar bleek te zijn. Zij hebben dringend aangepaste psychologische begeleiding nodig. Zeker in die eerste fase van observatie en oriëntatie heeft Fedasil veel te weinig capaciteit om die gespecialiseerde hulp te bieden. We pleiten voor meer en over verschillende centra verspreide gespecialiseerde psychologische hulp aan niet-begeleide minderjarigen.

Opmerkelijk is dat die groep jongeren meer kans maakt op psychologische begeleiding in de opvangperiode, dan als ze erkend zijn. Terwijl experts aangeven dat pas op het moment van erkenning vaak mentale ruimte vrijkomt om trauma's te verwerken. Veel heeft te maken met de beslissing van Fedasil om het beschikbare geld alleen nog in te zetten voor vluchtelingen in de opvangstructuren. Erkende vluchtelingen vallen uit de boot, terwijl zij vroeger onder de Europese fondsen die Fedasil beheert wel als doelgroep beschouwd werden. Wie een erkend statuut heeft, valt dus terug op de reguliere hulpverlening. De praktijk leert dat dat niet probleemloos loopt.

Kinderen op de vlucht in de pleegzorg

In het voorjaar van 2014 gaf de minister van Welzijn het agentschap Jongerenwelzijn de opdracht om de situatie van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen en andere kinderen met een precair verblijfsstatuut in de pleegzorg in kaart te brengen. Kinderen zonder wettig verblijf hebben heel wat problemen, ook als ze onder een beschermende maatregel van de jeugdzorg vallen. Dat geldt trouwens niet alleen voor de pleegzorg maar ook voor de andere maatregelen van plaatsing of begeleiding.

Wel beschermingsmaatregel maar geen verblijfsrecht

Kinderen zonder papieren hebben evengoed toegang tot onze jeugdzorg. Soms is de opvoedingssituatie zo verontrustend dat de jeugdrechtsbank ingeschakeld wordt en de kinderen door de jeugdrechter geplaatst worden. Sommige kinderen verblijven jaren in een pleeggezin. Daarmee is hun verblijfsituatie niet geregeld. Hooguit wordt hun verblijf in België 'getolereerd' zolang de plaatsingsmaatregel loopt. Op het einde van de plaatsing of na hun 18e verjaardag worden ze het land uitgewezen. Voor sommige kinderen heeft dat desastreuze gevolgen. Er is niet alleen de uitwijzing op zich. Uit de klachten bij de Klachtenlijn blijkt dat jaren leven in onzekerheid de ontwikkeling van de kinderen hypothekeert. Zowel diensten voor pleegzorg als pleegouders zelf contacteerden hierover de Klachtenlijn.

Geen geboorteakte, geen papieren

Een vrouw vlucht uit Senegal. In Marokko bevalt ze van een meisje. Ze reist verder en komt in België terecht. Ze vraagt maar krijgt geen asiel. Ze is hier zonder papieren. De jeugdrechter plaatst het meisje in november 2013 in een pleeggezin. Het kind is dan 16 maanden. Ondertussen is het meisje dus al meer dan 3 jaar en is ze al twee jaar in het pleeggezin. Al die tijd zonder papieren. Haar moeder startte een regularisatieprocedure. Alleen voor zichzelf, want het kind heeft geen geboorteakte. De dienst voor pleegzorg stelt alles in het werk om voor het kind de nodige documenten te krijgen en neemt contact

op met de consulaten van Marokko en Senegal. Tot nu toe zonder resultaat. Voor de bijzondere jeugdbijstand is het geen optie dat het kind weer bij de moeder gaat wonen zolang haar verblijfsrecht niet geregeld is.

”

Het verhaal van dit meisje toont dat hulpverleners in de jeugdhulp voor een moeilijke opdracht staan. Er wordt van ze verwacht dat ze de kinderen veiligheid en goede ontwikkelingskansen garanderen, maar tegelijk moeten ze een bijzonder moeilijk parcours doorlopen om voor die kinderen verblijfsrecht te krijgen.

De hele duur van de plaatsing door de jeugdrechtbank zal het meisje niet gerepatrieerd worden, maar welke toekomstperspectieven heeft ze? Voor nogal wat van die jongeren betekent hun achttiende verjaardag – de limiet van het mandaat van de jeugdrechter – de start van heel wat problemen. Neem nu het verhaal van Maria.

“

21-jarige moet terug naar land dat ze als 2-jarige verliet

Maria is radeloos.

Ze kan zich niet laten inschrijven in de stad waar ze de laatste tien jaar woonde. Ze heeft geen wettig verblijf. Ze moet de laatste jaren overleven met steun van vrienden en van haar vroegere pleegouders, die haar onderdak bieden. Ze kan niet gaan werken, kan zich zonder papieren nergens inschrijven, kan geen beroep doen op het OCMW. Ze moet terug naar Angola waar ze vertrok als 2-jarig kind. Ze kent geen Portugees en geen Angolees.

Als 12-jarige kwam ze naar België met haar Angolese familie, na een verblijf van tien jaar in Nederland. Het gezin kreeg er geen verblijfsrecht. Door haar psychosociale noodsituatie werd ze door de jeugdrechtbank geplaatst. Van haar 12 tot haar 20 jaar werd ze toevertrouwd aan verschillende instellingen en pleeggezinnen van de bijzondere jeugdbijstand. In die hele periode kon haar verblijf blijkbaar niet wettig geregeld worden. In de loop van de jaren verloor ze de band met haar ouders. Bij de regularisatieaanvraag van haar ouders werd haar situatie niet behandeld omdat ze geen deel uitmaakte van het gezin. Hun regularisatieaanvraag werd trouwens afgewezen.

Haar eigen regularisatieaanvraag (9bis) werd door de Dienst Vreemdelingenzaken dit jaar negatief beantwoord omdat ze geen Angolese identiteitskaart kon voorleggen.

”

Soms schieten woorden te kort om de absurditeit van de situatie te beschrijven.

“

Al zes jaar in een pleeggezin zonder verblijfsdocumenten

De pleegouders van twee Chinese kinderen die kort na hun geboorte bij hen geplaatst werden door het voormalige Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, melden ons dat na zes jaar verblijf in het pleeggezin de kinderen nog altijd niet de nodige verblijfsdocumenten hebben. Nog afgezien van de onzekerheid voor de toekomst, heeft het ontbreken van verblijfsdocumenten vervelende gevolgen voor kinderen en pleegouders. Zo zijn reizen naar het buitenland niet evident en kunnen de kinderen geen studietoelage krijgen. De wettelijke Chinese moeder van de kinderen heeft een verblijfsvergunning van onbepaalde duur, maar omdat de kinderen niet bij haar wonen, geldt dat niet voor hen. Absurd, maar het enige dat de kinderen kunnen doen, is zelf een regularisatie aanvragen. Alleen hebben ze geen paspoort en de dienst voor pleegzorg slaagt er niet in om bij de Chinese ambassade de nodige documenten te krijgen.

”

Het agentschap Jongerenwelzijn van het ministerie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin stelt vast dat in de periode april-juni 2014 zo'n negentig kinderen en jongeren in de Vlaamse pleegzorg geen of een precair verblijfsstatuut hadden.

► JONGERENWELZIJN, nota *De situatie van kinderen in de pleegzorg zonder of met een precair verblijfsstatuut (momentopname in de periode april-juni 2014)*

Overleg met Jongerenwelzijn en kabinet Vandeuren

Op 12 januari 2015 overlegde het Kinderrechtencommissariaat daarover met het agentschap Jongerenwelzijn en het kabinet van minister Vandeuren. We brachten dit standpunt naar voren:

- Het is onwenselijk dat buitenlandse kinderen en jongeren die in het kader van een beschermingsmaatregel in de jeugdzorg opgenomen zijn, geen of een precair verblijfsstatuut hebben. De hulpverlening aan die kinderen en jongeren heeft een context nodig van stabiliteit en continuïteit. Er moet snel een oplossing komen.
- Die oplossing mag zich niet beperken tot het ondersteunen van pleegouders en medewerkers van diensten voor pleegzorg in individuele verblijfsprocedures of het versterken van hun expertise.
- Voor de betrokken kinderen en jongeren is een structurele oplossing nodig. Zij moeten minstens tijdelijk verblijfsrecht krijgen voor de duur van de beschermingsmaatregel.
- Er moet ook gedacht worden aan de kinderen en jongeren die vóór hun meerderjarigheid de jeugdzorg verlieten of uitgesloten werden. Hun situatie is wellicht nog problematischer.
- Ten slotte bepleiten we dat de plaatsende instantie, hulpverleners en pleegouders een stem krijgen in de individuele beoordeling van de wenselijkheid van een permanent verblijfsrecht.

Het Kinderrechtencommissariaat drong daarom aan op een overleg tussen het kabinet Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en het kabinet van de staatssecretaris voor Asiel en Migratie. Onze gesprekspartners vonden dat ook nodig. Het is ons niet bekend of hierin al vooruitgang geboekt is.

Overleg met Dienst Vreemdelingenzaken

Op 23 maart 2015 ontmoette een delegatie van het Kinderrechtencommissariaat, de Délégué général aux droits de l'enfant en de federale ombudsman de directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken en enkele medewerkers. We brachten verschillende problemen op tafel:

- Het verblijfsstatuut van kinderen in de jeugdzorg (pleegzorg en andere).
- De scheiding van ouders (vooral vader) en kinderen bij of in de aanloop naar repatriëring.
- De moeilijkheden van in het buitenland verblijvende niet-Belgische vaders om hun vaderschap erkend te krijgen van een kind dat in België woont doordat de vader geen inreisvisum krijgt en hij de erkenning evenmin via de Belgische ambassade kan regelen.
- De situatie van kinderen betrokken bij een niet-erkende buitenlandse adoptie waarbij het kind zonder begeleiding achterblijft in het land van herkomst, en als het dan toch hier terecht komt geen verblijfsdocumenten krijgt.
- De situatie van kinderen en jongvolwassenen die in België geboren zijn of er op heel vroege leeftijd terechtkwamen en tot vijftien jaar later hun verblijfsrecht verliezen als blijkt dat hun ouders indertijd verkeerde informatie opgaven om asiel of verblijfsrecht te krijgen.
- De directe toegang, in eigen naam, van kinderen tot de verblijfsprocedure op basis van artikel 9bis (regularisatie om humanitaire redenen).

3.2.

Recht op onderwijs aan kinderen op de vlucht

Zonderwijs trekt aan alarmbel

Zonderwijs is een vereniging van leerkrachten die opkomt voor leerlingen met een precair verblijfsstatuut. Leerlingen die plots verdwijnen. Leerlingen van buitenlandse origine die (zelf of hun ouders) een bevel kregen om het land te verlaten en opgepakt werden of onderdoken. Dat gebeurt op elk moment in het schooljaar. Meestal zonder dat iemand op school vooraf op de hoogte is. Vorig jaar trok Zonderwijs aan de alarmbel. Vlaams minister van Onderwijs Crevits en federaal staatssecretaris voor Asiel en Migratie Francken beloofden in overleg te willen gaan. Met het oog daarop sprak Zonderwijs het Kinderrechtencommissariaat aan. Samen met de vier onderwijskoepels en met de Vlaamse Scholierenkoepel kwamen we een paar keer bijeen om het probleem verder uit te diepen. Die gesprekken leidden tot een knelpuntennota die de leidraad werd voor het overleg met de twee kabinetten.

Knelpuntennota

De knelpuntennota vertrekt van de klacht van Zonderwijs en analyseert over wie het gaat, wat de vragen en de argumenten zijn. De vraag om een onderwijsverblijf met als argument dat je met een diploma in de hand sterker terugkeert, komt neer op een vraag om een tijdelijk verblijfsrecht. Argumenten die verwijzen naar verankering impliceren dan weer een vraag om permanent verblijfsrecht. We analyseren de verschillende consequenties naargelang de vraag focust op niet-begeleide buitenlandse jongeren of op jongeren die hier met hun gezin wonen, inclusief jongere broers en zussen. We hebben oog voor onbedoelde neveneffecten. Maatregelen die gezinnen met jonge kinderen stimuleren om eerst onder te duiken, willen we vermijden. We bekijken mogelijke aangrijpingspunten in de bestaande regelgeving en beleidspraktijk. Op basis van enkele uitgangspunten formuleren we ten slotte een reeks concrete voorstellen die een structurele oplossing kunnen bieden voor buitenlandse kinderen en jongeren die hier al jaren schoollopen.

Voor buitenlandse kinderen en jongeren die het grootste deel van hun onderwijsloopbaan in België doorbrachten, kan er niet echt sprake zijn van 'humane terugkeer'. Voor anderen wordt humanere terugkeer mogelijk als ze hier eerst een diploma of kwalificatie halen. Daarom vragen we de federale overheid onder andere:

- Geef een permanente verblijfsvergunning aan kinderen en jongeren die door een aanslepende procedure al drie of vier jaar in België zijn en vóór hun 18e verjaardag startten met een regelmatig onderwijstraject.
- Geef een tijdelijke verblijfsvergunning ('onderwijsverblijf') om een onderwijskwalificatie te halen aan alle andere kinderen en jongeren die vóór hun 18e verjaardag startten met een regelmatig onderwijstraject dat ze normaal binnen afzienbare tijd voltooien, die al minstens twee jaar in België wonen en nog maar pas het bevel kregen om het grondgebied te verlaten.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Knelpuntennota *Recht op onderwijs voor kinderen op de vlucht*, 2014-2015/20, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Voor het tweede voorstel formuleren we ook twee minder ver reikende alternatieve pistes. Voor enkele specifieke situaties vragen we een duidelijker wettelijke regeling van het verblijfsstatuut van buitenlandse kinderen en jongeren. Voor de Vlaamse overheid herhalen we aanbeveling 23 uit ons dossier 'Heen en retour' (2013) om door samenwerking tussen onderwijs, opvanginitiatieven en migrantengemeenschappen voor kinderen en jongeren op de vlucht een aanbod te realiseren dat ze helpt om de band met en de kennis van de taal en de cultuur van hun land van herkomst of dat van hun ouders te behouden of te verwerven.

We bezorgden de knelpuntennota aan alle Vlaamse volksvertegenwoordigers. Ze kwam ter sprake in de Commissie Onderwijs op 2 juli 2015. In haar antwoord zei de minister van Onderwijs dat haar administratie de voorstellen uit de nota aan het bestuderen was. Ze verwees ook naar haar eerdere voorstel en haar vraag aan de staatssecretaris van december 2014 om het vertrek van gezinnen met schoolgaande kinderen en jongeren uit te stellen tot het einde van het schooljaar en naar het overleg dat kort daarna gepland was.

► Vraag om uitleg over kinderen die zonder diploma het land moeten verlaten aan minister Hilde Crevits, 2 juli 2015, *Par.St.* VI.Parl. 2014-2015 nr. 2616

Overleg met kabinetten Onderwijs en Asiel en Migratie

Op 10 juli 2015 overlegden het Kinderrechtencommissariaat, Zonderwijs en de onderwijskoepels met een delegatie van het kabinet Onderwijs, het kabinet Welzijn, het kabinet Asiel en Migratie, een vertegenwoordiging van de Dienst Vreemdelingenzaken en een vertegenwoordiging van de onderwijsadministratie.

Na de presentatie van de knelpuntennota door het Kinderrechtencommissariaat formuleerde de

delegatie van de federale overheid verschillende principiële en praktische bezwaren tegen de voorstellen. Ook bij het voorstel om schoolgaande kinderen en jongeren minstens hun schooljaar te laten uitdoen, rijzen volgens de federale overheid heel wat praktische bezwaren. Op voorstel van de kinderrechtencommissaris werd overeengekomen om na de eerste informatieve bijeenkomst later opnieuw samen te zitten. Ondertussen bezint het Kinderrechtencommissariaat zich samen met de groep Zonderwijs en de onderwijskoepels over de opmerkingen en bezwaren van het kabinet Asiel en Migratie en de Dienst Vreemdelingenzaken.

Straf kinderen niet voor foute keuzes van hun ouders

Kinderen op de vlucht: het zou gewoon niet mogen. Kinderen hebben stabiliteit nodig. Ze hebben recht op warmte en veiligheid, een dak boven hun hoofd, een opleiding die aansluit bij wie ze zijn en hoe ze groeien.

Als onderwijsmensen moeten wij te vaak stilstaan bij en handelen vanuit de schrijnende situatie van kinderen en jongeren op onze schoolbanken. Ze zijn meer dan alleen maar leerlingen die kennis vergaren. Elke jongere is een belofte.

Bij Zonderwijs krijgen we verhalen te horen die aansluiten bij alle knelpunten die ook het Kinderrechtencommissariaat hier aanhaalt. Onderwijsmensen maken er een erezaak van jongeren goed te begeleiden om zelfstandig keuzes te maken. Maar voortdurend worden we geconfronteerd met de grenzen van die keuzes, alleen omdat mensen niet de juiste papieren hebben.

Zonderwijs is het Kinderrechtencommissariaat dankbaar voor het partnerschap en de steun. Jongeren die administratief niet in orde zijn, horen niet gestraft te worden voor de foute keuzes die hun ouders maakten.

Gedwongen terugkeer van perfect geïntegreerde jongeren is ronduit wraakroepend en veroorzaakt veel emotioneel en destabiliserend leed. Er is schade voor de verdere socio-emotionele en intellectuele ontwikkeling van die jongeren.

Dat geldt niet alleen voor de leerling zelf: de hele schoolgemeenschap wordt er elke dag mee geconfronteerd: leerkrachten, leerlingenbegeleiders, medeleerlingen, directie.

Zonderwijs dringt aan op overleg om daar zo snel mogelijk verandering in te brengen. Omdat elke jongere een belofte is. Echt elke.

Veerle Bernaerts, Jeroen De Wolf en Ine Lanckriet
Zonderwijs

3.3.

Uitwijzing als zwaard van Damocles

Niet het minste lichtpuntje

Ondertussen blijven kinderen en hun ouders, familie en andere betrokkenen zoals hulpverleners, leerkrachten, burens en advocaten schrijnende situaties melden. Het bij momenten rigoureuze uitwijzingsbeleid heeft voor de kinderen desastreuze gevolgen. Hun psychisch en sociaal welzijn wordt ernstig beschadigd.

Dat geldt heel zeker voor kinderen die hier al heel lang zijn. Veel van die kinderen zijn hier geboren. Voor hen is een 'repatriëring' onwezenlijk, want ze hebben geen enkele affiniteit met het geboorteland van hun ouders. Hun uitwijzing komt eigenlijk neer op een deportatie.

Het gaat vooral om kinderen met een nationaliteit die elke kans op asielrecht zo goed als zeker uitsluit. Voor de gezinnen van die kinderen is de aanvraag tot humanitaire regularisatie (op basis van artikel 9bis) vaak de enige uitweg. Maar het is bijzonder moeilijk op basis van die procedure nog aan een wettig verblijfsrecht te raken. Vaak laat de behandeling van de aanvraag maanden op zich wachten. Sommige families spreken van meer dan één jaar. Tijdens de procedure, ook bij een vraag die als ontvankelijk beoordeeld werd, blijven de kinderen en hun familie zonder verblijfsrecht. Of worden ze door de Dienst Vreemdelingenzaken verwezen naar het thuisland om daar bij de diplomatieke post een aanvraag te doen. Doorgaans is dat een onrealistische optie.

Grootouders mét papieren – kind zonder – kind moet weg

Anahid schreef ons een brief, ze belde ons en we brachten haar een bezoek. Ze is bang, ze vraagt: kan de politie me weghalen bij mijn oma en opa? Anahid is 11, in Frankrijk geboren, en woont al tien jaar in België. Haar mama is Armeense, heeft een verstandelijke beperking en leeft al meer dan tien jaar zonder papieren in België. Haar grootouders zijn hier ook. Mét papieren. Zij dragen al tien jaar zorg voor Anahid en haar mama. Nu

moet Anahid samen met haar mama het land uit. Naar Armenië. Een land waarvan ze de taal niet spreekt en de cultuur niet kent. Mee met een mama die niet voor zichzelf kan zorgen.

Ook Anahid werd verwezen naar de bevoegde diplomatieke post. België heeft in Armenië geen consulaat waar ze een regularisatiedossier kan opstarten. Voor haar betekent dat dus dat de aanvraag in een buurland moet gebeuren, in Rusland, in Moskou. Concreet betekent dit dat het meisje van 11 jaar dat sinds haar geboorte opgroeide in een kleine West-Vlaamse provinciestad, met haar mentaal zwakke moeder zou moeten emigreren naar een voor haar vreemd Armenië, enkele duizenden kilometer verderop, om van daaruit af te reizen naar Moskou, nog eens meer dan tweeduizend kilometer verder, om daar een aanvraag te doen. Ook met veel steun lijkt dat ons niet haalbaar.

We vermoeden en hopen dat in deze omstandigheden moeder en kind niet onder dwang gerepatriëerd worden. Dat ze ook bij de Dienst Vreemdelingenzaken beseffen dat dit mensonwaardig is. Waarom kan het kind hier niet geregulariseerd worden? Ook al omdat ze hier grootouders heeft die voor haar kunnen zorgen. En dat al tien jaar doen. Grootouders mét papieren.

Schrik om van mama gescheiden te worden

Melano is 9 jaar en in België geboren. Haar moeder komt uit Georgië. Het meisje was hier altijd met haar moeder. Met haar vader, die in Zwitserland woont, had ze nooit contact.

De asielaanvraag van de moeder werd afgewezen in 2006. Maar ze keerde niet terug. In 2009 werd ze ziek en ze vroeg een medische regularisatie. In 2013 kreeg die aanvraag een negatief antwoord. Melano en haar moeder wonen hier nog altijd. In heel moeilijke omstandigheden. Omdat ze geen wettig verblijf heeft, kan moeder niet gaan werken. Door haar zwakke gezondheid zou dat ook niet zo goed gaan. Ze kan bij het OCMW alleen terecht voor dringende medische hulp. Een paar mensen ontfermen zich over Melano en haar moeder.

Het meisje leeft voortdurend met de angst van haar moeder gescheiden te worden. De moeder heeft overwogen naar een terugkeercentrum te gaan. Maar ze schrok terug toen ze hoorde dat Melano dan niet verder naar haar school zou kunnen gaan en dat ze binnen 30 dagen gerepatriëerd zouden worden.

“

Uit huis gezet

Albert schreef ons een brief.

Hij is 8 jaar en zit in het derde leerjaar. Hij was 2,5 jaar toen hij uit Somalië met zijn moeder naar België kwam. Hij woont hier alleen met zijn moeder. Zijn vader zou in Somalië overleden zijn.

Hij hoorde van zijn moeder dat ze niet in België kunnen blijven. Hij is bang.

Leerkrachten en kennissen melden ons dat moeder en kind uit hun woning gezet worden. Iedereen wil helpen maar iedereen is machteloos.

”

Soms is de situatie zo uitzichtloos dat ze de relatie tussen kinderen en ouders danig verstoort. Kinderen die hier al jaren wonen, willen niet terug, keren zich tegen hun ouders of schreeuwen hun ontgoocheling uit.

“

Zoon kwaad op vader

Sami, 17 jaar, hier geboren, nooit in het geboorteland van zijn ouders geweest, zegt fel in een gesprek waar zijn vader bij zit: het is zijn schuld dat we nu in de miserie zitten.

Sami nadert het einde van het secundair onderwijs en weet goed dat verder studeren niet kan. Ook gaan werken kan niet. Hij heeft geen papieren. Hij zou naar het geboorteland van zijn ouders kunnen terugkeren. Maar hij spreekt de taal niet. Hij zou er een beurs kunnen aanvragen om in België te studeren. Maar hoe moet hij daaraan beginnen? Hoeveel kans op succes heeft hij?

”

Of erger. Gezinnen worden uit elkaar gerukt bij de repatriëring en kinderen gaan alleen aan de slag.

“

Ondergedoken (vervolg)

Uit ons jaarverslag 2013-2014:

Een Armeens gezin is 14 jaar in België, waarvan een periode met wettig verblijf. Het gezin verloor zijn verblijfsstatuut en kreeg al in 2011 een bevel het land te verlaten, maar gaf daar geen gevolg aan. De vader wordt bij een controle opgepakt

en overgebracht naar een gesloten centrum. Het gezin zou uitgewezen worden. De moeder en de twee kinderen duiken onder.

Hoe het verder ging?

Vader bleef in 2014 opgesloten. De moeder en kinderen bleven ondergedoken. De situatie leek uitzichtloos. De enige optie leek te zijn dat de kinderen los van hun ouders een nieuwe asielprocedure startten in de hoop subsidiaire bescherming te krijgen. De twee kinderen zijn hier geboren, hebben hier altijd in het Nederlands schoolgelopen. Een gedwongen terugkeer naar het geboorteland van hun ouders, waar ze analabeet zouden zijn, zou voor hen neerkomen op een vernederende, mensonterende behandeling.

Zelf een asielprocedure voeren is voor de twee jongens zeker niet gemakkelijk. In de eerste plaats moeten ze boven water komen om naar de Dienst Vreemdelingenzaken te gaan. Alleen daar kunnen ze hun aanvraag indienen, ook al beslist uiteindelijk het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen over de ontvanke-lijkheid ervan. Ze hebben schrik om weer opgepakt te worden.

De procedure zelf loopt ook niet eenvoudig. Het gaat om twee begeleide kinderen. Van die kinderen verwacht men dat de ouders de asielaanvraag indienen. Het Commissariaat-Generaal verklaart hun vraag toch ontvankelijk. Daardoor krijgen ze weer verblijfsrecht. Tijdelijk dan toch. Uiteindelijk wijst het Commissariaat-Generaal hun asielaanvraag af. Ze krijgen ook geen subsidiaire bescherming. Enig positief element: door de asielaanvraag van de kinderen komt de vader opnieuw vrij. Het gezin is nu weer herenigd.

Ondertussen gingen de kinderen tegen de afwijzing in beroep bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Hoe lang blijft hun calvarietocht nog duren?

”

Ouders en kinderen gescheiden

Het gebeurt wel vaker dat ouders – vooral vaders – met het oog op uitwijzing gescheiden worden van hun kinderen.

“

Verdict valt na 15 jaar

Een Albanees gezin is 16 jaar in België. De drie kinderen, van wie de oudste 15 is, zijn alle drie in België geboren en hebben hier altijd gewoond en schoolgelopen. De twee jongste kinderen gaan naar school in een internaat.

Het gezin heeft nooit verblijfsrecht gekregen en is ook nooit ingegaan op bevelen om het grondgebied te verlaten. Voor hen blijft Albanië een onveilig land, net als voor hun familieleden uit Albanië die wel verblijfsrecht en ondertussen de Belgische nationaliteit kregen.

Het gezin heeft altijd kunnen overleven en zelfstandig wonen. De ouders werkten in het zwart en kregen steun van familie en vrienden.

In de paasvakantie werd het gezin opgepakt. De vader werd naar een gesloten centrum gebracht. Moeder en kinderen naar een terugkerwoning. Van de ene op de andere dag worden kinderen van hun vader gescheiden. ‘Het was immers aanmerkelijk dat het gezin niet aan de repatriëring zou meewerken.’

Het gezin probeert met alle juridische middelen repatriëring te vermijden. Een ‘terugkeer’ van de kinderen kunnen we maar moeilijk menselijk noemen.

‘Niet aanwezige’ vader wordt ingeschakeld

Na een ruzie tussen de ouders worden een Kosovaarse moeder en haar drie kinderen tussen 4 en 1,5 jaar overgebracht naar een terugkerwoning. De vader wordt een van de volgende dagen opgepakt en naar een gesloten centrum gebracht. De moeder moest gehospitaliseerd worden. De kinderen worden overgebracht naar een Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning. Van daaruit worden ze na enkele dagen met hun vader gerepatriëerd naar Kosovo, zonder instemming van de moeder.

Gezien de scheiding van de ouders, de leeftijd van de kinderen en het feit dat ze samen met hun moeder in de terugkerwoning waren, zou het ons logischer lijken dat de Dienst Vreemdelingenzaken het medisch ontslag van de moeder afgewacht had om de kinderen samen met háár te repatriëren, in plaats van met hun vader. De moeder werd trouwens de week daarna ook naar Kosovo gerepatriëerd.

”

Kafka op bevolkingsdienst

Het zwaard van Damocles komt soms heel verrassend om de hoek loeren. In de hand van Kafka, lijkt het.

“

Radeloze zus en broer zoeken steun

In 2004 komt een Marokkaanse leerkracht met vrouw en twee jonge kinderen van 2 jaar en een paar maanden, naar België om les te geven in het kader van een charter tussen de Belgische en Marokkaanse overheid – een overeenkomst voor tien jaar waardoor leerkrachten uit Marokko in België de kinderen hun eigen cultuur komen bijbrengen. Het gaat over meer dan vijftig leerkrachten uit Marokko.

Het gezin wil zich ondertussen permanent in België vestigen en wil, zoals alle andere gezinnen van die leraren, in 2009 gebruik maken van de algemene regularisatie.

Vreemdelingen die zonder onderbreking vijf jaar in België wonen en duurzaam verankerd zijn, konden toen een permanent verblijf krijgen.

Voor dit ene gezin lukte het niet. In 2006 (drie jaar eerder dus) was het gezin naar een buurgemeente verhuisd. Daar ging het mis. De ene gemeente schreef het gezin al uit vóór de andere gemeente het inschreef. Daardoor ontstond de schijn dat ze niet ononderbroken vijf jaar in België woonden en voldeden ze niet aan de regularisatievoorwaarden. Dat ze op allerlei andere manieren konden aantonen dat ze hier wél al die tijd gewoond hadden, telde niet mee. Door het werk van de vader kon het gezin wel verder wettig in België blijven tot 2014. Dan liep de overeenkomst tussen Marokko en België af.

Een administratieve kortsluiting, op het eerste zicht banaal, werd een nachtmerrie. Het gezin probeerde met alle middelen een permanent verblijf te krijgen. Tevergeefs. Van de Dienst Vreemdelingenzaken, over de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen tot het Hof van Cassatie: de weigering bleef gehandhaafd. Blijkbaar waren alle beslissingen volgens het boekje genomen. Uiteindelijk kreeg het gezin in april 2015 één jaar verblijfsrecht (met een mogelijke verlenging bij tewerkstelling van de vader).

”

Wakker worden op 18

Voor niet-begeleide jongeren zonder papieren blijkt wakker worden op 18 vaak het begin van een nachtmerrie. Hun enige zekerheid is dat ze voor hun 18 niet tegen hun zin gerepatriëerd worden. Maar eens 18 is het bang wachten op het bevel om het grondgebied te verlaten.

Er zijn ook kinderen die eerst jaren vrij zorgeloos leven. Kinderen die zich er al die tijd helemaal niet bewust van zijn welk zwaard ze boven het hoofd hangt, omdat hun ouders, pleegouders of familie ze nooit de hele toedracht duidelijk maakten. Wellicht omdat ze dat niet konden of durfden. Eens 18 is het voor die jongeren alsof ze jaren in een luchtbel leefden en nu terechtkomen op de harde straatstenen van de realiteit.

Alle dromen weg

Agnes was 6 toen ze vanuit Angola in België kwam wonen bij familie. Ze zou geadopteerd worden maar dat is nooit doorgegaan. Ze kreeg nooit het statuut van niet-begeleide minderjarige, dus ook geen voogd. Ze is wel altijd bij haar familie blijven wonen.

Ze studeerde goed en zat in het laatste jaar van het aso toen ze ons in februari van dit jaar ontredderd opbelde. Ze was 19 jaar en op advies van een advocaat had ze tot haar 18 jaar gewacht om een regularisatie aan te vragen. Maar die was nu afgewezen en ook met haar beroep bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen ving ze bot. Ze had te horen gekregen dat ze terug moest naar Angola en dat ze van daaruit een visum kon aanvragen. Agnes is ontredderd: ze spreekt geen Angolees en geen Portugees, en is sinds haar 6 jaar nooit meer in Angola geweest.

Op een voorbereidende proef op school om een rijbewijs te halen, haalde ze 48 op 50. 'Welke zin heeft het', zegt ze mistroostig, 'het echte examen kan ik toch niet afleggen, omdat ik geen papieren heb.' Haar droom was rechten te studeren.

Ook Anita en Andrea zijn nu klaar met hun secundair onderwijs en droomden om architectuur en psychologie te gaan studeren. Hun omgeving en hun school steunen ze sterk. Maar ook zij hebben geen papieren.

Ze zijn zussen die toen ze 6 jaar waren vanuit Macedonië naar België kwamen. Hun ouders kre-

gen nooit permanent verblijfsrecht. Ze hadden ook een valse naam gebruikt. Maar het gezin bleef wel altijd hier wonen. De ouders hebben de kinderen niet belast met de problemen rond het verblijf. Maar nu ervaren de meisjes bitter hun perspectiefloze bestaan. Ook zij zien het helemaal niet zitten om naar Macedonië terug te gaan. Ze hebben hier altijd gestudeerd en zijn tweetalig Nederlands-Frans. Ze hebben nu als meerderjarigen zelf een regularisatie aangevraagd. Maar veel vragen blijven: Welke kans hebben ze? En als ze hun regularisatie krijgen, wat dan met hun ouders en jongere broer en zus, die hier geboren zijn?

3.4. Fraude achtervolgt volgende generatie

Fraus omnia corrumpit. Bedrog tast alles aan. In dit geval het verblijfsrecht en al wat daarmee samengaat. Niet alleen voor de ouders. Ook voor de volgende generatie, de kinderen. Ook al zijn die hier geboren of op erg jonge leeftijd aangekomen en hebben ze nooit een ander land dan België gekend.

De veertig kinderen met Jordaanse ouders (vervolg)

In ons jaarverslag 2013-2014 schreven we over de schrijnende situatie van een veertigtal kinderen uit Jordaanse gezinnen die na ruim tien of zelfs vijftien jaar in België plots hun verblijfsrecht verloren. Omdat ondertussen uitgekomen was dat de ouders bij hun aanvraag indertijd valse informatie over hun land van herkomst opgegeven hadden. 'Fraude' dus. Die kinderen kwamen hier erg jong aan of zijn hier geboren. Lopen of liepen hier school, stonden op het punt af te studeren of waren ondertussen al afgestudeerd en aan het werk. Door het verlies van hun verblijfsrecht verloren ze hun toekomstkansen in België.

Stand van zaken een jaar later

De toestand wordt onhoudbaar. De gezinnen krijgen het alsmaar moeilijker om te overleven. De kinderen zijn radeloos, verliezen het vertrouwen

in hun ouders. Gezinnen werden uit hun sociale woning gezet. Een gezin vond onderdak in een lokaal opvanginitiatief 'in het kader van een terugkeertraject'. En verder proberen ouders en kinderen (bij wie het aantal meerderjarigen groeit) via beroepsprocedures toch nog een wettig verblijf te krijgen.

Sommige van de jongeren die hier geboren zijn, hebben zelf al kinderen. Een derde generatie zonder papieren.

”

3.5.

Schijnerkenning of alleen schijn tegen?

De FOD Justitie ondervroeg in het voorjaar 2015 verschillende actoren, waaronder de Vlaamse Vereniging van Ambtenaren en Beambten van de Burgerlijke Stand (VLAVABBS), over schijnerkenningen. In het federale parlement werd een wetsvoorstel ingediend om schijnerkenningen te beteugelen. Dat voorstel is momenteel nog geen wet.

- Wetsvoorstel van 3 februari 2015 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en van het Strafwetboek wat het tegengaan van schijnerkenningen betreft, *Parl.St. Kamer, 2014-2015 doc 54 0863/001*

Schijnerkenningen moeten bestreden worden. Wel maken we ons zorgen over de toepassing van eventuele nieuwe wetgeving. Want zelfs zonder wet zien we nu al praktijken die indruisen tegen het belang van minderjarigen.

Zal deze wet de al erg kwetsbare minderjarigen niet nog meer ten onrechte viseren?

We maken ons zorgen omdat mensen zonder papieren doorgaans een heel zwakke sociale en juridische status hebben. Blijft het recht op afstamming gegarandeerd voor kinderen die hier geboren worden zonder papieren?

Vader of moeder zonder papieren, kind zonder papa?

De strijd tegen schijnerkenningen mag niet uitmonden in praktijken die voor échte biologische vaders of mannen die echt een vaderrol willen

opnemen, drempels opwerpen om hun kind te erkennen, puur en alleen omdat zij of de moeder op dat moment geen verblijfsrecht in België hebben. Het is niet omdat vader of moeder geen papieren heeft, dat het kind geen papa mag hebben. Dat onderscheid moeten we wel maken. En daar loopt het nu net mank, zo blijkt uit klachten bij de Klachtenlijn.

“

Erkenningsaanvraag standaard doorgestuurd naar parket

Een samenwonend Nepalees paar zonder wettig verblijf krijgt een kind. Na vijf maanden is vader er nog niet in geslaagd het kind te erkennen. De gemeente kent het paar en weet dat ze al lang samen wonen. Bij de gemeente vernemen we dat het standaardprocedure is om bij ouders zonder verblijfsrecht advies te vragen aan het parket. Pas na het advies van het parket zou de vader het kind kunnen erkennen. En dat advies laat blijkbaar op zich wachten.

”

Op het eerste gezicht lijken sommige ambtenaren van de burgerlijke stand al te handelen in de geest van het nog niet als wet aangenomen wetsvoorstel. Dat kan natuurlijk niet. Overheden en de door een overheid aangestelde ambtenaren worden geacht te handelen volgens de geldende wetgeving. Niet volgens een mogelijk toekomstige wet.

Maar hier is meer aan de hand. Als een man en een vrouw al lang genoeg feitelijk als koppel samenwonen om samen het kind verwekt te kunnen hebben (en als de feitelijkheid van dat samenwonen niet betwist wordt), is er geen reden om te veronderstellen dat het om een schijnerkenning gaat. En dan is er ook geen reden om de zaak bij het parket aanhangig te maken, niet ná en al helemaal niet vóór het opstellen van de erkenningsakte. Dat een van beiden geen verblijfsrecht heeft, is irrelevant. Ook al heeft die papa of mama daardoor misschien de schijn tegen. Door in die gevallen de erkenning toch te bemoeilijken, riskeert het kind van zijn vader gescheiden te worden – doordat vader óf moeder en kind ondertussen het land hebben moeten verlaten. En dat is een schending van artikel 9 van het kinderrechtenverdrag. Dat stelt dat een kind het

recht heeft om met zijn ouders, zijn twee ouders, samen te leven.

Geen visum – geen erkenning – geen gezinshereniging

Gezinshereniging met hun Belgisch kind blijkt heel moeilijk te zijn voor vaders met een vreemde nationaliteit in het buitenland, als de afstamming niet officieel vastligt. De Dienst Vreemdelingenzaken beveelt alleen een DNA-test als er getwijfeld wordt aan documenten. Omgekeerd, als er geen documenten zijn waardoor de afstamming vaststaat, wordt blijkbaar geen DNA-test aanvaard. Vaders krijgen geen visum om naar België af te reizen en kunnen hun kind hier niet erkennen.

Als de vader niet genoeg geld heeft en de moeder niet waterdicht kan garanderen dat ze in het onderhoud van de vader kan voorzien, kan dat ertoe leiden dat de kinderen maanden verstoken blijven van omgang met hun vader.

“

Anderhalf jaar, vader nog altijd in Tunesië

An is Belgische en woont met haar Belgische moeder in België. Haar vader woont in Tunesië. Ze bezoekt daar met haar mama af en toe haar papa. Verschillende pogingen van de ouders om een visum te krijgen voor vader, werden afgewezen. Vader heeft zijn kind nog niet kunnen erkennen. De hoop blijft bestaan om toch een visum tot gezinshereniging te krijgen.

Hoelang moet An nog wachten om samen met haar twee ouders te wonen?

”

4. Rechten van jongeren in aanraking met de wet

4.1.

Jongeren en politie

Minderjarigen komen in contact met de politie. Op straat, op school, thuis of in hun vrije tijd. Het gaat om kinderen en jongeren die slachtoffer, getuige of verdacht zijn van strafbare feiten. De contacten leiden tot vragen en klachten bij de Klachtenlijn. Jongeren en ouders zoeken juiste informatie over de rechten van minderjarigen in hun relatie met de politie. Wat kan en mag de politie van ze verwachten? Wat mogen zij van de politie verwachten? Mag de politie ze alleen ondervragen? Hebben ze recht op bijstand van een jeugadvocaat? Contacten met de politie zorgen vaak voor onzekerheid. Toch bepalen ze het beeld dat kinderen en jongeren van de politie hebben. Wederzijds respect en begrip ontstaan doorgaans na positieve ervaringen.

Naast ouders en jongeren nemen ook professionals contact op met de Klachtenlijn. Ook zij komen beroepshalve in contact met de politie. Vanuit hun bezorgdheid voor hun jongeren zoeken ook zij correcte informatie.

Fiets gestolen, jongeman?

Mijn drie kinderen werden vorige week bij het station tegengehouden door de politie. De agenten vroegen mijn kinderen van 13 en 9 jaar of ze samen met hun broer van 16 een fiets gestolen hadden. Toen ze ontkenden, vertelden de politieagenten dat ze camerabeelden hadden. Een dag later kwam de politie aanbellen. Ze wilden mijn oudste zoon alleen verhoren. Heb ik als ouder het recht om bij dat verhoor aanwezig te zijn? Kan het dat de politie zomaar op straat zulke vragen stelt aan de andere kinderen?

Kinderen verhoren voor drugsfeiten van vader

Ik ben de tante van twee kinderen. Ze zijn 8 en 4 jaar. De politie was hier en wilde de kinderen verhoren over drugsfeiten van hun vader. We vroegen om het verhoor te verplaatsen tot de moeder er is. Dat kon niet. De kinderen moesten mee. Moeten we dat toestaan? Mogen wij ook naar het politiekantoor gaan?

Drugspreventie? Yeah right!

Onder het mom van drugspreventie heeft de school van mijn dochter de politie op school uitgenodigd. Na de uiteenzetting werden leerlingen verplicht hun gsm af te geven en een plastest te ondergaan. Bij weigering zou de politie dat onmiddellijk melden aan het parket. Ik stel me daar toch vragen bij. Het werkt criminaliserend en stigmatiserend. Hoe kunnen jongeren zo nog vertrouwen hebben in hun school en eventuele begeleiding en hulp aanvaarden? Is dit wettelijk toegelaten?

De Klachtenlijn geeft informatie om de onzekerheid weg te nemen. Ook ondersteunt ze jongeren als ze beslissen een klacht in te dienen over een politieoptreden. De politie heeft eigen klachteninstanties zoals de dienst Intern Toezicht, de lokale korpschef, de algemene inspectie en Comité P. Maar dat is voor jongeren vaak een doolhof. Toch is een belangrijk kenmerk van een klachteninstantie dat ze duidelijk en toegankelijk moet zijn.

Het Kinderrechtencommissariaat wijst al langer op de taak van de overheid om duidelijkheid te scheppen over wat minderjarigen kunnen en mogen verwachten van de politie. Alleen ontbreekt vaak duidelijke regelgeving over de relatie tussen minderjarigen en politie. Is die regelgeving er wel, dan blijft de informatie te vaak intern.

Minderjarigen hebben het recht om helder en duidelijk geïnformeerd te worden over alle facetten van de dienstverlening van de politie.

Ook het Kinderrechtencommissariaat zelf blijft actief inzetten op het thema ‘Minderjarigen en politie: meer toenadering tot elkaar’. In lezingen en presentaties op studiedagen willen we meer lokale diensten aanspreken om ze te laten reflecteren over de complexe relatie tussen jongeren en politie. Zo werkten we dit jaar mee aan een studiedag van het CPS (Centre for Policing & Security) waar we een overzicht presenteerden van het klachtenbeeld en van onze aanbevelingen.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Lezing *Jongeren en politie vanuit kinderrechtenperspectief*, maart 2015, www.kinderrechtencommissariaat.be – Artikels en Lezingen

4.2.

Nieuw jeugdrecht, nieuwe kansen

Door de zesde staatshervorming heeft Vlaanderen de sleutel in handen om het systeem voor jongeren in conflict met de wet te actualiseren. De minister van Welzijn werkt aan een nieuw Vlaams decreet over jeugdrecht.

Het Kinderrechtencommissariaat schuift enkele kapstokken naar voren.

Volwassen debat over jeugdrecht

We hopen op een goed gedocumenteerd debat, voorbij de clichés. Jeugddelinquentie groeit niet, verjongt niet en verergert niet. Veel 'delinquentie' is leeftijdsgebonden. Het komt voor bij veel adolescenten. De meesten groeien er wel uit. Een sereen debat ook, voorbij de waan van de dag. En laat ons vooral ook inzetten op de beschermende factoren die jongeren helpen om zich te wapenen tegen delinquentie, zoals een inclusieve en een zorgzame omgeving en het recht op een redelijke levensstandaard.

Jongeren zetten mee de lijnen uit

Jongeren kunnen suggesties doen over de jeugdrechter, de jeugadvocaat, politie, hulpverlening en begeleiding. Betrek ze als ervaringsdeskundigen bij de hervorming. Ze kennen er wat van.

Aangepaste maatschappelijke reactie

Als een jongere de strafwet overtreedt, mag er een maatschappelijke actie volgen. Maar die moet wel aangepast zijn, op het moment van de feiten, bij de reactie en uitvoering ervan. Ideaal is er in elke fase aandacht voor herstel.

Rechtvaardige procedure met jeugadvocaat

In een rechtvaardige procedure zijn minderjarigen een volwaardige partij. Er moet ruimte en tijd zijn voor hun verhaal. De jongeren getuigen dat ze die ruimte en die tijd nu niet altijd krijgen. Vaak is het 'binnen en weer buiten'. Hun advocaat is niet altijd aanspreekbaar of is de zoveelste die zegt wat goed 'voor hun bestwil' is. Terwijl de jeugadvocaat net spreekbuis van de jongere moet zijn in de hele procedure. De figuur 'jeugadvocaat' vraagt verdere omkadering en ondersteuning.

Jeugdrechter als trajectbewaker en aanspreekpunt

Ideaal bewaakt de jeugdrechter het traject van de jongere, want hij beslist. De jongeren vinden bereikbaarheid en aanspreekbaarheid de belangrijkste eigenschappen voor een jeugdrechter.

Aandacht voor klachtrecht en toezicht

De hervorming is meteen een goede gelegenheid om echt werk te maken van een duidelijke rechtspositie van jongeren in een gesloten context. Wanneer kan een jongere een tuchtstraf oplopen? Wanneer kan hij afgezonderd worden? En hoelang?

Essentieel is de uitbouw van een klachtrecht en een toezichtskader voor jongeren in een beveiligde setting. Het is nodig om figuurlijk ramen in de muren te maken. Want van hun vrijheid beroofde jongeren zijn van minuut tot minuut, dag in dag uit afhankelijk van andere mensen. Vanuit een mensenrechtenperspectief verplicht die verregaande menselijke afhankelijkheid ons tot bijzondere rechtsbescherming om misbruik tegen te gaan. Daarom blijven we de organisatie van de gesloten opvang een exclusieve taak van de overheid vinden.

Jeugdrecht voor alle jongeren

Uit handen gegeven jongeren worden behandeld en berecht als volwassenen. Ze vallen buiten het jeugdrechtsysteem waardoor ze anders behandeld worden dan andere minderjarige verdachten en daders. Dat botst met het non-discriminatiebeginsel: alle kinderen in conflict met de wet moeten op dezelfde manier behandeld worden. We vragen de afschaffing van de uithandengeving: deze jongeren laten we niet los.

Afstemmen tussen actoren

Ook al krijgt Vlaanderen de sleutels in handen, afstemming en overleg blijft nodig. Niet alle elementen voor een samenhangend beleid zijn in Vlaamse handen. De werking en organisatie van politie, magistratuur en advocatuur, de procedure voor de familie- en jeugdrechtbank en de kinderen jeugdpsychiatrie blijven federaal. Het nieuwe jeugdrecht staat voor de uitdaging om alle actoren op elkaar af te stemmen, in het belang en met de stem van de minderjarige.

4.3. Opsluiting onze zorg?

Antwerpse jeugdmagistraten luidden dit jaar een paar keer de alarmbel. Wegens plaatsgebrek werden ze gedwongen om jongeren in een ‘verontrustende situatie’ één of meer nachten op te sluiten in een politiecel. Ook wij kregen die signalen.

Zoektocht naar hulp eindigt in cel

Een CLB-medewerkster schetst ons de queeste van de 15-jarige Patrick die niet meer terecht kan bij zijn ouders. Hij werd aangemeld bij de toegangspoort voor een kamertraining. Maar daar is er een wachtlijst. De zaak escaleert, het ondersteuningscentrum jeugdzorg en het crisisnetwerk komen tussenbeide. Ze kunnen niet direct helpen en raden aan politie en parket in te schakelen. Maar ook die kunnen geen beroep doen op het crisisbed. Dus zal de jeugdrechter morgen gevorderd worden. In afwachting moet Patrick naar de politiecel, met zijn vuilniszak vol kleren. Terwijl hij alleen maar een slaapplek zoekt omdat niemand in zijn netwerk hem wil opvangen.

We staan erbij stil. We worden er stil van. Opsluiting in een cel mag geen voor de hand liggende oplossing zijn. Geen gemakkelijksoplossing. Het is te ingrijpend. Plaatsing is het laatste redmiddel. Daarover zijn alle kinderrechtenstandaarden unaniem. En ook dat meer gesloten plaatsen geen oplossing zijn. Er moet gekeken worden naar alternatieven die de grenzen van het bekende overstijgen.

Om dit soort plaatsingen te vermijden, vragen we:

■ Betere registratie

InterCAP, het centrale aanmeldpunt voor plaatsing in de gemeenschapsinstellingen en het gesloten federaal centrumstelsel Everberg, moet duidelijk in kaart brengen hoeveel jongeren gebaat zijn bij een plaatsing in een gesloten instelling en er niet terecht kunnen. Tegelijk vragen we de beschikkingen van onuitvoerbaarheid te verzamelen. In die beschikkingen stellen jeugdrechters vast dat er geen plaats is en plaatsen ze bij gebrek aan alternatief de jongere in een politiecel. Over de laatste twee jaar vroegen we cijfers op aan het College van Procureurs-generaal.

■ Een duidelijke rechtsgrond

We vroegen het College van Procureurs-generaal ook opheldering over de rechtsgrond. Welke juridische basis is er om minderjarigen in een ‘verontrustende situatie’ – soms zelfs verschillende nachten – in een politiecel te plaatsen?

■ Niet méér gesloten plaatsen, wel een meer gespecialiseerd aanbod

Jeugdrechters moeten de mogelijkheden die ze volgens de wet hebben effectief kunnen benutten. Vooral in de gespecialiseerde psychiatrie en de zorg voor jongeren met een meervoudige problematiek. Er moet ook genoeg aanbod zijn. Geen wachtlijsten meer.

■ De juiste plek voor elke jongere

Uit NICC-onderzoek blijkt dat jongeren in conflict met de wet vaak terechtkomen in gesloten opvang omdat andere opties niet beschikbaar of toegankelijk zijn. Het is cruciaal dat elke jongere op de juiste plaats terechtkomt: bij het aanbod dat hij nodig heeft.

► Elli GILBERT, Valentine MAHIEU, Eef GOEDSEELS en Isabelle RAVIER, *Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters/jeugdrechtbanken in MOF-zaken*, NICC, 2012, te raadplegen op <http://nicc.fgov.be>

De plannen om een gesloten oriëntatiecentrum voor diagnostiek op te richten, kunnen helpen. Het is de bedoeling dat het centrum voor binnenkomende jongeren een oriëntatievoorstel formuleert dat duidelijk maakt welk vervolg-

traject het meest aangewezen is. Toch blijft het hier gaan om een gesloten, vrijheidsberovende setting. Er moet nog altijd onderzocht worden of zo'n plaatsing wel echt nodig is. Het mag niet de bedoeling zijn dat een jongere er geplaatst wordt om sneller een degelijke diagnose te krijgen. Tot slot is er meer nodig dan diagnostiek: goede hulpverlening valt niet samen met de kwaliteit van diagnostiek.

■ Analyse van de crisisopvang

Integrale jeugdhulp zette in op het systeem van crisisnetwerken. Het is belangrijk om te onderzoeken waar de knelpunten liggen. En na te gaan of de crisisopvang toegankelijk is. 'Toegankelijk' in zijn meest brede definitie. Want de Klachtenlijn krijgt signalen dat crisisopvang alleen kan als die op heel korte termijn kan werken aan terugkeer naar huis. Wat als thuis nu net het probleem is? Of als de jongere zegt niet meer naar huis te willen gaan omdat het daar onveilig is? Is crisisopvang dan niet beschikbaar en is de cel dan de enige opvangmogelijkheid?

- ▶ Vraag om uitleg over de werking van InterCAP, *Parl.St. VI.Parl. 2014-2015, nr. 1729*
- ▶ Actuele vragen naar aanleiding van een jongere in de cel, *Parl.St. VI.Parl. 2014-2015, nr. 251, 252 en 253*
- ▶ JONGERENWELZIJN, *Jaarverslag 2014 en nota 'Differentiatie van het aanbod in de gemeenschapsinstellingen'*, 2011

4.4. Jongeren in een gemeenschapsinstelling

Het afgelopen werkjaar werden de jeugdgevangenen van Tongeren en Everberg overgeheveld naar de Vlaamse Gemeenschap. In dit jaarverslag vindt u ze dus alle twee onder 'gemeenschapsinstellingen'. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt klachten en vragen van jongeren die opgesloten zitten in een gemeenschapsinstelling. Zij vragen extra waakzaamheid van het Kinderrechtencommissariaat.

Handtekening van een jongere plots wel waardevol?

Als jeugdadvocaat word ik regelmatig geconfronteerd met minderjarigen die door de jeugdrechter geplaatst zijn in een open of gesloten instelling. Regelmatig vraagt de instelling zelf die jongeren om schriftelijk akkoord te gaan met een verlenging van een bevolen termijn van plaatsing. Er wordt geen overleg aangeboden met de raadsman of met een vertrouwenspersoon. Meestal krijgt de minderjarige uitgelegd dat het om een formaliteit gaat, dat de sociale dienst het adviseert en dat de jeugdrechter het in elk geval zal bevestigen. De jeugdrechter maakt dan een beschikking op zonder de minderjarige te horen. Als argument wordt de werkdruk bij de jeugdrechtbanken ingeroepen, en de organisatie van het vervoer naar de jeugdrechtbank. Waarom permitteren we ons dat bij minderjarigen, terwijl het bij volwassenen een zware fout zou zijn?

Fasen van eenzaamheid en afzondering

Ik heb mijn termijn in Everberg uitgedaan. Ze vinden geen opvangplek voor mij en ze zeggen dat ik het moeilijk heb om gezag te aanvaarden. Ik hoor dat ik van hieruit naar een andere gemeenschapsinstelling moet. Ik vind dat een schending van mijn rechten. Ik word dubbel gestraft. Ik heb in Everberg al de hele procedure doorlopen met eerst dagenlang kamerarrest om zagezegd na te denken over mijn feiten. Nu zeggen ze me dat ik in de andere gemeenschapsinstelling ook zo'n onthaalfase in afzondering moet doorlopen. Ik kan dat echt niet meer aan. Wat willen ze toch met ons bereiken?

4.5.

Kinderrechtencommissaris verbleef in gemeenschapsinstelling

Er leven nog heel wat misverstanden over de gemeenschapsinstellingen. Daarom besloten we om op 8 april, de 50e verjaardag van de Jeugdbeschermingswet, de instelling te verbinden met de buitenwereld. Om een breed publiek te informeren over de jongeren en over het leven in de gemeenschapsinstellingen.

We werkten intens samen met Radio 1, de gemeenschapsinstelling zelf en de Afdeling Jongerenwelzijn.

Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen verbleef van 6 tot 8 april 2015 in gemeenschapsinstelling De Zande, Campus Ruiselede voor jongens. Klachtenbehandelaar Inge Schoevaerts verbleef in gemeenschapsinstelling De Zande, Campus Beernem voor meisjes.

Drie dagen en twee nachten maakten ze daar kennis met de jongeren die de jeugdrechter er plaatste. En met de opvoeders en leerkrachten die zich elke dag inzetten voor die jongeren. Ze volgden het regime van de jongeren en deden mee met de activiteiten.

Op het einde van hun verblijf hadden ze een open gesprek met de directie over hun ervaringen en bevindingen.

► Radio 1 volgde de kinderrechtencommissaris in de Gemeenschapsinstelling. Herbeluister: www.radio1.be/programmas/de-ochtend/wet-op-jeugdbescherming-bestaat-50-jaar

In 2010 schreven we het dossier 'Binnen(st)e buiten' over rechtswaarborgen voor minderjarigen in detentie. Ruim vijf jaar later zien we heel wat veranderingen die rekening houden met het belang van de minderjarige. Opvoeders en leerkrachten leveren grote inspanningen om jongeren opnieuw vaste grond te geven om de draad van het 'gewone' leven weer op te nemen. Er is veel aandacht voor werken met de context van de jongere. In een trajectoverleg zoeken de psycholoog, de sociale dienst, de leerkracht en de

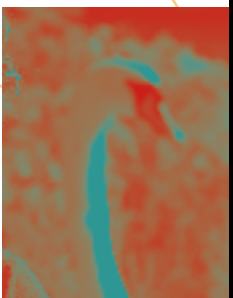
opvoeder naar perspectieven voor de jongere. We zien veel inzet, zorg en engagement. 'De jongere' in de gemeenschapsinstelling bestaat niet, zoals ook 'de gemeenschapsinstelling' niet bestaat. Ook voor het onderwijs zijn er grote inspanningen geleverd. De grootste uitdaging blijft ongetwijfeld de onderwijservaring in de gemeenschapsinstelling te verzilveren in een certificaat of getuigschrift waarmee de jongere met een verder kan doorstromen.

We vinden het ook belangrijk externe actoren zoals politie, justitie en jeugadvocaten maximaal te betrekken bij de werking van de gemeenschapsinstelling. Het contact met politie, jeugdrechter en jeugadvocaat kan veel impact hebben op hoe de jongere het leven in de gemeenschapsinstelling ervaart. Daarnaast is een goede samenwerking met het VAPH en de kinder- en jeugdpsychiatrie cruciaal. Zij moeten 'logische trajecten' uitwerken met een zo goed mogelijke zorg op maat voor de jongeren.

We blijven vragen stellen bij de gestandaardiseerde onthaalfase. Jongeren na hun opname meteen standaard in de cel stoppen en het onthaalfasesysteem zijn vanuit een kinderrechtenperspectief niet langer houdbaar. De gemeenschapsinstellingen streven op verschillende terreinen naar diversiteit in aanpak en begeleiding. Dat moet voor hun onthaal ook lukken.

Tot slot vinden we het belangrijk extra in te zetten op kinderrechteneducatie in de gemeenschapsinstelling, zowel voor de jongeren als voor de medewerkers. In verschillende leefgroepen is er vandaag een bewonersraad. Die lijkt ons het ideale forum om de kinderrechteneducatie vorm te geven.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Dossier *Binnen(st)e buiten. Rechtswaarborgen voor minderjarigen in detentie doorgelicht*, 2010, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

4.6.

Children's rights behind bars

Op 8 mei organiseerde Defence for Children International (DCI) België een studiedag: 'Naar een verbeterd toezicht op plaatsen van vrijheidsberoving voor minderjarigen'. DCI stelde het onderzoeksrapport van het Europees project 'Children's Rights behind bars' voor.

Het Kinderrechtencommissariaat zat in de adviesgroep van het onderzoek. We brachten tips aan en wezen de weg in het Vlaamse beleid rond detentie van minderjarigen. Op 8 mei debatteerden we mee in het panel over 'Controleorganen en de behandeling van klachten'. Samen met DCI organiseerden we op de studiedag de werkgroep Politie.

DCI pleit in zijn onderzoek voor een extern onafhankelijk toezichtmechanisme en een toegankelijk aangepast klachtenmechanisme. Van hun vrijheid beroofde jongeren moeten bij hun aankomst informatie krijgen over hun rechten. Aangepaste hulpverlening en gerechtelijke bijstand moet voorhanden zijn.

Het toezichtmechanisme moet toezien op elke plaats van vrijheidsberoving, ook al verblijven minderjarigen er maar enkele uren.

- Het toezicht moet effectief, regelmatig en constructief zijn.
- Het toezichtmechanisme moet verslag uitbrengen en aanbevelingen formuleren.
- De verslagen moeten openbaar zijn en de aanbevelingen moeten opgevolgd worden.
- Ideaal werken formele en informele toezichtmechanismen nauw samen, wisselen ze know-how uit en werken ze criteria uit voor toezicht.

Jongeren moeten kunnen rekenen op een toegankelijk en aangepast klachtenmechanisme.

- De klachten van minderjarigen moeten objectief behandeld worden.
- Binnen een redelijke termijn moeten minderjarigen een goed geduid antwoord krijgen.
- Gaan ze niet akkoord met de beslissing? Dan moeten ze die kunnen betwisten, zowel extern als intern.

► DEFENSE DES ENFANTS – BELGIQUE, *Children's Rights behind bars. Grondrechten van kinderen die van hun vrijheid beroofd zijn: Verbetering van de toezichtmechanismen. Onderzoeksrapport België*, 2014, <http://www.dei-belgique.be/images/Rapport%20BE%20NL.pdf>

4.7.

Justitiehuizen open voor jongeren

De justitiehuizen worden een Vlaamse bevoegdheid. De minister wil de justitiehuizen anders invullen. Hij denkt aan justitiehuizen als schakel tussen justitie, welzijn en gezondheidszorg. Hij wil ze onder andere inzetten om minderjarige delinquenten te begeleiden. Hij wil ze afstemmen op de sociale diensten van de jeugdrechtsbanken. En hij wil ze een plek geven in het nieuwe Vlaamse decreet jeugdrecht.

We zijn benieuwd naar de nieuwe positie van de justitiehuizen in het Vlaamse welzijnslandschap. We staan achter justitiehuizen die ook minderjarigen ondersteunen en begeleiden. Ideaal kunnen minderjarigen net als volwassenen bij justitiehuizen terecht voor eerstelijns juridische bijstand of voor bemiddeling tussen dader en slachtoffer. Justitiehuizen hebben een lange traditie in bemiddeling.

We hopen dat de minister de justitiehuizen invult als welzijnsactor of als justitieactor. De twee benaderingen mengen, leidt tot moeilijkheden. Welzijnsactoren kunnen vertrouwen opbouwen met kinderen en jongeren, onder andere dankzij hun beroepsgeheim. Justitieactoren vallen onder de meldingsplicht en werken in opdracht van Justitie.

5. Rechten op en in onderwijs

5.1.

Een school vinden: inschrijvingsrecht

Gelijke kansen keren terug in debat rond inschrijvingsrecht

In haar beleidsnota kondigt de minister van Onderwijs een grondige hervorming aan van het inschrijvingsrecht. Maximale keuzevrijheid voor ouders én gelijke kansen voor elk kind staan voorop. Ook wil de minister een duidelijker regeling rond meervoudige inschrijvingen. Ze wil vooral vermijden dat een carrousel van in- en uit-schrijvingen de start van het schooljaar bemoeilijkt.

In ons advies bij de beleidsnota tonen we ons tevreden dat het gelijkekansenperspectief uitdrukkelijk terugkomt in het debat over het inschrijvingsrecht. Dat leek er in de regeerverklaring even uit te zijn. We vragen de minister wel erover te waken dat maatregelen om een vlotte start van het schooljaar te garanderen niet ten koste gaan van de vrije keuze van ouders.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Beleidsnota Onderwijs: Plaats leerlingen centraal*, 2014-2015/04, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Structureel capaciteitstekort

Op sommige plaatsen zet capaciteitstekort de vrije keuze zwaar onder druk. Elk jaar in de tweede helft van augustus en begin september kloppen ouders radeloos aan bij het Kinderrechtencommissariaat omdat ze nog geen school vonden. We informeren ze, verwijzen door naar het Lokaal Overlegplatform voor gelijke onderwijskansen (LOP) of naar gemeentelijke diensten.

Structureel capaciteitstekort

Mijn kind is geboren in 2012. Ik zoek een school in Brussel, meldde mijn kind aan in verschillende scholen, maar nergens is er plaats. Kunnen jullie mij helpen? Waar kan ik terecht? Ik wil ook zoeken buiten Brussel, maar weet niet waar ik terecht kan. De crèche zegt dat mijn kind daar binnenkort niet meer terecht kan.

In het Nederlandstalig onderwijs in Brussel blijft het tekort aan plaatsen nijpend. In oktober 2014 ontving het Kinderrechtencommissariaat een ruime delegatie van LOP Brussel basisonderwijs. Het LOP presenteerde een kwantitatieve analyse van de inschrijvingsprocedure voor het schooljaar 2014-2015. Daaruit blijkt dat heel wat kinderen op 1 september niet naar school konden gaan. Soms proberen ouders hun kind verschillende jaren op rij in te schrijven, en krijgen ze telkens weer te horen dat er geen school is voor hun kind. Niet alleen in de kleuterklassen is er een nijpend tekort aan plaatsen. Ook in het eerste leerjaar valt een steeds grotere groep leerplichtige leerlingen uit de boot. Dat is bijzonder zorgwekkend. Ondanks de inspanningen om capaciteit bij te creëren, wordt het capaciteitsprobleem alleen maar erger. Het Kinderrechtencommissariaat vindt extra overheidsinspanningen absoluut nodig om structurele capaciteitstekorten weg te werken.

Leerlinggegevens overdragen als leerlingen van school veranderen?

In zijn plenaire vergadering van 10 juni 2015 besprak het Vlaams Parlement het ontwerp van onderwijsdecreet XXV. In de aanloop naar de bespreking was er veel aandacht voor een meerderheidsamendement dat scholen en CLB's verplicht om als een leerling van school verandert, het verslag voor buitengewoon onderwijs of het gemotiveerd verslag voor geïntegreerd onderwijs over te dragen naar de nieuwe school en het nieuwe CLB. Verschillende organisaties spraken het Kinderrechtencommissariaat daarover aan en vroegen ons standpunt vanuit kinderrechtenspectief.

Leerling en ouders erbij betrekken

Bekeken vanuit het belang van de leerling zitten er voor- én nadelen aan het verplicht overdragen van die verslagen. Door ze automatisch over te dragen, kan de nieuwe school sneller inspelen op de noden van de leerling. Nadeel kan zijn dat een leerling niet met een schone lei kan starten. Het belangrijkste is volgens ons dat het verslag goed gemotiveerd is en dat leerling en ouders nauw betrokken worden bij en gehoord worden in het hele begeleidingsproces voor een verslag voor buitengewoon of voor geïntegreerd onderwijs. De netoverschrijdende visietekst die de onderwijs- en CLB-koepels daar in mei 2015 over schreven, lijkt dat te garanderen.

Informatieplicht voor scholen graag

We maken ons meer zorgen over een andere bepaling in onderwijsdecreet XXV die basisscholen verplicht om in hun schoolreglement op te nemen dat 'bij schoolverandering leerlinggegevens worden overgedragen naar de nieuwe school tenzij, en voor zover de regelgeving de overdracht niet verplicht stelt, de ouders er zich expliciet tegen verzetten'. Voor het secundair onderwijs bestaat er al een gelijkaardige verplichting.

We zijn vooral ongerust over de vaagheid van de formulering. Ze maakt niet duidelijk dat decretaal vastligt dat de school sommige gegevens absoluut niet mag overdragen. En de school is niet verplicht om leerlingen en ouders daarover actief te informeren.

Op 5 juni 2015 bezorgde het Kinderrechtencommissariaat alle Vlaamse volksvertegenwoordigers een advies bij het ontwerp van onderwijsdecreet XXV.

Om leerlingen en ouders duidelijk en volledig te informeren, adviseert het Kinderrechtencommissariaat dat de overheid decretaal vastlegt dat basisscholen én scholen voor secundair onderwijs in hun schoolreglement deze regels moeten opnemen als een leerling van school verandert:

- De oude school speelt de leerlinggegevens over de onderwijsloopbaan door aan de nieuwe school, behalve de gegevens over schending van leefregels.
- De school informeert de ouders op tijd over die overdracht, en zegt uitdrukkelijk welke gegevens ze doorspeelt en tot wanneer de ouders zich daartegen kunnen verzetten.
- Verzet van de ouders kan alleen voor gegevens waarvan de overdracht naar de nieuwe school niet verplicht is.

De voorzitter van de Commissie Onderwijs liet ons weten dat ze dit graag verder wil bespreken met het Kinderrechtencommissariaat, in het kader van een breder initiatief waarin het hele schoolreglement onder de loep genomen wordt.

- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Leerlinggegevens overdragen als kinderen van school veranderen?*, 2014-2015/19, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- ▶ Decreet van 19 juni 2015 betreffende het onderwijs XXV (1), BS 21 augustus 2015

Zorgvuldig omgaan met inschrijvingsrecht

In klachtenonderzoek stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat scholen niet altijd zorgvuldig omgaan met de regelgeving en hun taken die daaruit voortvloeien. We blijven botten op onwettelijke praktijken zoals vragen om een toelatingscontract te ondertekenen als extra voorwaarde om een leerling in te schrijven. Soms stellen we vast dat het recht van leerlingen om talenten te ontdekken en te ontwikkelen ondermijnd of ingeperkt wordt. Het Kinderrechtencommissariaat informeert, onderzoekt en bemiddelt dan. Bij verdere discussie informeert de Klachtenlijn de melder over de werking van de Commissie Leerlingenrechten.

“

Elke maand drugstest als inschrijvingsvoorwaarde?

Onze zoon wil terug naar de school die hem anderhalf jaar geleden definitief uitsloot. We begrijpen dat de school zijn inschrijving mag weigeren, maar mogen ze zijn inschrijving koppelen aan de voorwaarde dat we een gedragscontract ondertekenen? We willen dat wel doen omdat die school de technische studierichting aanbiedt die onze zoon wil volgen. Maar vooraf willen we wel aftoetsen hoever een school inhoudelijk mag gaan. Zo vraagt de school elke maand de resultaten van een drugstest, terwijl er nooit problemen waren met drugs. Kan dat? Mag dat?

Afspraak op papier niet nodig?

De 16-jarige Farid wil graag verwarmingsinstallateur worden. In het 3e middelbaar wilde hij daarom Metaal volgen, maar die studierichting was volzet. De school adviseerde om in afwachting Bouw te volgen. Het volgende schooljaar zou Farid dan kunnen overstappen naar 4 Metaal. Zijn moeder vroeg om daarvan iets op papier te krijgen, maar dat vond de school niet nodig. Eind augustus 2014 horen ze dat er weer geen plaats is. De school vraagt Farid geduld te hebben. De kans is groot dat er nog plaatsen vrijkomen en de school belooft dat hij 'eerste keuze' is.

Eind oktober 2014 bellen Farid en zijn moeder de Klachtenlijn. Farid zag ondertussen drie nieuwe leerlingen starten in 4 Metaal. Zijn moeder sprak daarover de directie aan. Dat werd een moeilijk gesprek. De directeur ontkende eerdere beloften en afspraken. Farid moet maar van school veranderen als ze ontevreden zijn. Moeder en zoon vragen onze hulp. Farid vraagt waarom hij geen Metaal mag volgen? Hij vindt dat de school met zijn toekomst speelt. Het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt de klacht en stelt vast dat de school onzorgvuldig omging met het inschrijvingsrecht van Farid. We bemiddelen tussen het gezin en de school. Na nieuwjaar kan Farid toch overstappen naar 4 Metaal. De school zorgt ook voor de nodige remediëring.

”

Mededeling niet-gerealiseerde inschrijving meegeven

Zorgvuldig omgaan met het inschrijvingsrecht betekent ook dat de school bij elke weigering of niet-gerealiseerde inschrijving het document 'mededeling van een niet-gerealiseerde inschrijving' meegeeft aan de ouders. Het blijft verbazen hoe weinig ouders dat document meekrijgen. Toch is dat een onderdeel van de rechtsbescherming van de leerling. Door het document niet af te leveren, informeert de school de ouders niet over waar ze terecht kunnen voor informatie en bemiddeling. Zo worden kansen op een snelle oplossing gemist. Dat is niet in het belang van de leerling en van zijn recht op onderwijs.

Het document 'mededeling van een niet-gerealiseerde inschrijving' informeert ouders ook over de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de Commissie Leerlingenrechten. Dat document niet afleveren raakt dus ook aan het klachtrecht van minderjarigen en hun ouders.

“

Inschrijving geweigerd zonder documenten

Een school weigerde mijn twee broers (17 en 15 jaar) en mezelf (16 jaar) in te schrijven. Wij vinden dat we oneerlijk behandeld zijn. Vorig schooljaar gingen we op zoek naar een school in Brussel waar we vanaf 1 september samen terecht konden. We vonden een school die onze studierichtingen aanbiedt. In april belden we. Ze vertelden dat we begin mei naar de opendeurdag moesten komen om ons aan te melden. Dat hebben we gedaan, ook al kregen we geen papieren mee. Ze vertelden dat we in juni moesten bellen. Ook dat deden we. Er was nog plaats en ze gaven ons een afspraak om ons te gaan inschrijven. Dat kon pas op 24 augustus. Toen we samen met onze ouders op school kwamen, kregen we van de directeur te horen dat er toch geen plaats is voor mij. De school is volzet, zegt hij. Voor de weigering van mijn broers gaf hij geen reden. We denken dat dit niet correct liep. We kregen ook nooit documenten mee. Volgende week begint de school en we hebben geen plaats. We namen al zelf contact op met het LOP en dienden een klacht in bij de algemeen directeur van de scholengroep. Kan ook het Kinderrechtencommissariaat helpen?

”

5.2.

Levensbeschouwelijke symbolen op school

In ons jaarverslag 2012-2013 rapporteerden we klachten over het verbod voor leerlingen om in het GO! zichtbare levensbeschouwelijke symbolen te dragen. Ook uit het vrij onderwijs kwamen er klachten van moslimmeisjes en van sikhjongens.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2012-2013. Kinderen en jongeren vallen tussen de plooiën*, 2012-2013/04, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Arrest Raad van State

Ondertussen velde de Raad van State op 14 oktober 2014 een arrest over zo'n verbodsbepaling voor leerlingen in het schoolreglement van een middenschool van het GO! in Sint-Truiden. Centraal staat artikel 9 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens dat de vrijheid van godsdienstovertuiging en -uiting een grondrecht noemt. Beperkingen opleggen aan die uiting, mag maar onder strikte voorwaarden. De GO!-school had voor het verbod legitieme doelen. En voldeed daarmee aan de eerste voorwaarde. Maar ze kon geen dringende maatschappelijke noodzaak aantonen, noch lokaal (bij de eigen leerlingen of in de ruimere omgeving), noch breder (in heel Vlaanderen). Dus faalde ze voor de tweede voorwaarde. Die voorwaarden, zegt de Raad van State nog, moeten per school onderzocht worden. De vernietiging van het verbod geldt dus maar voor die ene school. En voor andere voor zover daar ook een klacht tegen ingediend werd en de Raad van State een gelijkaardig arrest velde.

Het Kinderrechtencommissariaat analyseerde het arrest en bezorgde het op 21 oktober 2014 aan de leden van de Commissie voor Onderwijs.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Analyse *Arrest Raad van State over verbod op dragen van zichtbare levensbeschouwelijke kentekens door leerlingen*, 2014-2015/1, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Debat in Vlaams Parlement

Op 27 november 2014 debatteerde de Commissie voor Onderwijs over het arrest. Na een uitgebreide samenvatting van de argumenten en conclusies van de Raad van State besloot de minister van Onderwijs dat ze volledig achter het arrest van de Raad van State stond, dat ze de autonomie van de scholen ten volle wilde laten spelen, en dat ze dus geen nieuwe maatregelen zou nemen, en al zeker geen algemeen verbod.

Na het debat stuurde de minister haar conclusie bij. Ze besloot de administratie de opdracht te geven het arrest te vertalen in 'voor iedereen begrijpbare taal', en met de koepels van de verschillende onderwijsnetten te spreken over hoe die het best gevolg kunnen geven aan het arrest. Op die manier blijft ze de autonomie van de scholen en van het GO! respecteren, vindt de minister, en krijgen de scholen toch ondersteuning.

Een belangrijke tegenstrijdigheid kwam in het debat niet ter sprake:

- De Raad van State wil dat een eventueel verbod op levensbeschouwelijke symbolen uitzonderlijk en zo beperkt mogelijk blijft (in plaats en in tijd): alleen waar en zolang er zich een 'maatschappelijke noodzaak' voordoet.
- Volgens de huidige Vlaamse regelgeving kan een wijziging van een schoolreglement maar ingaan vanaf het begin van het volgende schooljaar, zodat ouders van al ingeschreven leerlingen de kans krijgen om nog van school te veranderen als ze het niet eens zijn met de wijziging. Als voor de invoering of de opheffing van zo'n verbod een wijziging nodig is van het schoolreglement, gaat daar dus elke keer een schooljaar over. Een schooljaar om het in te voeren, en als dan vastgesteld wordt dat de rust teruggekeerd is, nog eens een heel schooljaar om het weer af te voeren. Dan zijn we al gauw drie schooljaren verder voor de toestand weer 'genormaliseerd' is.

Algemene bepaling in schoolreglement?

Het Kinderrechtencommissariaat stelt het Vlaams Parlement voor te onderzoeken of het mogelijk is dat scholen in hun schoolreglement deze bepaling opnemen:

1. Leerlingen mogen op school zichtbare levensbeschouwelijke symbolen dragen, behalve als dat de veiligheid van de leerlingen in gevaar brengt bij specifieke, in het schoolreglement concreet vermelde of omschreven activiteiten.
2. Een schooldirectie kan tijdelijk een algemeen verbod uitvaardigen dat overal op school geldt, bij alle activiteiten, als de school naar aanleiding van terugkerende dispuuten over bepaalde levensbeschouwelijke symbolen
  - a) gedragingen vaststelt die de fysieke of psychische integriteit van leerlingen in het gedrang brengen,
  - b) en er daardoor een klimaat ontstaat dat de normale werking van de school onmogelijk maakt,
  - c) en als het niet lukt om dat klimaat te verbeteren door dialoog of door individuele orden- en tuchtmaatregelen.

Met zo'n clause kunnen scholen korter op de bal spelen. Dat is niet overal nodig. Maar als een school het nodig vindt, hoeft ze niet telkens opnieuw twee keer de hele procedure te doorlopen om het schoolreglement te veranderen. De clause benadrukt ook het uitzonderlijke karakter van het verbod – toch een belangrijk element in het arrest van de Raad van State.

Het Vlaams Parlement kan ook bekijken hoelang zo'n tijdelijk verbod mag duren en onder welke voorwaarden de school het kan verlengen.

5.3.

Onderwijs voor leerlingen met specifieke behoeften

Het voorbije schooljaar maakten de Vlaamse overheid met verschillende onderwijspartners werk van de invoering van het M-decreet dat meer leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften kansen moet bieden op inclusief onderwijs. Het kernbegrip in dat decreet is 'redelijke aanpassingen'. We verwijzen naar ons jaarverslag 2013-2014.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2013-2014. Kinderen vragen tijd*, 2014-2015/09, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

'Redelijke aanpassingen'

Kwaliteitsvol onderwijs komt tegemoet aan de zorgen en behoeften van alle kinderen. Omgaan met een beperking is een kwestie van zoeken naar een passende en redelijke aanpassing tussen een persoon met een beperking en zijn omgeving. Dat is het basisidee van inclusief onderwijs. Dat bij sommige scholen nog een omslag nodig is in het denken over wat 'redelijk' is, blijkt uit de klachten die de Klachtenlijn ook dit jaar weer binnenkreeg. Zo blijven er signalen komen over scholen of leerkrachten die compenserende of remediërende maatregelen nog beschouwen als oneerlijk tegenover medeleerlingen. Sensibiliseren blijft belangrijk.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt af en toe meldingen van ouders die klagen dat scholen te weinig hun verantwoordelijkheid opnemen om kinderen te ondersteunen. Ouders en leerlingen ervaren dat hun recht op onderwijs geschonden wordt als scholen niet langer bereid zijn extra zorg en ondersteuning te bieden. De klachten gaan ook over de kwaliteit van de begeleiding door individuele leerkrachten van leerlingen met extra zorgnoden.

In ons advies bij het M-decreet uitten we de bezorgdheid dat de bal te uitsluitend in het

kamp ligt van de autonoom beslissende klassenraad. Voor ouders is het niet altijd duidelijk hoever de autonomie van een klassenraad gaat. Klachtenonderzoek toont dat het voor leerlingen en ouders bijvoorbeeld niet altijd duidelijk is of de aanpassingen nog kunnen leiden tot een normale studiebekräftiging. Het Kinderrechtencommissariaat informeert en als dat nodig is, verwijzen we door naar het CLB dat verder kan ophelderen en bemiddelen.

We vragen om bij de beslissing om redelijke aanpassingen te doen ook altijd vast te leggen hoe je die aanpassingen gaat evalueren. Dat is belangrijk om later te kunnen oordelen of de doelen bereikt zijn.

Geen getuigschrift basisonderwijs wegens dyslexie en dyscalculie?

Drie jaar geleden werd bij onze dochter dyslexie en dyscalculie vastgesteld. Samen met onze logopediste hebben we lang moeten aandringen om hulpmiddelen te mogen gebruiken. Uiteindelijk werden compenserende en remediërende maatregelen afgesproken, op voorwaarde dat we met ‘groene punten’ zouden werken om de ‘speciale’ behandeling van onze dochter aan te geven. We kregen ook uitdrukkelijk de boodschap dat onze dochter met deze maatregelen na het 6e leerjaar geen getuigschrift basisonderwijs zou halen. Ondertussen is het M-decreet er en lijken de aanpassingen die onze dochter krijgt heel redelijk. Ze had ook nooit een vrijstelling nodig. Toch blijft de directie beweren dat onze dochter eind volgend schooljaar geen getuigschrift basisonderwijs krijgt. Wat zijn onze rechten? Wat kunnen we doen?

Te veel tijd nodig voor toetsen?

Ik zit in het aso en haalde een A-attest. De klassenraad adviseert me om over te schakelen naar tso. Ze stellen dat ik te veel tijd nodig heb om een toets of een examen te maken. De leerkrachten zeggen dat ik de richting wel aankan, maar tegelijk zeggen ze dat ik beter zou veranderen omdat ik te traag ben door mijn dyslexie en dysorthografie. Ze laten me duidelijk voelen dat ze mij in het vijfde en zesde jaar aso niet zoveel tijd meer kunnen geven om een toets of examen af te werken. Welke wettelijke bepalingen zijn er daarover? Ze zeggen elke keer dat ik te traag ben. Dat geeft

me het gevoel dat extra tijd krijgen een soort van gunst is die de leerkrachten mij geven. Een gunst die ze ook weer kunnen intrekken. Waar heb ik recht op?

Geen extra ondersteuning voor kleuters met syndroom van Down

Voor inclusief onderwijs hebben leerlingen extra ondersteuning nodig, afhankelijk van hun beperking. In de huidige regeling kunnen kinderen met een verstandelijke beperking (inschrijvingsverslag voor buitengewoon onderwijs - type 2) in het gewoon basisonderwijs pas vanaf het eerste leerjaar extra ondersteuning krijgen in het kader van ION (een regeling om inclusief onderwijs aan kinderen met een verstandelijke handicap te bevorderen). Voor kleuters met een verstandelijke beperking (onder wie kinderen met het syndroom van Down) is die ION-ondersteuning er niet.

Oude truc niet meer mogelijk

Uit de praktijk blijkt hoe nodig die ondersteuning is. Soms kregen kleuters van het CLB een inschrijvingsverslag type 4, waardoor hun school wel GON-ondersteuning krijgt. Dat zijn extra middelen om geïntegreerd onderwijs te bevorderen.

Uit de cijfers die een groep ouders-vrijwilligers bijeen kon sprokkelen blijkt dat van de 60 kleuters met het downsyndroom die in het schooljaar 2014-2015 in het gewoon kleuteronderwijs schoolliepen, er 31 GON-ondersteuning kregen dankzij een wissel van type 2 naar type 4. Met het M-decreet en het strengere toezicht op een verslag voor buitengewoon of geïntegreerd onderwijs is die vluchtroute nu afgesloten.

► 3rd Down Syndrome Symposium of the Belgian Down syndrome policlinics and Parent's Associations, 20 maart 2015, *Verslag van de werkgroep inclusief onderwijs (Vlaanderen)*

De werkgroep 'Ouders van kinderen met het syndroom van Down' en verschillende individuele ouders attenderden ons erop dat kleuters met een verstandelijke beperking geen ION-ondersteuning krijgen. Toch is die ook voor kleuters belangrijk. De kleuterschool is al lang geen 'bewaarschool' meer om kleuters tot hun overstap naar het eerste leerjaar te 'bewaren'.

Brief aan minister

Om de vraag van de ouders te ondersteunen, schreef de kinderrechtencommissaris een brief naar de minister. In afwachting van een regeling ten gronde, verwezen we naar de 'prewaarborgregeling' die de Vlaamse Regering op 24 april 2015 opnam in een ontwerp van decreet. Die regeling bepaalt dat de personeelsleden die in het buitengewoon basisonderwijs vrijkomen doordat meer kinderen met een beperking naar het gewoon basisonderwijs gaan, ingezet kunnen worden om leraren van die kinderen in het gewoon basisonderwijs te begeleiden. Een jaar vroeger dan gepland door het M-decreet. In dat voorontwerp noemt de Vlaamse Regering type 2-kinderen een van de categorieën die voor die extra ondersteuning in aanmerking komen. Zonder beperking van onderwijsniveau. We vroegen de minister de onderwijspartners die de personeelsleden in elk onderwijsnet moeten verdelen, te attenderen op de noden van kleuters met een verstandelijke beperking. En we vinden het tegelijk jammer dat de ouders geen stem krijgen in de verdeling van de vrijkomende personeelsleden.

In haar antwoord erkent de minister deze noden. Tegelijk wijst ze erop dat ION-ondersteuning uitbreiden naar het kleuteronderwijs vandaag niet kan door budgettaire beperkingen. De prewaarborgregeling biedt in dat verband wel kansen, zij het beperkter. En de concrete verdeling van de personeelsleden ligt in handen van de netgebonden commissies. De minister belooft de modernisering van GON en ION in het schooljaar 2015-2016 aan te pakken. Eerst moet de uitvoering van het M-decreet voorrang krijgen.

- Decreet 3 juli 2015 houdende diverse bepalingen onderwijs, BS 28 juli 2015

Bemiddelingscommissie nodig

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het heel belangrijk leerling en ouders nauw te betrekken bij en te horen in het hele begeleidingsproces dat leidt tot een inschrijvingsverslag of een aanpassing ervan. We kregen een paar meldingen over vastgelopen situaties. We zien kinderen met een meervoudige beperking soms botsen op de grenzen van de structuur van het buitengewoon onderwijs. Veel leerlingen hebben meer dan één beperking en passen moeilijk in één type.

Het kinderrechtenverdrag vraagt respect voor de leidende rol van ouders in het realiseren van de rechten van hun kinderen, waaronder het recht op onderwijs. In hun netoverstijgende visietekst van 12 mei 2015 over trajecten die leiden tot een verslag voor buitengewoon of geïntegreerd onderwijs, respecteren de onderwijs- en CLB-koepels die leidende rol. Ze schrijven dat het CLB geen verslag opmaakt zolang 'de ouders nog niet toe zijn aan het afstappen van een gemeenschappelijk curriculum binnen het gewoon onderwijs of de overstap naar het buitengewoon onderwijs'.

- Een netoverstijgende visie op trajecten die leiden tot een gemotiveerd verslag of verslag, www.vclbdewisselantwerpen.be/pdf/3.4.3%20NetOverschrVisie-gemot-verslag.pdf

Maar in discussies over welk type en welke opleidingsvorm het meest geschikt zijn, zien we situaties waarin ouders, CLB en school er niet samen uit raken.

Type 3 meest geschikt?

De 9-jarige Sam heeft een mentale beperking, gedragsstoornissen, ADHD en ASS. Hij zat altijd in een type 3-school. Zijn ouders zijn bezorgd omdat ze na drie jaar weinig of geen vooruitgang zien. Sam kan amper rekenen of schrijven. Elke week zit hij uren in de time-outruimte en hij is moeilijk te motiveren om terug naar de klas te gaan. De school erkent dat, maar blijft zoeken naar manieren om Sam tot leren te brengen. De ouders vinden dat net de type 3-context Sam belemmert en drukker maakt. De ouders vragen of hun zoon misschien rustiger zal zijn en meer vooruitgang zal maken in een andere omgeving? Zou hij met zijn mentale beperking niet beter tot

zijn recht komen in een type 2-school? De ouders bespreken het met CLB en school, maar die blijven type 3 het meest geschikt vinden. Voor hen zijn de gedragsstoornissen van Sam het belangrijkste. Het verslag wordt niet aangepast.

De ouders kloppen aan bij de Klachtenlijn. Ze vinden het vooral jammer dat het CLB zich sterk laat leiden door wat de school zegt en geen onafhankelijke observaties of onderzoeken doet. We hebben begrip voor de vraag en het standpunt van de ouders en brengen alle partijen rond de tafel. Iedereen kan zijn mening en argumenten geven, ook Sam zelf. De finale beslissing blijft bij het CLB en dat blijft bij zijn standpunt. De ouders kloppen nog aan bij een ander CLB voor een tweede opinie. Dat CLB besluit na een gesprek met de ouders, de school en het CLB dat type 3 het meest geschikt is. Uiteindelijk beslissen de ouders om Sam volgend schooljaar in te schrijven in een andere type 3-school.

Maximale kansen

Onze zoon maakt de overstap van buitengewoon basisonderwijs naar buso. Hij heeft een inschrijvingsverslag type 2 waar Opleidingsvorm 2 het hoogst haalbare is. Wij denken dat onze zoon meer aankan en dus meer kansen moet krijgen. We zouden hem graag een kans geven in Opleidingsvorm 3. Dan kan hij een beroepsopleiding volgen. We beseffen dat we realistisch moeten zijn. We beseffen dat onze zoon geen plaats heeft in het gewoon onderwijs, maar we willen onze zoon meer toekomstkansen geven dan waar Opleidingsvorm 2 naar leidt. Een paar jaar geleden kreeg hij de diagnose ADHD en hij heeft een lichte vorm van ASS, maar er is nooit een IQ-test afgenomen. Onze zoon is de laatste jaren fel vooruitgegaan en is heel gedreven. Hij is zelfredzaam, al is zelfstandig de bus nemen nog wat hoog gegrepen. We hebben er altijd voor gekozen om geen medicatie te geven en dat werd ons niet in dank afgenomen. We merken dat school en CLB niet echt meer naar ons luisteren. We vragen dat onze zoon een kans krijgt in type basisaanbod Onderwijsvorm 3. Maar het CLB weigert het verslag aan te passen. Kunnen we ergens terecht?

”

De cases tonen dat er een instantie nodig is die bemiddelt bij onenigheid over het inschrijvingsverslag. Vandaag kunnen ouders alleen terecht bij een ander CLB voor een tweede opinie. Het M-decreet bepaalt dat bij onenigheid tussen ouders, school en CLB over het afleveren van het verslag, de betrokken partijen een beroep kunnen doen op een Vlaamse bemiddelingscommissie.

- Ontwerp van decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Tekst aangenomen door de plenaire vergadering op 12 maart 2014, *Parl.St.* VI.Parl. 2013-2014, nr. 2290/7

Op 10 juli 2015 keurde de Vlaamse Regering het besluit goed dat de werking van de bemiddelingscommissie regelt. Het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) is belast met de verdere organisatie van de commissie. Bij de start van het schooljaar 2015-2016 stellen we vast dat de commissie nog niet operationeel is. Het Kinderrechtencommissariaat wijst op het belang ervan. We vragen dat ook de leerling gehoord kan worden.

- Besluit Vlaamse Regering van 10 juli 2015 tot wijziging van diverse besluiten van de Vlaamse Regering en tot verdere uitvoering van het decreet van 21 maart 2014 betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke Onderwijsbehoeften, *BS* 25 augustus 2015

5.4.

Onderwijs voor zieke kinderen

Bednet staat met twee voeten in kinderrechtenverhaal

Bednet vzw maakt het in Vlaanderen mogelijk dat langdurige zieke kinderen en jongeren via een technologisch systeem simultaan lessen volgen en via laptop en webcam meedoen met de rest van de klas.

Op 15 september 2014 vierde Bednet zijn tiende verjaardag. De kinderrechtencommissaris ontmoette al vaker kinderen en jongeren die lang ziek zijn en voor wie Bednet een belangrijke bondgenoot is. Op de academische zitting van

tien jaar Bednet gaf de kinderrechtencommissaris een lezing vanuit deze ontmoetingen en ervaringen. Hij was blij te zien dat Bednet met twee voeten in het kinderrechtenverhaal staat. Dat uit zich in hoe Bednet kijkt naar langdurig zieke kinderen. Namelijk als kinderen voor wie de school een ontzettend belangrijke plek blijft. Bednet vertrekt ook uitdrukkelijk van het recht van langdurig zieke kinderen op onderwijs. De organisatie spreekt kinderen aan als burgers die volop aanspraak moeten kunnen maken op hun recht op onderwijs om zo hun participatie aan de samenleving te verzekeren. Hij moedigde de overheid aan om concrete maatregelen te nemen om het recht op kwaliteitsonderwijs voor alle zieke kinderen te garanderen.

Op 1 september 2015 worden de maatregelen van Onderwijsdecreet 24 van kracht die het synchroon internetonderwijs verankeren in basis- en secundair onderwijs. Vanaf dan wordt internetonderwijs voor langdurig zieke kinderen via Bednet een recht.

5.5. Straffen op school

Nieuw dossier verkent grenzen van sanctioneren

Klachten over het sanctiebeleid op school en over definitieve uitsluitingen liepen de voorbije jaren als een rode draad door het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat. Hierover weten jongeren en hun ouders ons duidelijk te vinden. En ook scholen en onderwijskoepels liggen er wakker van. Omdat het zo sterk leeft, besloten we een dossier te maken over sanctiebeleid op school. Van meet af aan was het de bedoeling veel breder te kijken dan alleen maar naar de definitieve uitsluitingen. 'Het belang van leerlingen aan boord te houden': dat kwam in ons intern overleg elke keer opnieuw naar boven.

Het dossier vertrekt van de signalen en klachten die we de laatste drie jaar kregen van jongeren, ouders en scholen. Zij brengen de stem van de leerling binnen. Al is die stem niet los te zien van het perspectief van andere betrokken partijen. Daarnaast baseren we ons op gesprekken met schooldirecties en leerlingenbegeleiders, overleg met de onderwijskoepels, contacten met verschillende CLB's, bezoeken aan time-outprojecten,

wetenschappelijk onderzoek, en statistieken van AgODi. Die waaier van perspectieven maakt duidelijk dat een kwaliteitsvol sanctiebeleid op school het werk is van veel mensen. In het najaar van 2014 hielden we ook een online-enquête bij alle voorzitters van de 70 lokale overlegplatforms voor gelijke onderwijskansen (LOP's). 41 voorzitters vulden de vragenlijst in. We vroegen ze onder andere naar de bestaande afspraken over tucht en uitsluiting in hun LOP-gebied.

Het dossier heeft niet de pretentie om te zeggen hoe scholen met die knelpunten moeten omgaan. Het wil vooral voeden, inspireren en ondersteunen. Dat doen we door de bestaande regelgeving te verduidelijken en door aanbevelingen te formuleren over hoe praktijk en beleid kinderrechten een prominentere plaats kunnen geven in het sanctiebeleid van scholen.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Dossier *Straffe school: De grenzen van sanctioneren verkend*, 2015, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Voor jongeren maakten we een samenvatting van ons dossier. In een folder geven we een overzicht van maatregelen, de rechten van de leerling en procedures die gevolgd moeten worden.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Folder *Straffe school! Welke straffen zijn er? Wat kan en wat kan niet? Wat zijn jouw rechten als leerling?*, 2015, www.kinderrechtencommissariaat.be – Publicaties

Studiedag Straffe school

Op 6 mei 2015 stelde het Kinderrechtencommissariaat het dossier voor in het Vlaams Parlement. Naar de studiedag kwamen een driehonderdtal deelnemers. Er waren ook verschillende Vlaamse volksvertegenwoordigers.

De kinderrechtencommissaris gaf een algemene situering. Beleidsadviseur Julie Ryngaert ging dieper in op andere dan tuchtmaatregelen die de school kan nemen als leerlingen leefregels schenden en op hoe scholen leerlingen aan boord kunnen houden. Klachtenbehandelaar Chris Vleugels stond stil bij leerlingen die niet aan boord konden blijven omdat de school besloot tot een defini-

tieve uitsluiting. Verder had hij het over de moeilijkheden van leerlingen en hun ouders om een nieuwe school te vinden. We toonden ook enkele videogetuigenissen.

Daarna volgde een paneldebat met Ludo Claes (coördinator KOOGO), Hugo Van de Veire (directeur Vrij CLB Regio Gent), Marc Swaegers (vertrouwensleerkracht, PITO Stabroek), Jan Palmans (GOK-coördinator, Spectrumschool Deurne GO!), Laurent Heyman (directeur Don Bosco Onderwijscentrum vzw) en Tom Waterschoot (coördinator, Platform voor Herstelgericht Werken op School). Daarna stond de Vlaamse Scholierenkoepel stil bij het sanctiebeleid op school. De scholieren doorspekten hun presentatie met concrete vragen en aandachtspunten voor scholen en beleid. Kabinetschef Dirk Broos van Vlaams onderwijsminister Hilde Crevits sloot de studiedag af met een reactie van het beleid.

► De videogetuigenissen staan samen met de livestream van de studiedag op ons YouTube kanaal en op www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/straffe-school-de-grenzen-van-sanctioneren-verkend

Proportionaliteit, maatregelencontinuüm en zorg hand in hand

Duidelijke afspraken en leefregels zijn belangrijk om het reilen en zeilen op school in goede banen te leiden. De leefregels staan in het schoolreglement. Doorgaans loopt alles vlot, maar soms wordt de rust of het samenleven verstoord. Onze Klachtenlijn krijgt het topje van de ijsberg te zien. Het gaat vooral over waar het stroef of fout loopt. We respecteren in ons onderzoek de autonomie van de school, maar toetsen aan het kinderrechtenverdrag en de krijtlijnen die de overheid uittekent.

Voor het Kinderrechtencommissariaat gaan proportionaliteit, maatregelencontinuüm en zorg hand in hand. We stellen vast dat scholen sommige leerlingen nog te weinig kansen geven. We zien nog te vaak gebrekkige communicatie, te weinig zorg en te weinig begeleidende maatregelen.

Gebrekkige communicatie

Aan de basis van klachten ligt dikwijls gebrekkige communicatie. Scholen informeren ouders nog te vaak te laat of niet genoeg over problemen op school. We merken dat scholen antwoorden proberen te bieden op storend of normovertredend gedrag, maar dat ze de leerling dan soms te weinig opvolgen en ondersteunen. Dat vergroot het gevoel oneerlijk behandeld te worden.

We botsen ook op situaties waar school en ouders 'selectief' naar elkaar luisteren. Daardoor zien we situaties escaleren. Ouders wijzen met de vinger naar de school. De school vindt het niet fair dat ouders niet zien hoe ze zich inzet. School en ouders komen lijnrecht tegenover elkaar te staan, wat niet in het voordeel van de leerling is. Ouderbetrokkenheid vraagt het tegenovergestelde: dat school en ouders in alle openheid luisteren naar elkaars boodschap of vraag.

De communicatie met de leerling zelf is cruciaal. Leerlingen vinden het belangrijk dat er met hen gepraat wordt. Dat betekent luisteren naar hun perspectief, maar ze tegelijk ook ondersteunen en opvolgen.

Aandacht voor het maatregelencontinuüm

Het decreet rechtspositie van 2014 verankerde het subsidiariteitsprincipe en installeerde het idee van een maatregelencontinuüm. Straffen moeten in verhouding zijn met de gepleegde feiten. Als een lichtere straf kan helpen, mag de school niet voor een zwaardere straf kiezen.

We stellen vast dat scholen sommige leerlingen nog te weinig kansen geven. Ze proberen geen begeleidende maatregelen uit of de begeleiding en zorg blijven minimaal. Als leerlingen dan van school gestuurd worden, beoordelen we klachten als gegrond omdat ze buiten proportie zijn.

Geen drie maanden op school

Rachid is 17 jaar. Na de kerstexamens werd hij definitief uitgesloten. In januari startte hij in een nieuwe school. Op 2 maart kregen zijn ouders een waarschuwingsbrief. Rachid was nog niet

in orde met zijn boeken en materiaal. De school waarschuwde ook voor zijn houding. Vooral in de praktijklessen was hij niet ernstig genoeg bezig en te veel een speelvogel. De ouders gingen praten met de school. Ze willen in partnerschap werk maken van de begeleiding van hun zoon. Want dat is nodig, erkennen ze. Drie weken later wordt Rachid definitief uitgesloten.

De school schreef dat ze Rachid intensief zou opvolgen, begeleiden en evalueren. We stellen vast dat ze in die drie weken geen tijd nam om samen met hem te bespreken wat er goed en minder goed liep, wat oplossingen kunnen zijn, wat zijn eigen verantwoordelijkheid is, en op welke ondersteuning hij zou kunnen rekenen. Het bleef bij negatieve commentaren in de les.

”

Het maatregelencontinuüm betekent ook niet dat de school een zwaardere maatregel kan nemen omdat een lichtere maatregel te weinig resultaat oplevert. Scholen hanteren soms maar één richting in het maatregelencontinuüm. Soms leidt die aanpak tot leerlingen te snel uitsluiten. Elke overtreding van regels brengt de leerling een stap dichterbij de exit. Het maatregelencontinuüm veronderstelt een afweging, een balanceren tussen wat kan helpen voor de leerling, maar ook voor medeleerlingen, leerkrachten en het onderwijs.

“

Pijlsnel door continuüm

Mieke is 16 jaar. Ze praat veel in de les en is dominant in de groep. Begin maart deed de school een beroep op een externe organisatie. Die sprak met Mieke, haar ouders en leerkrachten. Er volgde een rondetafel met al die actoren. Zij spraken af dat Mieke een leerkracht als vertrouwenspersoon zou kiezen om in overleg verdere afspraken uit te werken en op te volgen. Mieke koos een leerkracht, maar het vervolg van het traject kwam er niet. Twee weken later kreeg Mieke wel een gedragscontract. In de week na de paasvakantie werd Mieke definitief uitgesloten. De school vond dat Mieke zich niet aan de afspraken hield.

”

Volgkaarten en gedragscontracten: graag meer begeleiding

Een school kan met de leerling en in samenwerking met zijn ouders een contract opstellen. We stellen vast dat jongeren doorgaans positief staan tegenover het principe. Ze zien het vaak als een laatste kans die ze graag grijpen. Ook volgkaarten vinden jongeren zinvol. Doordat ze de kaart op zak hebben en elk lesuur moeten laten invullen door de leerkracht, is ze een constante geheugensteun. Maar uit meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat komt ook naar voren dat het mank loopt bij de uitwerking en de opvolging van het gedragscontract.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt vooral meer aandacht voor begeleiding. Kaarten en contracten schieten hun doel voorbij als ze louter straf zijn en de leerling weinig of niet kan rekenen op ondersteuning. Begeleiding is meer dan regels en afspraken nog eens uitdrukkelijk herhalen. Enerzijds begrijpen we dat scholen leerlingen voor hun verantwoordelijkheid plaatsen. Anderzijds horen we in de verhalen van leerlingen dat dat vaak averechts werkt. Leerlingen krijgen ook de kans niet om na te denken en te praten over hun gedrag. Waarom het wel of niet gelukt is om zich aan bepaalde afspraken te houden? Welke hulp ze van wie zouden kunnen gebruiken? Uiteindelijk komen veel leerlingen in een vicieuze cirkel terecht. Ze voelen zich niet begrepen en ondersteund en krijgen nog meer gedragsproblemen op school.

“

‘Ik word alleen maar gevolgd’

Ik heb al drie weken een volgkaart. Elk lesuur moet ik mijn kaart laten invullen. Ik voel me bekeken door een vergrootglas. Wat ze bij andere leerlingen door de vingers zien, wordt op mijn kaart zeker vermeld. Vrijdag om half vier moet ik de kaart inleveren bij de leerlingenbegeleider en krijg ik mijn nieuwe kaart. Een gesprek met de leerlingenbegeleider moet ik zelf vragen. Ik heb dat al twee keer gedaan. Dat is een gesprek van vijf minuten. Voor hem spreken de opmerkingen van de leerkracht voor zich. Voor mij niet. Ze luisteren niet naar mijn perspectief, naar mijn zorgen. Ik word alleen maar gevolgd.

”

Leerlingen met specifieke onderwijs- of ondersteuningsbehoeften

Het Kinderrechtencommissariaat erkent dat meer zorgleerlingen meer druk leggen op schoolteams. Maar we zijn ongerust omdat scholen het draagkrachtprincipe invoeren om zorgleerlingen te straffen. Scholen moeten omgaan met weerstanden van hun team en focussen op de behoeften van de leerling.

Trukendoos opgebruikt?

De 8-jarige Kasper mag al twee maanden de helft van de tijd niet in de klas omdat hij te druk is. Hij zit dan wat te tekenen in het kantoor van de directeur. Hij mag ook niet meedoen aan zwemlessen of andere activiteiten. De school vroeg of de ouders hem geen medicatie kunnen geven. Maar daarin willen ze niet meegaan. Ze begrijpen dat het voor de juf en de andere kinderen niet gemakkelijk is. Er is een vermoeden van ADHD, maar de observatie- en diagnosestelling begint pas over drie maanden. De ouders willen daarop wachten voor ze eventueel met medicatie starten. De school zegt dat haar trukendoos opgebruikt is. Ze weten niet meer wat zou kunnen helpen. Vorige week is Kasper op de parking van de school op een auto gaan staan toen hij een bal ging halen. De school heeft hem preventief geschorst en wil hem nu definitief uitsluiten. Het is eind mei. De ouders vragen zich af welke boodschap de school dan geeft aan een 8-jarige? Kan het Kinderrechtencommissariaat meekomen naar het tuchtverhoor om te bemiddelen?

Samen met de ouders en de thuisbegeleidster gingen we praten met de directeur, de zorgjuf en het CLB. Een moeizaam gesprek over het recht op onderwijs, behoeften en trucjes die even gewerkt hadden opnieuw uit de kast halen. Kasper mocht het schooljaar afmaken op school, maar kon alleen in de klas als de zorgjuf hem een-op-een kon begeleiden. Uiteindelijk mocht Kasper maar enkele uren per week opnieuw in de klas. Meestal zat hij bij de directeur of thuis.

We vinden het zorgelijk als de school geen zorgvuldige afweging maakt van de behoeften van een leerling of van de mogelijkheden om een leerling in of buiten de school te ondersteunen. Ook in het buitengewoon onderwijs botsen we op situaties waar nog te weinig gewerkt wordt aan basispreventie en aan escalatie voorkomen. Ook in het buitengewoon onderwijs ligt de klemtoon soms nog te veel op de stoornis en te weinig op diversiteit. Dat leidt tot erg moeilijke vraagstukken over in hoeverre feiten aan de leerling zelf te wijten zijn.

Verantwoordelijkheid?

Onze 14-jarige zoon heeft autisme en zit in een school voor buitengewoon onderwijs voor jongeren met ASS. In zijn individueel handelingsplan staat dat hij ongewenste aanrakingen ervaart als pijn. De school houdt daar te weinig rekening mee, zowel in de dagelijkse omgang als bij conflicten. Hij draagt soms een hoofdtelefoon om zich af te schermen van prikkels. Toen de directeur vroeg om die hoofdtelefoon af te zetten, deed hij dat niet onmiddellijk, waarop de directeur aan de hoofdtelefoon begon te trekken. Daar reageerde onze zoon nogal heftig op. Bij ernstige conflicten wordt hij regelmatig door verschillende personeelsleden tegen de grond gewerkt om hem naar de time-outruimte te brengen. Hij reageert dan door te bijten, te krabben en te slaan. Dat wordt nu allemaal aangehaald om zijn definitieve uitsluiting te motiveren.

Grenzen verleggen

Meer en meer scholen kiezen voor herstelgericht werken. Herstelgericht groepsoverleg (hergo) is een methodiek waarmee de alternatieve manier om met conflicten of normovertredend gedrag om te gaan de school vaak binnenkomt.

Het Kinderrechtencommissariaat is een groot voorstander van herstelgericht werken. We merken dat leerlingen – ouders én slachtoffers – er heel positief tegenover staan omdat ze kansen krijgen, omdat ze mee kunnen zoeken naar een oplossing en omdat er rekening gehouden wordt met hun gevoelens. Bij leerlingen zien we veel

dankbaarheid en loyaliteit tegenover de school. Ook directies beklemtonen de voordelen. Er zijn niet per se minder conflicten, maar die worden wel anders beleefd en aangepakt waardoor ze minder escaleren. Een systematische herstelgerichte aanpak van een school komt neer op een meer verbindend, respectvol en emancipatorisch schoolklimaat.

“

Van autoritaire naar verbindende aanpak

Een schooldirecteur vertelt: ‘Zes jaar geleden was er een malaise op school. Er was veel heibel. Heel wat leerlingen werden uit de lessen uitgesloten. Het regende straffen. Die hielpen wel op het moment zelf, maar leidden op lange termijn niet tot beter gedrag. Het schoolklimaat was ogenschijnlijk oké, maar er waren veel spanningen. Leerlingen en leerkrachten voelden zich niet gehoord. Slachtoffers van conflicten bleven in de kou staan. Het leerklimaat was daardoor aangetast. Leerkrachten waren hun houvast kwijt. Ze reageerden heel verschillend. Sommige leerkrachten pleitten voor meer autoriteit om conflicten te stoppen en goed les te kunnen geven. Een andere groep vond dat de school meer rekening moest houden met de context als een leerling zich niet goed gedroeg. Die groep pleitte voor meer zorg. Maar telkens met dezelfde bedoelingen: leerlingen en leerkrachten komen graag naar school, het onderwijs is goed en zoveel mogelijk leerlingen halen een diploma. Dat verbindende tussen de twee groepen leidde tot de beslissing om te zoeken naar een positieve aanpak van conflicten waar iedereen zich goed bij voelt. En waar we daadwerkelijk resultaten mee bereiken.’

”

Blijft preventieve schorsing zorgenkind?

Het decreet rechtspositie (2014) verankert het concept preventieve schorsing. De directeur kan in uitzonderlijke situaties leerlingen preventief schorsen om de rust snel terug te brengen en de school de tijd te geven om na te gaan of een tuchtsanctie aangewezen is. Preventieve schorsing is geen tuchtmaatregel, maar een bewarende maatregel. Wel houdt een preventieve schorsing in dat er een tuchtonderzoek en een tuchtdossier

komt. De regels voor tuchtrechtspleging zijn dus van toepassing.

Het Kinderrechtencommissariaat is heel bezorgd over het idee dat bij sommige directies leeft, dat een leerling tegen wie ze een tuchtprocedure starten automatisch ook preventief geschorst moet worden. Onzorgvuldig omgaan met preventieve schorsing kan leiden tot onredelijk lange straffen. Preventieve schorsingen wegens een kapsel of een incident met een individuele leerkracht zijn soms buiten proportie en onredelijk.

Leerlingen blijven een preventieve schorsing ervaren als een echte uitsluiting, dus als een tuchtmaatregel. Onmiddellijk kiezen voor de maximumduur, geen opvang op school en de gegeven leerstof niet opvolgen, het draagt daar allemaal toe bij.

“

Uitzonderlijke situatie?

Na een klacht van een leerkracht bij de directie wordt de 16-jarige Bart tien dagen preventief geschorst. Hij zou verbaal agressief geweest zijn. De ouders ontkennen niet dat het soms moeilijk loopt, maar zeggen dat Bart situaties soms anders interpreteert door zijn autisme. Met de meeste leerkrachten en met zijn medeleerlingen is de relatie goed. Bart vertelt dat de leerkracht hem soms heel nerveus maakt waardoor hij verbaal reageert. De ouders vragen om tijdens de schorsing werk mee te geven zodat hun zoon niet achterop raakt, maar de directie weigert dat. Voordat ze op tuchtverhoor moeten, informeren de ouders bij het Kinderrechtencommissariaat, op aanraden van de psychologe. Daarna vernemen we dat er geen tuchtmaatregel volgt, maar dat de school een herstelproces opstartte. De leerkracht erkende ook haar aandeel in het incident. De school bracht de opvolging van de leerstof in orde.

”

Definitieve uitsluiting

Een definitieve uitsluiting is de zwaarste maatregel in het maatregelencontinuüm. Een school kan die beslissing maar in heel uitzonderlijke omstandigheden nemen.

Ernst van de feiten

Een tuchtmaatregel moet in verhouding staan tot de ernst van de feiten. Toch stellen we vast dat sommige scholen leerlingen definitief uitsluiten omdat ze niet in orde zijn met taken en lesmateriaal, omdat ze te laat komen op school, spijbelen, babbelen in de les of de kledingvoorschriften niet naleven.

Voor het Kinderrechtencommissariaat rechtvaardigen die 'feiten' niet de zwaarst mogelijke straf. Het gaat niet om handelingen die de leefregels zo schenden dat de leerling een gevaar of een ernstige belemmering is voor het normale onderwijsgebeuren of voor de fysieke of psychische integriteit en veiligheid van de schoolbevolking.

Leeftijd van de leerling

Het basisonderwijs kan alleen leerplichtige leerlingen uitsluiten. Kleuters kunnen dus niet uitgesloten worden. Toch krijgt het Kinderrechtencommissariaat soms meldingen over kleuters die van school gestuurd worden. Doordat er geen meldingsplicht is zoals voor secundaire scholen, zijn er geen cijfers die zicht geven op het aantal definitief uitgesloten leerlingen in het basisonderwijs en hun profiel. We vragen om de meldingsplicht ook in te voeren voor het basisonderwijs.

Kleuter uitgesloten

Ons zoontje gaat sinds begin september naar de kleuterschool. Hij heeft epilepsie en neemt zware medicatie waar hij heel moe van wordt. De juf krijgt hulp van onze thuisbegeleidster. Vandaag hadden we een evaluatiegesprek. Het resultaat is dat ons zoontje met onmiddellijke ingang niet meer welkom is op de school. De juf vindt het te zwaar om hem in de klas te hebben. Kan dat allemaal zomaar?

Gebrekkige tuchtprocedure

De tuchtprocedure correct volgen, lijkt vanzelfsprekend. Helaas is het dat niet altijd. We blijven signalen krijgen van leerlingen voor wie scholen geen procedure volgden omdat ze formeel geen 'sanctie' troffen. Ook dit jaar kregen we klachten over tuchtprocedures die niet correct liepen. Alle formele regels zijn bedoeld om de leerling rechtsbescherming te geven. Door de tuchtprocedure niet of niet correct te volgen, sluiten scholen vooral sociaal zwakkere leerlingen uit.

Wil een school een leerling definitief uitsluiten, dan moet ze daarvoor vooraf het advies vragen van de begeleidende klassenraad. In de praktijk zien we dat soms verwateren tot een formaliteit. Het advies beperkt zich tot één zin: 'De klassenraad adviseert definitieve uitsluiting', gevolgd door de handtekeningen van de leerkrachten. Het decreet rechtspositie (2014) verplicht dat er een vertegenwoordiger van het CLB bij de begeleidende klassenraad moet zijn, met adviserende bevoegdheid. We zien dat dat in de praktijk nog niet altijd gebeurt.

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg het voorbije jaar inzage in een aantal tuchtdossiers. We stellen vast dat die vaak beperkt blijven tot een opsomming van feiten die tot de tuchtprocedure leidden. Soms staan ook eerder genomen maatregelen opgesomd. Leerlingen en ouders kaarten vooral aan dat hun perspectief onderbelicht blijft. Zeker als er eerst gesprekken waren met leerlingenbegeleiding of directie, verwachten ouders daarvan iets terug te vinden in het tuchtdossier. Daarnaast stellen we vast dat het advies van de begeleidende klassenraad niet altijd in het tuchtdossier staat.

Het tuchtverhoor is een belangrijk moment en een essentieel recht van de verdediging. De meeste klachten gaan over leerlingen en ouders die zich oneerlijk behandeld voelen omdat er nauwelijks of niet geluisterd wordt naar hun verhaal of naar de verzachtende omstandigheden die ze aanbrengen. Dat leidt tot het gevoel en de perceptie dat het allemaal toch niets uitmaakt. Dat is erg jammer vanuit de rechtspositie van de leerling.

Beroepscommissie: evenwicht in perspectieven?

Veel ouders hebben weinig vertrouwen in de beroepscommissie omdat die onder de schoolstructuur valt. Een beroepscommissie moet beslissen op grond van inhoudelijke of procedurele aspecten. Toch stellen we vast dat definitieve uitsluitingen niet herzien worden, ondanks flagrante schendingen van de tuchtprocedure of inbreuken tegen het maatregelencontinuüm.

“

Uitsluiting bevestigd

We gingen in beroep omdat de school geen tuchtprocedure volgde en omdat we verschillende keren om begeleiding vroegen, maar ook op dat vlak deed de school maar heel weinig. Vandaag kregen we de mededeling dat de beroepscommissie de definitieve uitsluiting bevestigt. We erkennen dat onze zoon niet de gemakkelijkste is, ook vorig schooljaar werd hij uitgesloten. Maar veel kansen heeft hij niet gekregen. Hij werd ook door twee meisjes onterecht beschuldigd van grensoverschrijdend gedrag. De meisjes gaven achteraf toe dat het niet waar was, maar toch mag een school en een beroepscommissie zich daarop beroepen om de uitsluiting te motiveren.

”

Het decreet rechtspositie (2014) breidt de beroepscommissie uit met externe leden. We zien dat schoolbesturen als externe leden mensen vragen van ouderraad of schoolraad, medewerkers van een ander CLB of gepensioneerde leerkrachten van de school die uitsloot. Dat zijn mensen die vertrouwd zijn met het perspectief van de school. We maken ons zorgen over het evenwicht met het perspectief van de leerling en zijn ouders.

“

In perspectief?

Om futiliteiten werd onze 16-jarige zoon definitief uitgesloten. Vorige week verschenen we voor de beroepscommissie. We deden ons verhaal en ook onze zoon nam het woord. Hij begrijpt wel dat hij de les vaak verstoort en vroeg een laatste kans. Hij wil ook meewerken aan een gedragscontract. We hebben niet het gevoel dat er echt

naar ons geluisterd werd. Er werden geen vragen gesteld. De algemeen directeur van de school zat in de commissie als intern lid. Hij heeft nog het meest gezegd, maar was erg negatief. Een van de externe leden was een gepensioneerde leerkracht van wie ik vroeger zelf nog les kreeg. Die had toen al een pik op mij. We vragen ons af wat voor nut zo'n beroepsprocedure heeft?

”

We vragen het schoolbestuur zorgvuldig de externe leden in een beroepscommissie te kiezen. We vragen te kiezen voor leden die helemaal onafhankelijk zijn. Mensen die nu of vroeger rechtstreeks of onrechtstreeks met de uitsluitende school of het schoolbestuur verbonden zijn of waren, zijn geen 'externe' leden. We vragen hierover een decretale bepaling. We zijn er bovendien voorstander van om bij de Commissie Leerlingenrechten een vaste pool op te richten van mensen die extern lid kunnen worden in beroepscommissies.

Op zoek naar een nieuwe school

Nog te vaak kunnen leerlingen en ouders niet rekenen op hulp om een nieuwe school te vinden. Soms wacht de secundaire school af en ligt het initiatief volledig bij de ouders. Scholen brengen ook niet altijd het CLB op de hoogte, waardoor dat zijn rol niet kan opnemen. We merken dat veel leerlingen en ouders niet eens weten dat ze recht hebben op bijstand.

De regelgeving stelt dat bij de zoektocht redelijkheid voorop moet staan. Opleiding, afstand tot de woonplaats en onderwijsnet zijn criteria die ervoor moeten zorgen dat de leerling zijn studies normaal kan verderzetten. Dat is niet altijd vanzelfsprekend. Het aanbod van bepaalde technische en beroepsrichtingen is in een regio soms heel beperkt. In het buitengewoon onderwijs maakt de combinatie van type, opleidingsvorm en studierichting het vaak erg moeilijk om een andere school te vinden waar nog plaats is. Van vrije schoolkeuze is dan nog weinig sprake.

In hun zoektocht met de leerling houden scholen er niet altijd rekening mee dat leerlingen soms ook een plaats op een internaat of multifunctioneel

centrum moeten vinden. Als ouders dan niet onmiddellijk willen of kunnen ingaan op het aanbod van de uitsluitende school, vinden we het onredelijk om de leerling uit te schrijven wegens manifeste onwil. Als dat nodig is, brengen we die ouders in contact met het LOP of adviseren we ze een klacht in te dienen bij de Commissie Leerlingenrechten.

Redelijke afstand?

We wonen in de Brusselse rand. Onze zoon ging in het Gentse naar school en op internaat. De school heeft een andere school voor buitengewoon onderwijs gevonden waar er nog plaats is, maar die ligt ver weg in West-Vlaanderen. Ze houdt er geen rekening mee dat onze zoon ook een plaats in een internaat nodig heeft. We namen contact op met internaten, maar nergens is er plaats. De school zegt nu dat we hun aanbod manifest weigeren.

Het gevolg is dat leerlingen soms weken of zelfs maanden thuis zitten. Ouders wringen zich in allerlei bochten om hun kind van en naar school te brengen en doorkruisen hun hele provincie. Sommige ouders maken noodgedwongen de overstap naar het gewoon onderwijs en hopen dat de school genoeg draagkracht heeft of de nodige aanpassingen kan doorvoeren. Er zijn zelfs ouders die hun kind het hele verdere schooljaar thuis houden en uitkijken naar een nieuwe start op 1 september.

5.6. Geweldvrije school

Kinderen en jongeren hebben recht op veiligheid en bescherming. Geweld op school kan de integriteit van leerlingen enorm aantasten. We krijgen elk jaar meldingen over geweld op school. Geweld tussen leerlingen onderling, én van leerkrachten tegenover leerlingen.

Elke school heeft de verantwoordelijkheid om van de school een veilige en het liefst ook een aangename plek te maken voor alle leerlingen. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het erg belangrijk en pleit er al jaren voor om te wer-

ken aan een positief schoolklimaat en aan het welbevinden van leerlingen. Dat houdt in dat kinderen voor zichzelf een veilige comfortzone kunnen creëren. Ook is het belangrijk dat kinderen en jongeren op school ruimte krijgen om een actieve rol te spelen in hoe ze hun integriteit gestalte geven. Participatie is essentieel als we de integriteit van elk kind serieus nemen.

Pesten

Elke school krijgt ooit te maken met pestgedrag. We krijgen klachten over scholen die het probleem minimaliseren, die onoordeelkundig optreden en die de verantwoordelijkheid bij de gepeste leerling leggen.

Ook al leveren scholen heel wat inspanningen om pesten bespreekbaar te maken en om een pestbeleid uit te werken, toch voelen leerlingen zich vaak in de steek gelaten als ze het slachtoffer zijn van pesten. Kinderen en jongeren zoeken hulp buiten de school omdat ze het gevoel hebben dat de school ze niet ernstig neemt. Ze klagen dat de school geen gepaste oplossingen biedt. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat aan de basis van dat ongenoegen vaak een gebrekke vorm van communicatie ligt. De school probeert antwoorden te bieden op het pestgedrag, maar koppelt daarover erg weinig terug naar het slachtoffer of biedt te weinig opvolging en ondersteuning aan. Dat vergroot het gevoel niet gehoord en niet geloofd te worden. Als pesten zich ook nog eens buiten de school verderzet – online of op de bus –, is de impact nog groter.

Vraag om raad

Ik had luizen, en word daar nog altijd mee gepest. De kinderen van mijn klas zijn tegen mij! Ik mag niet meespelen. Ik heb geen vrienden. Wat moet ik doen?

Cyberpesten

Als CKG (centrum voor kindercare en gezinsondersteuning) begeleiden we al een tijdje een gezin waarvan de 14-jarige dochter door haar lief aangezet werd om naaktfoto's te laten maken. Dat gebeurde in januari. Toen hun relatie uit was, verspreide die jongen de foto's op school. Het meisje werd slachtoffer van zwaar pestgedrag.

Ze werd uitgelachen, de foto's werden rondgestuurd, er werden nieuwe foto's gemaakt toen ze zich voor de turnles moest omkleden. Het meisje meldde het aan de zorgcoördinator en de directeur, maar die deden niets. Voor haar ouders hield ze het verborgen. Onlangs kwam alles uit, ook omdat het meisje bang was dat de pesterijen in september zouden herbeginnen. Ze heeft bijna geen vrienden meer.

Als CKG hebben we haar geholpen om het te vertellen aan haar ouders. Gisteren gingen we samen naar de directeur. Die was heel bot. Hij vond het niet de taak van de school om bij zoiets te helpen. We vroegen het CLB in te schakelen, maar ook dat vindt de directeur niet nodig. Het meisje wil haar verhaal doen en wil dat de pesterijen stoppen. Als CKG gaan we haar daar verder bij helpen. We gaan nu zelf de stap zetten naar het CLB. Graag hadden we de mening van het Kinderrechtencommissariaat gehoord. Wat mogen we van CLB en school verwachten? Kan het Kinderrechtencommissariaat helpen als we blijven botsen op de onwil van de school?

”

De Klachtenlijn onderzoekt de melding als minderjarigen en hun ouders al eerder de hulp inriepen van het schoolteam en het CLB die weinig oor hadden voor hun verhaal of klacht. Ouders en kinderen zijn vaak moegestreden en kloppen radeloos aan bij het Kinderrechtencommissariaat in de hoop dat een tussenkomst iets uithaalt. Het Kinderrechtencommissariaat gaat dan na of de school daadwerkelijk haar verantwoordelijkheid opneemt, welke stappen al gezet werden, we bekijken de inhoud en toepassing van het pestbeleid en doen aanbevelingen.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat elke school een pestbeleid uitwerkt dat gestoeld is op preventieve en curatieve maatregelen, en dat recht doet aan dader en slachtoffer vanuit een herstelgerichte aanpak. Medeleerlingen, de zogenaamde omstanders, hebben een bijzondere en cruciale positie. Pesten is een groepsfenomeen.

“

Jarenlang slachtoffer

De 14-jarige Hannes meldt ons dat hij het niet meer ziet zitten na jaren van pesterijen. Zijn moeder is al zo vaak naar school geweest. Er waren al veel gesprekken, ook klasgesprekken. Maar het pesten stopt niet. De pesters blijven toeslaan op minder bewaakte plaatsen op de speelplaats, als de praktijkleerkracht het lokaal verlaat om materiaal te halen. Ze versturen kwetsende foto's via Snapchat. 'Wat moet ik nog doen?' vraagt Hannes: 'Ik meld het niet meer, want het stopt toch niet. Ik ben het die naar het CLB moet. Ik moet naar een psycholoog. Ik moet incasseren. De pesters hoeven geen inspanning te leveren. Er zijn twee leiders, enkele meelopers en de rest van de klas is bang om zelf gepest te worden. Ik heb geen vertrouwen meer in de school. Kan het Kinderrechtencommissariaat helpen?'

We nemen contact op met de school. De directeur zegt dat hij het ook niet meer weet. De school ziet geen pesterijen. Ze zien een jongen die meelacht met zijn klasgenoten. Hij deed ook al een hele tijd geen melding meer. De directeur nodigt ons uit voor een overleg samen met de klastitularis, de leerlingenbegeleider en het CLB. Er wordt afgesproken dat elke leerkracht de boodschap krijgt extra waakzaam te zijn en de klasgroep maar uitzonderlijk alleen te laten. Daarnaast besluiten we de 'omstanders' aan te spreken. De leerlingenbegeleider zal enkele klasgenoten aanspreken. We koppelden terug naar Hannes en zijn moeder.

Twee dagen later laat Hannes' moeder ons weten dat de psychologe hem een ziektebriefje schreef. Hij zit er helemaal door. De dag voordien werd Hannes in de kleedkamer van de turnzaal hard aangepakt. De leerkracht had de kleedkamer na een paar minuten verlaten om materiaal op te stellen in de turnzaal. Hij dacht dat de situatie wel oké was.

”

Meer aandacht voor ruimtes op school

Aandacht hebben voor pesten en geweld op school betekent ook aandacht hebben voor de verschillende ruimtes op school en het eigenaarschap van die ruimtes. De potentieel onveiligste plaatsen op school zijn 'ongedefinieerde ruimtes' zoals inkomhallen, gangen en traphallen, eetplaatsen, toiletten. Er is daar minder controle en meer kans op geweld omdat niemand zich echt verantwoordelijk voelt om er te controleren of te bewaken. Die ruimtes zijn 'zonder eigenaar' voor alle leden van de schoolgemeenschap.

Wil een antipestbeleid succesvol zijn, dan zal het ook aandacht moeten hebben voor ruimtelijke analyse van de school. Door op een plattegrond aan te geven waar de meeste pestacties zich voordoen, kun je risicoruimtes of 'hot spots' definiëren. Daarna kunnen alle betrokkenen samen nagaan waarom het pestgedrag zich daar en dan voordoet, en kun je structurele oplossingen voorstellen.

Ook Vlor trekt aan alarmbel

Begin januari bracht de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) op eigen initiatief een advies uit over de preventie en de aanpak van pesten op school. Het advies noemt het de hoogste tijd om van een beleid tegen pesten een topprioriteit te maken. Naar aanleiding van het advies stelde de Vlor een werkgroep samen die aangevuld werd met experts, waaronder het Kinderrechtencommissariaat.

De belangrijkste aanbevelingen van het advies zijn:

- Pesten is geen zaak van onderwijs alleen.
- Scholen stimuleren en versterken om antipestbeleid te voeren.
- Scholen beter ondersteunen door te investeren in goede methodieken.

► Vlor, *Advies over de preventie en de aanpak van pesten op school*, 22 januari 2015, www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/ar-ar-adv-1415-009.pdf

Werk maken van een kenniscentrum tegen pesten

Er zijn pestincidenten die niet opgelost raken en waarin de leerlingen, de ouders en het schoolteam elkaar niet meer vinden. De knowhow om voor die situaties een oplossing te zoeken, overstijgt de competenties van een schoolteam. In zijn recent advies kaart de Vlor aan dat er op dat vlak een leemte is die een duidelijk antwoord van de overheid vraagt.

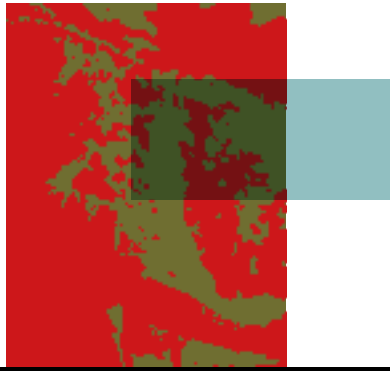
In die gevallen zouden leerlingen, ouders of school een beroep moeten kunnen doen op een onafhankelijke instantie buiten de school met de nodige expertise en personeelsomkadering om te bemiddelen. Die instantie moet belangeloos en onafhankelijk van de school kunnen optreden. De nodige expertise kan gaan over het intermenselijke aspect – zoals observatie en bemiddeling – maar ook de juridische dimensie moet juist ingeschat worden.

Koningin Mathilde roept experts bijeen over pesten

Op dinsdag 16 juni organiseerde koningin Mathilde een rondetafel over pesten. De koningin wil een daadkrachtige aanpak én goede preventie tegen pesten op school. Ze nodigde verschillende experts uit. Ook de Kinderrechtencommissaris was erbij.

Bejegening door leerkrachten

Van een leraar wordt verwacht dat hij een goede relatie kan opbouwen met de kinderen, zodat ze hun talenten kunnen ontplooien en succeservaringen opdoen.

De leraar als opvoeder

Soms maken leerkrachten misbruik van hun positie en tast dat het welzijn van de leerling aan. De Klachtenlijn krijgt meldingen over verschillende handelingen van leerkrachten. Kinderen en jongeren noemen dat vaak pestgedrag: roepen, uitlachen, kwetsende opmerkingen maken, geen begrip tonen voor leermoeilijkheden, dreigend opmerken dat ze het niet zullen halen op het einde van het jaar of dat ze te dom zijn om het jaar met goede resultaten af te sluiten.

Ouders en jongeren willen aftoetsen of het gedrag van de leerkrachten wel normaal is of toch grenzen overschrijdt. Ze willen weten of iets wel kan of mag, en of de rechten van het kind gerespecteerd worden. Ze willen ventileren en zijn op zoek naar erkenning. Voor sommige jongeren of ouders is dat al genoeg. Anderen willen de situatie verder aanpakken en vragen advies over de stappen die ze kunnen zetten of om met de school te gaan praten.

Te korte rok

Onze dochter is bezig aan haar laatste weken secundair onderwijs. Op een heel warme dag werd ze aangesproken door een leerkracht omdat haar rokje in strijd was met het schoolreglement. Die rok was inderdaad te kort. We waren die dag vroeg de deur uit naar ons werk, anders hadden we haar niet zo naar school laten vertrekken. Maar we zijn wel enorm geschrokken van hoe de leerkracht het aanpakte. Ze noemde onze dochter een prostituee. Ook waar klasgenoten bij waren. Later werd ze ook hard aangepakt door andere leerkrachten. We zijn daar allemaal sterk door aangedaan en gaan er niet mee akkoord. We namen contact op met de directeur en vroegen een gesprek met de leerkracht. Dat was volgens de directeur niet nodig. Hij zou wel praten met onze dochter. In dat gesprek wilde de directeur dat onze dochter haar excuses aanbood. Wij gaan absoluut niet akkoord met deze manier van werken en weigeren dit misbruik van macht te tolereren. We willen het schoolbestuur spreken. Kan het Kinderrechtencommissariaat advies geven? Hoe kijken jullie hier naar?

De ouders lieten weten dat ze voor de proclamatie samen met hun dochter een gesprek hadden met de leerkracht, de directeur en het schoolbestuur. Er kwam erkenning voor de ongepaste en kwetsende uitspraken. Iedereen was het erover eens dat het korte rokje niet conform het reglement was, maar dat de manier waarop de school dat duidelijk gemaakt had, ongepast en kwetsend was.

Naast klachten over psychisch geweld krijgt het Kinderrechtencommissariaat ook nog altijd meldingen over fysiek geweld door leerkrachten. Bij sommige leerkrachten lijkt dat te horen bij hun 'pedagogisch' functioneren. Leerkrachten zeggen dat het hun manier is om orde en discipline te handhaven of om kinderen tot leren te brengen. Klachtenonderzoek toont net de negatieve impact op het welbevinden en de schoolse prestaties van kinderen en jongeren.

Als het gaat over geweld van leerkrachten tegenover minderjarigen, raken leerlingen en ouders vooral gefrustreerd door het gebrek aan erkenning en aan herstelgericht werken. Het gevoel leeft dat de schooldirectie te snel de kant kiest van de leerkracht en de verhalen van de leerling afdoet als overdreven. Melders ervaren vaak geen neutraliteit als hun klacht opgenomen wordt. Terwijl ze hoopten dat het negatieve gedrag van de leerkracht zou verbeteren door de bemiddeling van de schooldirectie, ervaren ze dat de leerling soms nog meer en ook door andere leerkrachten gevisieerd wordt.

In gesprekken met directies, schoolbesturen en leerkrachten biedt het beroepsprofiel van de leraar een belangrijke kapstok, vooral de typefunctie 'de leraar als opvoeder'. De leraar als opvoeder draagt zorg voor het kind als persoon, respecteert de diversiteit onder de kinderen en stelt de waardeopvoeding centraal. De leraar draagt zorg voor hun welzijn, hun zelfbeeld, hun zelfwaardegevoel en de manier waarop kinderen en jongeren betekenis geven aan de hen omringende wereld en aan hun eigen leven. Het beroepsprofiel benadrukt het belang van een goede affectieve band tussen leraar en kind als een noodzakelijke voorwaarde voor een gunstige leer- en opvoedingssituatie.

“

Ondersteuning en opvolging

Wij en andere ouders hebben onze kinderen zien veranderen in gedemotiveerde, schoolmoeë kinderen. De juf van het 4e leerjaar is heel negatief en beledigt leerlingen om de haverklap. Enkele terugkerende uitspraken: 'De klas van vorig jaar was een veel betere klas.' 'Als ik iets leuks doe met jullie, dan krijg ik jullie niet meer kalm, dus doen we niets leuks meer.' 'Van jou zal later nooit iets terechtkomen.' 'Ik zou jullie allemaal moeten laten dubbelen, maar ik wil jullie geen twee jaar in mijn klas.' Veel kinderen kwamen regelmatig verdrietig en gestrest thuis. Wij hebben te lang hun signalen niet ernstig genoeg genomen. Tot ik het samen met enkele andere ouders zelf vaststelde door mee te werken aan de sportdag. Toen begrepen we pas hoe erg het was. We gingen praten met de directrice en hoorden dat er al jaren klachten zijn over die juf. De directrice zou nu eindelijk stappen willen zetten, maar het schoolbestuur zou de ernst niet inzien. Kan het Kinderrechtencommissariaat helpen?

We spraken met de directrice die een voorstel voor bijscholing uitwerkte. Ze vroeg of het Kinderrechtencommissariaat mee kon gaan praten met de voorzitter van het schoolbestuur. De directrice liet achteraf weten dat de juf nascholing 'positieve communicatie' en 'klasmanagement' zal volgen. Een pedagogisch begeleider zal klasobservaties doen. De zorgjuf houdt de vinger aan de pols bij de kinderen. Ook opvolgingsgesprekken worden ingepland.

”

Klachten altijd serieus nemen

Het Kinderrechtencommissariaat is niet bevoegd om zelf een blaam of sanctie op te leggen. We nemen wel contact op met de directie en meestal ook met de inrichtende macht. We vragen meldingen altijd serieus te nemen en te onderzoeken. We vinden het belangrijk dat leerkrachten begeleid en opgevolgd worden.

Ook vragen we hoeveel meldingen de school de laatste jaren kreeg, welke stappen ze zette en hoe de leerkracht reageert. In de regelgeving staat uitdrukkelijk dat sinds september 2007 alle

scholen in een periode van vier schooljaren functionerings- en evaluatiegesprekken moeten houden met alle medewerkers.

Toch lijkt het een zware opdracht om sommige leerkrachten bij te sturen of te motiveren om pedagogische ondersteuning te aanvaarden. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat er voor de interne klachtenprocedures nog ruimte is voor verbetering. Inrichtende machten kunnen en moeten meer doen om de rechten van ouders en leerlingen te waarborgen en te doen spreken. Zo is het absoluut in het belang van de leerlingen klachten altijd te officialiseren en te registreren. Nog te vaak horen we dat er nooit eerder een 'officiële' klacht was. Dat leidt soms tot schrijnende situaties.

“

Twintig jaar onofficiële klachten

Een ouderraad signaleert dat een leerkracht van de basisschool twee jaar geleden preventief geschorst werd na klachten over psychisch en fysiek geweld. Nu zijn kinderen, ouders en schoolpersoneel ongerust omdat het schoolbestuur laat uitschijnen dat de leerkracht er vanaf komt met een blaam. Toch gaf hij al twintig jaar blijk van pedagogische incompetentie. Het huidige schoolbestuur zegt dat er vroeger veel signalen waren, maar nooit officiële klachten. Er werden geen maatregelen genomen waarnaar het schoolbestuur zou kunnen verwijzen. Niemand wil die man terug, maar het lijkt erop dat ze hem niets kunnen maken. Tijdens zijn schorsing werd hem begeleiding en ondersteuning aangeboden, maar ook dat weigerde hij. Kan dat allemaal? Kan een schoolbestuur echt niets doen? Wat kunnen we vragen van de school als hij toch terugkomt?

”

Recht om gehoord en gezien te worden

Kinderen en jongeren hebben het recht om gehoord te worden. Zeker als ze het moeilijk hebben om zich te laten horen. Het is onze plicht als opvoeder, leerkracht, school om te luisteren, écht te luisteren. Kinderen en jongeren hebben een eigen stem die respect verdient. Een stem die kansen verdient. Die kansen moeten wij ze geven, elke keer opnieuw. Zeker als het moeilijk loopt. Want ook dat is onze plicht: er zijn als je nodig bent.

Kinderen en jongeren hebben het recht om gezien te worden. Om wie ze zijn, om wat ze zijn en niet om wie wij willen dat ze zijn. Het recht om te laten zien wat ze kunnen, wat ze willen, wat ze zouden willen kunnen.

Als school zijn we het aan hen verplicht om te kijken en te luisteren. Zodat we ze kunnen geven wat ze nodig hebben, waar ze van kunnen groeien. Voor nu en later.

Saskia Haudenhuyse
De Leerexpert Ziekenhuisschool

Afzondering en fixatie vragen bijzondere omzichtigheid

Het gebruik van afzondering en fixatietechnieken roept vragen op. Omdat het scholen, leerlingen en ouders confronteert met het recht op een menswaardige behandeling, adviseert het Kinderrechtencommissariaat het een duidelijk afgebakende plek te geven in de visie en het beleid van de school. Daarom vragen we procedures uit te werken voor tijdelijke afzondering. Het is belangrijk leerlingen en ouders daar op tijd en helder over te informeren.

Een leerling tijdelijk uit de klas of situatie halen, moet altijd een uitzonderlijke en beschermende maatregel zijn voor acute probleemsituaties waarin de integriteit van de leerling, medeleerlingen of schoolpersoneel ernstig in het gedrang is. Klachtenonderzoek toont dat dat niet altijd het geval is. We vragen ook bijzondere aandacht voor de evaluatie van afzondering en fixatietechnieken. We vinden het belangrijk daar leerlingen bij te betrekken.

Grenzen bewaken

Onze zoon heeft ASS en een mentale beperking. Hij zit sinds kort in een school voor buitengewoon onderwijs waar ze de richtingen Bouw en Metaal aanbieden. Hij heeft het moeilijk met de agressie onder de leerlingen. Ook leerkrachten zijn soms erg agressief tegen leerlingen. Mijn zoon liep vorige week weg van school toen twee leerkrachten een leerling tegen de grond gooiden en meenamen. Hij kan dat heel moeilijk plaatsen. Ik vroeg hierover een gesprek met de zorgcoördinator. Toen we aankwamen, deed zich opnieuw zo'n incident voor. De zorgcoördinator liet uitschijnen dat dat vrij normaal is. Maar is dat zo? Waar liggen de grenzen? Hoe bewaakt een school haar eigen grenzen? Wat als mijn zoon dat geweld blijft zien en daardoor ook eens door het lint gaat? Wij weten hier geen raad mee.

5.7.

Meer aandacht voor kinderrechteneducatie

Leerkrachten geven mening over kinderrechteneducatie

Het voorbije werkjaar werkte het Kinderrechtencommissariaat mee aan de enquête bij leerkrachten over kinderrechteneducatie die de Kinderrechtencoalitie samen organiseerde met KeKi, Unicef België en De Ambrassade.

Online vertelden 226 leerkrachten hoe ze al dan niet aan de slag gaan met kinderrechten: In welk vak geven ze les over kinderrechten? Wat vertellen ze dan? Hoe evalueren ze de bestaande kinderrechteninformatie en zijn er tekorten? Vinden ze kinderrechteneducatie nuttig?

De Kinderrechtencoalitie publiceerde de enquête-resultaten in het tiende kinderrechtenforum 2014 over kinderrechteneducatie in het onderwijs:

- De enquête laat zien dat er een groot draagvlak is voor kinderrechteneducatie op school. Zowel de leerkrachten die les geven over kinderrechten als de leerkrachten die er geen les over geven, staan achter kinderrechteneducatie.
- Kinderrechten komen op school aan bod met heel verschillende inhoud, werkvormen en leermiddelen.
- De onderzoeksresultaten leggen een brede toepasbaarheid van kinderrechten bloot. Leerkrachten die geen les geven over kinderrechten, geven aanknopingspunten die in hun les wel aan bod komen.
- Kinderrechteneducatie laat maatwerk toe. Leerkrachten gaan op zoek naar kinderrechteninformatie, werkvormen en leermiddelen op maat van hun vak en hun publiek.
- De meeste leerkrachten vinden dat de lerarenopleiding meer aandacht moet besteden aan kinderrechten. Dat vinden zowel de leerkrachten die les geven over kinderrechten als de leerkrachten die er geen les over geven.

- KINDERRECHTENCOALITIE, Kinderrechtenforum nr. 10: Kinderrechteneducatie in het onderwijs, 2014, www.kinderrechtencoalitie.be

Veranker kinderrechteneducatie in onderwijs

Het VN-Comité vraagt België in zijn 26e slotbepijmerking meer aandacht voor kinderrechten in het onderwijs.

Het Comité spoort de Lidstaat aan systematisch onderwijs- en trainingsprogramma's te verstrekken betreffende de principes en bepalingen van het Kinderrechtenverdrag, voor kinderen, ouders en beroepsgroepen die werken voor en met kinderen, met inbegrip van rechters, advocaten, ordehandhavers, leraars, medisch personeel en maatschappelijk werkers. Het Comité roept de Lidstaat op mensenrechteneducatie, inclusief kinderrechten, op te nemen in de lessenspakketten van alle basisscholen en secundaire scholen.

- Comité voor de Rechten van het Kind, Vierenvijftigste zitting, 24 mei-11 juni 2010, *Slotbepijmeringen: België*, CRC/C/BEL/CO/3-4

De geplande actualisering van de basiscompetenties en het beroepsprofiel van leerkrachten is een uitgelezen kans om kinderrechteneducatie stevig te verankeren in het onderwijs.

- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Advies Jeugd- en kinderrechten een nieuwe wind?* 2014-2015/21, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

6. Recht op en in vrije tijd

6.1.

Grondwettelijk hof spreekt zich uit over GAS

Het Kinderrechtencommissariaat is al van bij de start een fervent tegenstander van de gemeentelijke administratieve sancties voor minderjarigen.

De Kinderrechtencoalitie en de Liga voor Mensenrechten dienden elk een verzoekschrift in om de GAS-wet helemaal of gedeeltelijk te vernietigen. De vernieuwde GAS-wet druist in tegen enkele fundamentele rechtsbeginselen in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het kinderrechtenverdrag. Op donderdag 23 april 2015 sprak het Grondwettelijk Hof zich uit over de GAS-wet.

Gemeenten blijven aan zet

In zijn arrest erkent het Grondwettelijk Hof het actorschap van kinderen en het belang van artikel 12 van het kinderrechtenverdrag. Ook bij GAS moeten minderjarigen gehoord worden in de procedure, interpreteert het Hof.

Het arrest toont aan dat er nog veel onduidelijk blijft over de GAS. Het Hof spreekt zich vaak niet uit omdat het vindt dat het aan andere niveaus is om ergens invulling aan te geven. Daarom is het des te belangrijker om de praktijken die zich in gemeenten ontwikkelen op de voet te blijven volgen.

- Het Hof heeft geen bezwaar tegen het begrip overlast omdat de gemeenten dat met concreet gedrag moeten omschrijven in hun reglement.
- Het Hof vindt dat het aan de gemeenten is om de procedure van ouderlijke betrokkenheid in te vullen.
- Het Hof vernietigt het plaatsverbod niet. Wel geeft het aan dat het een beperkt in te zetten uitzonderingsmaatregel moet blijven.

Opvolgen blijft nodig

Het verzet van veel jeugd-, welzijns- en kinderrechtenactoren tegen de GAS-wet mocht niet baten. Daarom blijft opvolgen nodig. De Minister

van Binnenlandse zaken is verplicht om de GAS-wet tegen begin volgend jaar te evalueren. Hij stuurde hiervoor een vragenlijst naar de gemeenten. Jammer genoeg heeft de vragenlijst geen open vragen waar gemeenten kunnen aangeven waar eventuele knelpunten zitten. Hoe loopt de adviesverlening door de jeugdraden bijvoorbeeld? Of lukt het om het GAS-reglement bekend te maken bij jongeren? We blijven hameren op een wetenschappelijke evaluatie en een grondig parlementair debat wanneer de minister zijn verslag komt voorstellen. Even belangrijk blijft een degelijke opleiding van de GAS-ambtenaren. En het ruimere maatschappelijke verhaal.

6.2.

Toegang tot vrijetijdsaanbod

Recht op spel in kaart gebracht

Kinderen hebben recht op spel en vrije tijd. Dat zegt artikel 31 van het kinderrechtenverdrag. General Comment n° 17 van het VN-Comité definieert vrije tijd als tijd die vrij is van stress en sociale uitsluiting. Vrije tijd speelt zich af in een geweldloze, gezonde en veilige omgeving, geeft mogelijkheid tot rust, staat niet altijd onder controle van volwassenen, geeft kansen tot interactie en contact met buurt, natuur en leeftijdsgenoten, creëert ruimte tot verbeelding en heeft aandacht voor sport, spel en cultuur.

De vrije tijd van kinderen staat onder druk. Gewone activiteiten van kinderen en jongeren lokken regelmatig negatieve reacties uit. Het Kinderrechtencommissariaat uitte al vaker zijn bezorgdheid over onverdraagzaamheid tegenover kinderen en jongeren. Spelende kinderen of jongeren in de openbare ruimte: het is niet overal even vanzelfsprekend.

Motie van tolerantie

Een jeugddienst neemt contact op met ons. Het stadsbestuur krijgt af en toe klachten van burens van een school en een jeugdhierberg over lawaaihinder door kinderen en jongeren. Het stadsbestuur wil de bevolking een duidelijk signaal

geven en wil daarom een motie opstellen. Kan het Kinderrechtencommissariaat input geven?

We geven achtergrondinformatie over het recht op spel en verwijzen door naar de Vereniging Vlaamse Jeugddiensten. Een paar maanden later krijgen we de opgestelde motie te zien: 'Kinderen hebben recht op ongedwongen spelen. Kinderen gaan op in hun spel en beleven plezier. Jongeren hebben recht om met leeftijdsgenoten te chillen, te genieten, gebruik te maken van openbare ruimte. Dat mag gepaard gaan met lawaai maken.'

”

Kinderen en jongeren hebben het recht om in de samenleving en in hun eigen buurt een rol van betekenis te spelen en hun medeverantwoordelijkheid op te nemen. Er is steeds minder ruimte en dat maakt het voor kinderen en jongeren niet gemakkelijk om hun plek in de publieke ruimte te verzekeren.

Het voorbije werkjaar werkte het Kinderrechtencommissariaat mee aan een internationale studie over de uitvoering van General Comment n° 17. Achttien landen werden geëvalueerd. Er werd nagegaan wie trendsetter is, waar best practices te vinden zijn en wat die inhouden, of het recht op spel wettelijk vertaald is, en wat nodig is om het recht op spel nog beter te realiseren. Dr. Ute Navidi stelde de resultaten voor op de internationale conferentie van International Play Association (IPA):

- Ze concludeerde dat het recht op spel te vaak op projectbasis blijft trappelen en een stevige verankering nodig heeft.
- Het recht op spel moet een wettelijke basis krijgen, en degelijke monitoring. Anders riskeert het recht op spel en vrije tijd te veel gevat te worden onder ontwikkelingsdoelstellingen en risicodenken.

► ipaworld.org/uncategorized/berlin-symposium-on-play-is-a-childs-right-strategies-for-the-future-of-our-society/

Speelpleinwerking met pedagogische invulling?

Vorig werkjaar maakten verschillende organisaties zich zorgen over de Brusselse speelpleinwerking. Ze namen contact op met de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat. Ze waren bang dat het unieke karakter van de Brusselse speelpleinwerking op het spel stond. De Vlaamse Gemeenschapscommissie had beslist de Brusselse speelpleinwerking weg te halen bij Jeugd en onder te brengen onder Onderwijs.

De organisaties meldden ons dat ze de zoektocht naar een kwaliteitsvolle speelpleinwerking steunen. Ook juichten ze de aandacht voor meer pedagogische kwaliteit toe. Wel stelden ze vragen bij de manier waarop pedagogische kwaliteit ingevuld en vertaald wordt. Ze stonden argwanend tegenover een te pedagogische invulling van het recht op spel en het idee dat speelpleinwerk pas kwaliteitsvol zou zijn als het onder Onderwijs valt.

Het Kinderrechtencommissariaat schaart zich achter de bezorgdheid van de organisaties. Goede samenwerking tussen school en speelpleinwerk juichen we toe. Het ligt aan de basis van het concept brede school. Ook het multifunctioneel gebruik van de Brusselse schoolgebouwen is een goede zaak. Zeker in Brussel maakt het openstellen van de schoolinfrastructuur voor veel kinderen een verschil in de zomervakantie. Anderzijds moeten we ons hoeden voor een al te sterke pedagogisering van de vrije tijd. Volwassenen moeten pedagogisch verantwoord omgaan met kinderen, maar kinderen hoeven zich niet voortdurend binnen hun pedagogische krijtlijnen te bewegen. Het VN-Comité voor de rechten van het kind schuift 'spelen om te spelen zonder onderliggende doelstelling' naar voren als primaire doelstelling.

In een brief aan Vlaams minister Sven Gatz en aan minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en voorzitter van het College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie Guy Vanhengel drukten we onze bezorgdheid uit.

Minister Sven Gatz beloofde in de Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand de Brusselse speelpleinwerking na de zomer te evalueren. We hopen dat hij kiest voor een evaluatie die vertrekt vanuit kinderrechten.

► Vraag om uitleg aan Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, over de Brusselse speelpleinwerking, *Hand. VI.Parl.* 2014-2015, 22 april 2015, nr. 1800

Drempels om mee te doen

Een kwaliteitsvol vrijetijdsaanbod waar alle kinderen en jongeren hun gading in vinden, blijft een uitdaging. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt vooral aandacht voor kinderen die uit de boot vallen: kinderen die leven in armoede met weinig toegang tot voorzieningen en vrijetijds-mogelijkheden, kinderen met een beperking die botsen op een beperkt aanbod en wachtlijsten, jongeren voor wie sommige deuren gesloten blijven omdat ze niet de juiste papieren kunnen voorleggen.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk drempels weg te werken en te zorgen voor ondersteuning en voor een aangepast aanbod voor kinderen met een beperking. Inclusie of integratie hebben niet alleen positieve effecten op de ontwikkeling van kinderen met een beperking zelf. Alle kinderen krijgen daardoor meer waardering voor kinderen met een beperking.

“

Van uitsluiting naar integratie

De voorzitter van een voetbalclub neemt contact op met het Kinderrechtencommissariaat. In de media verschenen berichten over de uitsluiting van een jongen (7) met een spierziekte uit zijn club. De jongen speelde volgens de club niet goed genoeg en boekte geen vooruitgang. De ouders kregen daar een telefoontje over. Ze zochten dan eerst zelf een andere hobby voor hun zoon, maar zonder succes.

De voorzitter vraagt een overleg met het Kinderrechtencommissariaat om een en ander toe te lichten. We luisteren naar het verhaal van de club en van het gezin. De club erkent dat de communicatie met de ouders niet goed liep, maar betreurt de negatieve beeldvorming door de media. De ouders zochten een club met een G-ploeg, maar botsten op wachtlijsten of leeftijdsdrempels vanaf 13 jaar. De voorzitter beslist zelf met een G-werking te starten en een ploeg op te richten voor 7- tot 12-jarigen.

”

We kregen ook vragen en signalen van sportprofessionals over de aansluiting van minderjarigen in een precaire verblijfssituatie: kinderen van asielzoekers, niet-begeleide minderjarigen, kinderen zonder legaal verblijfsstatuut. Door aansluitingsformaliteiten kunnen ze niet meedoen met de competitie.

“

Binnen of buiten de lijnen?

Ik werk voor een Franstalige sociale dienst voor jongeren in Brussel. Kinderen van wie de papieren nog niet in orde zijn, kunnen zich wel inschrijven in een voetbalclub, maar mogen in Wallonië geen wedstrijden meespelen. Is dat ook zo in Vlaanderen? Mogen kinderen daar wel wedstrijden meespelen?

Verplicht handdoek in de ring?

Een jeugdvoorzitter neemt met ons contact op. Een 14-jarige jongen van Marokkaanse afkomst is al jaren lid van zijn basketbalclub. De ouders kregen geen asiel en het gezin is hier nu illegaal. De jongen kon probleemloos aangesloten blijven bij de club, maar hij kan geen wedstrijden meer spelen omdat hij daarvoor een identiteitskaart moet kunnen tonen. Scheidsrechters staan in voor de controle, maar zijn niet altijd vertrouwd met de gevoeligheden. Dat leidt soms tot heel kwetsende situaties. Als de jongen meespeelt, moet de club telkens een forse boete betalen. Is daar een oplossing voor? Moet we er niet snel werk van maken dat jongeren zonder papieren niet verder benadeeld worden in de sport?

”

Deze regels en aansluitingsformaliteiten ontstonden ooit om minderjarigen te beschermen tegen uitbuiting, misbruik en mensenhandel. Het Kinderrechtencommissariaat vindt nog altijd dat de maatregel niet in verhouding staat tot het doel.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt voor buitenlandse jongeren drempels weg te werken om mee te doen aan competitie, zodat hun recht op sport en spel niet in het gedrang komt. In sport leer je emoties controleren en samenwerken. Sport bevordert de teamgeest en leert fair play en verantwoordelijkheidszin.

Ouders over de schreef, kind niet langer welkom

Kinderen en jongeren klagen soms bij het Kinderrechtencommissariaat dat ze door incidenten tussen volwassenen niet meer welkom zijn bij de sportclub, de jeugdbeweging, de speelpleinwerking of een andere vrijetijdsactiviteit. Wij vinden dat kinderen en jongeren niet gesanctioneerd mogen worden voor iets waar ze zelf niets mee te maken hebben. Sommige organisaties en federaties hebben daar wel oren naar, andere houden vast aan de maatregel en vinden die toch gerechtvaardigd.

Het voorbeeld van de voetbalclub toont dat onze overwegingen en aanbevelingen kunnen leiden tot een constructief proces in een club, in het belang van jonge sporters.

Club past beleid aan

De 13-jarige Karel voelde zich oneerlijk behandeld door zijn voetbaltrainer. Het was tegen hem dat de trainer het meest schreeuwde. Deels om te motiveren, maar toch vooral om kritiek te geven.

Karel vond het echt niet meer leuk en had er genoeg van. Maar hij voelde zich niet sterk genoeg om zelf met de trainer te praten. Dus vroeg hij de hulp van zijn ouders. Toen liep het mis. Het werd een hoogoplopende discussie waarin vader uitspraken deed die niet in goede aarde vielen. Daarop werd de zoon uitgesloten uit de club.

Toen we met Karel spraken, had hij al beslist om bij een andere club te gaan spelen. Hij wilde wel graag waardig afscheid nemen van zijn ploegmakers. Het Kinderrechtencommissariaat wilde daar bij helpen. We wilden ook graag het verhaal van de club horen. Een jonge sporter uitsluiten voor het gedrag van zijn ouders vinden wij een disproportionele maatregel. De club ondertekende nochtans de Panathlonverklaring.

De jeugdvoorzitter betreurde de gang van zaken. Het clubbeleid is: gaan ouders over de schreef, dan is het hele gezin niet langer welkom. De jeugdvoorzitter vroeg ons advies over hoe omgaan met 'moeilijke' ouders of conflicten langs de zijlijn.

We bezorgden de club het vormingspakket 'Ouders & clubs: één doel?! Ouderbetrokkenheid stimuleren in de jeugdsport', een pakket ontwikkeld door het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen. De jeugdvoorzitter ging ermee aan de slag in het jeugdbestuur. We kregen een bericht dat ze het huishoudelijk reglement aanpasten. Kinderen worden niet meer uitgesloten door het gedrag van hun ouders. Die bepaling is opgenomen in een nieuw luik 'over ouders'. Op een constructieve manier worden de wederzijdse verwachtingen toegelicht en ouders worden uitgenodigd om op basis van een 'respectmeter' na te denken over hun houding tegenover de jeugdwerking.

6.3. Sporten om te winnen?

Rechten puren uit het Panathloncharter

Sport is belangrijk voor de fysieke en emotionele ontwikkeling van kinderen. Kwaliteitszorg in de sport is minstens even belangrijk. Het Panathloncharter is daarom een heel belangrijk instrument. Het zegt welke rechten kinderen in de sport hebben. Het charter vierde vorig jaar zijn tiende verjaardag. Ethisch verantwoord sporten baant zijn weg.

In tien jaar tijd werd het Panathloncharter ruim bekend in de sportwereld. Veel sportfederaties, clubs en trainers ondertekenden het. Banners met de verschillende rechten erop hangen her en der op: 'Alle kinderen hebben het recht de kans te krijgen kampioen te worden, of niet te worden.'

Ook het beleid gaf impulsen om ethisch verantwoord te sporten. Het GES-decreet van eind 2013 over gezond en ethisch sporten stelt de maatschappelijke opdracht voorop om bij te dragen aan een sportklimaat dat rekening houdt met leeftijd, draagkracht, behoeften en mogelijkheden van de minderjarige sporter. Dat kan alleen in een participatief sportklimaat met aangepaste ondersteuning door volwassenen.

Via een Lerend Netwerk wil de overheid duurzame samenwerking opstarten met het oog op output en kwaliteitsverbetering. Het netwerk brengt de belangrijkste betrokkenen samen uit de Vlaamse vrijetijdssport. Ook het Kinderrechtencommissariaat werkt mee. In 2015 gaat de aandacht naar ethisch begeleiden, ethisch handelen en ethische dilemma's waarmee trainers, coaches en sportbegeleiders geconfronteerd worden.

De Vlaamse Trainersschool startte een grootschalige campagne op rond ethiek. In de opleidingen komt er extra aandacht voor ethiek.

In de praktijk zien we meer en meer goede voorbeelden. Panathloncharters worden meer en meer toegepast en nageleefd. Clubs stellen vertrouwenspersonen aan en voeren hervormingen door zodat elk kind op zijn niveau kan sporten.

Jammer genoeg tonen klachten en signalen van jonge sporters bij onze Klachtenlijn dat het Panathloncharter nog geen gemeengoed is. Clubs zijn er zich niet altijd van bewust dat hun federatie de ethische code ondertekende. Of ze ontwikkelden er geen beleid rond waardoor kinderen en jongeren niet weten waar ze terecht kunnen met hun vragen of klachten.

Maanden zonder motorcross

Terwijl de 15-jarige Pieter na een wedstrijd in juli 2014 aan het slapen is in zijn camper, is zijn vader betrokken bij een vechtpartij in de feesttent. De motorcrossbond tilt zwaar aan het incident. In het sportreglement staat dat een piloot verantwoordelijk is voor het gedrag van zijn supporters. Pieter mag tot het einde van het seizoen niet meer meedoen met wedstrijden. Concreet betekent dat zes maanden schorsing. Als Pieter ruim anderhalve maand geschorst is en de ouders verschillende pogingen deden om te praten met de bond, nemen ze contact op met de Klachtenlijn. We hebben een gesprek met Pieter en zijn moeder. Pieter vindt zich oneerlijk behandeld en zwaar gestraft voor iets dat zijn vader deed. Hij moest ondertussen al verschillende gewone wedstrijden en wedstrijden voor het Belgisch kampioenschap missen. Bovendien schrijft zijn bond dat die ook volgend seizoen misschien een nieuwe vergunning zal weigeren. De overstap naar een andere motorcrossbond is niet evident omdat andere

bonden meestal ver buiten de eigen regio wedstrijden organiseren.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat een minderjarige niet gesanctioneerd kan worden voor iets dat hij niet zelf gedaan heeft. De sanctie zelf vinden we disproportioneel. Het sportreglement vinden we niet aangepast aan de doelgroep. Een minderjarige kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor het gedrag van volwassenen. Het Kinderrechtencommissariaat heeft in dit dossier nauw contact met Bloso. Die administratie doet wat in haar mogelijkheden ligt en overlegt met de koepelfederatie van amateur-motorcrossbonden. De Klachtenlijn bemiddelt en een paar dagen voor de start van het nieuwe seizoen in februari 2015 beslist de bond dat Pieter een nieuwe wedstrijdvergunning krijgt. De aanpassing van het sportreglement volgen we nog verder op.

Transfer geweigerd

Mijn 11-jarige zoon is doelman bij een regionale club. We zijn zelfstandigen, en ook door de afstand is het moeilijk om hem elke keer naar de trainingen te brengen en te halen. We moesten elke keer een beroep doen op andere ouders. In de loop van het seizoen bespraken we dat met hem. Naar een lokale club zou hij zelf met de fiets kunnen gaan. Hij zag dat zitten. Hij zou ook kunnen samenspelen met zijn schoolvrienden. We spraken af dat we de ploeg niet in de steek zouden laten en het seizoen zouden uitdoen. Toen we na het seizoen de trainer en de jeugdcoördinator aanspraken, bleken we te laat te zijn. We hadden het al in april moeten zeggen. Van die regels wisten wij niets. Nu weigert de club mee te werken aan de transfer. Ik begrijp dat niet. Het gaat om een kind. Hij is toch geen eigendom van de club? Ik vind het niet kunnen dat kinderen op die manier gebonden zijn. Wat kunnen we doen?

Over contracten van minderjarigen met sportclubs krijgen we elk jaar vragen en klachten. Zeker als het om jonge kinderen gaat, hebben melders ethische vragen rond het gedwongen karakter van die contractuele verbintenissen. Minderjarigen en ouders vinden soms dat het recht om zelf te kiezen waar en hoe ze hun vrije tijd doorbrengen botst met de reglementen van de sportfederatie of de sportbond. Het Kinderrechtencommissariaat blijft zijn vraag herhalen om in discussies over transfers het belang van het kind voorop te stellen.

Lul van de week

Een vader klaagt aan dat de voetbaltrainer van zijn 13-jarige zoon elke week een spelletje speelt. De verliezer is 'lul van de week' en krijgt het bijhorende T-shirt. De vader klaagt aan dat dat vernederend is voor jonge kinderen. We zijn het eens met de vader en stellen vast dat de voetbalclub ook zelf de praktijk afkeurt.

De veiligheid en de integriteit van kinderen vinden we het belangrijkste. Als een trainer voelt dat die in het gedrang komt of dat kinderen schrik hebben of niet meer met plezier naar de club komen, dan zijn dat cruciale signalen. Het speelse karakter is dan helemaal weg. In de sport zitten al genoeg facetten om karakter en doorzettingsvermogen te kweken: kinderen moeten leren omgaan met verlies, ze moeten leren dat ze niet elke week in de basis staan. Dan vinden we het niet nodig daar nog spelletjes aan toe te voegen die op pesterijen lijken.

Verschillende clubs en federaties staan voor de opdracht hun leden beter te informeren over hun reglementen en kunnen maar beter werk maken van een interne klachtenprocedure. Trainers spelen een belangrijke rol. Zij zijn vaak het directe aanspreekpunt voor kinderen en jongeren.

Ook het Internationaal Centrum Ethiek in de Sport (ICES) heeft een belangrijke rol om ethische bewustwording in de sportwereld te stimuleren. Dit kenniscentrum groeide vanuit de Panathlonvereniging en vertaalt het charter in bruikbare tools voor de praktijk.

Beleidsnota Sport: samenspel met kinderen

Vlaams minister van Sport Philippe Muyters diende op 24 oktober zijn beleidsnota Sport 2014-2019 in bij het Vlaams Parlement. De minister zet in zijn beleidsnota sterk in op sportparticipatie van kinderen en jongeren en op ethiek in de sport. Hij plant om samen te werken met verschillende beleidsdomeinen.

In zijn advies vroeg het Kinderrechtencommissariaat vanuit kinderrechtenspectief:

- Breng de sportnoden en drempels samen met kinderen en jongeren in kaart.
- Monitor goed het lokale sportbeleid.
- Betrek kinderen en jongeren bij de opmaak van het sportinfrastructuurplan.
- Teken een kader uit voor een reactiebeleid bij problemen in sport.
- Heb aandacht voor kinderen en jongeren die falen in een topsportopleiding.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Beleidsnota Sport 2014-2019: Samenspel met kinderen*, 2014-2015/12, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Goede praktijken moeten ook lokale sportclubs bereiken

Het 'Lul van de week'-incident is niet het enige voorbeeld van psychisch grensoverschrijdend gedrag in de sport. Uit een recente Vlaamse studie blijkt dat zowel psychisch als fysiek en seksueel grensoverschrijdend gedrag tegenover kinderen in de sport wel degelijk een probleem zijn.

Uit de vaak lakse of bagatelliserende reacties van clubbesturen en omstanders op die incidenten blijkt dat er nog heel wat werk aan de winkel is. Elke vorm van grensoverschrijdend gedrag, hoe mild ook, is uit den boze. 'Het hoort bij het spel', 'het was maar om te plagen', 'ze worden er hard van' zijn geen geldige excuses. Er is genoeg bewijs dat grensoverschrijdend gedrag tegenover kinderen nefaste gevolgen heeft voor hun fysiek en mentaal welzijn op korte en lange termijn.

De integriteit van elk kind vrijwaren is voor de sportvereniging geen optie, maar een must. Het minimum is dat sportverenigingen een huishoudelijk reglement opstellen met bijhorende gedragscodes en klachtenregelingen. Een gezond en ethisch sportklimaat vraagt een doordachte beleidsvisie met preventieve, reactieve en curatieve maatregelen. De Vlaamse minister van Sport zette al een stap in de goede richting met het nieuwe decreet over gezond en ethisch sporten, waarin koepelorganisaties in een lerend netwerk good practices met elkaar uitwisselen. Het is nu zaak om erop toe te zien dat die goede praktijken ook de lokale sportclubs bereiken.

Tine Vertommen

Criminoloog, Afdeling Kinder- en Jeugdpsychiatrie, Universiteit Antwerpen

6.4.

Richtlijn media en jongeren onderweg

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg dit jaar een paar klachten over jongeren en media. De grens tussen een breed publiek sensibiliseren en commercieel interessante media maken blijft erg dun.

De verdeelde klas: sociaal racisme-experiment met kinderen

Een verontruste burger belt over de aankondiging van een tv-reportage waarin kinderen meewerken aan een sociaal experiment over racisme. Ze is heel verontwaardigd. Kan het Kinderrechtencommissariaat de uitzending tegenhouden? Het is schadelijk voor de kinderen om zo op tv te komen. En totaal onverantwoord en stigmatiserend.

Het Kinderrechtencommissariaat onderzocht waarover het ging: over het sociaal experiment van de Amerikaanse Jane Elliott uit 1968. Het experiment laat deelnemers voelen hoe het is om gediscrimineerd te worden op basis van uiterlijke kenmerken.

Zenders als BNN brachten de format al eerder op televisie. Op de Vlaamse televisie is het een experiment in een vijfde leerjaar. De kinderen met blauwe ogen worden als minderwaardig en als dommer bestempeld. De kinderen met bruine ogen krijgen alle voordelen en macht. De kinderen wisselen van groep zodat elk kind elke positie ervaart.

Het Kinderrechtencommissariaat nam contact op met de voorzitter van de deontologische adviesraad waar de reportage onder valt. Die verwees door naar de programmamaker van de Vlaamse versie.

Die zegt dat alles heel zorgvuldig voorbereid is met de ouders en leerkrachten. Het was een

proces van drie maanden. Het startte met een ouderavond waarop ze het experiment van 1968 toonden. Daarna was er een nabespreking en ouders konden toestemmen om hun kind te laten meedoen. Drie kinderen mochten van hun ouders niet meedoen. Het hele proces werd begeleid door twee zorgleerkrachten en het CLB, samen met de meester van de klas.

De reportage is met de nodige omzichtigheid gemaakt. Toch merken we onzorgvuldigheden op als we doorvragen. De kinderen zagen de reportage niet voor ze uitgezonden werd. Tijdgebrek is geen geldig argument: anderen, zoals de directeur van het Minderhedenforum, zagen de uitzending wel vooraf. Volgens de maker was het niet nodig de kinderen de reportage voor uitzending te laten zien omdat ze focust op volwassenen. De reportagemaker vond het ook niet zinvol omdat tienjarigen daartoe nog niet in staat zijn. We stellen ons vragen bij deze manier van werken en verwezen naar andere programma's waar zelfs heel jonge kinderen wel vooraf zelf konden kijken en zelf vroegen om er enkele stukjes uit te knippen.

De redactie vindt de impact op de kinderen zelf na de uitzending verwaarloosbaar omdat er in de uitzending een nabespreking te zien is. En omdat de meester en de school alles goed opvolgen en nazorg plannen. We benadrukten het belang om de kinderen en hun omgeving goed voor te bereiden op reacties achteraf. De programmamaker raadde ons aan om eerst naar de uitzending te kijken.

Het Kinderrechtencommissariaat concludeerde dat ondanks de zorgvuldige voorbereiding toch sensibilisering van programmamakers nodig blijft. Al is het maar om de kinderen naar waarde te schatten en voor, tijdens en na het proces volwaardig en respectvol te behandelen.

”

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat mediamakers niet altijd op de hoogte zijn van de wettelijke bepalingen over minderjarigen en berichtgeving. Als een minderjarige onder een maatregel van de jeugdrechter valt, mag die volgens het Strafwetboek niet herkenbaar aan het woord of in beeld komen.

Soms kan het beroepsethisch verantwoord zijn om identificatiegegevens te publiceren die Justitie, de ordediensten of Child Focus zelf vrijgaven, bijvoorbeeld in het kader van een zoekactie. Toch kan het nooit de bedoeling zijn om allerlei extra informatie te geven over een jongere die onder een maatregel valt en die niets te maken heeft met de zoekactie.

Helaas stellen we vast dat het sensatiegehalte het soms haalt van het belang van de minderjarige.

“

Verdwenen 16-jarige met naam en handel en wandel in de krant

Op de website van een krant stond een artikel over een verdwenen jongen van 16 die in een pleeggezin verblijft en onder toezicht staat van de jeugdrechter. Allerlei persoonsgegevens van de jongen stonden online en ook dat hij weggelopen was bij het pleeggezin. De vrouw die het probleem meldt, vraagt het Kinderrechtencommissariaat om in te grijpen.

Na onderzoek bleek dat er nog geen enkele instantie een opsporingsbericht uitstuurde: Child Focus niet, het parket of de politie niet. De jongen was zelfs nog niet officieel vermist.

Het Kinderrechtencommissariaat nam contact op met de journalist om de wettelijke context te schetsen en vroeg het artikel weg te halen. De journalist handelde iets te snel en onzorgvuldig met weinig oog voor de privacy. De journalist begreep de complexiteit en haalde het bericht onmiddellijk van de website.

”

We stellen vast dat sommige journalisten heel zorgvuldig omgaan met jongeren. Dat jongeren de mogelijkheid krijgen om een artikel na te lezen en te corrigeren, en soms zelfs kunnen kiezen of het wel of niet verschijnt.

Toch blijft verdere sensibilisering nodig over hoe omgaan met jongeren in de media.

Sommige journalisten zijn niet vertrouwd met jongeren. Ze gebruiken gekende technieken om informatie te verzamelen. In hun snelheid om nieuws te maken, staan ze soms niet stil bij de

impact van hun berichtgeving op het leven van de jongere zelf. Laat staan dat ze uitdrukkelijk toestemming vragen of openstaan voor feedback van jongeren op hun berichtgeving. Daarvoor zouden jongeren 'te jong' zijn. Maar ze zijn niet te jong om onderwerp van hun bericht te zijn?

Het uitgangspunt moet zijn dat media kinderen en jongeren benaderen, erkennen en behandelen als volwaardige rechtssubjecten en actoren en niet als loutere objecten van berichtgeving.

De oefening die het Kinderrechtencommissariaat samen met de Raad voor de Journalistiek opstartte loopt. De Raad voor de Journalistiek legt de laatste hand aan de richtlijn bij artikel 15 over de omgang van de pers met minderjarigen. Die gaat over loyale methodes om informatie, foto's, beelden en documenten te krijgen of te verwerken. Het Kinderrechtencommissariaat gaf al in verschillende rondes feedback bij de richtlijn. Daarnaast werkt het Kinderrechtencommissariaat aan een folder met krachtige tips en aandachtspunten voor journalisten. De folder gaat uit van het belang en de bescherming van de minderjarige, en van het recht van de minderjarige om zijn mening te uiten.

7. Recht op afstammingsinformatie

7.1.

Weten van wie je afstamt

Uit het klachtenonderzoek van het Kinderrechtencommissariaat blijkt hoe belangrijk het is te weten van wie je afstamt. De vraag duikt op bij kinderen en jongeren die verwekt zijn met een anonieme donor, die via een draagmoeder ter wereld kwamen, van wie de moeder in Frankrijk anoniem beviel of die geadopteerd zijn. Die kinderen en jongeren hebben een biologische en sociale realiteit. Ook al is het sociale aspect meestal het belangrijkste, toch hebben sommigen een dubbele loyaleiteit.

Vader wil geen contact met kind

Een psychopedagogisch consulent van het CLB belde ons op. Ze begeleidt een 8-jarige jongen die graag zijn vader wil leren kennen. Zijn mama heeft wel de gegevens van een vriend en van de broer van zijn vader, maar zelf wil die geen contact. Ze vraagt ons wat de jongen kan doen. Een minderjarige kan zijn vader niet dwingen om contact te hebben als die dat niet wil. Het Kinderrechtencommissariaat adviseert een beroep te doen op de medewerking van de familie of de vriendenkring van de vader of op het CAW dat de vraag van de jongen kan voorleggen aan de vader.

Vader weigert DNA-test

Een 18-jarig meisje wil graag weten wie haar vader is. Via haar moeder kwam ze in contact met twee mannen. Een van hen is haar vader. Haar moeder weet zelf niet wie van de twee precies. De twee mannen weigeren een DNA-test. Het meisje vraagt ons of ze recht heeft op duidelijkheid en of ze wettelijk iets kan doen. Zowel het meisje als haar moeder kunnen bij de rechter vragen om het vaderschap gerechtelijk te laten vaststellen.

Donorkind zoekt vader

Ik ben een donorkind en heb geen vader. Ik ben 11 jaar en heb al veel gezocht naar mijn papa, maar zonder resultaat. Ik las dat het in België bijna onmogelijk is om je donorvader te leren kennen. Is het mijn recht om mijn vader te kennen? Het Kinderrechtencommissariaat kan helaas niet veel doen. Een kind heeft het recht om zijn vader

te kennen, maar er is geen wet die dat voor donorkinderen mogelijk maakt. Zolang een donor anoniem is, is het bijna onmogelijk om de donorvader op te zoeken. Het Kinderrechtencommissariaat suggereert contact op te nemen met organisaties die donorkinderen helpen en steunen.

Ook volwassenen denken meer en meer na over de rechtspositie van kinderen en jongeren, wat een positieve evolutie is.

Draagmoeder versus rechten van het kind?

Een moeder van drie kinderen mailt ons. Ze wil graag draagmoeder zijn voor een bevriend homokoppel. De eikel zou van een vriendin komen, de zaadcel van een van de wensvaders. Na de geboorte wil het bevriende koppel het kindje adopteren. Ze vraagt ons of dat juridisch haalbaar is en of er obstakels zijn vanuit de rechten van het kind. Wij kunnen geen eenvormig en helder antwoord geven omdat draagmoederschap in België niet wettelijk geregeld is. Dat leidt tot rechtsonzekerheid en is niet in het belang van het kind.

7.2.

Gedwongen adopties uit het verleden

In november 2014 raakten verschillende verhalen bekend over gedwongen adopties tussen de jaren '50 en '80. Deze verhalen zijn niet nieuw, want zij haalden de voorbije jaren ook al een aantal keer de media. Het Vlaams Parlement behandelde eerder twee verzoekschriften over dit thema. De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement organiseerde hoorzittingen. Ook het Kinderrechtencommissariaat werd uitgenodigd.

Op 9 december 2014 lichtten we ons advies toe over gedwongen adopties.

Het kinderrechtenverdrag is duidelijk: ouders zijn de belangrijkste opvoedingsverantwoordelijken en het is de opdracht van de overheid om ze bij te staan. Adoptie kan als alternatieve vorm van zorg alleen onder strikte voorwaarden.

Ook al is er ondertussen het kinderrechtenverdrag en andere belangrijke verdragen en richtlijnen met extra waarborgen, toch blijft waakzaamheid nodig en moeten we genoeg garanties blijven inbouwen.

- De praktijken uit het verleden laten nu nog sporen na. Kinderen zijn ondertussen volwassenen, jonge moeders werden vergeten moeders. Een publieke erkenning van dit onrecht is nodig. En begeleiding en steun bij hun zoektocht naar hun verleden dat nog altijd sterk leeft.
- De praktijken uit het verleden dwingen ons om ook vandaag nog kritisch te zijn. We moeten alle mechanismen in het werk stellen om gedwongen adopties te vermijden en de rechten van kinderen in andere gezinsvormen te vrijwaren.
  - Versterk het inzagerecht voor geadopteerden ook bij binnenlandse adoptie.
  - Zorg ervoor dat alle adoptiedossiers zorgvuldig samengesteld, opgespoord en gearchiveerd worden. Dus ook van kinderen die ondertussen volwassen zijn.

- Voorkom anoniem bevallen door discreet bevallen mogelijk te maken met garanties voor de rechten van kinderen en ouders. En met toegang tot afstammingsinformatie en goede begeleiding van alle betrokkenen.
- Voer een breder debat over afstamming.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Gedwongen adopties vanuit kinderrechtenperspectief*, 2014-2015/13, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Expertenpanel Gedwongen Adopties

Naar aanleiding van de getuigenissen van geboortelouders en geadopteerden over gedwongen adopties en de hoorzittingen in het Vlaams Parlement vroeg minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Jo Vandeuren een expertenpanel om het probleem te analyseren en advies te geven over wegen tot erkenning en herstel voor slachtoffers. Ook de Kinderrechtencommissaris zat in het expertenpanel. Op 4 mei 2015 stelde het zijn eindrapport voor met 19 aanbevelingen.

Het gaat vooral om:

- Erkenning en herstel voor slachtoffers, met een belangrijke rol voor een afstammingscentrum, inclusief DNA-databank.
  - Het verbeteren van het beleid rond binnenlandse adoptie en het voeden en versterken van het debat over afstammingsvragen.
- Eindrapport Expertpanel, *Wegen tot erkenning en herstel bij gedwongen adopties*, April 2015, www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/eindrapport_expertenpanel_gedwongen_adopties_2015.pdf

Werkgroep Afstammingsvragen voor kinderen

Minister Vandeuren wil gevolg geven aan de aanbevelingen van het expertenpanel en vraagt een werkgroep te onderzoeken hoe een afstammingscentrum, inclusief DNA-databank, operationeel vorm kan krijgen. Ook de kinderrechtencommissaris zit in de werkgroep, die startte in juni.

7.3.

Positie en rechten van binnenlands geadopteerde kinderen

Het was al langer duidelijk dat de wetgeving over binnenlandse adoptie niet meer voldeed. Twee conceptnota's voor nieuwe regelgeving gaven het startschot. De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement vroeg het Kinderrechtencommissariaat om advies.

Op 1 april lichtten we ons advies over binnenlands geadopteerde kinderen toe.

We baseren ons in dit advies op vroeger advieswerk en vragen rekening te houden met het kinderrechtenverdrag:

- Ouders zijn de belangrijkste opvoedingsverantwoordelijken en het is de opdracht van de overheid om ze daarin bij te staan.
- Binnenlandse adoptie kan als alternatieve vorm van zorg alleen onder strikte voorwaarden.
- Het belang van het kind is de belangrijkste overweging bij beslissingen in adoptiezaken.

We vragen:

- Besteed bij de hervorming aandacht aan de diverse groep van adoptiekinderen. Adopties van kinderen die verwant zijn aan de adoptieouders of die al lang in hun gezin wonen verdienen ook aandacht.
- Hou rekening met de diverse groep binnenlandse adoptiekinderen met elk hun eigen noden en vragen.
- Maak discreet bevallen mogelijk om te voorkomen dat vrouwen in het buitenland anoniem bevallen en dat daardoor het recht van kinderen geschonden wordt om te weten van wie ze afstammen.
- Begeleid ongewenst zwangere vrouwen en tienermoeders zodat een kind afstaan altijd een goed overwogen en geïnformeerde beslissing is.
- Garandeer bij het uitwerken van een regeling het inzagerecht en ruimer het recht op identiteit van de kinderen, en hou rekening met het

Decreet Rechtspositie in de jeugdhulp en de Wet op de Patiëntenrechten.

- Bepaal de draagwijdte van het recht op identificeerbare informatie over de afstandsouders, zoals foto's. De toestemming van het kind zelf lijkt ons essentieel.
- Start een ruimer debat over afstamming en ouderschap.

► Conceptnota voor nieuwe regelgeving inzake binnenlands adoptie, *Parl.St. VI.Parl. 2014-2015*, nr. 229/1 en nr. 233/1

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Advies Positie en rechten van binnenlands geadopteerde kinderen*, 2014-2015/17, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Op 30 juni 2015 keurde het Vlaams Parlement het voorstel van decreet voor binnenlandse adoptie goed. Dit nieuwe decreet treedt ten laatste op 1 juli 2016 in werking. De krachtlijnen van het decreet zijn:

- Er komt één procedure voor binnenlandse en buitenlandse adoptie van een ongekend kind.
- Er komt één erkende adoptiedienst voor binnenlandse adoptie, die instaat voor bemiddeling, nazorg en begeleiding van de kandidaat-adoptieouders en de geboorteouder.
- Ook binnenlands geadopteerden krijgen het recht om hun dossier in te kijken. Dat gebeurt bij de adoptiedienst. Bij een eventuele weigering kunnen ze bezwaar aantekenen bij de Vlaamse adoptieambtenaar. De adoptiedienst moet van elk adoptiedossier een kopie bezorgen aan het Vlaams Centrum voor Adoptie. Afstandsouders krijgen recht op niet-identificeerbare informatie over de geadopteerde.
- Het Steunpunt Adoptie bereidt de adoptie voor van een gekend kind.

► Decreet Binnenlandse adoptie, tekst aangenomen door de plenaire vergadering, *Parl. St. VI.Parl. 2014-2015* nr. 390/3, <http://docs.vlaamsparlament.be/docs/stukken/2014-2015/g390-3.pdf>

7.4.

Donorkinderen: veel meer aandacht voor recht op afstammingsinformatie nodig

De Commissie voor de Volksgezondheid, het Leefmilieu en de Maatschappelijke Hernieuwing besliste hoorzittingen te organiseren over het wetsvoorstel dat de anonimiteit bij donatie van gameten wil aanpassen in de wet tot wijziging van de wet van 6 juli 2007 over de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten. Het Kinderrechtencommissariaat bracht op vraag van de Kamer advies uit.

Op 24 februari lichtte de kinder-rechtencommissaris zijn advies over anonimiteit bij donorschap toe op een hoorzitting.

In dit advies zetten we deze aandachtspunten vanuit een kinderrechtenbril in de kijker:

- Er is een breder debat nodig over afstamming.
  - Anoniem donorschap is ontoelaatbaar. Kinderen hebben recht op trapsgewijze toegang tot afstammingsinformatie.
  - Er is een onafhankelijke centrale organisatie nodig om afstammingsinformatie te registreren, te bewaren en te beheren. Een goede begeleiding van alle actoren is belangrijk.
- Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten, wat betreft de anonimiteit van gameten, Doc. 54 nr. 0618/001
- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Alles in het teken van recht op afstammingsinformatie*, 2014-2015/16, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

8. Rechten op en in het gezin

8.1.

Ouderschap en kinder-rechten

Ouderlijk gezag versus kinderrechten

Kinderen en hun ouders botsen soms over het ouderlijk gezag. Zeker als kinderen ouder worden en meer privacy en vrijheid willen. De Klachtenlijn krijgt vragen over hoe kinderrechten zich verhouden tot de rechten en plichten van ouders. Schenden de regels en afspraken die ouders opleggen het recht op inspraak en meningsuiting? Schendt een ouder die controle uitoefent het recht op privacy? Die vragen stellen kinderen en jongeren aan de Klachtenlijn. Ook ouders, grootouders en andere naaste familie worstelen met dit spanningsveld.

De Klachtenlijn onderzoekt of bemiddelt niet in opvoedingsconflicten tussen ouders en kinderen. Wel proberen we de verschillende zienswijzen te verhelderen en adviseren we kinderen en jongeren om het met hun ouders te bespreken. Tegelijk informeren we ze over de betekenis van hun rechten en hoe die toegepast moeten worden in de relatie met hun ouders. We verwijzen door naar Awel, waar kinderen en jongeren terecht kunnen voor een luisterend oor, advies of informatie. Of naar de Kinderrechtswinkel voor meer informatie over hun rechten. Ouders geven we advies en verwijzen we met hun vragen door naar de Opvoedingslijn en de Opvoedingswinkel.

Soms is er wel sprake van een kinderrechtenschending omdat ouders hun ouderlijk gezag niet uitoefenen in het belang van hun zoon of dochter. Of schaadt de manier waarop ouders hun rechten uitoefenen het welzijn van de kinderen. Dan informeren we waar kinderen terecht kunnen als er meer hulp nodig is.

Binnen zonder kloppen?

Ik ben 14 en heb niet zo'n goede band met mijn vader. Ik vind dat hij mijn privacy regelmatig schendt. Vaak komt hij zonder kloppen binnen in mijn kamer of in de badkamer. Dat is al een paar keer gebeurd terwijl ik naakt was. Ik vraag hem om te kloppen omdat ik recht heb op mijn privacy. Dan zegt hij dat hij dat als ouder mag doen en mijn toestemming niet nodig heeft om binnen te komen. Is dat echt zo?

Normen vanuit geloof ouders

Ik ben een moslimmeisje van 13 jaar. Plots mag ik niets meer van mijn ouders: Ik mag niet met vrienden omgaan. Ik mag mijn haren niet los laten hangen. Ik moet kleren aan die tot onder mijn achterwerk komen en ik mag geen kleren aan zonder mouwen. Ik mag me niet maquilleren bij trouweesten. Ik mag niet met mijn neven praten en ik mag mijn mening niet uiten. Andere meisjes van mijn leeftijd mogen dat wel van hun ouders. Schenden mijn ouders mijn rechten? Wat kan ik daaraan doen?

Afgesloten van buitenwereld

Ik maak me zorgen om de kinderen van mijn zus. Ze worden nu al twee jaar van de buitenwereld afgesloten, sinds hun vader plots extreem zijn katholiek geloof ging beoefenen. Dat betekent voor de kinderen dat hun enige uitstappen nog naar de kerk, een bedevaartsoord of een proces-sie zijn. Op schooluitstappen mogen de kinderen niet mee. Ze mogen niet meer logeren bij familie. Feestjes bij vrienden zijn taboe. Ik begrijp dat ouders dat kunnen bepalen voor hun kinderen, maar dit gaat te ver. Wat kunnen we doen zonder dat de kinderen daar de dupe van zijn? We willen vermijden dat de kinderen ook van ons afgesloten zouden worden.

Zeven maanden huisarrest

Ik ben 16. Mijn ouders vonden lege pakjes sigaretten en een waterpijp in mijn kamer. We hebben die met vrienden eens gekocht om op een avond zot te doen. Voor straf kreeg ik zeven maanden huisarrest van mijn ouders. Ik mag geen contact hebben met mijn vrienden buiten de school. Ik vind die straf veel te extreem en buiten alle redelijkheid. Met mijn ouders valt daar niet over te praten.

Privacy op de helling

Ik ben 15 en mijn moeder leest mijn berichten op mijn gsm, mijn e-mails en Facebook. Ik heb gevraagd om daarmee te stoppen, maar ze wil niet.

Camera's in eigen huis?

Ik vroeg me af of mijn ouders het recht hebben om camera's in ons huis te hangen om te controleren wat ik doe? Ik wil niet per se een klacht indienen, het zijn tenslotte mijn ouders. Maar ik zou graag wat meer informatie krijgen. Hoe zit het met mijn recht op privacy?

Foto's van mij online

Mag mijn papa zomaar zonder mijn toestemming foto's van mij op Facebook of Twitter zetten? Want ik ga daar niet mee akkoord. Ik vind dat niet leuk.

Geweld in het gezin

De Klachtenlijn krijgt ook meldingen over verwaarlozing, psychisch of fysiek geweld of seksueel misbruik van kinderen en jongeren in hun gezin. Dan is er concrete hulp of een overheidsinterventie nodig.

In de meeste meldingen zien we dat mensen uit de omgeving vooral zoeken naar hoe ze die kinderen kunnen beschermen. De diensten waar ze kunnen aankloppen voor hulp, kennen ze vaak niet. Anderzijds staan melders soms argwanend tegenover het systeem. Ze zijn bang dat een melding bij politie, jeugdhulp of justitie uitloopt op een plaatsing van de kinderen, terwijl er andere, minder ingrijpende middelen zijn om kinderen in een geweldsituatie te helpen.

We proberen in eerste instantie zo goed mogelijk zicht te krijgen op de situatie om zo gericht mogelijk door te verwijzen. Afhankelijk daarvan geven we advies of verwijzen we door naar Meldpunt Geweld 1712, het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, CAW, JAC of CLB. In geweldsituaties waarin er acuut gevaar dreigt voor de kinderen, verwijzen we ook door naar jeugdhulp, gerecht of politie. Als dat nodig is, blijven we de melding opvolgen tot de melder toegang krijgt bij de dienst waar we naar doorverwezen.

Nooit kinderen gewild

Mijn zus heeft twee kinderen. Ze heeft psychische problemen, maar zoekt geen hulp. De situatie is nefast voor de kinderen. Ze sluit de kinderen vaak buiten in de tuin als het haar te veel wordt. Ze zegt de kinderen dat ze ze eigenlijk nooit gewild heeft. Wij maken ons erg ongerust over hen. We hebben hun vader op zijn verantwoordelijkheid gewezen en erop aangedrongen dat hij iets zou doen. Maar hij durft niet uit angst dat de kinderen geplaagd worden. Als wij hem erop aanspreken, ontkent hij alles. Wat kan er nog gebeuren om de kinderen te beschermen?

Misbruikt door stiefvader

Een 16-jarige leerling die in de week op internaat zit, meldt een opvoeder dat zijn stiefvader hem in het weekend seksueel misbruikt. Het internaat heeft onze leerlingenbegeleider en mij als directeur van de school op de hoogte gebracht. Welke stappen kunnen we het best zetten? We willen voorkomen dat de leerling in het weekend naar huis moet.

Uithuwelijken?

Ik geef les in het 6e leerjaar. Een leerlinge vertelde me net voor de zomervakantie dat ze verkocht en uitgehuwelijkt wordt. Wat kan ik daartegen doen? Of wie kan dat meisje helpen?

Hoe invloed van vader vermijden?

Ik volg vanuit ons CLB een jongen van 14. Zijn vader is verslaafd en geïnterneerd. Over twee maanden komt hij vrij onder probatievoorwaarden. De jongen is bang dat zijn vader hem zoals vóór zijn internering weer gaat beïnvloeden om illegale dingen te doen die te maken hebben met drugs. Hij kan zich niet verweren tegen zijn vader en durft hem niets te weigeren. Hoe kan het CLB de jongen garanderen dat zijn vader hem niet kan beïnvloeden? Welke middelen zijn er om hem tegen zijn vader te beschermen?

Psychosen van mama maken kind bang

Mijn neefje van 14 heeft het thuis vaak moeilijk. Zijn moeder – mijn zus – maakt soms psychosen door. Op die momenten is het thuis onleefbaar voor mijn neef. Zijn vader vraagt me dan om hem tijdelijk op te vangen. Dat is geen probleem voor mij. Ook de politie vroeg me al om hem tijdelijk op te vangen. Tijdens zo'n psychose is de jongen

bang van zijn moeder. Nu maakt ze opnieuw een crisis door. Mijn neef kan het niet meer aan en belde me in paniek. Hij vraagt om hem te komen halen. Hij wil geen hulp vragen omdat hij bang is dat jeugdzorg ingrijpt als ze de situatie zien. Hij wil niet geplaagd worden. Maar dit kan zo toch ook niet verder? Dit zijn telkens maar lapmiddelen.

”

8.2. Gewoon gescheiden ouders?

In onze samenleving krijgen alle kinderen in hun omgeving te maken met ouders die scheiden. In de familie, in de vriendenkring of in het eigen gezin. Alleenstaande ouders en nieuw samengestelde gezinnen zijn al jaren geen uitzonderlijke gezinsvormen meer. Kinderen van nu kijken er niet meer van op. En ook veel ouders leerden op een gepaste manier om te gaan met deze realiteit.

Het klachtenbeeld bij onze Klachtenlijn toont helaas ook een heel ander verhaal. Scheidende ouders die hun conflicten op de spits drijven, de afspraken niet naleven, de kinderen betrekken bij hun conflict, van mening verschillen over de opvoeding: allemaal situaties waarin de kinderen de dupe zijn van het conflict tussen hun ouders. Kinderen en jongeren kloppen op veel deuren om een oplossing te vinden. Jeugdhulp, justitie, gezondheidszorg: soms kan niemand helpen. Zeker als ouders er een vechtscheiding van maken.

Ook de Klachtenlijn biedt weinig perspectieven voor een oplossing. De Klachtenlijn heeft weinig actiemogelijkheden om op te komen voor de belangen van kinderen en jongeren van wie het welzijn en de rechten in een scheiding geschondden worden. We laten kinderen en jongeren – en ouders, grootouders en professionals – hun verhaal doen en nemen de tijd om goed te luisteren. We geven advies en informatie. We leiden kinderen toe naar hulp. Of naar een jeugdadvocaat om hun belangen te verdedigen. Door alle meldingen komen we bovendien structurele knelpunten op het spoor die we signaleren aan de verantwoordelijke overheden.

De middelen van justitie om het probleem aan te pakken, ogen weinig doeltreffend. Een boycot van het omgangsrecht wordt opgelost met dwangsommen of door de regeling om te draaien. Ouders die niet met elkaar kunnen communiceren, krijgen ‘verplichte’ bemiddeling.

Maar het probleem blijft bestaan. Al deze ingrepen leiden niet tot de nodige mentaliteitsverandering bij de ouders. Wat de overheid ook oplegt, het neemt de voedingsbodem van het conflict niet weg. Hulpverlening komt vaak pas in beeld als de situatie al zo geëscaleerd is, dat verzoening tussen ouders bijna onmogelijk werd.

Misschien is het hoog tijd om los te komen van de gekende en vertrouwde acties en om te zoeken naar meer maatwerk voor de kinderen?

Goede regelingen zijn maatwerk, groeien mee en zijn flexibel

Uit elkaar gaan schept een totaal nieuwe gezins-situatie waar van alles geregeld moet worden. Financieel, materieel en organisatorisch.

De regie is in handen van de ouders. Heel wat ouders slagen er gelukkig in om tot een verblijfs- en omgangsregeling te komen die voor hen en de kinderen werkt. Of ze slagen er toch minstens in om het conflict niet te laten ontaarden.

Lukt het niet alleen, dan kan een bemiddelaar ouders bijstaan. Lukt het onderling al helemaal niet, dan legt de rechter een regeling op. Daarbij wordt de inspraak van één belangrijke partij nog te vaak over het hoofd gezien: de kinderen.

Tot een goede regeling komen, is niet eenvoudig. Uitgangspunt is altijd dat ouders recht hebben op persoonlijk contact met hun kinderen en dat zij het ouderlijk gezag hebben. Om ouders gelijke rechten te geven, werd dat vertaald in een voorkeur voor gelijkmatig verdeeld verblijf (co-ouderschap in de volksmond). Om komaf te maken met de ingewikkelde procedures, de lange wachttijden en de hoge kosten kwam de familierechtbank er. Twee belangrijke ingrepen die inspelen op de verzuchtingen van ouders. Maar hebben die ook de situatie van de kinderen verbeterd? Vast wel in situaties waar het conflict niet op de spits gedre-

ven is. Maar niet voor de vechtscheidingen die nog helemaal niet van de baan zijn.

Op de Klachtenlijn zien we dan ook geen verschil met de meldingen van vorig jaar, het jaar daarvoor, of zelfs vijftien jaar geleden. Er blijven klachten binnenstromen over het welzijn van de kinderen en de schending van hun rechten bij scheiding.

Driekwart van de meldingen over scheiding gaat over problemen met de verblijfs- en omgangsregeling. De andere meldingen gaan over opvoedingsverschillen en -conflicten en over het contact met grootouders, stiefbroers en -zussen.

Ondanks alle goede intenties van justitie, hulpverlening, vorming, onderzoek, internationale overeenkomsten zoals het kinderrechtenverdrag slagen we er nog altijd niet in om grip te krijgen op de strijd tussen scheidende ouders. Een pijnlijke vaststelling.

Het idee om kinderen in zware conflictsituaties meer inspraak te geven en de kinderen echt centraal te stellen in de regeling, doet nog veel mensen huiveren. 'Het knaagt aan het ouderlijk gezag, het ondermijnt de verantwoordelijkheid van de ouders, het geeft kinderen een verantwoordelijkheid die ze niet aankunnen.' Waar zijn we bang voor? Tonen bekvechtende ouders zich dan zo verantwoordelijk? De verhalen van de kinderen en jongeren op de Klachtenlijn tonen dat zij wel degelijk iets te vertellen hebben en dat ze vragen om serieus genomen te worden als ze zeggen dat het ze te veel wordt. Ze vragen niet om te kiezen tussen hun ouders. Ze willen vooral dat de strijd stopt.

Kinderen vragen ook dat de regeling aangepast is aan hun behoeften, dat ze meegroeit met hun behoeften, en dat ze flexibel is en aangepast wordt als dat nodig is.

Wonen hier en daar, het lukt niet altijd

Het klachtenbeeld toont dat vooral de verblijfs- en omgangsregeling bij veel ouders en kinderen voor ontevredenheid zorgt. Het proces om tot een goede regeling te komen, zorgt voor de nodige spanningen door onmin tussen de ouders en door slopende procedures.

Maar ook het naleven van de regeling zorgt voor veel problemen. Op veel vlakken kan het moeilijk of zelfs helemaal fout lopen:

- Ouders zijn niet flexibel en houden halsstarrig vast aan de opgelegde regeling.
- Of omgekeerd: een ouder leeft de afspraken niet correct na.
- Een nieuwe relatie zorgt voor nieuwe opvoedingsstijlen of nieuwe regelingen.
- Kinderen ontgroeien de regeling.

Al die spanningen staan een gezond leefklimaat voor de kinderen in de weg. Ouders en kinderen zijn teleurgesteld als een rechtbank of de hulpverlening hier geen antwoord op kan geven en kloppen dan aan bij de Klachtenlijn. Maar ook die heeft geen pasklaar antwoord op de vraag van ouders en kinderen om problemen met de regeling op te lossen. We wijzen ouders op het belang van goede afspraken, gezonde communicatie en verantwoord ouderschap in het belang van de kinderen. We informeren over de mogelijkheid tot bemiddeling als ouders die nog niet kennen. We ondersteunen kinderen en jongeren door te luisteren, door informatie en advies te geven en door ze in contact te brengen met diensten waar ze terecht kunnen als het te veel wordt.

Kind als inzet

Ik ben een meisje van 15. Mijn ouders zijn al jaren gescheiden. Ik verblijf vooral bij mijn moeder. Met papa is de relatie iets minder goed, maar ik ga er wel op bezoek. Hij is in ons vroegere huis blijven wonen. Mijn moeder wil nu dat dat huis verkocht wordt. Als tegenprestatie wil mijn vader het hoederecht. Maar ik wil dat niet. Wat als mijn moeder toegeeft? Kan ik daar iets aan doen? Ik ben de inzet van een financieel geschil tussen mijn ouders.

Lange procedures

In 2009 hadden we met onderlinge toestemming een regeling opgesteld. Onze zoon had zijn hoofdverblijfplaats bij mij en ging van woensdag tot vrijdag naar zijn vader. Een paar maanden geleden ben ik verhuisd en vroeg ik mijn ex om onze zoon tijdelijk op te vangen. Toen ik na een week weer contact opnam, waren ze voor drie weken op reis vertrokken. Ik wist van niets. Na hun reis kreeg ik te horen dat mijn zoon niet meer terug wil komen. Ik heb bemiddeling aan-

gevraagd. Het was lang wachten. Toen het eindelijk zover was, trok de vader zich na één gesprek al terug. Ik kon niet anders dan naar de rechtbank stappen en weer wachten. De zaak wordt pas over anderhalve maand gepleit. Ondertussen zag ik mijn zoon al vijf maanden niet meer.

Puber dwingen

Al jaren loopt de verblijfs- en omgangsregeling met de moeder van mijn 14-jarige zoon moeillijk. Er zijn al zo vaak pogingen tot bemiddeling geweest en onderzoeken. Niets helpt. Mijn zoon weigert naar zijn moeder te gaan. Ik breng hem om de twee weekends naar zijn moeder, zoals het vonnis bepaalt. Maar hij weigert uit de auto te stappen. Ik probeer hem te overtuigen, ik doe wat ik kan, maar hij wil niet. De rechter zegt dat het mijn taak is hem te dwingen. Doe dat maar eens. Ik ben al die rechtszaken zo beu en mijn zoon wil stabiliteit en zekerheid. Onze advocaten blijven maar procederen. Uiteindelijk verdienen ze er alleen maar geld aan. Mijn zoon wil graag zelf een eigen advocaat nemen, iemand die opkomt voor zijn belangen. Hij wil er wel mee doorgaan. Kan dat?

”

Leven in een strijdperk, gevolgen ook tot ver buiten het gezin

Soms wordt een scheiding een echt strijdperk. Daar is zelfs een gangbare term voor: vechtscheiding.

In die vechtscheidingen wordt alles een reden om ruzie te maken: vrijetijdsbesteding, de kids-ID niet meekrijgen op reis, het contact met de moeder als het kind bij vader verblijft en andersom, de schoolkeuze, de onderhoudsplicht, de opvoedingsstijl, de medische opvolging. We krijgen meldingen van kinderonthoofing door een ouder, geweldsituaties en ouderverstoting door een boycot van de omgangsregeling. Ook de omgeving van de kinderen buiten het gezin wordt meegesleurd in de scheiding.

Dat levert voor de kinderen een erg ongezond klimaat op. Het is moeilijk om voortdurend twistende ouders tot rede te brengen. Kinderen die daar het slachtoffer van zijn en ouders die het

goed menen met de kinderen, kloppen aan bij de Klachtenlijn. Ze klagen dat het een uitzichtloze situatie is, dat rechtbanken te weinig het lijden van de kinderen zien en dat hulp uitblijft. Naarmate de situatie langer aansleept, ervaren ze een soort van ‘scheidingsmoeheid’ bij rechters en hulpverlening. Rechtbanken in familiezaken hebben geen passend antwoord op de conflicten. Hulpverlening staat vaak machteloos omdat het conflict al te ver geëscaleerd is.

“

Geen kans om papa te spreken

Mijn ouders zijn aan het scheiden. Ik woon bij mijn moeder in België. Mijn vader woont sinds ze uiteen zijn in het buitenland. Mijn moeder ontzegt me alle mogelijkheden om contact te hebben met mijn vader. De telefoon is opgezegd, het internet is afgesloten. Ik heb alleen nog een gsm die ik verstop en waarmee ik mijn vader kan mailen van op school. Blijkbaar kan niemand daar iets aan doen. Is het wel legaal wat mijn moeder doet?

Boycot omgangsregeling

In ons gezin waren er problemen met de opvoeding van onze zesjarige dochter. Ik kon het niet langer aanzien hoe haar moeder met haar omging, maar het lukte me niet om dat bespreekbaar te maken. Als mijn dochter niet gehoorzaamde of ‘stoorde’ in de ogen van haar moeder, sloeg ze haar. Ik ben gaan praten met het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Daarna werden we daar samen uitgenodigd, maar de moeder wou niet gaan. Kort daarna is ze vertrokken met onze dochter. Er werden voorlopige maatregelen genomen in afwachting van een sociaal onderzoek. Sindsdien heb ik mijn dochter maar één keer meer gezien. Dat is nu zeven maanden geleden. Haar moeder boycot de regeling en het parket geeft hier geen prioriteit aan. Via de school hoor ik dat het niet goed met haar gaat.

”

Als het welzijn van de kinderen zwaar in het gedrang komt, wordt er al eens een beroep gedaan op jeugdhulp. Soms leidt dat tot het uit huis plaatsen van de kinderen om rust te brengen, het kind te observeren of het contact met een ouder te herstellen.

Op vraag van de kinderen onderzoekt de Klachtenlijn hoe het traject in die situaties loopt. Niet om de uitspraak van de rechter in vraag te stellen, wel om een beter zicht te krijgen op de situatie van het kind. We gaan met de meldingen om zoals met andere klachten over de integrale jeugdhulp. Het gaat vanaf hier om een beschermingsmaatregel en om kinderen in een 'veront-rustende situatie'. Toch hebben die situaties iets heel specifiek. Het is bijna een kunst om in het jeugdhulptraject het belang van het kind voor ogen te houden, los van het scheidingsconflict. Zeker als een kind een maatregel opgelegd krijgt omdat het contact weigert met een ouder. Zo'n ingreep rechtvaardigen, kan pas na een grondig onderzoek van de gevolgen voor het kind.

Plaatsing omdat kind papa niet wil zien

Ik ben 13 en wil voorlopig geen contact meer met mijn vader. Al vier jaar lukt het me emotioneel niet om contact te hebben met papa. Ik voel geen band met hem. Dat kwam niet zomaar. Toen mijn ouders nog samen waren, was hij er zelden: hij was veel weg, zat alleen op zijn kamer, ging alleen op vakantie. Op mijn verjaardagsfeestjes was hij er niet en kerstmis vierden we nooit samen. Papa heeft er alles aan gedaan dat ik hem zou bezoeken. Hij zorgde ervoor dat mama dwangsommen moet betalen als ik niet kom. Later besliste de rechter dat ik papa moest zien in een neutrale bezoekeruimte. Ik ging wel, maar weigerde met hem te praten. Ik kon het niet. Omdat ik duidelijk toon dat ik nu geen contact wil met mijn vader, heeft de rechter mij nu geplaatst in een OOC. De rechter denkt dat ik beïnvloed word door mijn moeder, maar dat is niet zo. Ik heb mijn school moeten achterlaten, mijn vrienden, mijn thuis. Ik ben heel boos op papa. Ik voelde al geen band met hem en dit maakt het alleen maar erger. Er zijn twee dingen waarmee hij mij zou kunnen tonen dat hij mij graag ziet: de dwangsommen terugstorten die hij een jaar lang kreeg omdat ik het bezoekerrecht weigerde en mij even met rust laten en me de tijd gunnen totdat ik het aan-

kan om hem terug te zien. Ik vraag me af wat de rechter nog allemaal wil doen om contacten af te dwingen. Dat maakt me alleen maar nog opstandiger. De rechter ging zelf zo ver om me door de politie van school te laten halen. Ik heb nu ook een jeugadvocaat, maar die maakt geen tijd voor mij. Ik zag hem maar een paar minuutjes voor de zitting. En dan zegt de jeugadvocaat alleen maar: 'Ik denk dat het goed is dat ze naar een OOC gaat, hoewel ik weet dat ze dat zelf niet wil.' Is dat mijn rechten verdedigen en opkomen voor het belang van het kind? Waarom is het voor volwassenen zo moeilijk om de vraag van een kind te begrijpen en te volgen als het een ouder een tijdje niet wil zien?

Spreekrecht

Vorig jaar is het spreekrecht van kinderen voor de rechter veranderd. Sinds september 2014 krijgen kinderen vanaf 12 jaar automatisch een uitnodiging om door de familierechter gehoord te worden over zaken die hen aanbelangen over het ouderlijk gezag, de verblijfsregeling of het recht op persoonlijk contact. Kinderen jonger dan 12 worden niet ingelicht over de mogelijkheid om gehoord te worden, maar kunnen wel een verzoek richten aan de rechter. De rechter is dan verplicht om daarop in te gaan. We hoopten op een positief effect. Voorlopig zien we nog geen verandering in de meldingen over het spreekrecht. Ook de aard van de klachten blijft dezelfde: kinderen klagen over de manier waarop ze door de rechter gehoord werden en kinderen jonger dan 12 jaar ondervinden problemen om hun spreekrecht uit te oefenen.

“

Te jong voor spreekrecht

We zijn al maanden onze scheiding aan het regelen. We hebben een zoon van 9. De moeder wil een gelijk verdeeld verblijf. Maar onze zoon wil dat niet. Hij wil geen hele week van mij gescheiden zijn. Hij wil gehoord worden door de rechter. Maar de rechter weigert omdat hij nog geen 12 jaar is. Mijn zoon is erg mondig en in staat om over de situatie te praten en na te denken. Hij schreef een brief aan de rechter, waar die ook niets mee deed. Hoe kan hij toch gehoord worden?

Open brief

Ik ben een meisje van bijna 14 en heb een jonger zusje. Mijn ouders zijn al jaren gescheiden en mama is hertrouwd. Door onze stiefvader veranderde ons leven en staat alles op zijn kop. Er zijn ernstige zaken gebeurd. Maar niemand luistert. Voor papa zat er niets anders op dan maar weer naar de rechtbank te stappen. Ik kreeg een uitnodiging om gehoord te worden, mijn zusje niet. Van de rechter kreeg ik 15 minuten om mijn verhaal te doen. Dat liep niet goed af. Ik heb nu een open brief geschreven omdat ik ten einde raad ben. Ik wil ermee naar de media stappen als dat helpt. Wat denken jullie?

Kinderen overal gehoord, behalve bij de rechter

Ik heb mijn man acht jaar geleden verlaten met onze vier kinderen vanwege kindermishandeling. Er kwam een sociaal onderzoek. De kinderen hadden gesprekken met het CLB en het CAW. De rechter besliste dat de drie oudste kinderen niet meer moeten gaan, maar het jongste wel. Overal zijn de kinderen gehoord en hebben ze hun verhaal kunnen doen. Behalve bij de rechter zelf. Terwijl net hij beslist. Onze jongste voelt zich nu in de steek gelaten en de andere kinderen reageren vol onbegrip.

”

De moeilijke zoektocht naar hulp

Als een scheiding moeilijk loopt, kan dat voor kinderen en jongeren zo'n impact hebben dat er externe hulp of therapie nodig is. Zeker bij vechtscheidingen is die nood vaak groot. Net daar stelt de Klachtenlijn vast dat hulp moeilijk opgestart raakt of dat lopende trajecten abrupt stoppen. Belangrijkste reden is het principe van gedeeld ouderlijk gezag. Bij weigering van toestemming door een van de ouders kan de hulp niet verstrekt worden. Maar daar schuilt net het probleem bij scheidingen met een ernstig conflict. Ouders staan lijnrecht tegenover elkaar of zijn bang dat de therapie ze in een negatief daglicht zal stellen. Daardoor krijgt het kind niet de hulp die het nodig heeft en waar het recht op heeft.

In principe kan een behandeling starten op vraag van één ouder. Als de andere ouder uitdrukkelijk weigert, wordt alle verdere hulp onmogelijk. We zien in de praktijk dat hulpverleners en therapeuten daarom van bij de opstart al informeren naar de toestemming van de twee ouders. Vaak om te vermijden dat het hulpproces stilgelegd moet worden. Een begrijpelijke redenering, maar daarmee wordt kinderen en jongeren ook de toegang tot hulp bemoeilijkt of zelfs ontzegd.

“

Geen hulp voor kinderen van gescheiden ouders

Ik heb een zoon en een dochter uit een vorig huwelijk. Ze waren het slachtoffer van zedenfeiten door hun vader. Niemand nam onze klachten toen ernstig. Telkens weer kregen we te horen dat het kaderde in een scheiding en dat ik maar naar de rechtbank moest gaan met de klachten. Hulpverlening werd nooit opgestart want vader gaf geen toestemming en er liep nog een procedure. Nu heeft mijn zoon zedenfeiten gepleegd met zijn vierjarig halfbroertje. Als er maar iemand geluisterd en hulp geboden had toen ik het vroeg, had dat voorkomen kunnen worden.

Toestemming van de twee ouders?

Ik heb een praktijk als zelfstandig therapeute. Een moeder vraagt om begeleiding van haar 9-jarige zoon. Ze werd doorverwezen door het CLB en de huisarts. Uit een verkennend gesprek met de jongen, de arts en het CLB besluit ik dat therapie hier

zeker aangewezen is. Ik vraag altijd de toestemming van beide ouders als ze gescheiden zijn. Ik ging ervan uit dat dat wettelijk moet. Ik heb al op verschillende manieren de vraag gesteld aan vader, maar hij regeert niet. Volgens moeder weigert hij therapie voor de zoon. Wat zegt de wet eigenlijk? Wat kan er gebeuren zodat de jongen de nodige hulp kan krijgen?

”

Kinderen en ouders ervaren ook drempels als ze verwaarlozing melden of andere vormen van geweld tegenover het kind in moeilijke scheidingen. Inschatten of er sprake is van een kind in nood of dat de melding eerder een argument is om de andere ouder in diskrediet te brengen, is niet evident. En al zeker niet als het gaat om kinderen die psychisch lijden. Ouders klagen dat rechters en hulpverleners argwanend reageren op meldingen van geweld bij een scheiding. Hulpverleners verwijzen ouders naar de rechter voor een nieuwe verblijfs- en omgangsregeling. Op de rechtbank klagen ouders dan dat het gaat om een scheiding en dat dat primeert op een ernstig onderzoek naar het welzijn van de kinderen.

“

Van het kastje naar de muur

Mijn partner heeft een kind van 2 jaar uit een vorige relatie. De moeder is verslaafd aan drugs. De rechtbank heeft co-ouderschap uitgesproken. Moeder verwaarloost het kind, geeft het niet de nodige medische zorg, laat het kind voortdurend achter bij vrienden om op stap te gaan. Ze verdwijnt soms een hele tijd. Het kind komt ook geregeld met blauwe plekken of krassen terug naar vader. Onlangs werd de jongen geopereerd tijdens zijn verblijf bij ons. Moeder vroeg bij de wissel niet eens hoe ze de wonde moest verzorgen. De week daarna kwam de jongen met een ontstoken en bloedende wonde terug van bij zijn moeder. Hij had geen verzorging gekregen, alle verzorgingsmateriaal was onaangeroerd gebleven. De arts maakte zich ernstig zorgen om zijn welzijn. Op de consultatie van Kind en Gezin kregen we de raad om de politie te waarschuwen. Politie verwees terug naar Kind en Gezin, dat dan maar terug verwees naar de rechtbank. We voelen ons van het kastje naar de muur gestuurd. Niemand neemt het welzijn van het kind ernstig omdat het om een scheiding gaat. De rechter

heeft de ouders nu naar bemiddeling gestuurd. Dat werkt niet. Wie neemt de verwaarlozing van de jongen eindelijk serieus?

”

Ook professionals worstelen met scheidingsproblemen

Professionals krijgen in hun werk vaak te maken met problemen door een scheiding van de ouders. Ze kloppen aan bij de Klachtenlijn om juiste en duidelijke informatie of advies te krijgen. Ze willen zekerheid over de juistheid van hun handelen, hebben vragen over de regelgeving en zijn op zoek naar mogelijkheden om kinderen en jongeren te helpen.

“

Recht van ouders op informatie?

Ik ben leerlingenbegeleider van een jongen van 15. Hij heeft een heel moeilijke relatie met zijn moeder en verblijft vooral bij zijn vader. Hij moet elke woensdagnamiddag naar zijn moeder, maar in de praktijk doet hij dat al lang niet meer. Twee weken geleden was er een ernstig conflict met de moeder. De jongen wil nu helemaal geen contact meer met haar en vraagt ons om haar geen informatie meer te bezorgen over school of over zijn resultaten. Volgens het CLB zouden we het best niet ingaan op deze vraag, maar ik had toch graag het advies van het Kinderrechtencommissariaat.

Alternatief voor hoorrecht?

Ik heb als JAC-medewerker een jongen van 12 jaar gesproken over de scheiding van zijn ouders. De jongen heeft een mentale beperking. Hij heeft nu een brief gekregen van de rechter om gehoord te worden. De moeder vraagt mij om een attest dat ik haar zoon gehoord en gesproken heb, zodat dat niet meer voor de rechter moet gebeuren. Is dat gebruikelijk? Kan dat wel en hoe verloopt dat hoorrecht bij de rechter precies?

Neutraliteit in het gedrang?

Een meisje van 15 verblijft in ons MPI. Haar ouders zijn gescheiden en dat loopt niet altijd vlekkeloos. In de week verblijft het meisje bij ons en in het weekend gaat ze afwisselend naar vader en moeder. Het meisje is nu niet meer welkom bij haar moeder. Ze wil nu in de weekends van haar moeder in het MPI blijven, terwijl vader bereid is zijn dochter dan ook op te vangen. We proberen een neutrale positie in te nemen, maar het meisje in het weekend in het MPI houden is niet goed voor haar. Ze heeft daar veel verdriet over. Kunt u ons adviseren vanuit de rechten van het kind?

Schuldig verzuim?

Ik volg als leerlingenbegeleider op onze school de situatie van een 14-jarig meisje. Ze wil niet meer naar haar vader gaan. Samen met het CLB had ik al verschillende gesprekken met haar. We vinden dat ze gegronde redenen heeft om niet te gaan, vooral door het geweld van haar vader. Vorig jaar is het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling nog ingeschakeld. We weten ook dat er momenteel een procedure loopt om de verblijfsregeling aan te passen. Het meisje is echt bang voor haar vader. Straks staat hij hier aan de schoolpoort om haar op te halen. Zij verstopt zich op school. Moeten we het meisje dwingen om mee te gaan met haar vader? Ze smeekt ons haar te beschermen. We proberen neutraal te blijven, maar anderzijds vrezen we samen met het CLB voor schuldig verzuim als we het meisje laten gaan en er zou iets gebeuren.

”

Jongeren van gescheiden ouders nemen het woord bij de KAJ

In 2014 werd op het nationaal congres van de KAJ beslist om te werken rond het thema 'Gevolgen van echtscheiding voor jongeren'. In de regionale afdelingen praatten KAJ-begeleiders met jongeren van gescheiden ouders om te luisteren naar hun ervaringen en ze te vragen welke oplossingen zij naar voren schuiven om de impact van een scheiding op jongeren tot een minimum te herleiden.

Samen met Claire Wiewauters van het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen bracht het

Kinderrechtencommissariaat een dag door met de jongeren van de KAJ die hun analyse voorstelden. We gaven feedback om daarna de analyse en de voorstellen samen af te werken.

Opvallend was dat de analyse een gelijkaardig beeld vertoont met die van onze Klachtenlijn. We concluderen dat nog te veel jongeren te vaak in de kou blijven staan bij de scheiding van hun ouders. Ze eisen meer inspraak.

De boodschap van de jongeren:

- Boodschappen overdragen tussen onze ouders wil ik niet.
- We worden zelf verantwoordelijk gesteld voor onze ouders hun financiën.
- De organisatie van de wekelijkse verhuizing is een heel gedoe.
- We dragen mee de gevolgen van armoede waarin veel eenoudergezinnen terechtkomen.
- Betrek mij niet bij jullie onderlinge conflicten.
- De verblijfsregeling is niet afgestemd op wat wij nodig hebben.
- We ervaren nergens nog een thuisgevoel.

9. Integraal aandacht voor kinderen in beleid

9.1. Vlaams kinderrechten-beleid

Een nieuwe wind door jeugd- en kinderrechtenbeleid?

Veel beleidsdomeinen en -niveaus bepalen het leven van kinderen en jongeren in Vlaanderen. Elk beleidsdomein heeft direct of indirect impact op kinderen. Samen bouwen ze aan een kindvriendelijk Vlaanderen, met respect voor kinderrechten. Om de gezamenlijke inzet te stroomlijnen, stelt de Vlaamse Regering bij het begin van een nieuwe regeerperiode een jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) op. Een jaar na het begin van de regeerperiode legt de Vlaamse Regering het JKP voor aan het Vlaams Parlement.

**Vlaams minister van
Jeugd Sven Gatz vroeg het
Kinderrechtencommissariaat advies
bij het JKP 2015-2019**

Duidelijke visie op kinderrechten nodig

Het valt op dat het JKP behoefte heeft aan een duidelijke visie op jeugd en kinderrechten. We missen de directe koppeling tussen jeugd en kinderrechten: in hoe we naar kinderen kijken en in de opbouw van het JKP. We zien liever een JKP dat beantwoordt aan de aanbevelingen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in Genève. Met aparte aandacht voor verschillende groepen kwetsbare kinderen, een duidelijk budgetoverzicht en outputindicatoren die vooruitgang en schendingen van kinderrechten blootleggen.

Bye, bye kinderrechteninstrumenten?

We missen aandacht voor kinderrechteninstrumenten. In tegenstelling tot vorige JKP's vinden we geen beleidsplannen die kinderrechteninstrumenten versterken. Betekent dat: bye, bye kinderrechteninstrumenten?

Essentiële bouwstenen in het kinderarmoedebelaid ontbreken

Vlaanderen mag ambitieuzer zijn in zijn armoedebelaid. We missen essentiële bouwstenen. Wat met extra aandacht in het gezondheids- en

onderwijsbeleid voor kinderen in armoede? De problemen in achtergestelde buurten? Voor het Kinderrechtencommissariaat zijn kinderbijslag, kosteloos onderwijs en jeugdorganisaties voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren hefbomen in het kinderarmoedebelaid. Het JKP moet ze sterker uitbouwen.

Jong zijn gaat breder dan klassiek jeugdterrein

Vlaanderen wil ruimte en condities creëren voor kinderen en jongeren zodat ze volop jong kunnen zijn, zonder onderscheid en met respect voor ieders belang. Hoewel die JKP-doelstelling beloftevol klinkt, mist ze concrete acties om de belofte waar te maken.

- Waarom geen acties voeren die het label 'kindvriendelijke steden en gemeenten' versterken om de dynamiek in het lokale jeugd- en kinderrechtenbeleid te blijven aanzwengelen?
- Waarom de stadsmonitor niet uitbreiden naar alle steden en gemeenten?

Mobiliteit: geef gewicht aan deskundigheid van kinderen

Tegen 2019 wil Vlaanderen dat alle kinderen en jongeren zich autonoom, duurzaam en veilig kunnen verplaatsen. Het Kinderrechtencommissariaat staat volledig achter die doelstelling. Wel moet Vlaanderen meer doen om de doelstelling te realiseren zoals:

- Duidelijke outputindicatoren ontwikkelen om de verbindingssweefsels in kaart te brengen.
- Zorgen dat mobiliteitseducatie het individuele overstijgt en evolueert naar participatie van kinderen aan het lokaal mobiliteitsbeleid.

Onderwijs: leerloopbanen op maat

Voor onderwijs streeft Vlaanderen naar een leerloopbaan die aansluit bij de talenten van elke leerling. Het Kinderrechtencommissariaat verwelkomt dat plan. Maar we missen aandacht voor het schoolklimaat en het welbevinden van leerlingen.

- Er zijn coherente strategieën nodig om schooluitval te voorkomen.
- Het onthaalonderwijs verdient meer aandacht.
- De uitrol van het M-decreet moet beter ondersteund worden.

Participatie is meer dan een middel

Het JKP 2015-2019 trekt opnieuw de kaart van kinderpactatie. Terecht. Kinderen hebben recht om te participeren. Kinderpactatie is

niet alleen een uitgangspunt en een middel maar ook een doelstelling. Alle maatschappelijke voorzieningen zijn hulpbronnen voor emancipatie van kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat betreurt dat het JKP weinig aandacht heeft voor participatie als doelstelling. Ook missen we acties om kinderrechteneducatie structureel uit te bouwen.

Jongeren als medegebruikers van ruimte
Vlaanderen gaat voor een doordacht medegebruik van de ruimte. Het wil de beperkte ruimte zo bruikbaar mogelijk maken voor kinderen en jongeren. Mooi zo. Waarom daar dan geen resultaatsverbintenissen aan koppelen in het JKP? Veel outputindicatoren ontbreken.

Brede kijk op welzijn van kinderen en jongeren

Het welbevinden van kinderen en jongeren is een belangrijk aandachtspunt in het JKP 2015-2019. Vlaanderen plant daarvoor verschillende acties. We missen initiatieven op verschillende domeinen.

- Vlaanderen moet blijven waken over de sociale functie van kinderopvang.
- We missen aandacht voor de buitenschoolse kinderopvang.
- Vlaanderen mag zijn plannen voor een prevalentieonderzoek naar geweld op kinderen niet opbergen.
- Preventieve gezinsondersteuning moet blijven inzetten op toegang tot basisvoorzieningen. Bruggen tussen de Huizen van het Kind en het eerstelijns welzijnswerk kunnen daartoe bijdragen.
- We scharen ons achter de holistische benadering van het Kwaliteitscentrum Diagnostiek en hopen dat het kan doorwegen op onderwijs.

Wonen: focus meer op kinderen

Vlaanderen streeft naar woonzekerheid voor alle kinderen. Het wil dat elk kind aangepast en comfortabel woont. Het Kinderrechtencommissariaat kan zich volledig terugvinden in die doelstelling. Wel vragen we om uitdrukkelijker de kaart te trekken van het kindperspectief en te blijven investeren in het recht op wonen.

- Laat de Huizen van het Kind een rol spelen in het recht op wonen.
- Denk aan extra scholen, crèches en andere sociale diensten om het sociale aanbod uit te breiden.

- Voorkom thuisloosheid structureel en maak de kinderen achter de statistieken zichtbaar.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Jeugd- en kinderrechten een nieuwe wind?*, 2014-2015/21, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Kinderrechtenindicatoren en -monitor

In de vorige legislatuur maakte Vlaanderen werk van een kinderrechtenmonitor om de verslaggeving over het Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan te ondersteunen. Nationaal werkte de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind aan kinderrechtenindicatoren waarrond ze een seminarie organiseerde.

Blijf zoeken naar goede outputindicatoren

Elk gepland project of proces in het JKP 2015-2019 is vertaald in één of meer outputindicatoren. Helaas is niet elke outputindicator even precies of relevant, en missen we acties die outputindicatoren bijschaven.

We blijven pleiten voor een degelijke set kinderrechtenindicatoren die voldoet aan verschillende voorwaarden, zoals het kind als onderzoekseenheid, verschillen blootleggen tussen kinderen en tussen contexten waarin kinderen opgroeien, niet alleen onderzoeksgegevens ontsluiten maar ook administratieve gegevens op verschillende beleidsniveaus verzamelen en openbaar maken. Vlaanderen moet zijn zoektocht naar een degelijke kinderrechtenmonitor voortzetten. Om praktische redenen bleef de Vlaamse kinderrechtenmonitor beperkt in aantal indicatoren.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Jeugd- en kinderrechten een nieuwe wind?*, 2014-2015/21, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Stadsmonitor met kindfocus

De stadsmonitor brengt het stadsleven in beeld. Hij rapporteert onder meer over mobiliteit, cultuur, vrije tijd, onderwijs, ondernemen, werken, wonen, woonomgeving en gezinsvriendelijkheid. Hij volgt op of het stadsleven evolueert in een meer duurzame en leefbare richting.

Het voorbije werkjaar bracht Kind & Samenleving meer kindfocus in de stadsmonitor. Gesprekken met kinderen brachten de belevingen, ervaringen en visie van kinderen in en op de stad in beeld. Daarna vertaalde Kind & Samenleving de perceptie van kinderen op de stad in een digitale tool.

► Kind & Samenleving, *Een kindfocus in de stadsmonitor. Van perceptiestudie tot digitale tool om kinderen en jongeren te bevragen*, november 2014, in opdracht van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur, Team Stedenbeleid, www.stadsmonitor.be

Het Kinderrechtencommissariaat waardeert de inspanningen van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur, Team Stedenbeleid, en Kind & Samenleving. Samen met het label 'kindvriendelijke steden en gemeenten' draagt een stadsmonitor vanuit kinderperspectief lokaal bij tot een structurele ondersteuning van een kindvriendelijke samenleving. Zeker als de stadsmonitor, naast de dertien centrumsteden, ook gemeenten zou monitoren.

Kinderrechtenindicatoren om zorgnoden van kinderen te monitoren

De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind gaat de uitdaging aan om kinderrechtenindicatoren te ontwikkelen. De Commissie wil de rechten van het kind in België in kaart brengen en opvolgen. Ze doet dat samen met kinderrechtenactoren, onderzoekers en medewerkers van regionale en nationale administraties.

Sinds 2013 werkte de Commissie indicatoren uit voor het recht op gezondheidszorg, op onderwijs, rust en vrije tijd, een kinderrechtvaardig aanpak van jeugddelinquentie, recht op hulpverlening en bescherming van het gezinsleven. Rond elke set indicatoren organiseerde de Commissie een seminarie.

Het Kinderrechtencommissariaat leidde het seminarie in over het recht op hulpverlening en bescherming van het gezinsleven.

- We hielden kinderrechtenindicatoren tegen het licht van de vermaatschappelijking van de zorg en het decentraliseren van het beleid.
- We pleitten voor een brede invulling van hulpverlening. Er moeten niet alleen gegevens verzameld worden over het hulpverleningsaanbod. Kinderrechtenindicatoren moeten ook oog hebben voor de financiële, materiële en ruimtelijke ondersteuning van de omgeving van kinderen en jongeren.
- We benadrukten het belang van kinderrechtenindicatoren op lokaal niveau.
- We stelden dat gegevens over de behoefte aan gespecialiseerde jeugdzorg altijd deel moeten blijven uitmaken van het indicatorenpalet.
- We onderstreepten het belang van statistieken op kindniveau.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Kinderrechtenindicatoren voor kinderen met nood aan zorg*, oktober 2014, www.kinderrechtencommissariaat.be – Artikels en Lezingen

Bevoegdheden decentraliseren: kansen en risico's voor kinderrechten

De Vlaamse Regering wil vanaf 1 januari 2016 meer autonomie voor de lokale overheid. Het ontwerp van decreet tot wijziging van diverse decreten rond de subsidiëring van de lokale besturen maakt dat mogelijk.

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media van het Vlaams Parlement organiseerde op 4 juni een hoorzitting over het decreet en nodigde het Kinderrechtencommissariaat uit.

Het Kinderrechtencommissariaat gaf op 4 juni advies over het decentraliseren van bevoegdheden.

Kinderrechten blijven een gedeelde verantwoordelijkheid

Het kinderrechtenverdrag zegt niets over bevoegdheden decentraliseren. Elke verdragsstaat is vrij om zijn staatsstructuur te kiezen. De staat is wel verplicht, ongeacht het bestuurs-

niveau, om de rechten van kinderen ten volle te respecteren en toe te passen. Vlaanderen ratificeerde het kinderrechtenverdrag en moet erover waken dat zowel regelgeving als praktijken conform zijn met het Verdrag. Ook als het gaat over gemeenten.

Decentraliseren: kansen voor minderjarigen

Bevoegdheden decentraliseren kan kansen in zich dragen, zoals:

- Beter en sneller inspelen op de lokale noden van kinderen en jongeren.
- Meer transparantie over wie, wat, waar beslist.
- Meer invloed en inspraak van kinderen en jongeren op het lokaal beleid: ze vinden het belangrijk om zich uit te spreken over het buurtleven en de activiteiten in hun buurt.

Blijf alert voor kinderrechten

Toch zijn er belangrijke randvoorwaarden:

- Maak lokaal beleid doorzichtig: heldere informatie en communicatie zijn essentieel zodat minderjarigen en ouders weten waarop ze aanspraak kunnen maken. Waarvoor kunnen ze waar terecht?
- Bescherm minderjarigen tegen rechtsongelijkheid. Zorg dat het gelijkheidsbeginsel niet onder druk komt te staan. In welke gemeente de minderjarige ook woont: garandeer gelijke rechten en een gelijkwaardige behandeling.
- Plan verschillende lokale participatiemechanismen op maat van minderjarigen om ze maximaal te betrekken bij het lokale beleid. Want minderjarigen mogen niet stemmen.
- Laat de macht van het getal nooit primeren. Garandeer dat het lokale beleid kwetsbare kinderen extra beschermt.

Bouw garanties in voor kinderrechten

Vlaanderen moet proactief inzetten op samenwerken tussen gemeenten en op stroomlijnen om rechten van kinderen te garanderen.

- Zorg voor ondersteuning en uitwisseling.
- Formuleer uitdrukkelijk kwaliteitsgaranties en rechtswaarborgen.
- Zie toe op de naleving van kwaliteitsnormen en kinderrechten. Elk bestuursniveau moet zijn verantwoordelijkheden naar kinderrechten opnemen.
- Zorg voor een uitgetekend klachtrecht en aanspreekpunt voor minderjarigen.

- Garandeer continuïteit. Ideaal krijgt het Vlaams Parlement over vijf jaar de kans om het decentraliseren van de bevoegdheden te evalueren. Mits uitbreiding naar gemeenten biedt de stadsmonitor daarvoor interessante perspectieven.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Decentraliseren van bevoegdheden: kansen en risico's voor kinderrechten*, 2014-2015/18, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Op 30 juni nam het Vlaams Parlement het ontwerpdecreet aan dat sectorale subsidies aan de lokale besturen afschaft. Met dat decreet worden de sectorale subsidies 'ingekanteld' in het Gemeentefonds.

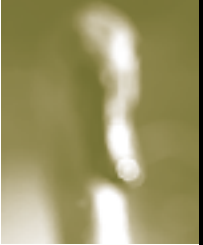
► Ontwerp van decreet tot wijziging van diverse decreten houdende de subsidiëring aan de lokale besturen en tot wijziging van het decreet van 5 juli 2002 tot vaststelling van de regels inzake de dotatie en de verdeling van het Vlaams Gemeentefonds van de Vlaamse Regering, *Parl. St. VI.Parl. 2014-2015*, nr. 357/1

► Decreet 3 juli 2015 tot wijziging van diverse decreten houdende de subsidiëring aan de lokale besturen en tot wijziging van het decreet van 5 juli 2002 tot vaststelling van de regels inzake de dotatie en de verdeling van het Vlaams Gemeentefonds, *BS 24 juli 2015*

Aanpak en preventie van gewelddadig islamitisch radicalisme bij jongeren

In het najaar van 2014 besliste het Vlaams Parlement hoorzittingen te organiseren over gewelddadig radicalisme. Het Kinderrechtencommissariaat werd uitgenodigd om daaraan mee te werken.

In ons advies vragen we Vlaanderen om in zijn aanpak en preventie van gewelddadig islamitisch radicalisme bij jongeren voluit te kiezen voor mensen- en kinderrechten.

De kinderrechtencommissaris lichtte zijn advies over radicalisering en minderjarigen toe op de hoorzitting van 25 februari 2015 in de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering.

Radicalisering van jongeren is een proces

We kijken naar radicalisering van jongeren als een proces:

- Radicalisering van jongeren is een proces dat samenhangt met een zoektocht naar identiteit. Een gebrek aan maatschappelijk perspectief, gebeurtenissen die triggeren en de wens om 'erbij te horen' verstevigen het proces.
- Moslimjongeren vallen tussen wal en schip. Ze ervaren gebrek aan verbondenheid en inclusie. Een orthodoxe versie van de islam biedt ze houvast, zelfwaarde en een duidelijke identiteit. Tegelijk geeft de ruimere samenleving niet genoeg ruimte om hun geloof te beleven. Zoekende moslimjongeren, die weinig houvast vinden in hun omgeving, zijn kwetsbaar voor beïnvloeding en indoctrinatie door vertrouwenspersonen, internet en sociale media.

Gewelddadig islamitisch radicalisme bestrijden: kies voluit voor kinderrechten

We vragen om alle maatregelen te laten sporen met het kinderrechtenverdrag:

- Vanuit het facultatieve protocol over de betrokkenheid van kinderen in gewapende conflicten pleiten we voor 'alle mogelijke juridische en andere maatregelen' die deelname aan gewelddadige groeperingen tegengaan.
- Vanuit kinderrechtenperspectief betekent dat alle mogelijke maatregelen die de rechten van kinderen respecteren.

De overheid moet een ruime interpretatie van de anti-terrorismewet en van 'verontrustende situaties' vermijden:

- Hou rekening met minderjarigheid en met het kinderrechtenverdrag bij het beoordelen van een terroristisch misdrijf, bij een verontrustende situatie en bij de uitvoering van de sanctie of maatregel.
- De opgelegde sanctie of maatregel moet altijd re-integratie voor ogen hebben.

Maak werk van een inclusieve samenleving

We vragen preventie die zich niet beperkt tot individuele begeleiding maar oog heeft voor vlottere toegang tot basisvoorzieningen en beschermt tegen discriminatie.

- Preventie moet vertrekken vanuit respect, vertrouwen en openheid. Individueel en structureel. Een vage grens tussen preventie en repressie moet vermeden worden.
- Het onderscheid tussen veiligheidsdiensten en diensten die instaan voor basisrechten moet duidelijk zijn.
- Jongeren en ouders moeten kunnen terugvallen op professionals met beroepsgeheim.

We pleiten ervoor om ouders en minderjarigen te ondersteunen:

- Werk aan ontmoeting en sociale cohesie. De Huizen van het Kind kregen het mandaat om ontmoeting en sociale cohesie te stimuleren. Met genoeg steun kunnen ze samen met het jeugdwerk een verschil maken.
- Werk aan cultuursensitieve professionele ondersteuning. Sla daarvoor bruggen naar de moslimgemeenschap. Participatie is geen te bereiken doelstelling maar een uitgangspunt.
- Ondersteun ouders en jongeren in hun strijd tegen gewelddadig islamitisch radicalisme. Geef vertrouwen en ruimte aan vrijwilligersinitiatieven van lotgenoten. Informeer jongeren en ouders over hun rechten. Wat betekent beroepsgeheim? Wat gebeurt er als ze gevoelige informatie doorgeven aan formele instanties?

We pleiten ervoor jongeren meer ruimte te geven om hun geloof te beleven en te uiten, in de publieke ruimte, in de eigen geloofsgemeenschap en op school.

Onderwijs kan op verschillende manieren een ondersteunende rol spelen:

- Gebruik de kansen die de eindtermen geven om een genuanceerd beeld van de islamwereld te brengen, zodat moslimjongeren meer positieve identificatiemogelijkheden krijgen.
- Geef leerlingen een gedegen initiatie in de eigen levensbeschouwing in combinatie met levensbeschouwing overstijgende activiteiten waarin jongeren van verschillende overtuiging elkaar ontmoeten.

- Bouw vanuit Vlaanderen de opleidingen tot islamleraar, islamconsulent of imam steviger uit.
- Laat leerlingen uit minderheidsgroepen ook op school toe om te tonen wie ze zijn.
- Laat de centrale aanspreekpunten voor leraren en scholen rond gewelddadig radicalisme bij jongeren vertrekken van een pedagogische benadering, met respect voor beroepsgeheim en privacy. De aanspreekpunten zijn er om te ondersteunen en niet om aangifte te doen.
- Geef meer ruimte aan kinderrechteneducatie.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Minderjarigen en radicalisering: voluit kiezen voor mensenrechtenperspectief*, 2014-2015/15, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

► Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering, Verslag van de hoorzittingen over de preventie en detectie van radicaliseringsprocessen, *Parl.St.* VI.Parl. 2014-2015, nr. 285/1

Op 27 mei nam het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan over de bestrijding van gewelddadige radicalisering. De resolutie schuift 55 maatregelen naar voren.

► Voorstel van resolutie betreffende de bestrijding van gewelddadige radicalisering, *Parl.St.* VI.Parl. 2014-2015, nr. 366/3

9.2.

Kinderrechtenbeleid in Brussel?

Kinderrechten raken aan verschillende gemeenschaps- en gewestbevoegdheden en aan verschillende beleidsniveaus. Het Kinderrechtencommissariaat signaleert en adviseert in eerste instantie aan het Vlaams Parlement. Onze Franstalige collega, de 'Délégué Général de la Communauté française aux droits de l'enfant', doet hetzelfde aan Franstalige kant. Federale knelpunten pakken we samen aan. Voor de bevoegdheden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie zou een officieel mandaat goed zijn om de naleving van kinderrechten in Brussel beter op te volgen. Dat is ook een bezorgdheid van het VN-Kinderrechtencomité. Thema's die daarbij zeker op de agenda kunnen staan zijn mobiliteit en huisvesting van kinderen en jongeren en de hulpverlening aan jongeren in de Brusselse regio.

VN-Comité voor de Rechten van het Kind zegt in zijn slotbeschouwingen:

'The Committee urges the State party to harmonize the mandates of all the ombudsmen institutions and to ensure adequate coordination of the ombudsmen institutions at Community level, as well as between ombudsmen institutions operating at federal and Community levels.'

► VN-Comité voor de Rechten van het Kind, *Concluding Observations: Belgium*, 18 juni 2010, CRC/C/BEL/CO/3-4

9.3.

Nationaal mensenrechten-instituut met focus op kinderrechten?

Een van de aanbevelingen die de Mensenrechtenraad en andere VN-organen al vaker formuleerden is dat er een nationale mensenrechteninstelling moet komen. Na pogingen in het verleden wil minister van Justitie Geens daar nu werk van maken.

Er bestaan al heel wat instellingen die waken over bepaalde mensenrechten, op verschillende beleidsniveaus. We vragen de regering om het statuut en de bevoegdheden van die instellingen te erkennen. Tegelijk zou de nieuwe nationale mensenrechteninstelling een coördinatiefunctie kunnen opnemen en gesprekspartner worden op het internationale toneel. Die manier van werken zorgt ervoor dat de nodige focus en de specifieke aanpak, in ons geval op kinderrechten, niet verloren gaat. Wel is het essentieel dat de nieuwe mensenrechtenkoepel de 'Paris Principles' respecteert. Dat wil zeggen dat ze onafhankelijk kan werken. Verschillende mensenrechteninstanties richtten intussen al een gezamenlijk overlegplatform op om regelmatig te overleggen over concrete thema's. Een samenwerkingsovereenkomst maakte het platform op 13 januari 2015 officieel.

- Meer informatie over de 'Paris Principles' en het bijhorende A-statuuut: website van het International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions (ICC), <http://nhri.ohchr.org>
- Samenwerkingsovereenkomst tussen de instellingen met een volledig of gedeeltelijk mandaat belast met de eerbiediging van de rechten van de mens. De instellingen die zich aansloten bij het samenwerkingsakkoord zijn: het Interfederaal Gelijkekansencentrum, Myria (het Federaal Migratiecentrum), het College van federale ombudsmannen, Comité P, het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, de Médiateur de la Wallonie et de la Fédération Wallonie-Bruxelles, de Ombudsmann der Deutschsprachigen Gemeinschaft, de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant (Fédération Wallonie-Bruxelles), de Nationale Commissie voor de Rechten

van het Kind, het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, de Hoge Raad voor de Justitie, Vast Comité-I, de Privacycommissie en het Kinderrechtencommissariaat.

9.4.

Gelijke kansen en armoedebestrijding

Armoede integraal bestrijden

Armoede is een meervoudige inbreuk op kinderrechten en mensenrechten. Al in 2010 was het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in zijn slotbeschouwingen bezorgd over het hoge aantal kinderen dat in armoede leeft in België.

Kinderarmoede in Vlaanderen nam de afgelopen jaren niet af. Het aantal kinderen geboren in kansarmoede steeg zelfs tot 11,38% in 2014. In 2013 leven 150.000 Vlaamse kinderen van 0 tot 17 jaar in een gezin met een inkomen onder de armoederisicodrempel.

Beleidsnota Armoedebestrijding: kinderrechtentoets nodig

Vlaams minister van Armoedebestrijding Liesbeth Homans diende op 24 oktober 2014 haar beleidsnota Armoedebestrijding 2014-2019 in bij het Vlaams Parlement.

Het Kinderrechtencommissariaat bezorgde zijn advies aan de Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen.

De minister zet terecht in op het voorkomen en bestrijden van kinderarmoede. Toch is er een meer uitgesproken kinderrechtenvisie nodig met aandacht voor de sociale positie van de ouders. De integrale, structurele, participatieve en empowerende aanpak van de armoedeproblematiek is goed. Maar hoe vertaalt die zich naar de praktijk? De beleidsnota blijft daarover nog vaag.

We adviseerden de minister:

- Vraag in alle beleidsnota's aandacht voor kinderarmoede.
- Heb aandacht voor kinderen in maatschappelijk kwetsbare situaties, zoals kinderen met een migratieachtergrond, minderjarige asielzoekers en kinderen van woonwagenbewoners.
- Plan experimenteerruimte voor participatie van kinderen en jongeren in zodat hun stem weerklinkt in de verschillende overlegplatforms.
- Vertrek vanuit belevingsonderzoek bij kinderen en jongeren om drempels en uitsluitingsmechanismen aan te pakken.
- Zorg voor betrouwbare gegevens waarin kinderen en jongeren eenheid van analyse zijn om de impact van de financiële crisis op kinderen op tijd te monitoren.
- Blijf aandacht besteden aan vakantieparticipatie, cultuur- en sportparticipatie en wijkgezondheidscentra.
- Besteed aandacht aan verschillende uitsluitingsmechanismen zoals de oververtegenwoordiging van kinderen in armoede in het buitengewoon onderwijs en het te vaak plaatsen van die kinderen in de jeugdhulp.
- Verbeter de financiële gezinssituatie onder andere door een toereikend vervangingsinkomen en een maximumfactuur in de eerste graad secundair onderwijs.
- Zorg ervoor dat alle gezinnen toegang krijgen tot een betaalbare en kwalitatieve woning.
- Blijf verenigingen voor maatschappelijk kwetsbare jongeren structureel erkennen.

► **KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT**, Advies *Beleidsnota Armoedebestrijding 2014-2019: nood aan kinderrechtentoets*, 2014-2015/11, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Senaat maakt informatieverslag kinderarmoede

De Commissie voor de Transversale Aangelegenheden en Gemeenschapsbevoegdheden van de Senaat besliste een informatieverslag op te stellen over de samenwerking die nodig is tussen federale overheid, Gemeenschappen en Gewesten in de strijd tegen kinderarmoede. Ze organiseerde daarvoor een reeks hoorzittingen.

Op 8 juni 2015 werkte het Kinderrechtencommissariaat mee aan de hoorzitting van de Commissie voor de Transversale Aangelegenheden en Gemeenschapsbevoegdheden van de Senaat.

Het Kinderrechtencommissariaat steunt het belang van samenwerking tussen overheden. Dat initiatief moet mee leiden tot een voelbare impact op het dagelijks leven van kinderen die in ons land onder de armoededrempel leven. Daarvoor schuiven we enkele aandachtspunten naar voren:

- Heb extra aandacht voor groepen met hoger risico op armoede zoals kinderen en jongeren op de vlucht of zonder wettig verblijf.
  - Besteed in de aanpak van kinderarmoede aandacht aan de ruimere gezins- en maatschappelijke context.
  - Zet participatie van kinderen centraal. Hou rekening met hun mening en zorg dat ze toegang krijgen tot maatschappelijke voorzieningen. Garandeer voor alle kinderen gelijke toegang tot onder andere onderwijs, wonen, gezondheid en vrije tijd. Ken rechten zoveel mogelijk automatisch of proactief toe. Onderzoek en benut daarvoor de mogelijkheden van het uitwisselen van informatie tussen overheden.
  - Maak bij elke maatregel een armoedetoets, met specifieke aandacht voor kinderen en jongeren. Hou rekening met links tussen bevoegdheidsdomeinen en overheden.
  - Zorg ervoor dat indicatoren de realiteit van kinderen in armoede, in het bijzonder de meest kwetsbare, weergeven.
  - Zet in op bewustmaking over armoede vanuit een kinderrechtensperspectief bij cruciale instanties zoals rechters, leerkrachten, hulpverleners.
  - Benut maximaal de bestaande instrumenten van samenwerking zoals het nationaal actieplan armoede en kinderarmoede en de Interministeriële Conferentie.
- Verzoek tot het opstellen van een informatieverslag betreffende de noodzakelijke samenwerking tussen de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten inzake de gezamenlijke aanpak van de strijd tegen kinderarmoede in

ons land, *Parl. St.* Senaat 2014-2015, nr. 6-162/1, www.senate.be/www/webdriver?MltabObj=pdf&MlcolObj=pdf&MlnamObj=pdfid&MltypeObj=application/pdf&MlvalObj=100663490

- Slides van de hoorzittingen over het informatie-verslag
www.senate.be/actueel/homepage/20150526_kinderarmoede_nl.html

Nieuw Vlaams Actieplan Armoedebestrijding: haalt het zijn doelen?

Het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) is het centrale beleidskader van de Vlaamse Regering om armoede tegen te gaan. Het plan gaat over de verschillende beleidsdomeinen, onder coördinatie van de Vlaamse minister bevoegd voor Armoedebestrijding.

Op 3 juli 2015 keurde de Vlaamse Regering het VAPA 2015-2019 goed. Het actieplan wil het armoederisico in Vlaanderen met 30% doen dalen en het aandeel kinderen halveren dat in armoede geboren wordt. Het Vlaams Parlement besprak het actieplan op zijn plenaire vergadering van 8 juli.

**Het Kinderrechtencommissariaat
bezorgde zijn advies aan het
Vlaams Parlement.**

In het VAPA staan enkele sterke punten:

- Het automatisch en proactief toekennen van rechten.
- Een armoedetoets op regelgeving in de verschillende domeinen, met participatie van mensen in armoede.
- De herhaalde aandacht voor beleving, participatie en ervaringskennis van kinderen en jongeren in armoede.
- De aandacht voor vrijetijdsparticipatie, door bijvoorbeeld de UiTPAS uit te breiden over heel Vlaanderen en extra middelen uit te trekken voor vakantieparticipatie.

Tegelijk hebben de acties in het VAPA meer slagkracht nodig om de beoogde daling van armoede te bereiken:

- De Vlaamse Regering kan de bevoegdheden die Vlaanderen door de zesde staatshervorming krijgt sterker benutten als hefboom om armoede te bestrijden. Dat geldt in het bijzonder voor de kinderbijslag.
- De toegankelijkheid van drinkwater en energie is te weinig gegarandeerd.
- Er zijn specifieke acties nodig voor bijzonder kwetsbare groepen, zoals kinderen zonder wettig verblijf.
- De focus op zelfredzaamheid dreigt de aandacht af te leiden van een aanpak gericht op structurele uitsluitingsmechanismen en de realisatie van grondrechten.

We hebben verschillende vragen voor de Vlaamse Regering:

- Hanteer een kinderrechtenkader als de Vlaamse Regering het VAPA verder ontwikkelt en vormgeeft. Met aandacht voor de samenhang tussen verschillende rechten en voor de omgeving van kinderen en jongeren.
- Zet volop in op sociale correcties en durf maatregelen bij te sturen als dat nodig blijkt te zijn op basis van de armoedetoets.
- Ga voluit voor kosteloos onderwijs, door onder andere de maximumfactuur te versterken en de schooltoelage te koppelen aan de schoolkosten.
- Zet sterk in op woonzekerheid en gezondheid en blijf waken over de sociale functie van de kinderopvang.

- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Advies Vlaams Actieplan Armoedebestrijding*, 2014-2015/22, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Het Vlaams Parlement besliste na het plenaire debat om het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding grondig te bespreken in de commissies.

- Motie tot besluit van het op 8 juli 2015 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019, *Parl.St.* VI.Parl. 2014-2015, nr. 434/2

Gelijke kansen

Artikel 2 van het kinderrechtenverdrag waarborgt dat alle rechten van toepassing zijn op alle kinderen.

Vlaams minister bevoegd voor het gelijke kansenbeleid, Liesbeth Homans, diende op 24 oktober 2014 haar beleidsnota Gelijke Kansen 2014-2019 in bij het Vlaams Parlement.

Het Kinderrechtencommissariaat bezorgde zijn advies aan de Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen.

- Het Kinderrechtencommissariaat verwelkomt de inspanningen om ongelijkheden tussen meisjes en jongens en stereotiepe beeldvorming rond mannen en vrouwen weg te werken, en vraagt om behalve onderwijs en welzijn ook andere, commerciële sectoren aan te spreken.
- We verwelkomen het streven naar een geweldloze samenleving en hopen dat de minister meldpunt 1712 mee ondersteunt.
- We appreciëren het streven naar een holebi-vriendelijke school- en vrijetijdsomgeving, maar betreuren dat media zoals Max! en Yeti verdwijnen, die jongeren daar direct over konden aanspreken.
- We vragen meer duidelijkheid over de plannen om kinderopvang, onderwijs, cultuur en sport beter toegankelijk te maken voor gezinnen met kinderen met een beperking en over de brug die de minister wil slaan naar armoedebestrijding.
- We vragen kindvriendelijke, laagdrempelige meldpunten voor klachten over discriminatie.
- We onderstrepen het belang van de oprichting van een ontmoetingsplatform van Vlaamse mensenrechtenorganisaties.
- We vragen de minister er bij de federale regering op aan te dringen werk te maken van een nationaal orgaan dat onderzoekt of mensen – dus ook kinderen en jongeren – die van hun vrijheid beroofd zijn, menswaardig behandeld worden.
- We zijn verwonderd dat de beleidsnota met geen woord rept over de grote sociaal-economische ongelijkheid waar kinderen en jongeren in Vlaanderen mee te kampen hebben.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Advies Beleidsnota Gelijke Kansen 2014-2019: vanuit kinderrechten bekeken, 2014-2015/7, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten*

Integratie en inburgering

Heel wat kinderen en jongeren in Vlaanderen behoren tot een van de doelgroepen van het integratie- en inburgeringsbeleid. Recht op participatie aan de samenleving en het non-discriminatiebeginsel bij de uitoefening van alle kinderrechten zijn kernelementen in het kinderrechtenverdrag.

Vlaams minister bevoegd voor het inburgeringsbeleid, Liesbeth Homans diende op 24 oktober 2014 haar beleidsnota Integratie en Inburgering 2014-2019 in bij het Vlaams Parlement. We screenen de beleidsnota vanuit dit kinderrechtenperspectief.

Het Kinderrechtencommissariaat bezorgde zijn advies aan de Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering en Stedenbeleid.

- Het Kinderrechtencommissariaat waardeert het voornemen om in alle beleidsdomeinen de etnisch-culturele kloof te dichten, en vraagt om niet eenzijdig in te zetten op Nederlandse taalkennis.
  - We vragen de sociaal-economische achterstandsfactor in die etnische kloof niet uit het oog te verliezen.
  - We vragen het sociale tolken te blijven ondersteunen.
- We kijken met belangstelling uit hoe de minister de positie van personen met een migratieachtergrond in de verschillende beleidsdomeinen gaat monitoren.
- We waarderen de inspanningen voor kleuterparticipatie bij anderstaligen, en vragen om te focussen op doelgroepen.
- We waarderen de intentie om meer taal te stimuleren op heel jonge leeftijd, maar vragen ons af hoe dat rijmt met de geplande verhoging van de kinderopvangtarieven.

- We volgen met belangstelling hoe de minister de lokale regierol rond integratie en inburgering zal ondersteunen.
- We juichen toe dat de beleidsnota de woonwagengproblematiek benadert vanuit een woonbeleidsperspectief.
  - Toch vragen we volgehouden inspanningen om 500 residentiële standplaatsen extra te realiseren.
  - We vinden dat specifieke integratie-inspanningen nodig blijven.
  - We volgen met belangstelling hoe het nieuwe geïntegreerde vormingsaanbod voor 16- tot 18-jarige nieuwkomers vorm krijgt.
- We vragen om in de onderhandelingen met de federale regering rond de opvang en hulpverlening aan kinderen en jongeren op de vlucht te onderzoeken
  - hoe we die kinderen en jongeren kunnen ondersteunen om de band met het land en de cultuur van herkomst te onderhouden;
  - onder welke voorwaarden jongeren die hier niet kunnen blijven, toch eerst hun studies kunnen afwerken voor ze het land moeten verlaten.
- We waarderen het voornemen van de minister om gezinnen zonder wettig verblijf naar de gepaste hulpverlening te oriënteren.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Beleidsnota Integratie en Inburgering 2014-2019: vanuit kinderen bekeken*, 2014-2015/6, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

10. Kinderrechten internationaal

10.1.

Europese kinderombudsdiensten

Het European Network of Ombudspersons for Children (ENOC) verbindt vandaag 43 Europese kinderombudsdiensten uit 33 landen van de Raad van Europa, waaronder 22 EU-landen.

- Website European Network of Ombudspersons for Children: enoc.eu

Jaarvergadering over impact financiële crisis op kinderen

Van 22 tot 24 oktober 2014 hield ENOC zijn jaarconferentie in Edinburgh. De kinderombudsdiensten wisselden informatie en ervaringen uit over hun werking. Centraal stonden de gevolgen van besparingen en de impact van de financiële crisis op het leven van kinderen en jongeren in Europa. In een gezamenlijk position statement drukte ENOC daarover zijn grote bezorgdheid uit.

Op 28 oktober presenteerde de kinderrechtencommissaris de grote lijnen op de persconferentie over het nieuwe rapport van Unicef, 'Kinderen van de recessie'. Dat rapport toont aan dat kinderen, een van de meest kwetsbare maatschappelijke groepen, meer geraakt werden door de recente economische crisis.

Bij besparingsmaatregelen moet er aandacht zijn voor de impact ervan op kinderen. Het kinderrechtenverdrag schuift geen specifiek economisch model naar voren. Maar vanuit een kinderrechtensvisie kun je wel heel wat zeggen over economische processen en uitkomsten.

- European Network of Ombudspersons for Children, *Position Statement on 'Children and Austerity'*, adopted at the 18th ENOC Annual General Assembly, 24 October 2014, Edinburgh www.enoc.eu/wp-content/uploads/2015/01/ENOC-2014-Statement-on-Children-and-Austerity.pdf

Jongeren getuigen over hoe besparingen hen raken

Het European Network of Ombudspersons for Children (ENOC) liet jongeren zelf aan het woord. 32 kinderen en jongeren uit 8 verschillende landen tonen in eigen kortfilms en animaties hoe de financiële crisis hun leven beïnvloedt en hun rechten in het gedrang brengt. De Raad van Europa lanceerde een website voor het project en een rondreizende tentoonstelling, 'Austerity Bites, de stemmen van kinderen'.

Het Kinderrechtencommissariaat nam het Vlaamse luik voor zijn rekening en werkte samen met de Beweging van Mensen met Laag Inkomen en Kinderen vzw in Gent. Jongeren getuigen over hun jongerenwerking die dreigt te stoppen, over te weinig privacy in een te kleine en slecht onderhouden sociale huurwoning, over hoe ze door gebrek aan zakgeld geen aansluiting meer vinden bij vrienden.

De tentoonstelling met videogetuigenissen was in het najaar 2014 in Brussel te zien.

- Website Raad van Europa over rondreizende tentoonstelling 'Austerity bites: children's voices' met de filmpjes: www.coe.int/en/web/childrens-voices
- Omschrijving van het project 'Austerity bites: children's voices' project, 2014, www.enoc.eu/?page_id=475

Internationaal proactief samenwerken om levens van vluchtelingen te redden

De tragedies in de Middellandse Zee waarin duizenden bootvluchtelingen het leven lieten, beroeren ook de leden van ENOC. We schreven een open brief aan de nationale regeringen, de Europese Unie en de internationale gemeenschap. Zij hebben de morele en wettelijke plicht om de mensenrechten van vluchtelingen te garanderen. De omvang van de tragedie maakt een proactieve houding nodig. Passief zitten wachten tot de vluchtelingen die de barre oversteek overleven asiel vragen, is niet genoeg.

ENOC herinnert in de brief aan zijn verklaring van 2013 over kinderen op de vlucht, die stelt

dat kinderen op de vlucht in de eerste plaats kinderen zijn. Kinderen hebben recht op leven, ontwikkeling en bescherming tegen al wat schadelijk voor ze is. Proactief optreden vergt middelen die de mogelijkheden van afzonderlijke landen overstijgen. Structurele samenwerking tussen landen en met internationale instellingen is een absolute voorwaarde om onze verplichtingen tegenover kinderen op de vlucht te vervullen.

Tragedies zoals in de Middellandse Zee zijn een inbreuk op de menselijke waardigheid. Landen die op het internationale forum mensenrechten altijd hoog in het vaandel dragen, kunnen hun geloofwaardigheid alleen behouden door proactief samen te werken om het leven van de vluchtelingen en hun vele kinderen te redden.

- European Network of Ombudspersons for Children, Open Letter to all National Governments, the European Union, and the International Community regarding the mass tragedies unfolding in the Mediterranean, www.enoc.eu/?p=1140
- European Network of Ombudspersons for Children, Position Statement on 'Children on the move: Children First', adopted at the 17th ENOC Annual General Assembly, 27 September 2013, Brussels
www.enoc.eu/wp-content/uploads/2015/01/ENOC-2013-Statement-on-Children-on-the-Move-EN.pdf

10.2.

Deelname aan Universal Periodic Review

Een van de projecten waar rond we samenwerken met onze collega-mensenrechteninstanties, was de rapportage in het kader van de Universal Periodic Review.

Beoordeling door andere landen

In de 'Universal Periodic Review' lichten vertegenwoordigers van buitenlandse regeringen de mensenrechtensituatie in een land door. In tegenstelling tot de vele andere internationale rapportages zijn het geen onafhankelijke experts in mensenrechten, maar lidstaten zelf die aanbe-

velingen formuleren. Een soort *peer review* zeg maar. Een ander verschil is dat de staat gescreend wordt op alle domeinen die raken aan mensenrechten, dus niet alleen op bijvoorbeeld kinderrechten of vrouwenrechten.

België aan bod in 2016

Ons land wordt in 2016 beoordeeld. De review gebeurt op basis van drie documenten: een zelfevaluatie-rapport van het land in kwestie, een rapport gebaseerd op de al beschikbare VN-informatie, en een rapport met informatie van andere betrokkenen, zoals ngo's en nationale mensenrechtenorganen.

Samen sterk

Samen met onder andere het Interfederaal Centrum voor Gelijkheid van Kansen, het Federaal Migratiecentrum en de Federale Ombudsman maakten we de oefening en stelden we rapporten op over verschillende thema's. Voor ons was het de eerste keer dat we mee in het grote bad van de mensenrechten sprongen en mee dit soort aanbevelingen aan onze beleidsmakers schreven. Ook voor ons dus voorbij de grenzen van het bekende. Maar met reden: heel veel van onze thema's raken ook aan gezin, armoede, migratie, privacy en discriminatie, thema's waar onze partners mee bezig zijn. En samen geraak je verder.

- www.upr-info.org

10.3.

België veroordeeld

Raad van Europa: België moet lijfstraffen voor kinderen bij wet verbieden

De Raad van Europa tikt België op de vingers en zegt dat het verbod op fysieke straffen voor kinderen, inclusief lijfstraffen, in de Belgische wetgeving en rechtspraak niet duidelijk genoeg is. Verschillende internationale organisaties klaagden België daarvoor al aan. In 2010 adviseerde het VN-Comité voor de Rechten van het Kind de Belgische Staat nog eens om wetgevende maatregelen te nemen.

Daarnaast vroeg het VN-Kinderrechtencomité om voorlichtingscampagnes op te zetten.

- Europees Comité Sociale Rechten, Klacht Nr. 98/2013, *Association for the Protection of All Children (APPROACH) Ltd. v. Belgium*, 29 mei 2015, www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Complaints/CC98Merits_en.pdf

Verbod is sterk maatschappelijk signaal

Het Kinderrechtencommissariaat gelooft sterk in een verbod als maatschappelijk signaal. Het stelt scherp dat geweld op kinderen niet kan. Een wettelijk verbod moet mensen alerter maken en kan een ontradend effect hebben. Daarbij hoort een breder debat over geweld tegen kinderen. Geweld beheers je niet door het blind te censureren of door het alleen maar van bovenaf te verbieden. We moeten proberen het geweld te begrijpen, maar tegelijk in staat zijn om tussenbeide te komen als dat nodig is. Het vraagt sensibiliseringscampagnes om iedereen bewust te maken van hoe hij of zij omgaat met kinderen en jongeren.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens: België moet voorzien in betere levensomstandigheden gezin van asielzoekers

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens veroordeelde België omdat het een Servisch gezin met vijf kinderen dat asiel zocht een maand in extreme armoede liet doorbrengen, voor ze teruggestuurd werden. Zonder geld, zonder toegang tot sanitaire faciliteiten of basisbehoeften.

Het Hof gaf aan dat staten het recht hebben om de toegang, het verblijf en het verwijderen van niet-onderdanen te controleren, maar dat ze wel verantwoordelijk zijn voor de omstandigheden waarin ze asielzoekers opvangen.

Na een bevel om het grondgebied te verlaten, bracht het gezin in Brussel negen dagen door op een plein en drie weken in een station. Daarom oordeelde het Hof dat België de kwetsbaarheid

van de familie als asielzoekers niet behoorlijk in rekening nam. Te meer omdat het ging om een gezin met jonge kinderen en met een kind met een beperking. De manier waarop België het gezin aan hun lot overliet, komt neer op een onmenselijke of ontorende behandeling waardoor België artikel 3 van het Europees mensenrechtenverdrag schond. De Belgische staat moet de Servische familie daarom 22.750 euro schadevergoeding betalen.

Het kind met een beperking stierf zeven weken na zijn terugkeer in Servië aan een longinfectie. Toch oordeelde het Hof dat België artikel 2 over het recht op leven niet geschonden had, omdat de verzoekers niet konden aantonen dat de dood van het kind het gevolg was van de levensomstandigheden in België of van het gebrek aan bescherming door de Belgische overheid.

- Europees Hof Rechten van de Mens, 7 juli 2015, *V.M. et autres v. Belgique*, [www.hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-155818#{"itemid":\["001-155818"\]}](http://www.hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-155818#{)

10.4. VN-Kinderrechtencomité

Het Kinderrechtencommissariaat ondersteunde de vraag van Bernard Devos, de Délégué Général aux droits de l'enfant, aan het VN-Kinderrechtencomité naar onderzoek over het systematisch schenden van rechten van Romakinderen in België.

Hoewel het Kinderrechtencommissariaat niet betrokken was bij het traject dat onze Franstalige collega's aflegden met de lokale, regionale en federale overheden, steunden we hun vraag om de situatie te onderzoeken. Want onze Klachtenlijn krijgt gelijkaardige klachten van Romagezinnen in Vlaanderen.

Deel

4

Bijlagen

Kinderen

Gevolgde studiedagen (september 2014 tot en met augustus 2015)

Het Kinderrechtencommissariaat woonde studiedagen bij om op de hoogte te blijven van onderzoek, wetgeving en ontwikkelingen.

- Het onderwijs van 12 tot 18: niet van secundair belang!, Vlaams Forum voor Onderwijsonderzoek, Leuven, 18 september 2014
- Startdag 2014 'Onderwijs in een lerende samenleving', Vlaamse Onderwijsraad, Brussel, 25 september 2014
- Ontmoetingsdag 'Beter Samen', LUS vzw, Gent, 3 oktober 2014
- Colloquium 10 jaar verklaring van Panathlon, Panathlon België, Gent, 4 oktober 2014
- Kinderen en scheiden. Nieuwe inzichten en ontwikkelingen op psychosociaal en juridisch vlak, KU Leuven, 14 oktober 2014
- Meeting Jongerenproject, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Brussel, 18 oktober 2014
- Asiel en opvang, De Foyer, Brussel, 27 oktober 2014
- Vreemde Eend? Gewoon een kind in de klas. Over anderstalige nieuwkomers in het buitengewoon onderwijs, AgODi, Intercultureel Netwerk Gent en Kom-Pas, Gent, 4 november 2014
- Infosessie overheidscommunicatie & succesvol beleid in de nieuwe legislatuur, Afdeling Communicatie DAR, Brussel, 5 november 2014
- 6th IJJO International Conference 'Making Deprivation of Children's Liberty a Last Resort: Towards evidence-based policies on alternatives', IJJO, Brussel, 3 en 4 december 2014
- Intra-Europese mobiliteit: uitdagingen voor hulp- en dienstverleners, Oost-Vlaams Diversiteitscentrum ODiCe, Gent, 4 december 2014
- Detentie en asiel, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Brussel, 18 december 2014
- Gespreksronde 'Zit energiearmoede op hete kolen of op de blaren?', Samenlevingsopbouw, Brussel, 19 december 2014
- Infosessie over Europese niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, Dienst Voogdij, Brussel, 22 december 2014
- Woorden en beelden k(l)eurig kiezen. Communiceren met een cultureel divers publiek, Studio Sesam, Brussel, 22 januari 2015
- De impact van terugkeren of blijven zonder papieren voor gezinnen met minderjarige kinderen, Platform Kinderen op de Vlucht, Brussel, 27 januari 2015
- Draagmoederschap: is er een wettelijke regeling nodig?, Groen-Ecolo, Brussel, 30 januari 2015
- Lunchdebat 'Het centraal meldpunt voor risicojongeren', Contactcomité van organisaties voor jeugdzorg, Antwerpen, 12 maart 2015

- Infosessie over de implementatie van het M-decreet, TOPunt Gentse CLB's, Gent, 13 maart 2015
- Infovoormiddag 'Participatie en kwaliteit in de bijzondere jeugdzorg', Zorginspectie, Brussel, 17 maart 2015
- Doctoraatsverdediging 'Jeugdrechtsmodellen in theorie en praktijk. Een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters' (Eef Goedseels), KU Leuven, Leuven, 23 maart 2015
- Persvoorstelling 'Wat vinden kinderen belangrijk in de opvang?', Kind en Gezin, Brussel, 25 maart 2015
- Studiedag 'Time-out in het buitengewoon basisonderwijs', Vlaamse Onderwijsraad, Antwerpen, 31 maart 2015
- Informatiesessie over databanken, Vlaams Parlement, Brussel, 21 april 2015
- Opendeurdag 'onderwijscafé', IVG-School secundair, Gent, 25 april 2015
- Training Focusgesprekken, De Ambrassade, Brussel, 30 april 2015
- Een verbeterd toezicht op plaatsen van vrijheidsberoving voor minderjarigen, Defence for Children International, Brussel, 8 mei 2015
- Hoe gaan LOP's aan de slag rond armoedebeleid?, AgODi, Gent, 8 mei 2015
- Toonmoment 'De Grote Stap', Cachet vzw, Mechelen, 13 mei 2015
- Brainstormdag 'Toekomst van de Geestelijke Gezondheidszorg', Zorgnet Vlaanderen, Leuven, 22 mei 2015
- Studienamiddag 'De beleving van cyberpesten bij meisjes met een migratieachtergrond, Ella kenniscentrum gender en etniciteit, Brussel, 26 mei 2015
- 50 jaar jeugdbeschermingsrecht, Instituut Sociaal Recht KU Leuven, Leuven, 28 mei 2015
- Stimuleer je creativiteit!, Vlaams Parlement, Brussel, 15 juni 2015
- 'Het inschrijvingsbeleid in Amsterdam – gesprek met Guido Walraven', Vlaamse Onderwijsraad, Brussel, 18 juni 2015

Kinderrechten in de media

Vorig werkjaar kwamen de standpunten van het Kinderrechtencommissariaat zo'n vierhonderd keer aan bod in de media. In tijdschriften en dagbladen, gedrukt of online, op radio of tv.

Dit is een overzicht van wat tussen 1 september 2014 en 31 augustus 2015 verscheen in verschillende media.

Audio	1/9/2014	VRT – Radio 1 Nieuws 7:00 en 8:00	Vandaag gaan de familierechtbanken officieel van start. Alle familiale geschillen zullen voortaan behandeld worden door één rechtbank. Minderjarigen krijgen meer inspraak. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen hoopt op goede omkadering.
Print	1/9/2014	Psychologies Magazine	Bang voor de toekomst van mijn kind
Print	5/9/2014	Weliswaar	Is er toekomst na de jeugdzorg?
Print	8/9/2014	De Standaard	Kinderen zijn ook maar mensen. Kinderen en showbusiness, het kan. Zodra een programma als 'Junior Eurosong' of 'The Voice Kids' wordt uitgezonden, regent het negatieve reacties. Onterecht, vindt Bruno Vanobbergen: 'Kinderen hebben recht op deelname aan het culturele leven, en de showbusiness maakt daar deel van uit.'
Print	9/9/2014	Dag Allemaal	Onze kijktips
Print	10/9/2014	Primo TV Gids	Het hobbelige tienerleven
Print	12/9/2014	De Morgen	Kinderen in tv-talentenjachten: zijn ze echt zo fragiel als we denken? Showbizz for kids: en dan?
Print	15/9/2014	Gazet van Antwerpen	'We krijgen veel ruimte om te improviseren'
Print	17/9/2014	Knack Focus	Column van PB Gonda. Reageert ook op uitspraak kinderrechtencommissaris over kinderen in muziekprogramma's.
Print	17/9/2014	Het Nieuwsblad De Gentenaar - Jommekeskrant	In samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat en Awel (de vroegere Kinder- en Jongerentelefoon) heeft Ketnet de reeks DSR ontwikkeld
Print	18/9/2014	De Standaard	Het gezin als toppunt van democratie
Print	24/9/2014	Kerk & Leven	Eén familie, één dossier, één rechtbank. 'Een stap vooruit, maar niet ver genoeg'
Print	30/9/2014	CAW Inzicht	Van theorie naar praktijk. Een kanttekening. Interview met Bruno Vanobbergen.
Internet	1/10/2014	knack.be	'School mag kind niet dupe geven'. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen vindt dat kinderen niet de dupe mogen worden van de financiële problemen van scholen.
Tv	1/10/2014	VTM – Nieuws 19u	Scholen treden harder op tegen leerlingen die hun facturen niet betalen. Reactie van Bruno Vanobbergen op de maatregel van de gemeentescholen van Meise om kinderen van ouders die de schoolfacturen niet betalen geen warm eten te geven.
Print	1/10/2014	DM.City	Wildemannen woestewijven: Baas in Gent. 'Wees wild en woest en luister naar wat je vanbinnen hoort'.
Print	1/10/2014	Klasse	Leermiddelen: kinderrechten. Basis- en secundair onderwijs.
Print	3/10/2014	De Standaard	Antwerpse jeugdrechters hekelen tekort aan bedden. Jongeren slapen in cel door plaatsgebrek in zorg.
Print	4/10/2014	De Morgen	Journaliste Veerle Beel zoekt in boek uit wat volwassenen kunnen leren van kinderwensen. Kinderdromen, daar is niks mis mee.
Print	4/10/2014	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Jeugdrechters en parket eisen meer capaciteit voor jongerenzorg. Geen plaats? Dan moet kind maar in politiecel.

Audio	6/10/2014	VRT - Radio 1 – Vandaag	Studiosprek met kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen over zijn nieuw boek 'Het kind van onze dromen' naar aanleiding van de 25e verjaardag van het kinderrechtenverdrag
Internet	6/10/2014	knack.be	Tentoonstelling 'Aarde is aarde': wijze les over het stof van geest en de as van het lichaam
Print	8/10/2014	Flanders Today	Week in brief
Internet	9/10/2014	nieuwsblad.be	6° leerjaar VBS De Ark bezoekt Vlaams Parlement
Print	10/10/2014	Het Laatste Nieuws	Filmpje promoot Turnhout als kindvriendelijke stad
Print	11/10/2014	Het Nieuwsblad De Gentenaar	'Een kind moet in het geheim kunnen chatten, zonder dat zijn ouders meelesen'
Print	12/10/2014	De Zondag	'We geven kinderen te weinig tijd'
Internet	13/10/2014	nieuwsblad.be	Laat kinderen ook stemmen
Audio	13/10/2014	VRT - Radio 1 – De ochtend	Stemrecht voor kinderen
Internet	13/10/2014	nieuwsblad.be	Psycholoog: 'Stemrecht voor kinderen kan wel degelijk'
Print	13/10/2014	De Standaard standaard.be	'Geef kinderen kans om te stemmen'. Kinderen zouden stemrecht moeten krijgen. Ongeacht hun leeftijd. De Vlaamse kinderrechtencommissaris zegt het niet bij wijze van boutade. Hij meent het.
Audio	13/10/2014	VRT Radio 1 – Hautekiet	Stemrecht voor kinderen
Tv	13/10/2014	Op 12 – Karrewiet	Stemrecht voor kinderen. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen wil dat kinderen stemrecht krijgen. Veel kinderen en jongeren zijn geïnteresseerd in politiek.
Internet	13/10/2014	knack.be	'De Nobelprijs voor de Vrede brengt het belang van kinderrechten onder de aandacht'.
Audio	14/10/2014	VRT Radio 2 – Limburg	Sluiten van Tongeren
Print	14/10/2014	De Standaard	Column Lorin Parys. Een apart jeugdland.
Print	15/10/2014	Knack	Pleidooi voor 'liefdevolle verwaarlozing'. Opvoeden is geen topsport.
Internet	17/10/2014	nieuwsblad.be	Amper GAS-boetes voor jongeren
Print	17/10/2014	De Standaard	Jongere krijgt bijna nooit GAS-boete. Als er een GAS-boete wordt uitgedeeld, dan is dat in minder dan één op de honderd gevallen aan iemand die jonger is dan achttien.
Print	17/10/2014	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Jongere krijgt (bijna) nooit GAS-boete. 0,8 procent van alle boetes komt bij min-achttienjarigen terecht.
Persagentschap	17/10/2014	Belga	Les jeunes peu soumis à des sanctions administratives communales en Flandre
Persagentschap	17/10/2014	Belga	Jongere krijgt bijna nooit GAS-boete
Persagentschap	17/10/2014	Belga	Kinderrechtencommissaris roept op tot heroverwegen van plaats kinderen in samenleving
Tv	17/10/2014	VTM – Nieuws 13 en 19u	Amper GAS-boetes voor jongeren. Jongeren krijgen amper GAS-boetes. In Antwerpen en Gent gaat maar één op de honderd boetes naar hen. Sinds begin dit jaar kunnen ook kinderen vanaf 14 jaar een GAS-boete krijgen. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen wil dat de maatregel herbekeken wordt.
Audio	17/10/2014	VRT- Radio 1 – De ochtend	Onderzoek naar GAS-boetes. Uit een onderzoek van de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten blijkt dat er nauwelijks GAS-boetes worden uitgeschreven aan iemand die jonger is dan 18. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen stelt zich vragen bij het systeem.

Tv	17/10/2014	ATV – Nieuws	Schaf GAS-boetes voor minderjarigen af. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen pleit ervoor om GAS-boetes voor minderjarigen af te schaffen. Uit cijfers van de VVSG blijkt dat er amper GAS-boetes worden uitgeschreven aan minderjarigen.
Internet	17/10/2014	Metro	Kinderrechtencommissaris roept op tot heroverwegen van plaats kinderen in samenleving
Internet	18/10/2014	atv.be	GAS-boetes voor minderjarigen nutteloos
Persagentschap	18/10/2014	Belga	Seks op 14 ligt op tafel bij regering
Print	18/10/2014	La Dernière Heure	Les jeunes peu soumis à des sanctions administratives communales
Print	18/10/2014	De Morgen	Seks tussen tieners moet kunnen. Regering denkt na over aanpassing van minimumleeftijd.
Print	18/10/2014	De Morgen	Seks op 14 ligt op tafel. Michel I wil wet uit 1912 aanpassen.
Print	18/10/2014	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Seks op 14 ligt op tafel bij regering
Print	20/10/2014	Het Belang van Limburg	'Geen seconde spijt van ontmaagding op 14 jaar'. Regering Michel I herbekijkt minimumleeftijd voor seks.
Print	20/10/2014	Gazet van Antwerpen	Regering overweegt aanpassing van wet op seks bij jongeren
Audio	21/10/2014	VRT - Radio 1 – Nieuws 13:00	Label 'Kindvriendelijke Stad'. Zeven Vlaamse steden en gemeenten, waaronder Gent, krijgen het label 'Kindervriendelijke stad'. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen onderstreept het belang van het label, net nu het kinderrechtenverdrag 25 jaar bestaat.
Internet	21/10/2014	hbvl.be	Hasselt en Meeuwen-Gruitrode krijgen eerste Vlaams label voor kindvriendelijkheid
Print	21/10/2014	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Wat ouders telkens weer vergeten: Het kind bestaat niet (en het is al zeker geen Shirley Temple)
Persagentschap	21/10/2014	Belga	Zeven steden en gemeenten krijgen eerste Vlaams label voor kindvriendelijkheid
Print	21/10/2014	Dag Allemaal	Straks ook kinderen naar de stembus?
Internet	22/10/2014	4nieuws.be	1 op 5 kinderen klaagt over scheiding
Tv	22/10/2014	VTM – Nieuws 19u	Kinderen lijden onder echtscheidingen. Eén op vijf klachten die kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen krijgt, gaat over echtscheidingen. Ze komen van kinderen die inspraak willen in de zoekregeling of die hulp zoeken omdat er zoveel ruzie is. Jeugdbeweging KAJ wil dat er meer naar jongeren wordt geluisterd.
Print	22/10/2014	De Morgen	Codewoord: inspraak. Jeugdbeweging KAJ lanceert oproep voor meer zeggenschap voor kinderen van gescheiden ouders.
Print	22/10/2014	Het Nieuwsblad	Hasselt en Meeuwen-Gruitrode zijn het meest kindvriendelijk. Slechts zes Vlaamse steden en gemeenten mogen titel dragen.
Print	22/10/2014	Het Nieuwsblad	Sint-Niklaas erkend als kindvriendelijke stad. Stad van de Sint is nu officieel ook Stad van het Kind.
Print	22/10/2014	Het Laatste Nieuws	Sint-Niklaas. Stad wil echte kindervriend zijn.
Print	22/10/2014	De Standaard	Zes Vlaamse steden en gemeenten mogen titel dragen. Hasselt en Meeuwen-Gruitrode zijn het meest kindvriendelijk.
Print	22/10/2014	Gazet van Antwerpen	Sint-Niklaas. 'Ja, wij zweren trouw aan het kind.' Stad van de Sint nu officieel ook kindvriendelijke stad.
Print	22/10/2014	Gazet van Antwerpen	Mechelen. Titel van Kinderstad is binnen. VVJ geeft stad Mechelen een 'kindvriendelijk label'.

Internet	24/10/2014	nieuws.be	Kinderen viseren tijdens een protestactie, is onaanvaardbaar. Kinderrechtencommissaris verontwaardigd over focus op luxeverzuim.
Internet	24/10/2014	knack.be	Herfstlectuur voor 9 Vlaamse ministers: van ontregelde poëzie tot duurzaam jeugdboek. 'Het kind van onze dromen'. Bruno Vanobbergen: hoe we naar kinderen kijken zegt alles over onszelf.
Print	24/10/2014	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	CD&V wil 'ouderschapsplan' vóór elke scheiding. 'Op zondag naar scouts, ook in mama's weekend.'
Print	24/10/2014	Het Belang van Limburg	Eerst afspraken maken over kinderen, dan pas scheiden
Persagentschap	24/10/2014	Belga	Stiptheidsacties politie - Kinderrechtencommissaris verontwaardigd over focus op luxeverzuim
Print	25/10/2014	De Standaard	'De confrontatie met de politie kan bij een kind een permanente vrees teweegbrengen tegenover het instituut dat de zwakste burgers moet beschermen'
Print	25/10/2014	Le Soir	A Zaventem, des contrôles sur mineurs posent question
Internet	25/10/2014	deredactie.be	'Kinderen viseren tijdens een protestactie, is onaanvaardbaar'
Tv	28/10/2014	VRT - één – Het journaal 7 en L	Kinderarmoede. Kinderen getroffen door besparingen.
Print	29/10/2014	Knack	'Vlamingen hebben meer empathie voor dieren dan voor migranten'
Print	29/10/2014	Flanders Today	Offside. Hitting the books.
Print	30/10/2014	Gazet van Antwerpen	Twitter over Zwarte Piet
Print	1/11/2014	Klasse	Is jouw schoolreglement kinderrechten-proof?
Print	5/11/2014	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Brainstorm met Kristel over kinderrechten
Print	6/11/2014	De Morgen	Wildplassen? Moet kunnen. Nederlandse gemeente begraaft GAS-boetes en rekent op burgerzin inwoners.
Print	6/11/2014	De Morgen	Excuses van de staat. Expo 'pleisterplekken' in Guislainmuseum geeft geschiedenis van seksueel misbruik in Vlaamse jeugdinstituten een plaats.
Print	7/11/2014	Le Journal des Enfants	Une meilleure éducation pour un meilleur futur
Print	8/11/2014	De Standaard	Het leven zoals het is op school: in het spoor van een CLB'er. 'Ze bellen mij soms van op het politiekantoor'
Print	8/11/2014	De Tijd	Crevits in het nauw door afbouw steun voor kansarme leerlingen
Print	11/11/2014	Primo TV Gids	Jongeren die seks hebben zijn geen criminelen
Print	12/11/2014	Knack	Moet de seksuele meerderjarigheid verlaagd worden? 'Seks op veertien wordt zeker niet de nieuwe norm'
Tv	13/11/2014	VRT - Canvas – Reyers Laat	Wet op de pleegzorg
Persagentschap	18/11/2014	Belga	Vijftig kinderen maken donderdagkrant van Het Belang van Limburg
Internet	18/11/2014	hbvl.be	Vijftig kinderen maken donderdagkrant van Het Belang van Limburg
Audio	19/11/2014	VRT - Radio 1 – Nieuws 13:00	Het kinderrechtencommissariaat schrijft in zijn jaarverslag dat we te weinig tijd maken voor kinderen en jongeren
Persagentschap	19/11/2014	Belga	'Kinderen en jongeren hebben tijd nodig'. Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat.
Print	19/11/2014	Het Nieuwsblad	Kinderrechtenverdrag is jarig
Internet	19/11/2014	demorgen.be	Kinderen en jongeren vragen tijd
Tv	19/11/2014	AVS – Nieuws	Kinderen vragen meer tijd

Internet	19/11/2014	dewereldmorgen.be	Kinderen en jongeren vragen meer tijd
Internet	19/11/2014	knack.be	Tijd is kostbaar, ook voor kinderen, jongeren en hun omgeving
Internet	19/11/2014	standaard.be	Er is geen tijd voor kinderen die tijd nodig hebben
Audio	20/11/2014	VRT - Radio 1 – Nieuws 7:00 en 8:00	25 jaar internationaal kinderrechtenverdrag
Tv	20/11/2014	VTM – Nieuws 19u	Kleuters zonder begeleiding op de bus
Tv	20/11/2014	VRT - één – Het journaal 1, 6, 7 en L	25 jaar kinderrechtenverdrag
Tv	20/11/2014	VTM – Nieuws 13u	Kleuters zonder begeleiding op de bus
Audio	20/11/2014	VRT Radio 1 – De ochtend	Kleuters alleen op de bus
Persagentschap	20/11/2014	Belga	De Lijn vraagt ouders om kleuters niet onbegeleid op de bus te zetten
Persagentschap	20/11/2014	Belga	België neemt voortouw rond kinderrechten
Tv	20/11/2014	VRT - Ketnet – Karrewiet	25 jaar kinderrechtenverdrag
Print	20/11/2014	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Moederziel alleen de bus op omdat mama geen tijd heeft. De Lijn ziet steeds meer kleuters alleen van school naar huis reizen.
Print	20/11/2014	De Morgen	Jongeren hebben meer tijd nodig
Print	20/11/2014	De Standaard	'Pleisterplekken' over Vlaamse jeugdinstanties. Tussen romantiek en trauma. Er waren altijd al haarden van verzet.
Print	20/11/2014	De Standaard	Gebrek aan tijd weegt op gezin. De Lijn ziet steeds meer kleuters alleen reizen.
Print	20/11/2014	Le Soir	Ces droits de l'enfant trop peu connus. La Convention internationale des droits de l'enfant est le traité le plus ratifié au monde. Mais est-il vraiment respecté chez nous ?
Print	20/11/2014	Het Belang van Limburg	Moederziel alleen de bus op omdat ouders geen tijd hebben. De Lijn ziet steeds meer kleuters alleen van school naar huis reizen.
Print	20/11/2014	Het Belang van Limburg	'Meer tijd voor kinderen'. Kinderrechtencommissaris stelt jaarverslag voor.
Print	20/11/2014	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Kinderen vragen tijd om te spelen
Print	20/11/2014	Metro	'Een kind heeft tijd nodig'
Print	20/11/2014	Het Belang van Limburg	Anne Walterfang. Ik vind het goed dat de kinder-rechtencommissaris voor de rechten van het kind opkomt.
Print	20/11/2014	Gazet van Antwerpen	Kinderrechtencommissaris: 'Wij krijgen vaak zulke klachten'
Print	21/11/2014	De Bond	Vijf kaarsjes blazen we niet uit
Internet	21/11/2014	ketnet.be	25 jaar geleden ondertekenden een heleboel landen het kinderrechtenverdrag
Internet	21/11/2014	krantenkoppen.be	Kinderen en jongeren vragen tijd
Print	21/11/2014	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Zing 'Imagine' samen met Katy Perry en Hugh Jackman
Print	22/11/2014	Het Belang van Limburg	Sjiek opgevoed. Kinderrechten.
Print	22/11/2014	COV	Het kind van onze dromen
Print	25/11/2014	De Standaard	Moment! Kinderen
Internet	25/11/2014	dewereldmorgen.be	De planeet 'samenleving' versus de planeet 'onderneming'
Print	26/11/2014	Het Nieuwsblad/ De Gentenaar (Jommekeskrant)	Kinderrechtencommissaris Bruno en Kristel vieren mee

Print	26/11/2014	Flanders Today	Listen more to kids, advises children's right commissioner. Parents and teachers should 'integrate children's perspectives' into everyday life.
Print	28/11/2014	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	De 'mama' van Kom op tegen Kanker
Print	30/11/2014	Raak	25 jaar kinderrechten. 'Er blijft werk aan de winkel'.
Print	1/12/2014	Dropzone (VVJ)	Kindvriendelijke stad/kindvriendelijke gemeente. 7 steden en gemeenten krijgen label.
Print	1/12/2014	Klasse	Geef ons tijd
Print	1/12/2014	Klasse	Eindejaarsvragen
Print	1/12/2014	Psychologies Magazine	Je kinderen zijn je kinderen niet. Welk soort ouder ben jij?
Persagentschap	10/12/2014	Belga	Overlegplatform voor uitgeprocedeerde leerlingen
Print	10/12/2014	De Standaard	In tegenstelling tot vele anderen hebben wij tenminste hulp geboden
Print	10/12/2014	Het Laatste Nieuws	Wereldklas viert 25-jarig bestaan kinderrechtenverdrag
Persagentschap	11/12/2014	Belga	Neem kinderrechten op in lerarenopleiding
Print	11/12/2014	De Standaard	Brief van de dag: Een kind, zijn klas, zijn papieren
Internet	13/12/2014	dewereldmorgen.be	Verzoek aan Crevits en Francken: onderwijsverblijf voor uitgeprocedeerde leerlingen
Print	13/12/2014	Basis (ACV)	Schoolwijzer. Geweld op school? Help!
Internet	18/12/2014	uitinvlaanderen.be	Lezing door kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen
Internet	23/12/2014	metrotime.nl	Jonge vluchtelingen bedanken in Gent voor steun
Persagentschap	23/12/2014	Belga	Jonge vluchtelingen bedanken voorbijgangers in Gent voor steun
Audio	23/12/2014	VRT - Radio 2 Oost-Vlaanderen - Start je dag	Jonge vluchtelingen bedanken voorbijgangers in Gent voor steun
Tv	23/12/2014	VTM - Nieuws 19u	Jonge vluchtelingen bedanken voorbijgangers in Gent voor steun
Internet	4/1/2015	nieuwsclub.be	Kinderrechtencommissaris in Overijse
Persagentschap	6/1/2015	Belga	Lange wachtlijsten voor bezoekenruimtes scheidende ouders
Audio	7/1/2015	VRT - Radio 2 Oost-Vlaanderen - Start je dag	Kinderen in veilige omgeving
Print	7/1/2015	De Morgen	Lange wachtlijsten voor bezoekenruimtes voor scheidende ouders
Print	8/1/2015	De Standaard	Tina Van Acker is eerste Gentse Kindersecretaris. 'Gentse politici moeten doordrongen raken van kindvriendelijkheid'
Print	8/1/2015	De Gentenaar	'Stad moet doordrongen raken van kindvriendelijkheid'. Tina Van Acker is allereerste Gentse kindersecretaris.
Print	13/1/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Voetbalploeg zet Emanie (7) op straat: 'Niet goed genoeg om mee te trainen met zijn vriendjes'
Print	13/1/2015	De Standaard	Sporten met handicap. Zevenjarige met fysieke beperking niet meer welkom bij voetbalploeg.
Persagentschap	14/1/2015	Belga	Expertenpanel rond gedwongen adopties donderdag van start
Print	15/1/2015	De tijd	Politiek plant acties tegen terreur
Print	15/1/2015	Het Belang van Limburg	Expertenpanel over gedwongen adopties vandaag van start
Internet	15/1/2015	demorgen.be	Expertenpanel rond gedwongen adopties gaat morgen van start

Print	20/1/2015	Dag Allemaal	Eerste jongerenrechtbank op komst? 'Laat kinderen elkaar zelf straffen'
Print	24/1/2015	De Morgen - Zeno	Na de vechtscheiding, de bezoekkamer. 'Wachten om je kinderen te zien is de hel'
Persagentschap	28/1/2015	Belga	Gedwongen adopties – 'Bisschoppen moeten publiek oproepen tot medewerking'
Print	29/1/2015	De Standaard	Resolutie over gedwongen adoptie goedgekeurd. DNA-gegevens brengen ouders en kinderen samen.
Print	1/2/2015	Buiten (Landelijke Gilden)	Op de bres voor kinderrechten
Tv	3/2/2015	VRT één – Het journaal 6	Facebookprofiel en controle school
Tv	3/2/2015	VTM – Nieuws 19u	Facebookprofiel en controle school
Print	4/2/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	'Eerst praten dan pas politie waarschuwen'. Experts noemen optreden VTI Aalst paniecreactie.
Audio	6/2/2015	VRT - Radio 1 – De wereld vandaag	Privacy
Print	7/2/2015	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Paus Franciscus: 'Kind slaan mag, maar niet in gezicht'
Audio	10/2/2015	Q-music – Nieuws 7u	Kindsoldaat
Internet	11/2/2015	standaard.be	Bruno Vanobbergen zes jaar langer kinderrechtencommissaris
Persagentschap	11/2/2015	Belga	Vlaams Parlement verlengt mandaat kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen
Internet	12/2/2015	nieuwsblad.be	Deinzenaar Bruno Vanobbergen nog eens zes jaar kinderrechtencommissaris
Print	12/2/2015	De Morgen	Mandaat kinderrechtencommissaris verlengd
Tv	12/2/2015	AVS – Nieuws	Bruno Vanobbergen uit Deinze blijft kinderrechtencommissaris
Internet	12/2/2015	demorgen.be	Mandaat van kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen verlengd
Internet	13/2/2015	nieuwsblad.be	Mandaat van kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen verlengd
Internet	13/2/2015	avs.be	Bruno Vanobbergen uit Deinze blijft kinderrechtencommissaris
Tv	13/2/2015	AVS – Nieuws	Bruno Vanobbergen uit Deinze blijft kinderrechtencommissaris
Print	14/2/2015	Het Laatste Nieuws	Bruno Vanobbergen (43) blijft nog 6 jaar kinderrechtencommissaris. 'Engagement ontstaan als leider bij de scouts'
Print	18/2/2015	De Morgen demorgen.be	Maak niet kind, maar conflict tot probleem
Print	18/2/2015	De Morgen	Ongekuiste gruwelijke sprookjes zijn broodnodig voor jongeren. En ze moordden nog lang en gelukkig.
Print	18/2/2015	Flanders Today	The Flemish Parliament has voted to renew the mandate of children's rights Commissioner Bruno Vanobbergen for another six years
Internet	19/2/2015	nieuwsblad.be	Deinzenaar Bruno Vanobbergen nog eens zes jaar kinderrechtencommissaris
Print	19/2/2015	De Standaard	Kinderen krijgen te belangrijk om keuze aan dokter over te laten. Niets mogen weten over je donor is niet meer van deze tijd.
Print	20/2/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Er was eens... Een wrede verkrachter. Vlaamse auteur bundelt originele versies van bekende sprookjes
Internet	23/2/2015	belg.be	Hoorzitting over niet-anonieme zaad en eiceldonatie
Print	24/2/2015	Dag Allemaal	Niki en Leon nog steeds in Kroatië

Tv	25/2/2015	VTM - Nieuws 19u	Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen vindt dat de overheid scholen moet verplichten om een prijsbeleid ontwikkelen en elk kind moet weten bij wie het terecht kan als het gepest wordt
Print	25/2/2015	De Standaard	Anonimiteit bij donatie onder vuur. 'Weten waar je vandaan komt, is een fundamentele behoefte'
Print	25/2/2015	Knack	Terug naar de rauwe sprookjes van voor de gebroeders Grimm. Er was eens een verkrachter...
Print	26/2/2015	Gazet van Antwerpen	Kinderrechtencommissariaat pleit voor discrete bevallingen
Tv	27/2/2015	VRT - Ketnet – Karrewiet	Een bijzonder bezoek. Wat doet een kinderrechtencommissaris? Karrewietreporter Elisabeth zoekt het uit en vraagt het aan Bruno Vanobbergen zelf, de kinderrechtencommissaris van Vlaanderen.
Print	1/3/2015	Lokaal	De gemeente als kindervriend
Print	1/3/2015	Lokaal	Lokaal inzetten op kinderen en jongeren is meer dan ooit nodig
Online	3/3/2015	dS Avond	Raad van Europa spreekt zich uit. Einde van de pedagogische tik in Frankrijk?
Print	5/3/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Weer een jong meisje in psychiatrie voor volwassenen. 16-jarige doorgestuurd door gebrek aan plaats in jeugdinstelling.
Print	5/3/2015	De Standaard	Weer jong meisje gecolloqueerd in psychiatrie voor volwassenen. 'Het leven van onze dochter staat al maanden stil'
Print	6/3/2015	De Bond	Omgangsrecht tussen grootouders en kleinkinderen. Vergeet bij juridische strijd de belangen van het kind niet.
Print	7/3/2015	Het Laatste Nieuws	Vlaamse experts zien enkel gevaar in Nederlandse campagne. Vechtscheiding? Ga je vooral niet moeien.
Print	12/3/2015	Brussel Deze Week	Brusselse kinderrechten verdedigen
Print	18/3/2015	De Morgen	Jeugdpsychiatrie. Geen plaats voor moeilijke gevallen.
Print	8/4/2015	De Standaard	Jongerenwelzijn. Te veel vooroordelen over jongeren in instellingen.
Print	8/4/2015	De Morgen	Praktijkles. Kinderrechtencommissaris leeft in gesloten instelling. 'Ook zware jongeren zijn kwetsbaar'
Audio	8/4/2015	VRT - Radio 1 – De ochtend	Bruno Vanobbergen heeft zich een paar dagen laten opsluiten in een gemeenschapsinstelling
Internet	8/4/2015	VRT - nieuws	Ik heb veel hoop gezien bij de jongeren in Ruislede
Internet	8/4/2015	demorgen.be	Kinderrechtencommissaris: ook 'zware' jongeren zijn kwetsbaar
Audio	8/4/2015	VRT - Radio 1 – De wereld vandaag VRT - Radio2 Oost-Vlaanderen – Spits met David VRT - Radio 2 West-Vlaanderen – Middagpost VRT – Radio 2 Oost-Vlaanderen – Middagpost VRT - Radio 1 – Hautekiet VRT - Radio 2 West-Vlaanderen – Start je dag VRT - Radio 1 – De ochtend	Over verblijf kinderrechtencommissaris van drie dagen in de Gemeenschapsinstelling in Ruislede

Tv	8/4/2015	Focus WTV - Nieuws VRT - één – Het journaal 1 en 7	Over het verblijf van de kinderrechtencommissaris van drie dagen in de Gemeenschapsinstelling in Ruiselede
Print	9/4/2015	Gazet van Antwerpen	Jeugdbeleid. 'Probleemjongeren moeten veel meer hulp op maat krijgen'. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen laat zich opsluiten in instelling Ruiselede.
Print	9/4/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Kinderrechtencommissaris laat zich drie dagen opsluiten bij jeugdcriminelen. 'Het was heftig, maar ik had panieknop niet nodig'.
Print	10/4/2015	Metro	Seksuele meerderjarigheid vanaf 14
Audio	10/4/2015	VRT - Radio 1 – De ochtend	Vandaag gaan we een laatste keer naar de Gemeenschapsinstelling in Ruiselede samen met de kinderrechtencommissaris
Print	11/4/2015	De Morgen - Zeno	Hoe ervaren meisjes tussen 12 en 18 hun opvang in een gesloten instelling? Terug naar huis of terug naar af?
Print	11/4/2015	De Morgen	Opiniestuk: op plaatsing in jeugdinstelling zit een houdbaarheidsdatum
Print	14/4/2015	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Kinderrechtencommissaris. Dit is geen, maar pestenrijen.
Print	15/4/2015	Het Laatste Nieuws	Ximon mag niet gaan trainen. Iedereen behalve hij maakte fouten, maar...
Print	17/4/2015	De Bond	Nood aangepast jeugdrecht
Print	22/4/2015	Het Laatste Nieuws	Ximon nog steeds niet terug bij KVO
Print	24/4/2015	De Morgen	GAS kreeg een #helfie. Nu u nog.
Print	29/4/2015	Kerk & Leven	'Laat kinderen gewoon spelen.' Speelpleinwerking wil niet dat schoolse doelen ook vrije tijd van kinderen gaan beheersen.
Internet	30/4/2015	flanderstoday.be	A new start for Flanders' young offenders and troubled youth
Print	5/5/2015	Het Nieuwsblad	Jarige speeldag trakteert
Print	5/5/2015	Het Laatste Nieuws	Speeldag wordt tien en viert met Plop, Bumba en Winokio
Print	5/5/2015	De Morgen	Familieleden gezocht? Op naar de DNA-databank. Vlaams afstammingscentrum is reactie op probleem van gedwongen adopties.
Internet	6/5/2015	deredactie.be	Kinderrechtencommissaris Vanobbergen pleit voor een time-out
Audio	6/5/2015	VRT - Radio 1 – Nieuws 13:00 VRT - Radio 1 – Nieuws 12:00 VRT - Radio 1 – De wereld vandaag VRT - MNM – Nieuws 12:00 VRT - MNM – Nieuws 13:00	De kinderrechtencommissaris pleit voor andere straffen op school
Internet	6/5/2015	demorgen.be	Kinderen definitief van school gooien is niet de oplossing. Kinderrechtencommissaris pleit voor alternatieve straffen.
Persagentschap	6/5/2015	Belga	Hoog aantal uitsluitingen: kinderrechtencommissaris pleit voor ander sanctiebeleid (1)
Persagentschap	6/5/2015	Belga	Hoog aantal uitsluitingen: Kinderrechtencommissaris pleit voor ander sanctiebeleid (2)
Print	6/5/2015	Flanders Today	A new start. Children's rights commissioner among those trying to improve youth detention Flanders prepares new legislation for its young offenders and troubled youth.

Print	7/5/2015	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Kinderrechtencommissaris: 'Zoek andere manieren om leerlingen te straffen'
Print	7/5/2015	Gazet van Antwerpen	Kinderrechtencommissaris: 'Scholen moeten werk maken van betere straffen'
Print	7/5/2015	De Standaard	Stoute leerling fluovestje aandoen, is echt niet oké
Print	7/5/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Stoute scholieren te hard gestraft. Leerkrachten handelen soms buiten proportie én in strijd met de wet.
Internet	7/5/2015	nieuwsblad.be	Scholen straffen leerlingen verkeerd
Audio	7/5/2015	VRT - Radio 2 Oost-Vlaanderen - Start je dag	De kinderrechtencommissaris pleit voor andere straffen op school
Audio	7/5/2015	Q-music - Nieuws 12u	Het Kinderrechtencommissariaat gaat een school helpen om de leerlingen beter te straffen
Audio	7/5/2015	VRT - Radio 2 Oost-Vlaanderen - Middagpost	Gisteren pleitte de kinderrechtencommissaris nog voor een time-out
Print	13/5/2015	Wablieft	Moeilijke leerlingen kunnen zich herpakken. 'Tot rust komen kan helpen'
Print	13/5/2015	Flanders Today	Children's Commission wants alternatives to expulsion
Internet	15/5/2015	radio1.be	Wat doet het nieuws met Bruno Vanobbergen?
Internet	18/5/2015	newsmonkey.be	Antwerpse politie arresteert kinderen die aanhangers abortus provoceren
Print	20/5/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Zes jaar, en al 'niet goed genoeg' voor voetbalclub
Print	23/5/2015	Het Belang van Limburg - Sjiek	Opgevoed. Staf anno 2015.
Print	27/5/2015	Het Laatste Nieuws	Alleenstaande moeder met autisme verschijnt vandaag voor rechter. 'Mogen wij niet een beetje anders zijn?'
Print	27/5/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Seks op 14 weldra legaal (maar hoe oud mag het liefje zijn?) Politici nog oneens over maximale leeftijdsverschil
Audio	29/5/2015	VRT - Radio 1 - De wereld vandaag	België veroordeeld door de Raad van Europa omdat het fysiek bestraffen van kinderen niet expliciet in de wet staat
Print	30/5/2015	De Standaard	België te laks voor geweld tegen kinderen
Print	3/6/2015	De Morgen	De storm rond het vondelingenluik lijkt na vijftien jaar dan toch voorbij. 'De luide nee, is een stille oké geworden'
Internet	5/6/2015	dewereldmorgen.be	Hoorzitting Hart boven Hard: een maat voor niets?
Persagentschap	10/6/2015	Belga	'Vermaatschappelijk jeugdzorg kan enkel als alle betrokken partijen samenwerken'
Persagentschap	10/6/2015	Belga	Vermaatschappelijk jeugdzorg kan enkel als alle betrokken partijen samenwerken (2)
Print	12/6/2015	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Mathilde organiseert eerste top over problematiek. Koningin bemoeit zich met pesten.
Internet	12/6/2015	hln.be	Koningin roept top tegen pesten bij elkaar
Internet	12/6/2015	dewereldmorgen.be	Jeugdzorg: een taak van de maatschappij?
Tv	12/6/2015	VTM - Nieuws 13u	Koningin Mathilde organiseert de conferentie rond pesten
Audio	16/6/2015	VRT - MNM - Nieuws 12:00	Mathilde heeft vanochtend met een aantal expert gepraat over pesten uitgenodigd
Print	16/6/2015	Het Belang van Limburg	Koningin Mathilde organiseert conferentie over pesten
Internet	16/6/2015	deredactie.be	Koningin Mathilde roept experts bijeen over pesten

Tv	16/6/2015	VRT - één – Het journaal 1	Koningin Mathilde organiseert conferentie over pesten
Audio	16/6/2015	VRT - Radio 1 – Nieuws 13:00	Koningin Mathilde organiseert conferentie over pesten
Audio	17/6/2015	VRT - Radio 1 – Hautekiet	Getuigenis van Kristel van K3
Audio	17/6/2015	VRT - Radio 1 – De ochtend	Getuigenis van Kristel van K3
Print	17/6/2015	Knack	Time-out: hoe probleemjongeren behoeden voor schooluitval. 'Scholen mogen geen autoritaire burchten zijn'
Print	17/6/2015	De Nieuwe Gazet Het Laatste Nieuws	Mathilde verzamelt experts op paleis na zoveelste incident met tieners. 'Een kind per klas wordt elke week gepest'
Print	19/6/2015	De Standaard	Kinderrechten zijn toch universeel, niet? Kind zonder papieren, kind met rechten.
Print	21/6/2015	Dimanche Express	Un flou juridique qui fait débat
Tv	22/6/2015	VTM – Royalty	Mathilde brengt zowel Vlaamse als Franstalige deskundigen samen rond tafel
Tv	22/6/2015	VTM – Nieuws 13u	Koningin Mathilde organiseert een conferentie rond pesten. Mathilde heeft wetenschappers uitgenodigd op het paleis.
Print	26/6/2015	De Standaard	Studentenjobs. 1 op 3 minderjarigen werkt zonder contract.
Persagentschap	26/6/2015	Belga	Leegstaande bedden gemeenschapsinstellingen – 'Benutten infrastructuur wel optimaal'
Persagentschap	26/6/2015	Belga	Kinderrechtencommissariaat krijgt trofee voor inspanningen voor woonwagenbewoners
Audio	26/6/2015	VRT - Radio 2 – Oost-Vlaanderen – Spits met David	Kinderrechtencommissariaat krijgt trofee voor inspanningen voor woonwagenbewoners
Tv	26/6/2015	VRT - één – Het journaal L	Kinderrechtencommissariaat krijgt trofee voor inspanningen voor woonwagenbewoners
Print	30/6/2015	De Standaard	'Eerst rapporten ophalen, dan sturen ze ons terug'. Na 16 jaar dreigt uitwijzing voor Albanees gezin.
Print	30/6/2015	De Gentenaar Het Nieuwsblad	'Eerst rapporten ophalen, dan sturen ze ons terug'
Print	1/7/2015	Het Nieuwsblad	'Gevlucht omdat familie me anders zou vermoorden'. Veertig mensen protesteren tegen uitwijzing.
Print	2/7/2015	Het Laatste Nieuws	Onderzoek speelpleinwerking: opgelegde activiteiten scoren matig. Kinderen willen hun goesting doen.
Print	3/7/2015	Het Laatste Nieuws	Beveren. Geen cijfers over leerlingen die onderwijs verlaten.
Print	8/7/2015	Knack	Eén op de drie Griekse kinderen leeft in armoede. Vlaams kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen was vorige week met zijn EU-collega's in Griekenland. De verpaupering dreigt daar vooral kinderen te treffen.
Audio	8/7/2015	VRT - Radio 1 – De ochtend	Netwerk tegen armoede
Print	14/7/2015	Dag Allemaal – Kind in nood	Verwaarloosde Thijs eindigt in de jeugdgevangenis. 'Ik had mij helemaal herpakt, waarom mij nu nog opsluiten?'
Print	20/7/2015	Dag Allemaal – Kind in nood	Instelling verzwijgt grensoverschrijdend seksueel gedrag. 'Wij hebben de schokkende waarheid moeten lezen. Niemand zei iets.'
Print	25/7/2015	De Standaard	Terug naar niemandsland
Print	29/7/2015	De Morgen	Standpunt. Onder de radar.

Persagentschap	29/7/2015	Belga	Vandeurzen wil kwaliteitseisen voor kinder- en jeugdpsychiatrie actualiseren
Print	30/7/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Vandeurzen wil kwaliteitseisen jeugdpsychiatrie optrekken
Print	1/8/2015	Royals Extra	'Ik wil de slachtoffers van pesten een stem geven'
Print	8/8/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	De jongste deelnemster op het WK zwemmen is 10 jaar
Audio	12/8/2015	VRT - Radio 1 – De wereld vandaag	De uitnodiging: Gerda Dendooven en Bruno Vanobbergen
Internet	12/8/2015	radio1.be	De uitnodiging: Gerda Dendooven en Bruno Vanobbergen
Print	19/8/2015	Weekend (knack)	Inzicht. Bruno Vanobbergen kinderrechtencommissaris
Audio	24/8/2015	VRT - Radio 1 – Nieuws 8:00 VRT - Radio 1 – De ochtend	Gezocht: voogden voor niet begeleide minderjarigen
Internet	28/8/2015	nieuwsblad.be	Elke muisklik volgen. Het kan in Windows 10.
Print	28/8/2015	Het Belang van Limburg	Ouders kunnen elke muisklik volgen. Pedagogogen niet opgezet met nieuwe toepassing van Microsoft in Windows 10.
Print	28/8/2015	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Pedagogen niet opgezet met nieuwe toepassing waarmee ouders surfgedrag van kinderen kunnen volgen. Elke muisklik volgen? Het kan in Windows 10.
Print	28/8/2015	Gazet van Antwerpen	Pedagogen niet blij met Windows 10. 'Een kind heeft ook recht op privacy'

Verdrag inzake de Rechten van het Kind

aangenomen door de Algemene Vergadering
van de Verenigde Naties op 20 november 1989 – Officiële Nederlandse vertaling

Officieuze samenvatting van de belangrijkste bepalingen

Preamble:

De preamble:

herinnert aan de basisprincipes van de Verenigde Naties evenals aan specifieke bepalingen van sommige relevante mensenrechtenverdragen en verklaringen; herbevestigt het feit dat kinderen omwille van hun kwetsbaarheid nood hebben aan bijzondere zorg en bescherming; legt bijzondere nadruk op de primaire verantwoordelijkheid van het gezin voor de zorg voor en de bescherming van het kind, de noodzaak van wettelijke en andere bescherming voor het kind voor en na de geboorte, het belang van het respect voor de culturele waarden van de gemeenschap waarin het kind leeft, en de vitale rol van internationale samenwerking met het oog op de effectuering van de rechten van het kind.

Officiële tekst

Preamble:

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag,

Overwegende dat, in overeenstemming met de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde beginselen, erkenning van de waardigheid inherent aan, alsmede van de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap de grondslag is voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld,

Indachtig dat de volkeren van de Verenigde Naties in het Handvest hun vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens en in de waardigheid en de waarde van de mens opnieuw hebben bevestigd en hebben besloten sociale vooruitgang en een hogere levensstandaard in grotere vrijheid te bevorderen,

Erkennende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in de Internationale Verdragen inzake de Rechten van de Mens hebben verkondigd en zijn overeengekomen dat eenieder recht heeft op alle rechten en vrijheden die daarin worden beschreven zonder onderscheid van welke aard ook, zoals naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status,

Eraan herinnerende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens hebben verkondigd dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bijstand.

Ervan overtuigd dat aan het gezin, als de kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder, de nodige bescherming en bijstand dient te worden verleend opdat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen,

Erkennende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn (of haar) persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip.

Overwegende dat het kind volledig dient te worden voorbereid op het leiden van een zelfstandig leven in de samenleving, en dient te worden opgevoed in de geest van de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde idealen, en in het bijzonder in de geest van vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit,

Indachtig dat de noodzaak van het verlenen van bijzondere zorg aan het kind is vermeld in de Verklaring van Genève inzake de Rechten van het Kind van 1924 en in de Verklaring van de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1959 en is erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (met name in de artikelen 23 en 24), in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (met name in artikel 10) en in de statuten en desbetreffende akten van gespecialiseerde organisaties en internationale organisaties die zich bezighouden met het welzijn van kinderen,

Indachtig dat, zoals aangegeven in de Verklaring van de Rechten van

Definitie van het begrip kind

Elke persoon jonger dan 18 jaar, tenzij de meerderjarigheidsgrens volgens de wet vroeger valt.

Non-discriminatie

Het principe dat alle rechten van toepassing zijn op alle kinderen zonder enige uitzondering, en de verplichting van de Staat om kinderen tegen om het even welke vorm van discriminatie te beschermen. De Staat mag geen enkel recht schenden en moet positieve acties ondernemen om alle rechten te bevorderen.

Het belang van het kind

Alle acties met betrekking tot het kind dienen ten volle rekening te houden met zijn of haar belang. De Staat is verplicht adequate zorgen te verlenen wanneer ouders of andere verantwoordelijken ter zake in gebreke blijven.

het Kind, 'het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel voor als na zijn geboorte',

Herinnerende aan de bepalingen van de Verklaring inzake Sociale en Juridische Beginselen betreffende de Bescherming en het Welzijn van Kinderen, in het bijzonder met betrekking tot Plaatsing in een Pleeggezin en Adoptie, zowel Nationaal als Internationaal; de Standaard Minimumregels van de Verenigde Naties voor de Toepassing van het Recht op Jongeren (de Beijingregels); en de Verklaring inzake de Bescherming van Vrouwen en Kinderen in Noodsituaties en Gewapende Conflicten,

Erkende dat er, in alle landen van de wereld, kinderen zijn die in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden leven, en dat deze kinderen bijzondere aandacht behoeven,

Op passende wijze rekening houdend met het belang van de tradities en culturele waarden die ieder volk hecht aan de bescherming en harmonische ontwikkeling van het kind,

Het belang erkennende van internationale samenwerking ter verbetering van de levensomstandigheden van kinderen in ieder land, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden,

Zijn het volgende overeengekomen:

Deel I

Artikel 1

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, vermogen, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn (of haar) ouder of wettige voogd.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de status of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige

De effectuering van rechten

De verplichting van de Staat om de rechten uit dit Verdrag in werkelijkheid om te zetten.

De leiding door ouders en de groeiende capaciteiten van het kind

De plicht van de Staat tot respect voor de rechten en verantwoordelijkheden van ouders en de ruimere familie om het kind leiding te geven overeenkomstig zijn of haar groeiende capaciteiten.

Overleven en ontwikkelen

Het inherente recht op leven, en de plicht van de Staat het overleven en de ontwikkeling van het kind te garanderen.

Naam en nationaliteit

Het recht vanaf de geboorte een naam te hebben en een nationaliteit te verwerven.

Behoud van identiteit

De verplichting van de Staat om de basale aspecten van de identiteit van het kind (naam, nationaliteit en familiebanden) te beschermen en, zo nodig, te herstellen.

voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 4

De Staten die partij zijn, nemen alle nodige wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.
2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit zo snel mogelijk te herstellen

Van de ouders gescheiden worden

Het recht van het kind om met zijn of haar ouders samen te leven, tenzij geoordeeld wordt in overeenstemming met de toepasselijke procedures dat dit onverenigbaar is met zijn of haar belang;

Het recht van alle betrokken partijen om aan deze procedures deel te nemen;

Het recht om contact te onderhouden met beide ouders, wanneer het kind gescheiden leeft van één of van beide ouders;

De plichten van de Staten in die gevallen waar een dergelijke scheiding het resultaat is van een actie door de Staat.

Gezinshereniging

Het recht van kinderen en hun ouders om het even welk land te verlaten en hun eigen land terug binnen te komen met het oog op hereniging of om de ouder-kindrelatie te onderhouden.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijk recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.
3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 10

1. In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers of hun familieleden.
2. Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, tweede lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

Ongeoorloofde overbrenging en het niet doen terugkeren

De plicht van de Staat om te trachten kidnapping of het vasthouden van kinderen in het buitenland door een ouder of door derden te voorkomen of ongedaan te maken.

De mening van het kind

Het recht van het kind om zijn of haar mening te kennen te geven en het recht op het feit dat met deze mening rekening wordt gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind betreft

Vrijheid van meningsuiting

Het kind heeft het recht informatie te verkrijgen of bekend te maken en zijn of haar mening uit te drukken, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

Het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, onderworpen aan de passende leiding van de ouders en aan de nationale wetten.

Vrijheid van vereniging

Het recht van kinderen met anderen samen te komen en verenigingen op te richten of er zich bij aan te sluiten, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Artikel 11

1. De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.
2. Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aan gelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 13

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht de landsgrenzen hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn of haar keuze.
2. De uitoefening van dit recht kan aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn:
  - a) voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of
  - b) ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Artikel 14

1. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen de rechten en plichten van ouders en, indien van toepassing, van de wettige voogden, om het kind te leiden in de uitoefening van zijn of haar recht op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.
3. De vrijheid van eenieder zijn of haar godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen kan slechts in die mate worden beperkt als wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk is ter bescherming van de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 15

1. De Staten die partij zijn, erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.
2. De uitoefening van deze rechten kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Bescherming van de privacy

Het recht te worden beschermd tegen inmenging in de privacy, het gezinsleven, de woning en de correspondentie, evenals tegen smaad en laster.

Toegang tot passende informatie

De rol van de media inzake het verspreiden van informatie onder kinderen op een wijze die in overeenstemming is met het moreel welzijn, met wederzijdse kennis en begrip onder de volkeren en die de culturele achtergrond van het kind respecteert. De Staat dient maatregelen te treffen om dit aan te moedigen en om kinderen te beschermen tegen schadelijk materiaal.

Verantwoordelijkheden van ouders

Het principe dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken zijn voor de opvoeding van hun kinderen, en dat de Staat hen bij deze taak dient te ondersteunen.

Bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing

De verplichting van de Staat om kinderen te beschermen tegen elke vorm van mishandeling door ouders of door andere personen die verantwoordelijkheid dragen voor de zorg voor het kind, en om in verband hiermee preventieve maatregelen

Artikel 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.
2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 17

De Staten die partij zijn, erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn of haar sociale, psychische en morele welzijn en zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid. Hiertoe dienen de Staten die partij zijn:

- a) de massamedia aan te moedigen informatie en materiaal te verspreiden die tot sociaal en cultureel nut zijn voor het kind en in overeenstemming zijn met de strekking van artikel 29;
- b) internationale samenwerking aan te moedigen bij de vervaardiging, uitwisseling en verspreiding van dergelijke informatie en materiaal uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen;
- c) de vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aan te moedigen;
- d) de massamedia aan te moedigen in het bijzonder rekening te houden met de behoeften op het gebied van de taal van het kind dat tot een minderheid of tot de oorspronkelijke bevolking behoort;
- e) de ontwikkeling aan te moedigen van passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor zijn of haar welzijn, indachtig de bepalingen van de artikelen 13 en 18.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderzorg.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderzorg waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nadelige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

te nemen en behandelingsprogramma's op te zetten.

Bescherming van kinderen buiten hun gezin

De plicht van de Staat om kinderen die niet in hun gezinsmilieu kunnen leven bijzondere bescherming te bieden, en om er voor te zorgen dat voor hen een beroep kan gedaan worden op gepaste alternatieve gezinsopvang of op plaatsing in een instelling. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de culturele achtergrond van het kind.

Adoptie

In landen waar adoptie wordt erkend en/of toegestaan mag het enkel worden toegepast in het belang van het kind, met alle noodzakelijke waarborgen voor het kind en mits goedkeuring door de bevoegde overheden. Interlandelijke adoptie kan worden overwogen nadat de mogelijkheden in het land van oorsprong van het kind zijn uitgeput. Ook in het geval van interlandelijke adoptie dienen alle noodzakelijke waarborgen te worden gerespecteerd

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van diegenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en voor opsporing, melding, verwijzing onderzoek, behandeling en follow-up van zodanige gevallen, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 20

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het leven in het gezin waartoe het behoort moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.
3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitisch recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

Artikel 21

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

- a) waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;
- b) erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;
- c) verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;
- d) nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;
- e) bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

Vluchtelingenkinderen

Kinderen die als vluchteling worden beschouwd of die de status van vluchteling hebben aangevraagd dienen een bijzondere bescherming te genieten. De Staat heeft de plicht samen te werken met bevoegde instanties die een dergelijke bescherming en bijstand bieden.

Gehandicapte kinderen

Het recht van gehandicapte kinderen op bijzondere zorg, onderwijs en training, bedoeld om hen te helpen de grootst mogelijke zelfstandigheid te bereiken en een waardig en actief leven te leiden in de samenleving.

Artikel 22

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke internationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.
2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat, om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen, zoals beschreven in dit Verdrag.

Artikel 23

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een waardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.
2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.
3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.
4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij gehandicapte kinderen met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en

Gezondheid en gezondheidszorg

Het recht op de hoogst mogelijke graad van gezondheid en het recht op toegang tot gezondheidszorg en medische voorzieningen met bijzondere nadruk op eerstelijnsgezondheidszorg en preventieve gezondheidszorg, op gezondheidsvoorlichting en -educatie en op de vermindering van de kindersterfte. De verplichting van de Staat om te werken in de richting van het uitbannen van schadelijke traditionele praktijken. De nood aan internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt beklemtoond.

Periodieke herziening van een plaatsing

Het recht van het kind, dat ter verzorging, bescherming of behandeling door de Staat geplaatst is, op een regelmatige evaluatie van alle aspecten ervan.

Sociale zekerheid

Het recht van kinderen om van sociale zekerheid te genieten.

vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 24

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.
2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:
  - a) om baby- en kindersterfte te verminderen;
  - b) om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen met nadruk op de ontwikkeling van de eerstelijnsgezondheidszorg;
  - c) om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerstelijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;
  - d) om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;
  - e) om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid en van de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;
  - f) om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.
4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 25

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing.

Artikel 26

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationaal recht.

Levensstandaard

Het recht van kinderen om een passende levensstandaard te genieten, de primaire verantwoordelijkheid van de ouders hiervoor, en de plicht van de Staat om er voor te zorgen dat deze verantwoordelijkheid kan opgenomen worden en ook opgenomen wordt, zonodig door het innen van onderhoudsgeld.

Onderwijs

Het recht van het kind op onderwijs en de plicht van de Staat er voor te zorgen dat tenminste lager onderwijs gratis en verplicht is. De discipline op school moet gehandhaafd worden op een wijze die de menselijke waardigheid van het kind weerspiegelt. De noodzaak van internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt benadrukt.

2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, waarbij rekening wordt gehouden met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar onderhoud, alsmede iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

Artikel 27

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.
3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.
4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Artikel 28

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:
  - a) primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;
  - b) de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;
  - c) met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;
  - d) informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;
  - e) maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.

Doel van het onderwijs

De erkenning door de Staat dat het onderwijs dient gericht te zijn op de ontplooiing van de persoonlijkheid en de talenten van het kind en op de voorbereiding van het kind op een actief leven als volwassene. Het onderwijs moet ook gericht zijn op het bevorderen van respect voor de grondrechten van de mens en op het ontwikkelen van respect voor de culturele en nationale waarden van het kind zelf en van anderen.

Kinderen van minderheden of de oorspronkelijke bevolking

Het recht van kinderen van minderheidsgroepen en de oorspronkelijke bevolking hun eigen cultuur en godsdienst te beleven en hun eigen taal te gebruiken.

Vrije tijd, ontspanning en culturele activiteiten

Het recht van het kind op vrije tijd, spel en deelname aan culturele en artistieke activiteiten.

3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Artikel 29

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient gericht te zijn op:
  - a) de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
  - b) het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;
  - c) het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare;
  - d) de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;
  - e) het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.
2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen om onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgelegde minimumnormen.

Artikel 30

In de Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd te zamen met andere leden van zijn of haar groep zijn of haar cultuur te beleven, zijn of haar godsdienst te belijden en ernaar te leven, of zich van zijn of haar eigen taal te bedienen.

Artikel 31

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en creatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

Kinderarbeid

De plicht van de Staat om kinderen te beschermen tegen tewerkstelling in werkzaamheden die een bedreiging vormen voor hun gezondheid, opvoeding en ontwikkeling, om minimumleeftijden voor toegang tot tewerkstelling voor te schrijven en om de arbeidsomstandigheden te reglementeren.

Drugmisbruik

Het recht van het kind te worden beschermd tegen het gebruik van narcotica en psychotrope drugs en tegen betrokkenheid bij hun productie of distributie.

Seksuele uitbuiting

Het recht van het kind te worden beschermd tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, met inbegrip van prostitutie en betrokkenheid bij pornografie.

Verkoop, handel en ontvoering

De plicht van de Staat al het mogelijke te doen om verkoop, handel en ontvoering van kinderen te voorkomen.

Andere vormen van exploitatie

Het recht van het kind op bescherming tegen alle vormen van uitbuiting die niet vermeld zijn in de artikelen 32, 33, 34 en 35.

Foltering en vrijheidsberoving

Het verbod op foltering, wrede behandeling of bestraffing, doodstraf, levenslange gevangenisstraf en onwettige gevangen

Artikel 32

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind te worden beschermd tegen economische exploitatie en tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is of de opvoeding van het kind zal hinderen, of schadelijk zal zijn voor de gezondheid of de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke of maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De Staten die partij zijn, nemen wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein om de toepassing van dit artikel te waarborgen. Hiertoe, en de desbetreffende bepalingen van andere internationale akten in acht nemend, verbinden de Staten die partij zijn zich er in het bijzonder toe:
  - a) een minimumleeftijd of minimumleeftijden voor toelating tot betaald werk voor te schrijven;
  - b) voorschriften te geven voor een passende regeling van werktijden en arbeidsvoorwaarden;
  - c) passende straffen of andere maatregelen voor te schrijven ter waarborging van de daadwerkelijke uitvoering van dit artikel.

Artikel 33

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein, om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals omschreven in de desbetreffende internationale verdragen, en om inschakeling van kinderen bij de illegale productie van en de sluikhandel in deze middelen en stoffen te voorkomen.

Artikel 34

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen de Staten die partij zijn met name alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om te voorkomen dat:

- a) een kind ertoe wordt aangespoord of gedwongen deel te nemen aan onwettige seksuele activiteiten;
- b) kinderen worden geëxploiteerd in de prostitutie of andere onwettige seksuele praktijken;
- c) kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellingen en pornografisch materiaal.

Artikel 35

De Staten die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.

Artikel 36

De Staten die partij zijn, beschermen het kind tegen alle vormen van exploitatie die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a) geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing,

schap of vrijheidsberoving. De principes van gepaste behandeling, scheiding van volwassen gedetineerden, contact met de familie en toegang tot rechtshulp en andere bijstand.

Gewapende conflicten

De plicht van de Staat om de op kinderen van toepassing zijnde regels van humanitair recht te respecteren en te doen respecteren. Het principe dat geen enkel kind beneden de leeftijd van 15 jaar direct betrokken mag worden bij vijandelijkheden of in het leger mag ingelijfd worden, en dat alle kinderen die slachtoffer zijn van gewapende conflicten moeten kunnen genieten van bescherming en verzorging.

Zorg voor herintegratie

De plicht van de Staat er voor te zorgen dat kinderen die het slachtoffer geweest zijn van gewapende conflicten, foltering, verwaarlozing, mishandeling of uitbuiting, een aangepaste behandeling krijgen met het oog op hun herstel en hun herintegratie in de maatschappij.

doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vervroegde invrijheidstelling wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;

- b) geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- c) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;
- d) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijd te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 38

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe eerbied te hebben voor en de eerbiediging te waarborgen van tijdens gewapende conflicten op hen van toepassing zijnde regels van internationaal humanitair recht die betrekking hebben op kinderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle uitvoerbare maatregelen om te waarborgen dat personen jonger dan vijftien jaar niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden.
3. De Staten die partij zijn, onthouden zich ervan personen jonger dan vijftien jaar in hun strijdkrachten op te nemen of in te lijven. Bij het opnemen of inlijven van personen die de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, maar niet de leeftijd van achttien jaar, streven de Staten die partij zijn ernaar voorrang te geven aan diegenen die het oudste zijn.
4. In overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht om de burgerbevolking te beschermen in gewapende conflicten, nemen de Staten die partij zijn alle uitvoerbare maatregelen ter waarborging van de bescherming en de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict.

Artikel 39

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of misbruik, foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing, of gewapende conflicten. Dit herstel en deze herintegratie vinden plaats in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

Aanpak van jeugdmisdadigheid

Het recht van kinderen, die worden verdacht van of veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf, op respect voor hun mensenrechten en, in het bijzonder, op het genot van alle aspecten van een eerlijke rechtspleging, met inbegrip van rechtsbijstand en andere bijstand bij de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging.

Het principe dat het gebruik van gerechtelijke procedures en van plaatsing in een inrichting moeten worden vermeden telkens wanneer dit mogelijk en passend is.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.
2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:
  - a) geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;
  - b) ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:
    - i. dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;
    - ii. dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, of indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;
    - iii. dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;
    - iv. dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge onder gelijke voorwaarden kan doen geschieden;
    - v. indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die diensgevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;
    - vi. dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikelijke taal niet verstaat of spreekt;
    - vii. dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.
3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:
  - a) de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

Eerbied voor bestaande regels

Het principe dat, indien er in de nationale regelgeving of andere van toepassing zijnde internationale regels strengere normen gelden dan in het Verdrag, het de strengste norm is die geldt.

- b) de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.
- 4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht, adviezen, jeugdreclassering, pleegzorg, programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Artikel 41

Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind en die zijn vervat in:

- a) het recht van een Staat die partij is; of
- b) het in die Staat geldende internationale recht.

Uitvoering en inwerkingtreding

De bepalingen van de artikelen 42 tot 54 behandelen het volgende:

- i. de plicht van de Staat om de rechten uit dit Verdrag ruime bekendheid te geven bij volwassenen en kinderen.
- ii. de installatie van een Comité voor de Rechten van het Kind, bestaande uit tien experts, dat de rapporten moet behandelen die de Staten die partij zijn bij het Verdrag moeten indienen twee jaar nadat zij het Verdrag ratificeerden, en vervolgens elke vijf jaar. Het Verdrag treedt in werking nadat 20 landen het hebben geratificeerd. Vanaf dan vat ook het Comité zijn werkzaamheden aan.
- iii. staten die partij zijn moeten hun rapporten op ruime schaal bekend maken bij het publiek.
- iv. het Comité kan voorstellen dat gespecialiseerde studies worden uitgevoerd betreffende specifieke thema's die betrekking hebben op de rechten van het kind, en kan zijn bedenkingen formuleren ten aanzien van elke Staat die partij is en ten aanzien van de Algemene Vergadering van de VN. Met het oog op het bevorderen van een effectieve toepassing van dit Verdrag en om internationale samenwerking aan te moedigen, kunnen de gespecialiseerde organisaties (zoals de IAO, de Wereld Gezondheidsorganisatie, UNESCO, het Kinderfonds van de Verenigde Naties) de bijeenkomsten van het Comité bijwonen. Samen met om het even welke andere als competent erkende organisatie, met inbegrip van NGO's die een consultatieve status bij de Verenigde Naties hebben, en met andere VN-organen, zoals de Commissie Mensenrechten, kunnen ze het Comité relevante informatie verstrekken of om advies worden gevraagd betreffende een optimale toepassing van het Verdrag.

Deel II

Artikel 42

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen

Artikel 43

1. Ter beoordeling van de voortgang die de Staten die partij zijn, boeken bij het nakomen van de in dit Verdrag aangegane verplichtingen, wordt een Comité voor de Rechten van het Kind ingesteld, dat de hieronder te noemen functies uitoefent.
2. Het Comité bestaat uit tien deskundigen van hoog zedelijk aanzien en met erkende bekwaamheid op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt. De leden van het Comité worden door de Staten die partij zijn, gekozen uit hun onderdanen, en treden op in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij aandacht wordt geschonken aan een evenredige geografische verdeling, alsmede aan de vertegenwoordiging van de voornaamste rechtsstelsels.
3. De leden van het Comité worden bij geheime stemming gekozen van een lijst van personen die zijn voorgedragen door de Staten die partij zijn. Iedere Staat die partij is, mag één persoon voordragen, die onderdaan van die Staat is.
4. De eerste verkiezing van het Comité wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag, en daarna iedere twee jaar. Ten minste vier maanden vóór de datum waarop de verkiezing plaatsvindt, richt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aan de Staten die partij zijn een schriftelijk verzoek hun voordrachten binnen twee maanden in te dienen. De Secretaris-Generaal stelt vervolgens een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder aanduiding van de Staten die partij zijn die hen hebben voorgedragen, en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.
5. De verkiezingen worden gehouden tijdens de vergaderingen van de Staten die partij zijn, belegd door de Secretaris-Generaal, ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties. Tijdens die vergaderingen, waarvoor twee derde van de Staten die partij zijn het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité worden gekozen die voorgedragen personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigen alsmede een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen.
6. De leden van het Comité worden gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar. Zij zijn herkiesbaar indien zij opnieuw worden voorgedragen. De ambtstermijn van vijf van de leden die bij de eerste verkiezing zijn gekozen, loopt na twee jaar af; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze vijf leden bij loting aangewezen door de Voorzitter van de vergadering.
7. Indien een lid van het Comité overlijdt of aftreedt of verklaart om welke andere reden ook niet langer de taken van het Comité te kunnen vervullen, benoemt de Staat die partij is die het lid heeft voorgedragen een andere deskundige die onderdaan van die Staat is om de taken te vervullen gedurende het resterende gedeelte van de ambtstermijn, onder voorbehoud van de goedkeuring van het Comité.
8. Het Comité stelt zijn eigen huishoudelijk reglement vast.

9. Het Comité kiest zijn functionarissen voor een ambtstermijn van twee jaar.
10. De vergaderingen van het Comité worden in de regel gehouden ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties of op iedere andere geschikte plaats, te bepalen door het Comité. Het Comité komt in de regel eens per jaar bijeen. De duur van de vergaderingen van het Comité wordt vastgesteld en, indien noodzakelijk, herzien door een vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, onder voorbehoud van de goedkeuring van de Algemene Vergadering.
11. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de nodige medewerkers en faciliteiten beschikbaar voor de doeltreffende uitoefening van de functies van het Comité krachtens dit Verdrag.
12. Met de goedkeuring van de Algemene Vergadering ontvangen de leden van het krachtens dit Verdrag ingesteld Comité emolumenten uit de middelen van de Verenigde Naties op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden.

Artikel 44

1. De Staten die partij zijn, nemen de verplichting op zich aan het Comité, door tussenkomst van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, verslag uit te brengen over de door hen genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten:
  - a) binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag voor de betrokken Staat die partij is;
  - b) vervolgens iedere vijf jaar.
2. In de krachtens dit artikel opgestelde rapporten dienen de factoren en eventuele moeilijkheden te worden aangegeven die van invloed zijn op de nakoming van de verplichtingen krachtens dit Verdrag. De rapporten bevatten ook voldoende gegevens om het Comité een goed inzicht te verschaffen in de toepassing van het Verdrag in het desbetreffende land.
3. Een Staat die partij is die een uitvoerig eerste rapport aan het Comité heeft overgelegd, heeft in de volgende rapporten die deze Staat in overeenstemming met het eerste lid, letter b, overlegt, basisgegevens die eerder zijn verstrekt, niet te herhalen.
4. Het Comité kan Staten die partij zijn verzoeken om nadere gegevens die verband houden met de toepassing van het Verdrag.
5. Het Comité legt aan de Algemene Vergadering, door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad, iedere twee jaar rapporten over aangaande zijn werkzaamheden.
6. De Staten die partij zijn, dragen er zorg voor dat hun rapporten algemeen beschikbaar zijn in hun land.

Artikel 45

Teneinde de daadwerkelijke toepassing van het Verdrag te bevorderen en internationale samenwerking op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt aan te moedigen:

- a) hebben de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te zijn bij het overleg over de toepassing van die bepalingen van dit Verdrag welke binnen de werkingssfeer van hun mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen die zij passend acht, uitnodigen deskundig advies te geven over de

toepassing van het Verdrag op gebieden die binnen de werkingssfeer van hun onderscheiden mandaten vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten over te leggen over de toepassing van het Verdrag op gebieden waarop zij werkzaam zijn;

- b) doet het Comité, naar zij passend acht, aan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen, alle rapporten van Staten die partij zijn, toekomen die een verzoek bevatten om, of waaruit een behoefte blijkt aan, technisch advies of technische ondersteuning, vergezeld van eventuele opmerkingen en suggesties van het Comité aangaande deze verzoeken of deze gebleken behoefte;
- c) kan het Comité aan de Algemene Vergadering aanbevelen de Secretaris-Generaal te verzoeken namens het Comité onderzoeken te doen naar specifieke thema's die verband houden met de rechten van het kind;
- d) kan het Comité suggesties en algemene aanbevelingen doen gebaseerd op de ingevolge de artikelen 44 en 45 van dit Verdrag ontvangen gegevens. Deze suggesties en algemene aanbevelingen worden aan iedere betrokken Staat die partij is, toegezonden, en medegedeeld aan de Algemene Vergadering, vergezeld van eventuele commentaren van de Staten die partij zijn.

Deel III

Artikel 46

Dit verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.

Artikel 47

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 48

Dit Verdrag blijft open voor toetreding door iedere Staat. De akten van toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 49

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag die volgt op de datum van nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding.
2. Voor iedere Staat die dit Verdrag bekrachtigt of ertoe toetreedt na de nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de nederlegging door die Staat van zijn akte van bekrachtiging of toetreding.

Artikel 50

1. Iedere Staat die partij is, kan een wijziging voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal deelt de voorgestelde wijziging vervolgens mede aan de Staten die partij zijn, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van Staten die partij zijn, verlangen teneinde de voorstellen te bestuderen en in stemming te brengen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, ten minste een derde van de Staten die partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal de vergadering onder auspiciën van de Verenigde Naties bijeen. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen, wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering.
2. Een wijziging die in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel wordt aangenomen, treedt in werking wanneer zij is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is aanvaard door een meerderheid van twee derde van de Staten die partij zijn.
3. Wanneer een wijziging in werking treedt, is zij bindend voor de Staten die partij zijn die haar hebben aanvaard, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aanvaard.

Artikel 51

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties ontvangt de teksten van de voorbehouden die de Staten op het tijdstip van de bekrachtiging of toetreding maken, en stuurt deze rond aan alle Staten.
2. Een voorbehoud dat niet verenigbaar is met doel en strekking van dit Verdrag is niet toegestaan.
3. Een voorbehoud kan ten allen tijde worden ingetrokken door een daartoe strekkende mededeling gericht aan de Secretaris-Generaal van

de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten hiervan in kennis stelt. Deze mededeling wordt van kracht op de datum van ontvangst door de Secretaris-Generaal.

Artikel 52

Een Staat die partij is, kan dit Verdrag opzeggen door een schriftelijke mededeling aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De opzegging wordt van kracht één jaar na de datum van ontvangst van de mededeling door de Secretaris-Generaal.

Artikel 53

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties wordt aangewezen als de depositaris van dit Verdrag.

Artikel 54

Het oorspronkelijke exemplaar van dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondertekenende gevolmachtigden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Verdrag hebben ondertekend.

Interpretatieve verklaringen België

Bij de neerlegging van de bekrachtigingsoorkonde heeft België de volgende interpretatieve verklaringen afgelegd:

1. In verband met artikel 2, lid 1, legt de Belgische Regering niet-discriminatie op grond van nationale afkomst uit als niet noodzakelijk de verplichting voor de Staten inhoudend om aan vreemdelingen dezelfde rechten te waarborgen als aan de eigen onderdanen. Dit begrip moet worden verstaan als ertoe strekkende iedere willekeurige gedraging uit te bannen, doch niet verschillen in behandeling, stoelend op objectieve en redelijke overwegingen, overeenstemmend met de beginselen die in democratische samenlevingen gelden.
2. De artikels 13 en 15 zullen door de Belgische Regering worden toegepast in de context van de bepalingen en de beperkingen welke in de artikels 10 en 11 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, door gezegd Verdrag worden opgesomd of toegestaan.
3. De Belgische Regering legt lid 1 van artikel 14 in die zin uit, dat het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, overeenkomstig de geldende bepalingen van het artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966 evenals van het artikel 9 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, ook de vrijheid impliceert om zijn godsdienst of overtuiging te kiezen.
4. Met betrekking tot lid 2 b.(v) van artikel 40 is de Belgische Regering van oordeel dat de uitdrukking 'overeenkomstig de wet' in fine van deze bepaling betekent dat:
  - a) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet in tweede aanleg schuldig zouden zijn bevonden en veroordeeld, tengevolge van een beroep ingesteld tegen hun vrijspraak in eerste aanleg;
  - b) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet rechtstreeks verwezen worden naar een hoger rechtscollege zoals het Hof van Assisen.

Colofon

Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2014-2015
Voorbij de grenzen van het bekende
November 2015

Redactie

Leen Ackaert
Naima Charkaoui
Hilde Cnudde
Isabel Moerman
Marjan Rom
Julie Ryngaert
Inge Schoevaerts
Maureen Van Canneyt
Dominique van den Akker
Alex Van Hecke
Els Van Hemelrijck
Bruno Vanobbergen
Jean Pierre Verhaeghe
Chris Vleugels

Eindredactie

Hilde Cnudde

Tekstredactie

Mark Van Bogaert

Concept & Vormgeving

CIBE communicatie

Foto team Kinderrechtencommissariaat

Koen Broos

Foto cover

Thinkstock

Druk

Drukkerij Artoos

Verantwoordelijke uitgever

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

ISBN: 9789077021316

Wettelijk depotnummer: D/2015/9680/2

Dit jaarverslag staat ook online op www.kinderrechtencommissariaat.be.

Voorbij de grenzen van het bekende

Elke dag krijgt het Vlaams Kinderrechtencommissariaat signalen van kinderen, jongeren en professionals. We bemiddelen, onderzoeken klachten en adviseren het beleid. Altijd met het oog op de goede naleving en toepassing van de kinderrechten in Vlaanderen.

Dit jaar stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat heel wat kinderen en jongeren een oplossing nodig hebben die 'voorbij de grenzen van het bekende' gaat. In het reguliere systeem lopen ze vast. Daardoor blijven ze steken in een kwetsbare situatie.

Voor leerlingen die het 'te bont' maken, kiezen scholen nog te snel de gemakkelijkste weg: uitsluiting. Terwijl er nog zoveel andere mogelijkheden open liggen, misschien minder gekende zoals een time-out om jongeren nog een kans te geven. Kinderen met een meervoudige beperking botsen soms op de grenzen van de structuur van het buitengewoon onderwijs.

Het nieuwe jeugdhulpsysteem geeft professionals het gevoel dat hun ruimte om te bewegen beperkt wordt door te veel te standaardiseren. De gevolgen zijn voor de kinderen want zij moeten soms te lang wachten op hulp op maat. Of die hulp komt te laat. Een kind dat hulp vraagt of krijgt, lijkt geen vaste aanspreekbare dienst of hulpverlener meer te hebben. Het is allemaal te weinig doorzichtig.

Kinderen, ouders, grootouders en professionals klopten opnieuw massaal aan omdat ze bezorgd zijn over de situatie van kinderen in vechtscheidingen. De gekende oplossingen werken bij het topje van de ijsberg niet. Soms gaat het zover dat een uithuisplaatsing nog de enig mogelijke oplossing lijkt te zijn.

Jongeren op de vlucht die al jaren in België wonen, hier geboren zijn of erg jong aankwamen, worden nog altijd naar een vreemd land teruggestuurd, al dan niet met hun ouders. En voor niet-begeleide jongeren zonder papieren is wakker worden op 18 vaak het begin van een nachtmerrie. Bang wachten op het bevel om het grondgebied te verlaten.

De kinderen van het Kinderrechtencommissariaat zijn kinderen die vastlopen. Organisaties, instanties en professionals leveren uitstekend grensverleggend werk. Ze durven buiten de lijntjes te kleuren om kinderen uit hun kwetsbaarheid te halen. Maar het is onze taak om het Vlaams Parlement te signaleren waar het nog knelt. Met de stem van de kinderen op de voorgrond. En het is de opdracht van onze overheden om met de verhalen van en over de kinderen aan de slag te gaan. Er zijn nog te veel knelpunten en verontrustende situaties. Tijd om standaarden te verlaten en buiten de grenzen van het bekende te kijken.

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86
1000 Brussel

Tel.: 02-552 98 00
Fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be
www.kinderrechtencommissariaat.be

Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat: www.kinderrechten.be

Vlaams
Parlement

Het Kinderrechtencommissariaat
is een onafhankelijke instelling
van het Vlaams Parlement